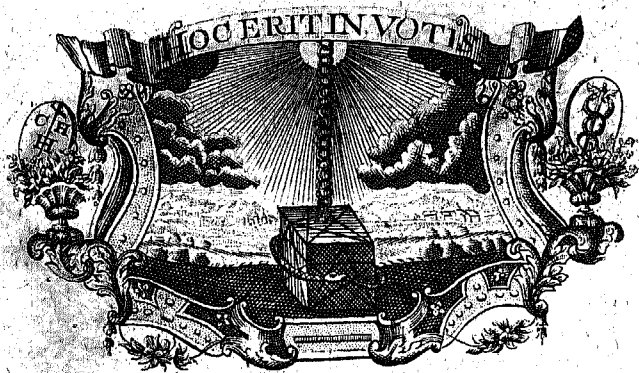


METAPHYSICA

ALEXANDRI GOTTLIEB
BAVMGARTEN
PROFESSORIS PHILOSOPHIAE.



EDITIO III.

HALAE MAGDEBURGICAE
IMPENSIS CAROL. HERMAN. HEMMERDE

1750.



AVDITORI BENEVOLO.



uem enim potius ,
quam TE, com-
pellarem, dum ad
paginas TIBI pae-
ne dixerim soli
conscriptas more
consueto praefandum est? Non est, TIBI
cur excussem prodire denuo metaphysica,
post infinitum numerum simili titulo nota-
torum, in quo quota sint a decantatissimis
illis Aristotelis *μετα τα φυσικα* non magis
noui, quam quotus ipse mortalium sim ab
orbecondito. TUIS praecipue, TUIS vni-
ce commodis data, dicata, dedicata quae
sint,

sint, prima se dicere fatagant. **TE** quum appello, coronam excitatissimorum ad ardua quaevis ingeniorum nomino, commilitones per humaniorum litterarum propylaeum, et accuratioris logices atrium in interiora primorum sciendi principiorum penetralia mecum amicissimis aemulationibus enitentes. Quae consideranti facile patebit, quare primo, quicquid in acrobasis rationalis scientiae curate tractare soleo, hic scribendo repetere superfederim: deinde, quamobrem non potuerim a me impetrare, quae postulat liber sermo viua voce proponentium, vt exempla, dubia, historias, illustrationes alias, subiicerem etiam prelo tradendis ipsis ratiociniorum nexibus. At sine his quid habes, inquit non nemo, nisi satis siccum metaphysices sceletum? Modo sint ossa satis firma, modo satis apte concatenata, mihi, crede, gratulabor egregie. Quam primum tu veneris, et non videris solum, sed etiam audieris, ecce, nerui succrescunt, adiicitur caro, cute vestitur, nec reor colorem omnino deesse bonae foeminae, nec vitam, nisi **TIBI** forte visum fuerit aliter. Porro talem **TE** mihi ponens ob oculos, qualem supra breuiter pinxi, negligo, nec difficulter, **AUDITOR BENEVOLE**, maleuolas eorum vuculas, qui fauorem in me

TUUM

PRAEFATIO.

TUUM, de quo solenniter TIBI gratias ago, labefactaturi causam interferunt, nescio cuius, obscuritatis. Non defuerunt huc usque, quibus me potissimum in philosophicis audire placuit, eruditis per experientiam declarantes, et olim declaraturi, satis a se perspecta, satis distincte cognita, quae vel cum iis coram egeram, vel in cartam conieceram. Quam diu viuos eiusmodi testes citare licuit et licebit, non habeo, cur poeniteat istius regulae, quam mihi sequendam constitui, ex quo non discere solum, sed et discentes iuuare iussus sum: *Ita moderare, quicquid expones, ut ingentium mediocriter felix, doctrinis illi, quam profers, iure praemittendis mediocriter imbutum, in eadem, quam tractas, haurienda mediocriter diligens, mentem tuam clare possit et perspicue cognoscere.* Ad hanc legem exigens, quicquid TIBI sum expositurus, nec noua capto, quia sunt recentia, nec antiqua sperno, quia videntur obsoleta. Quicquid in rem meam audiui, vel legi, meditatus sum et meum feci, sed ita tamen, vti inter bonos bene agi conuenit. Suum cuique nunc publice sine vindicatione restituo, TIBI solum et mihi ius vsuum cum iure fructuum legitime translatus seruans. Inprimis plurimum promotam cognitionem meam earum veritatum, quas hoc qualicumque

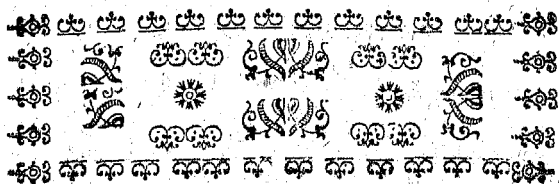
libello TECUM communico, cogitationibus, quas illustribus celeberrimisque metaphysices inter nos reformatoribus, Leibnitiis, Wolfiis, Bülfingeris, Reuschiiis, fert acceptas oculata Germania, nullus unquam diffitebor. Quae scaturigo tam lim-pida, quae non aliquos voluat in fundo scrupulos? Quantum absum a caecis assentationibus in philosophando, tantum, im-mo magis, alienum me laetus experior a ferrea fronte hominum, qui non dissimulant solum et claudunt aliis, quantum eius ab ipsis fieri potest, fontes, ex quibus suos maxime riuiolos irrigarunt, sed etiam tur-bante eosdem et venenatos, aut nescio quo pestilenti fidere afflatos praedicant, quo facilius et ex se promississe, quae proferunt, ipsi, et alii, quae communi de fonte hauserunt, a se tamen mutuo accepisse rerum ignaris videantur. Habes, AUDITOR BE-NEVOLE, quos consulas, ubi non satis omni-no TIBI fecerim, ex quibus, si quid inscius erroris commiserim, mea corrigas, qui-busque nominatis,

*ne me Crispini scrinia lippae
Compilasse putes,*

nec vno quidem verbo rogandus es. Ad scribendi rationem quod attinet, quo magis a purioris in dicendo copiae deliciis per praesentes studiorum meorum rationes, et
rigit

rigida stili philosophici praecepta, tum alias, tum his ipsis in cartulis diuulsis videor, hoc eas magis in oculis fero, hoc ubique, quantum fas est, sequar, si non consequar, ardentius. Veneres tamen orationis sectari, varios ornatus aucupari, circumloquutionibus vti pro receptis et ciuitate saltim metaphysica donatis vocabulis, rerum explicationibus abstinere, quascasta satis voce Cicero non expresserat, in his potissimum, meum non duxi, neque meum iudicabunt, qui nec in notionum, nec in syllabarum regno soli triumphant. Si quid autem breuitate eadem et conuenientia cum vsu loquendi scribi potuisset minus graue latinis auribus, eius veniam peto, quam vtinam! implorare non opus haberem typographorum etiam erroribus. Quum alia in vrbe, quam in qua viuimus, imprimerentur hae schedae, nec otium, quantum voluisssem, fere vnquam mihi fecit emendaturo festinans redire nuncius, nec vltimas plagulas omnino mihi corrigere concessum fuit. Quicquid inde mali me perinuito prouenit, cauebitur subiungenda mendarum exstantiorum enumeratione, vestraque, qui haec legeris, beneuolentia. In quibus si qui forte sint, quos non solum in auditoribus habere non licet, sed quo-

quorum etiam ex doctrina plurimum
 ipse possum utilitatis expectare, ho-
 rum aequa iudicia venerabor, horum ad-
 monitionibus morem geram, horum re-
 futationibus ipsis nihil erit mihi iucun-
 dius. Qui dissentiant, in iis etiam, quæ
 grauiora censebunt, hos vnum est, quod
 obtester. Ne putent laedi se, quando
 loquor, quando scribo, quæ minus ipsis
 probantur, veritatis et officii, quantum
 ego quidem nunc iudico, compulsus vi-
 ribus. Vbi ferre non possunt, quæ pro-
 fero, tollant, quibus armis permittit re-
 ligio: ferant hominem, nihil magis fu-
 gientem, quam eas, quarum reus esset,
 inimicitias, nihil magis dolentem, quam
 si quibus sine dolo suo simultatibus irre-
 titur. Vos autem, o! focii comitesque
 philosophicorum meorum conatuum, AU-
 DITORES HONORATISSIMI, vtimini
 his meis feliciter, tenuitatem virium æ-
 qui bonique consulite, meque, si mereor,
 amare pergite. Halae, mense Aprili
 A. MDCCXXXVIII.



PRAEFATIO EDITIONIS II.



Iteram hanc libelli tenuis
editionem abiens denuo
curare debui. Quan-
quam inde mihi nunc
etiam excusatio mendo-

rum a chalcographis forte commissorum salva
videtur: spero tamen in iis minuendis nec
meam heic inanem operam fuisse, nec ami-
ci, qui nunc Halae floret, et corrigenda-
rum, dum prelo committerentur, plagula-
rum laborem non detrectavit, debita cum gra-
tiarum actione commemorandam diligentiam.

Interim non sum adeo mihi Suffenus, ut in operarios, quicquid forsan erroris et commissum iam erat, et accessit de nouo, coniectum velim. Probe memini, qua dubitatione, quo metu, qua paene dixerim animi deiectione huic scriptioni, quum primum in publicum emitteretur, coronidem imposuerim. Nunc etiam exiguam meam spem si superet legentium iudicantiumue beneuolentia, denno laetabor, quod tunc auditis lectisque doctorum virorum sententiis meamitioribus non diffiteor me magnopere gauisum esse. Quorum si qui tantum intra commemorationes et laudes etiam nonnullas subsisterunt, iis nunc dicta velim omnia, quae grati animi modestiaeque testandae gratia tum copiose dici possent, tum ab iis, qui norunt, quomodo vita viuatur, vel me tacente, facile colligantur. Vnus est, quantum ego quidem noui, qui narrationi satis vberi, iudicioque magis honorifico, quam quod merear, de his metaphysicis publice simul adiecit nonnulla, quae minus recte sibi placuisse quaedam a me prolata notarent, in *supplementis ad acta eruditorum Lipsiensia* latina T. III. S. VI. p. 266. sqq. Quis ille sit, nondum audire datum est. Nihil suspicor minus ex fama celeberrimarum, ad quae sua contulit, ephemeridum esse virum clarissimum.

Maluisssem V. C. sua meis non ita intertextuisse, ut omnino dignoscere nequeat, qui mea nondum legit. Si qui mihi crimen obscuritatis obiciunt, *liuidos verueces* ipse vocat, non ego. *Qui principium rationis sufficientis inficiantur, exsistere mundum docebunt, licet negent auctorem, in quo exsistit ratio producti vniuersi*, ex eius sententia, non ex mea. *Qui elementa simplicia non admittunt amittere praestantissimum argumentum, quo mundum esse creatum intelligitur*, ipse dicit, non ego. e. c.

Sunt, in quibus verba mea mutans V. C. sensum ita simul immutauit, ut alia dixisse videar omnia. *Ens quod exsistit, ut determinatio alterius, vel ita esse potest, vocari a me accidens* ait, ergo, addens; *ens illud, quod non exsistere potest, ut alterius determinatio, erit substantia*. Vtrumque fatis aperte contra meum §. 191. Mihi substantia est, quod potest exsistere, licet non sit determinatio (nota, character, praedicatum) alterius. Quod vero non potest exsistere, nisi ut determinatio (nota, character, praedicatum) alterius, accidens appello. Hoc lubentius occasionem arripio reddendi rationes sic conceptarum definitionum, quo propius in iis aberant a vero iam Aristoteles, cum discipulis a schola dictis, Cartesius, ipse Spinoza, qui nihilo secius ex-

ex-

errore, qui paene censeatur infinite parvus, fatalem ipsi religioni subnertendae machinam fabricatus est, illustri exemplo docens, quam verum sit illud Lucretii:

Paruum est clinamen principiorum.

Aristoteles substantiam dixerat, quod nec de subiecto ullo dicitur, nec subiecto ulli inest. Sonerus in rariori sua metaphysica: substantia est subiectum ultimum omnium praedicatorum. It. substantiae non dicuntur de aliis, sed caetera de ipsis. Ex recentioribus patritam et auitam philosophiam amantibus, ut alios taceam, S. V. Aepinus vidit, non bene negari posse de quibusdam substantiis, quod insint aliis, tanquam subiectis, hinc substantiam dicit ens per se existens, i. e. quod vel plane non est in alio, vel est quidem in alio, sed ita, ut sit eius pars, vel compars, utque ab eo separari, et separatim sine eo existere possit. Nollem equidem hanc explicationem meam facere, ob eius tamen rationem nec ego dixi substantiam, quod non potest existere, ut alterius determinatio, s. praedicatum, sicut imputat mihi V. C. Non in eo, an aliquid existat, ut determinatio s. praedicatum alterius, nec in eo, an non possit existere, ut praedicatum alterius, cardinem notionis verti iudico, sed in eo, an possit
ex-

exsistere, licet nullius sit determinatio, i. praedicatum. Primum de multis substantiis cum S. V. Aepino concedo, hinc secundum non possum de singulis ponere. Tertium autem omnibus et solis substantiis conuenit, hinc a me, tanquam character, quem definitium aiunt, sumitur, per quem explicem tritum illud *per se subsistere*. Idem clare distincteque percepturus *Cartesius* in *Responsionibus III. Operum p. m. 107.* addit: *b. e. absque ope ullius alterius substantiae posse exsistere*, et in *principiis philos. P. I. n. 15: Per substantiam nihil aliud intelligere possumus, quam rem, quae ita exsistit, ut nulla alia indigeat ad exsistendum. Et quidem substantia, quae nulla plane re indigeat, unica tantum potest intelligi, nempe deus. Alias vero omnes non nisi ope concursus dei exsistere posse percipimus. Atque ideo nomen substantiae non conuenit deo et illis uniuoce e. c.* Aperte si loqui uoluisset, dicendum ipsi utique fuisset, ex sua definitione, praeter deum non esse substantias. Nam neminem putarim *Antonio le Grand* concessurum, lapidem ex hac esse notione substantiam, quando ille *Inst. Phil. Cart. p. m. 28: substantia, inquit, est res, cui nulla alia substantia opus est ad exsistendum, ut deus, lapis, caelum.* Prono potius alueo, satisque connexis ratiocinationibus ex substantiae descriptionibus eiusmodi deduc-

deduci poterunt eadem omnia, quae *Spinoza* deriuauit ex sua, quando in *ethices* def. III. *Opp. posthumorum* rariorum p. I. *substantiam* dicit id, cuius conceptus non indiget conceptu alterius rei, a quo formari debet. Si placeret maiori ex parte retinere definitionem Cartesii, esset substantia res, quae nulla alia re, tanquam subiecto, indiget ad existendum. Tunc creatae etiam huc possent trahi substantiae, totaque rueret *Spinozae* fabrica. Ne tamen terminus subiecti remoram iniiceret, eum vitavi, rem ita expressi: ens, quod potest existere, licet non sit determinatio alterius. Sic concedo, nullam creatam substantiam existere posse ita, vt non sit determinatum s. rationatum alterius. Determinatum autem a determinatione s. praedicato conceptibus satis differt, non curante syllabarum aliquam et apicum conuenientiam philosopho. Omnis substantia creata potest existere ita, vt non sit determinatio s. praedicatum alterius, nec ipsius quidem dei. Deus ita existit, vt sit nullius praedicatum. Ergo et potest ita existere. Habes definitionem neque soli deo conuenientem, ceu cartesiana, neque solis substantiis creatis, vt illa, qua substantia vocatur ens perdurabile et modificabile.

Sed redeamus ad V. C. recensioem. Principium indiscernibilium stricte sumtum dum
me

me narrat demonstrare, exhibet demonstrationem principii negandae totalis congruentiae §. 270. datam, quum §. 271. lectorum oculis subiicienda fuisset, in qua probatur, quod probari dicitur in adductis, principium negandae totalis similitudinis. Forte magis observari meruissent minus nota, principium rationati, negatae totalis dissimilitudinis, et aequalitatis. Ego locum dictum positum simultanei extra alia actualis §. 281. Ipse *actualem positum simultanei extra alia* me dicit *locum* dicere. Quando casum concedo, purum nego, me dicit V. C. *casum profigare*. Quae de viribus viuis affirmo §. 413, ipse me de viribus ait generatim affirmare, quod si verum esset, errassem. Ex negata materia omnino homogenea nullibi deduxi motum omnis materiae, deduxisse nihilo minus dicor. §. 773. propagationem per traducem ostendi duplici ratione fieri posse non inuoluentem ortum per traducem. Harum secunda non est, quae per creationem intelligi solet, et nullo iure mihi videtur propagatio per traducem dici posse. Concreationis enarraui hypothesin, quae per traducem propagaret animas, non quatenus eadem a deo crearentur, sed quatenus parentum animae non parum ad hanc operationem concurrerent.

Veniamus ad ea, quibus V. C.

allinit atrum

Transuerso calamo signum.

Confusionem more consueto dico diuersitatem coniunctionis. Ille putat ex magnetis partibus inter se coniunctis elucere diuersitatem in coniunctione, neque tamen ideo confusas eas dici posse. Verum videtur V. C. diuersorum coniunctionem, si vel maxime fuerit eadem, et diuersitatem coniunctionis, et diuersitatem ordinis confundere probe distinguenda. Diuersae in magnete partes eo ordine, vel iis ordinibus per naturam coniunctae sunt, vt possint effluuia eas permeantia operari in ferrum, polos libere suspensi versus septentrionem et meridiem vertere, amicos osculo sibi iungere, inimicos in fugam dare. Iam pone magnetem in puluerem redigi vel calcinari, multae adhuc partes eius coniungentur, sed modo diuerso. In iisdem nunc est coniunctionis diuersitas, confusio, crypticae machinae destructio, flammaeque nimis propinqui magnetis paruus aliquis cometa. Facile concesserim in explicandis confusionis alicuius datae et peculiaris phaenomenis non male plerumque ad finem attendi. Sed illustrationi forsan etiam necessaria, non sunt ideo necessaria definitioni.

Con-

Contra satis notam perfectionis definitionem vsitata denuo repetitur obiectio, esse nonnunquam consensum variorum ad vnum, e. g. succorum humani corporis ad mortem, ventorum ad euertendam domum con-
 spirationem, neque tamen ibi perfectionem esse. Non negauerim, me quoque, quum ontologicis primo curatius adicerem animum, parum abfuisse, quin definirem perfectionem per consensum realitatum ad vnā, et tunc, nisi totus fallor, in his melius mihi conuenisset cum V. C. Verum et hic exponam, cur *Ill. Wolfii* non mutauerim definitionem. Quum enim nunc iterum, vt supra in conceptu confusionis, non a me inuentae, sed ab isto non sine gratis acceptae definitionis reus agar, liceat vtramque defendendo declarare, num ex mutandi nouandique libidine res aliquas aliter nonnunquam definiuerim, an perpensis subductisque retinendae vel immutandae definitionis rationibus. Forſan aequus inde iudex colligat, ſenilis iudicii virum, *Ioh. Iac. Moſer*, non in ſola aetate mea erranda erraſſe, quando ipſi placuit mei mentionem iniicere in ipſius *Gedanken von der Verbindung der Weltweisheit, beſonders der Wolfiſchen mit der Theologie*, §. 6. Probaui in his meis omne ens eſſe reale, §.

136. probavi realitates non posse consentire, nisi ad realitates, §. 140. negationes non, nisi ad negationes §. 139. Hinc vnum illud ens, quod in definitione perfectionis Wolfiana memoratur, et ratio perfectionis determinans s. focus eius dici potest, esse reale, quia ens, quia vnum est, inferri quum posset, §. 141. non opus erat expresse id moneri in definitione. Iam ad hanc realitatem quum pateat ontologo consentire non posse, nisi realitates, nec id quidem addendum mihi videbatur in definitione, §. 94. secundum tritam logicorum regulam: *definitionem notae, quarum una per alteram sufficienter determinatur, non ingrediuntur.* In deo omnia sunt realia, quae ipsi insunt. Hinc in eo consensus plurium ad vnum est consensus omnium ipsius praedicatorum s. determinationum ad vnum summum. In finitis semper sunt quaedam realia, quaedam negationes. Quatenus illa non possunt non consentire ad vnum, sed non nisi reale, in omnibus finitis est perfectio. Quatenus illae; negationes loquor, ne possibiles quidem sunt sine realitatibus, in omni tamen finito esse debent, et quidem non consentientes cum realitatibus, in omni finito est imperfectio. Ad exempla V. C. nihil nunc regerendum est, donec probetur, in morte et deiectione domus nihil realitatis, nihil

hil perfectionis esse. A negata perfectione medica et architectonica ad negandam perfectionem omnem, cosmologicam etiam, immo ontologicam non valere consequentiam, logicus dixerit. Metaphysicis oculis rem intuitus ampliorem quaerat horizontem oportet, quam cuius

Tres caeli spatium pateat non amplius vlnas.

Malum, metaphysicum quod dixi cum *III. Leibnitio*, non satis commode malum vocari videtur V. C, quamvis vela mox contrahat, cassam interferens, *philosophorum definitiones nominales arbitrarias*. Verum per omnia sacra philosophiae rogatos omnes velim, qui mea iudicant, ne me quoque legant in eorum numero, qui non recte percipientes logicorum hanc regulam in torrandis contra receptam significationem definitionibus quidlibet audendi sibi semper aequam rentur potestatem. Prudens et circumspectum oportet arbitrium esse, quo vocabulorum potestates aut bene constitutas retinemus, aut constituimus, aut fluentes quasi et vagas figimus. At tali, non caeco putarim arbitrio, quicquid opponitur bono metaphysico, malum dici metaphysicum, imperfectionis eiusmodi rationem. Iam vero

b 2

sum-

summa perfectio dei est bonum metaphysicum. In quantum haec in finitis tollitur, etiam per ipsas eorum essentias, ponitur imperfectio, cuius ratio malum, quatenus absolute necessarium est, metaphysicum non male dicitur.

§. 389. dixeram, si hic mundus sit substantia, quia tunc extra infinitam substantiam eum existere debere, iam probatum erat, *infinitam substantiam non esse unicam*. Id, quid sibi velit, fatetur V. C, se non intelligere, ratus naeuum subesse tythotheticum. Verum nihil hic est erroris, nec mei, nec chalcographi, §. 388-391. refuto Spinozismum metaphysicum asserentem, substantiam infinitam s. deum esse unicam substantiam. Huic enunciato oppono §. 389: *substantia infinita non est unica* sc. substantia, sicut dicere solemus, solem nostri systematis planetarii non esse unicum, sc. solem, regem galliarum non esse unicum, sc. regem. §. 390. clarissimis verbis ita finitur: *substantia infinita non est substantia unica*. §. 391. ita incipit: *vis infinita non est unica vis*. Quanquam inde me satis perspicue loquutum omnibus arbitror, qui non raptim in unicam lineam oculos coniiciunt: nihilo tamen minus adieci nunc in hac editione

tione §. 389. etiam vocabulum *substantiae*.
 Quando ad mundi pneumatici denomina-
 tionem adieci in parenthesi, *regnum gra-*
tiae, V. C. me monet mundum pneumati-
 cum dicere regnum gratiae, quum tamen
 sint spiritus a regno gratiae alieni. Decla-
 randum itaque primum erit, me vocabula
 cum definiendis apud alios synonyma iuxta
 haec vncinis inclusa simul adducere, quo fa-
 cilius intelligantur et et alii, neque tamen
 temere meas facere denominationes in pa-
 renthesin reiectas, quarum etiam non raro
 incommoda soleo in acroasibus enumerare.
 Sic nunquam ego dixerim essentiam rei eius
 naturam. Vnde mirae confusiones. Alii
 tamen ita loquuti sunt. Sufficit. Iam no-
 tum est, Leibnitium omnes spiritus dixisse
 regnum gratiae. Ergo adieci titulum. Ne-
 que tamen concesserim obiectionem V. C.,
 nisi sensu theologico. Intellectis philoso-
 phice terminis spiritus a regno gratiae alie-
 nos non posse, vt membra eius et socios,
 considerari, falsum est. Docet enim ius so-
 ciale vniuersale et praecipue ius ciuitatis phi-
 losophicum, rebelles non ideo, quia volunt,
 exire ex nexu et potestate summorum im-
 perantium, manere subditos, manere sub-
 iectos iure meritoque. Velint, nolint. Per-
 inde est.

Quod ad hanc nouam editionem attinet, lubentius eam breuiorem praestitiffem, quam auctiorem more consueto. Neque tamen occurrebant curis posterioribus ambitiosa ornamenta, quae recidi commode potuissent, nisi forte falx immittenda fuisset tentatis graduum, qui in potioribus obseruantur, enumerationibus. Nec enim has poscit primarum in metaphysicis linearum epitome. Sed quia iam dudum eas desiderari legeram, mea doctus sum experientia quasi nouum meditationis orbem saepe per eas pandi, tandem in aliis sexcentis vsibus singularem sane delectationem cogitanti dabit, quicquid est vere realis et positiui, si maximum conceperis, deum et diuina deprehendere: nolui prorsus abiicere, quicquid addideram metaphysico - mathematicorum. Literarum diuersis ductibus ea notari volui, quo facilius dignosci possint, si quis vel sola lustrare, vel omnino velit transmittere. Mutavi non ita pauca, praesertim in doctrina de mentis immortalitate. Sectiones longiores in breuiores distinxi, percipiens in acroasibus inde nescio quid commodi, si saepius minores quasi metas contingere licet, nec vno velut anhelitu plures per horas est diducenda, quae videtur vnius modo materiae, tractatio. Definitiones nonnullae

nullas adieci nouas et probationes, quales de perfectionibus cognitionis, de materia cogitante, de harmonia peaeftabilita, quam et vniuersalem, et psychologiam ex hypothefi mutatum ini in theorema. Illustrationes ne nunc quidem adieci. Nondum mutauī ſententiam, quam ad primam editionem praefatus expoſui. Separatim eas edere rogatus ſum. Rectius id fieri poſſe ſentio. Satis multa hūc pertinehtia iam in chartam coniecta ſunt, ſed in publicum quicquam eorum edere, nunquam promiſi. Inſcio me catalogum nundinarum Lipſienſium illuſtrationes eiꝰmodi praeterlapſo vere pollicitum eſſe, tanquam his nundinis iam prodituras, miratus ſum. Fuerunt etiam, qui logica, qui ius naturae, vel alia philoſophiae practicae capita ſimili ratione, qua metaphyſica et ethica tetigi, vt ſcriberem, beneuoli publice ſuaderent. Interim donec erit bibliopola, qui conditionibus æquis hanc adiiciat, vt eo in loco, vbi mihi viuendum eſt, mea preliſ ſubiici me corrigente poſſint, quod ad ſcribendum mihi pæne iudico neceſſarium, hoc tranquillior a conſignandis laborioſis oppido libellis eiꝰmodi abſtinebo, quo minus mihi et heic ab acroaſibus eſt otii, quo

PRAEFATIO ED. II.

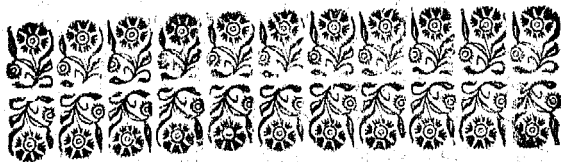
certius persuasus sum , orbem litterarium
posse meis opellis sine vlla iactura supersedere.

Dabam Francofurti cis Viadrum. a.

d, XIII. Sept. clō lōccxxxii.



PRAEFA-



PRAEEATIO NOUA.

Habetis itaque, si qui mea putatis aliquid esse, tertiam metaphysicorum, quae scripseram ante decennium, editionem, quam non sine noua correctione passus sum in lucem denuo prodire. Sectionum numerum auxi, plures inscripsi titulos. Quaedam mutavi, non omnino nihil adieci. Neque tamen repetam, quae iam olim praefatus sum, quia poterunt in antecedentibus aequi legere iudices, iniquos, ut nunc certe legant, non possum adigere. Horum expertus sum aliquos in qualibuscunque meis scriptiōibus examinandis. Quibus ideo, quia minus aequi fuerant, si non respondeo, sunt alii mihi hoc ipsum meum silentium vitio vertentes. Vnum notemus exemplum. Dixeram in prima, quam edidi, dissertatione poema *sensitiuam orationem perfectam*. Vere dictum adhuc puto. Fuit autem, qui scriberet me dixisse poema orationem *perfecte sensitiuam*, et deinde significatum perfecti iam inter philosophorum ipsos pueros notissimum detorqueret in vulgarem illum, quo *perfecte pro*

omnino vagis in fermocinationibus aliquando substituitur. Significatum *sensitiui* ipse expresse fixeram. Longe tamen alium affingit et huic vocabulo bonus vir, quo germani non nunquam crassa vel pingui minerva turpiscule, vel etiam obscenius dicta per iocum adiunt oppido sensitiua. Post ternam eiusmodi tam verborum, quam significationum inflexionem malignam frigide iocatur, non in mea, quae noluit intelligere, sed in laruam ab ipso fictam, quam meam non aequus edicit esse sententiam. Ego vero fileo. Neque nunc verbum de lite misella scripserim, nisi visus essem aliis, qui me non nouerunt, negotiorum grauiorum causam prae me tulisse, dissimulans forsan armorum, quibus memet ipse defenderem, inopiam. Quamobrem hanc occasionem meam facio, qua publice deum immortalem obtester, ne mihi tantum vnquam otii concedat, quod per litigia huius furfuris, quando mihi mouentur, terere, dilapidare, perdere liceat: ne vnquam eo vsque patiatur apud me deprimi veri honoris ideam, vt aliquando mihi videatur huius interesse, qualibuscunque dictis in me vel scriptis vt armatus ipse statim procedam obuiam, et bella ducam nullos triumphos habitura. Si quando retundendi sunt impetus licentius peccantes, non deerunt, sicuti nec defuerunt hucusque publica cum gratiarum
acti.

PRAEFATIO NOUA.

actione commemorandi, me non rogante, non mandante, consentiente tamen, quod decet bonum virum, pro me, pro vero potius, quod scripsi, scribentes, et officium simul praestantes amico, vel hinc vtilius aliquas horas refusing talia transigentes, ac ego mei tantum causa scribere visus transigerem.

Aliter sentio de dissensionibus, in quibus animus cauillandi non pellucet. Utinam ad has referre possem, quae scripsit in philosophos vnus ex iis, qui meis olim acroasibus interfuerunt. Dicam illi non scribo, quia quaedam meorum minus recte probata putauit, quod libertatis est philosophicae. Vehementer id vnum displicuit, quod contra suam conscientiam, si meminit, generatim ait philosophos in ipso limine suae scientiae promittere certitudinem plenam et summam, ac vltra quam maius aliquid ac solidius ne cogitari quidem possit. De me certe talia vere dici non posse, testor omnes, qui me vel Halae, vel heic philosophiae disciplinas auspicantem audiuerunt. Nam asserta libelli, quem sequi libero sermone soleo, si qua possent huc trahi, non solum non dilato vel extollo pluribus, sicut alia, verum etiam expresse interpretor, quod aiunt, restrictiue, saepiusque multis inter philosophandum et in logicis, et postea moneo, *summam certitudinem cum completa, completam vere talem*

talem cum ea, quae videatur completa sub demonstrationis, quam dicunt, pallio, non confundendas esse, summam hominis omnino non esse, completam non adeo late patere, vel per ipsos matheseos et philosophiae campos, ac iis appareat, qui veram a spuria luce in sideribus primae magnitudinis inter eruditos satis distinguere nesciunt.

Nunc autem veniam ad id, cuius potissimum causa pertinet ad descriptionem hanc, quam manibus tenemus. Quam citus est rerum humanarum circulus! quam repentina vicissitudo! Nondum annum quadragesimum viuendo attigi, tamen iam expertus sum philosophiam aliquam, Leibnitio Wolffianam dico, primum impugnari armis, quae paene sancta credebantur ac inuiolabilia, mox iudicabantur a plurimis imbellia. Non ita multo post videbatur ea veluti triumphare. Nunc iisdem eadem argumentis sensum impetitur, quae tamen ideo, quia noua videntur aliquibus, iam denuo quibusdam iudicantur fortissima. Quum interesset lectionibus antiwolfianis canicularibus per postremos annos in quibus Halae habebantur, vix a risu sibi temperabant plurimi, quando contra principii rationis sufficientis vniuersalitatem et entia simplicia disputabat bonus senex, adeo frivola censebantur, quae
 profe-

PRAEFATIO NOUA.

proferebat. Et ecce! iam eadem recoquuntur, etiam ab eorum aliquibus, qui philosophiam dictam ambabus quasi manibus, ante paucos annos amplexi sunt. Neque mirabimur, si nouimus hominem. Quae per praeconceptam aliquam opinionem primum arripuimus, ad certam disciplinam, velut ad scopulum, bona fortuna delati, licet ea sint verissima, serius tamen aut citius nobis verum grauitur indagantibus reuocanda sunt iterum sub incudem, vbi tandem fiant suspecta, forsan et dubia. Quod si ne tunc quidem satis lente festinemus, argumenta contra primo probatam sententiam, se commendant gratia nouitatis, ad quam si accesserit spes quaedam ex minus ordinariis inclarescendi, non multo cautiorem, ac primus fuerat, assensum in contrarium rapiunt. Hinc ista perpendenti mihi quotidie nunc gratius illud vitae meae fatum accidit, quo nutritus inter alienos ab hac philosophandi ratione, contra eam moneri quae poterant, paene prius imbibi, quam ipsa eius praecepta. Nam inde factum est, vt non nisi multam et sollicitam post inquisitionem veri quaedam ex eadem, immo bene multa, mea facerem. Quae quum primis in annis, quibus docui, docenda essent in loco, vbi sane tunc nondum licebat ad auctoritatem tanto.

PRAEFATIO NOUA.

antorum virorum prouocare, quales sunt
 statores philosophiae, quam nominavi, sicut
 nunc aliqui sibi licitum autumant: eo magis
 mihi denique necessarium fuit interna differen-
 dorum argumenta circumspicere, ac ante
 ponderare, quam eorum publice sententiis
 accederem. Nunc enim id utilitatis inde ca-
 pio, ut non nunc demum fluctuare, vel
 omnino mutare sententiam opus sit, quod
 veri compulsi viribus facerem inbentissime.
 Dubitent alii de primo hoc cognoscendi prin-
 cipio, quod tanquam Leibnitianae philoso-
 phiae proprium consideratur: dubitent alii
 de primis fiendi principiis contingentibus, quae
 eadem constituit, monadibus vel entibus sim-
 plicibus. Vtraque quondam negavi, de vtri-
 que dubitavi, meditatus sum, agnoui vera
 utraque. Quae, nunc, ut noua, venduntur
 contra veritatem utriusque, ratiocinia plera-
 que, *dudum mecum ante peregi*. Videamus
 iam de primo. Nec illud ipsum dicitur im-
 puguari, sed eius vniuersalitas, quasi fuisset
 vnquam Epicureus aliquis adeo, ut omnia ra-
 tione destitui somniauerit. Quicquid videat-
 ur a Leibnitio philosophiae nouiter dona-
 tum, quicquid impugnatum vnquam est,
 ipsa haec est vniuersalitas. Quam non exis-
 tentibus tantum, sed et possibilibus omni-
 bus, sine exceptione recte coextendi iudico.
 Proba-

Probationem postulas, immo demonstrationem. Quid? si principium rationis inter propositiones indemonstrabiles referrem, de quibus complete certus fias, intellectis modo terminis. Non refutabor tua negatione certitudinis. Quid enim si nondum intelligeres terminos e. g. rationem et rationem sufficientem, positivam et negativam, optimam et minus bonam, legitimam et illegitimam, tibi notam et incognitam confundens. Vetus dictum est: Dividium esse maius, quam totum. Solet tamen a multis inter propositiones indemonstrabiles referri, totum esse maius qualibet sua parte. Quid? si dicerem propositionem identicam esse: omne possibile habet rationem. Vtinam talia nunquam de minus evidentibus assenerarentur. Sed sit propositio demonstrativa. Possem demonstrationem dare ex sequentibus demum in systemate, quales citationibus ultimis, ad §. 20. subinnui. Praestet autem utique demonstratio naturaliter sequentia non praemittens, si dari possit. Autumo talem esse, quam §. 20. primam vberius paullulum exposui. Hanc viros eruditos aliquos duplici via deprehendo vocantes in dubium. Primo putant aliqui, iam in eadem supponi rationem omnis possibilis, de qua tamen adhuc quaeratur. Age, videamus, quid heic sibi velit, quod impu-

tatur

tatur mihi, *supponi*. Mihi sane supponere videor ea tantum, quae iam existentia, saltem possibilia iudico. Iam vero perlegamus, quae so, demonstrationem, an in ea rationem possibilis unquam vel possibilem iudicem ante, quam absoluta est demonstratio apogogica, i. e. ante, quam detexi aliquid sine ratione contradictorium esse. Quod dico, aut nihil, aut aliquid esse, non id, profecto, suppono, ne possibile quidem esse indicans, quod sub disiunctione expresse enuncio, vel impossibile esse, vel possibile. Ita vero rationem omnis possibilis per totum demonstrationis ambitum consideraui, totaliter indeterminatam, cuius ne determinavi quidem possibilitatem, donec id necessario fieri debere docuit demum demonstrationis conclusio. Dic, amabo, vir optime, putaresne me iam in loco supponere eruditionem, si dicerem eruditionem eius aut nihil, aut aliquid? Alteram viam ingressi sunt, quibus non omnino satisfecit demonstratio. §. 20. labefactantes eandem, quod logici dicunt, per comparisonem, dum putant eodem, quosum usus, modo probari posse, quae vel ipse ego falsa esse concesserim. Horum causa supplebo nunc, quae meris citationibus sufficienter in animum reuocari posse iudico per ipsam opusculi lectionem, §. 20. *viua voce*

voce soleo dilucidius exponere: Si nihil foret ratio alicuius possibilis, nihil foret, ex quo cognosci posset cur quoddam possibile sit, §. 14. Ex quo cognosci potest, cur aliquid sit, id ipsum cognosci potest, est cognoscibile et repraesentabile. Ergo si nihil foret ratio alicuius, nihil foret repraesentabile et aliquid, §. 8. q. a. Iam ipse mihi formabo comparandum exemplum, cuius ipse largior esse falsam conclusionem, qua possum fide, referens vim obiectionis: Ponamus: *omne possibile habet extensionem.* Nego propositionis vniuersalitatem. Tu mecum negas, sed statuis eodem eam modo quasi demonstrari posse, ac rationem omnis possibilis, et inde inferre nec rationem omnis possibilis rite demonstratam esse. Similitudinem probationis ita declaras: *Omne possibile aut habet extensionem, aut minus* §. 10. Concedo *Si habet extensionem, aliquid est eius extensio*, §. 8. Concedo. *Si non habet, nihil est eius extensio*, §. 7. Concedo. *Ergo omnis possibilis extensio aut nihil est, aut aliquid*, §. 10. Concedo. *Si nihil foret extensio alicuius possibilis, foret nihil aliquid.* Hic iam est Rhodus, hic, ne saltum illegitimum committas, hoc opus, hic labor erit, ut eadem euidencia, qua

c.

ego,

PRAEFATIO NOUA.

ego, partim in libello citationibus, partim nunc expressis ratiociniis declaravi meae maioris consequentiam, tu tuae probes. Ego nego hanc, et in hoc articulo, dissimilitudinem meae demonstrationis a comparatis quibuscunque reor ponendam esse. Si extensionem alicuius possibilis ponam nihil, impossibilem, irrepraesentabilem, id est, si prius ultimae tuae propositionis hypotheticae ponam: tamen nondum video cur cogar ponere consequens, quod absurdum esse concedo, donec probaueris pari cum certitudine extensionem alicuius possibilis impossibilem, simul tamen esse debere repraesentabilem, ac ego probavi rationem alicuius possibilis, quam nihil dicere principium rationis vniuersale negans per praemissas cogeris, eo ipso, quod ratio dicitur, admitti simul debere cognoscibilem, repraesentabilem, hinc aliquid et possibilem.

Tangam et breuiter, vti locus iubet obiectiones non meam quidem demonstrationem peculiariter, demonstratam tamen in eadem veritatem impugnantes. Obiicis: Si principium rationis esset vniuersale
I) primae notae rerum haberent rationem, et esset primo prius. Resp. Ne incurramus in lepidum comici dictum.

Rideo

Rideo hunc. Primum ait se scire, is solus nescit omnia: distinguenda semper est ratio, ratioque nobis speciatim etiam et per singula eundo cognita. Primae, relative scilicet et respectue ad cognitionem humanam, eamque claram, notae rerum, habent tamen adhuc rationem, licet nobis, qua reliqua sua praedicata, non ita cognitam, ut eam ab aliis satis possimus distinguere. Hinc est primo in cognitione humana clara distinctaque semper prius, non nisi subobscurè cognoscendum ab hominibus. Generosarum omnium familiarum capitibus genealogicis primis sunt maiores priores. Primum autem ens absolute tale non abstrahit, non reflectit, hinc nunquam deducitur ad notas absolute primas, quoniam omnia distinctissime scit ex omnibus.

2) Possemus cum ratione sufficiente rei attributa tribuere, quae non habet. R. Nouam vitemus ambiguitatem. Optimum quoduis et legitimum in aliquo genere solet ita sibi nomen generis, ad quod pertinet, in communi loquendi ratione vindicare, ut minus bona, minus legitima tunc eodem generis nomine, velut indi-

PRAEFATIO NOUA.

gna priuentur, licet ipsis vere conueniat
 definitio generis. Ita nobili loco natus
 omni virtute destitutus nobilis, miles ti-
 midus et fugitiuus miles, pater in libe-
 ros crudelis pater esse negatur. Hinc
παράδοξον est fieri secundum rationem suffi-
 cientem, quod minus recte fit, assue-
 tis optimam et legitimam tantum ratio-
 nem sufficientem huius nomine, quasi
 vero titulo, condecorare. Quia ode-
 runt quidam sine caussa, an negabis et-
 iam omnium contingentium esse caussam?
 Quaeramus potius, sine vocabulorum trici-
 Quando falsa rei attributa assigno, an hic
 meus error, priuatio, talis est, vt ex
 alia ratione sufficiente priuatiua possit in-
 telligi? Quam quaestionem affirmo, pri-
 uatiuamque rationem sufficientem inue-
 nio meum errorem, quo habui pro es-
 sentia rei, quae non est. Huius erro-
 ris est denuo priuatiua ratio sufficiens, il-
 lusio ingenii essentiam rei veram cum spu-
 ria confundentis, et huius tandem, de-
 fectus acuminis. Exemplum sit logico
 logicorum multorum error, quo figu-
 rae quartae putarunt attributum esse, vt
 enascatur, si maior primae figurae assu-
 matur, propter perperam et confuse per-
 spectam aliquam quartae figurae defini-
 tionem

nitiohem realem , quod fit inuerfa prima.

3) errorum etiam effet ratio fufficiens. R. Eft vtique in fubieeto verum cum falfo confundente , licet non fit in obiectis veris. Errorum concatenatorum ratio fufficiens prima in certa errorum ferie eſt *negationis* *ſeudo* , dudum ab orthodoxis agnitum polemicis.

4) eſſentiae rerum haberent etiam rationem fufficientem. R. Habent in eſſentialibus eas conſtituentibus , vti totum in partibus , et haec iterum eſſentialia ſi non habent rationem fui fufficientem internam in eo cuius ſunt eſſentialia , habent tamen eandem extra ens , de quo quaeritur , certe tandem in intellectu ſummo. Dei vero eſſentia ſunt ideo omnes eius perfectiones internae , quia ſingulae ſibi ſunt in ratione reciproca rationum et ratiocinatorum , dum ſingulae ſummae poſſunt ex ſingulis ſummis concipi.

5) uſus virium entis ſpontanei , tunc etiam haberet rationem fufficientem , ſi in malum verteretur. Haec eſt arx controuerſiae , quae recentiſſimam etiam theodiceam male habuit. Age , fingamus libertatem aliquam eſſe potentiam. aliquid non

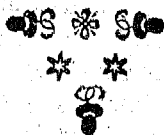
PRAEFATIO NOUA.

nunquam decernendi sine ratione sufficiente. Quid lucrabimur? Hoc, inquis, ut peccata non habentia rationem sufficientem in statu antecedente peccatori prorsus non sint necessaria, hinc auctori possint aequius imputari. Ego vero neutrum video. Si necessarium eo modo sit, ut sit imputationis incapax, quicquid rationem sufficientem habet in statu antecedente, peccatorum eadem restabit ficta necessitas ex precario sumpta libertatis notione non minus habentium rationem insufficientem in statu antecedente, ac ex nostra, quia eorum ratio sufficiens erit proxima tunc ea potentia, quam descripsimus, iam coexistens in statu antecedente, quaque semel in aliquid sine ratione sufficiente lata, non potuit non illud aliquid existere, non sine ratione sufficiente, sed rationem sufficientem habens in illa potentia, quae aliquid potest sine ratione sufficiente decernere. Interim sit tamen usus virium sine ratione sufficiente. Hic saltem, nisi euentus, eius effectus, imputari nobis aequius poterit. Quid? dissentientes amicissimi, aequius? In nobis rationem habebit ratio condemnationis peccatum, aut malus usus virium, cuius tamen nulla fuisse ratio conceditur? Egone puniar, ut auctor, i. e. rationem continens facti vel abusus virium, quae tamen eodem habitu negantur

gantur habere rationem? Quid ad me, quae casu puro fiunt? An apud iudicem aequissimum casum merum praestem? Adeste, iureconsulti, quotquot estis, omnes, et decidite, num solutus sit nodus Gordius. Quaeritur de reo criminis perduellionis, fatis iuvene, maiorum perduellium filio. Quibusdam non liquet, an in eum poena cadat ordinaria, quia videatur coactus ad hostilitatem publicam, et quodam modo necessitatus. Instat actor, eumque poenam ordinariam optimo iure mereri probat, ex eo, quod haec hostilitas casumero contigerit. Mihi magis consentanea videtur haec sententia: Vsus virium in malum libere latarum habet rationem sufficientem in non vsu virium in optimum ferendarum. Nam omnis substantia, omnis spiritus est semper agens aliquid. Hic non vsus virium in optimum ferendarum habuit rationem sufficientem in arbitrio et libertate finita ac limitata, quae potuit vigilare moraliter, *μη' ευλαβείας*, potuit dormire optimi incuria, sed a primo momento fomni moralis, ad cuius oppositum obligabatur, peccans et rea, propter defectum rectitudinis vincibilem.

Verum non est morandus lector in limine idiutius. Brenibus addam, ne desin

fin officio , grati animi testificationes,
 quas viris celeberrimis clarissimisque de-
 beo , qui partim simul curarunt , vt haec
 emendatiora prelis exeant , partim per
 diuersas academias hoc , quicquid est opus-
 culi dignum iudicarunt , cuius filum in
 doctissimis , quas habent , acribus seque-
 rentur. Scribebam Traiecti cis Viadrum,
 a. d. XII. Sept. clc cccxxxviii.



Syno-

Synopsis

I.) Prolegomena metaphysica, §. 1. 3.

II.) Tractatio.

1) Ontologia P. I.

A) Prolegomena ontologica §. 4-6.

B) tractatio de praedicatis entium

a) internis

α) vniuersalibus C. I.

Α) possibile S. I. §. 7-18.

Β) connexum, S. II. §. 19-33.

Γ) ens S. III. cuius determinaciones

Δ) vel realitates, vel negationes §. 34-36.

Ε) vel externae, vel internae §. 37-38. & hae

α) vel essentialia, vel affectiones §. 39-66.

β) vel quantitates, vel qualitates §. 67-71.

ζ) vnum S. IIII. §. 72-77.

η) verum, vbi

Δ) de ordine, S. V. §. 78-88.

Ε) de vero, S. VI. §. 89-93.

ι) perfectum S. VII. §. 94-100.

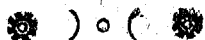
β) Disiunctiuus. C. II.

Α) necessarium & contingens S. I. §. 100-123.

):(5

κ) muta-

- 3) mutabile & immutabile S. II.
§. 124 - 134.
- 3) reale & negarium S. III. §.
135 - 147.
- 7) singulare & vniuersale, S. III.
§. 148 - 154.
- 7) totale & partiale' vbi
 - 2) de toto et partibus S. V.
§. 155 - 164.
 - 3) prima matheſeos intenſo-
rum principia S. VI. §. 165 - 190.
- 1) ſubſtantia & accidens vbi
 - 2) de ſubſtantiis & accidenti-
bus S. VII. §. 191 - 204.
 - 3) de ſtatu S. VIII. §. 205 - 223.
- 1) ſimplex & compoſitum,
 - 2) generatim S. VIII. §. 224 -
229.
 - 3) ſpeciarim de monade S.
X. §. 230 - 245.
- 7) finitum & infinitum, S. XI.
§. 246 - 264.
- b) externis ſ. relatiuis C. III.
 - a) idem et diuerſum S. I. §. 265 - 279.
 - β) ſimultaneum & ſucceſſiuum,
vbi
 - N) de ſimultaneis S. II. §. 280 - 296.
 - 3) de ſucceſſiuis, S. III. §. 297 - 306.
 - γ) cauſa & cauſatum
 - N) in



2) in genere S. III. §. 307 - 318.

3) in specie vbi

21) de causa efficiente S. V. §.
319 - 335.

22) de utilitate S. VI. §. 336 - 340.

23) de reliquis causarum generibus S. 341 - 346.

24) signum & signatum S. VIII. §.
347 - 350.

2) Cosmologia P. II.

A) prolegomena §. 351 - 353.

B) tractatio de mundi

a) notione C. I.

α) affirmatiua S. I. §. 354 - 379.

β) negatiua, S. II. §. 380 - 391.

b) partibus C. II.

α) simplicibus S. I.

25) in genere §. 392 - 401.

26) in specie de spiritibus §. 402 -
405.

β) compositis,

27) genesi ex elementis S. II. §.
406 - 429.

28) natura S. III. §. 430 - 435.

c) perfectione C. III. eiusque

α) subiecto, quale mundus optimus,
cuius obseruatur

29) idea S. I. §. 436 - 447.

30) substantiarum commercium,
&

& eius explicandi systemata
S. II. §. 448 - 465.

β) mediis

α) naturalibus S. III. §. 466 - 473.

γ) supernaturalibus

Α) generatim S. III. §. 474 - 481.

Β) speciatim de possibilitate
supernaturalium hypothe-
tica, S. V, §. 482 - 500.

3) Psychologia P. III.

A) prolegomena §. 501 - 503.

B) tractatio de psychologia

a) empirica. C. I. de animae

α) existentia S. I. §. 504 - 518.

β) facultatibus

α) cognoscitiua

Α) inferiori

a) in genere S. II. §. 519 -
533.

b) in specie de

sensu S. III. §. 534 - 556.

phantasia S. III. §. 557 - 571.

perspicacia S. V. §. 572 -
578.

memoria S. VI. §. 579 - 588.

facultate fingendi S. VII.
§. 589 - 594.

praeuisione S. VIII. §.
595 - 605.

iudi-

iudicio S. VIII. §. 606-609.
praesagitione S. X. §. 610-618.

facultate characteristica
S. XI. §. 619 - 623.

Ⓑ) superiori

a) generatim de intellectu S.
XII. §. 624 - 639.

b) speciatim de ratione S.
XIII. §. 640 - 650.

Ⓒ) appetitiva

2) in genere ubi de

a) indifferens S. XIII. §. 651-655.

b) voluptate & taedio S.
XV. §. 656 - 662.

c) appetitione & auersatione,
S. XVI. §. 663 - 675.

Ⓑ) in specie de

a) inferiori S. XVII. §. 676-788.

b) superiori

1) voluntate & noluntate
S. XVIII. §. 689 - 699.

2) libertate, eiusque

A) praesuppositis

a) spontaneitate, S.
XVIII. §. 700-707

b) arbitrio S. XX. §.
708-

708 - 718.

B) natura S. XXI. §. 719 - 739.

γ) commercio cum corpore S. XXII.
§. 733 - 739.

b) rationali C. II. vbi de animae

α) natura S. I. §. 740 - 760.

β) commercio cum corpore S. II.
§. 761 - 769.

γ) origine S. III. §. 770 - 775.

δ) immortalitate S. IIII. §. 776 - 781.

ε) statu post mortem S. V. §. 782 -
791.

ζ) comparatis animabus non huma-
nis

η) brutorum S. VI. §. 792 - 795.

θ) spiritibus S. VII. §. 796 - 799.

4) Theologia naturalis P. IIII.

A) prolegomena §. 800 - 802.

B) tractatio de dei

a) conceptu C. I. in quo considera-
tur

α) existentia S. I. ad quam refer-
tur

realitas §. 803 - 820.

vnitas §. 821.

veritas §. 822.

necessitas §. 823 - 827.

sanctitas §. 828 - 829.

substantialitas §. 830.

omni-

omnipotentia §. 831 - 837.

simplicitas §. 838.

immutabilitas §. 839 - 842.

infinitudo §. 843 - 845.

unicitas §. 846 - 848.

aeternitas §. 849. 850.

impassibilitas §. 851.

natura §. 852 - 860.

immensitas §. 861.

incomprehensibilitas §. 862.

β) intellectus S. II.

existentia §. 863 - 865.

objecta §. 866 - 878.

infallibilitas §. 879.

certitudo subiectiva §. 880. 881.

sapientia §. 882 - 888.

omniscientia §. 889.

γ) voluntas S. III.

α) proportionalitas §. 890 - 894.

β) libertas §. 895 - 899.

γ) imperscrutabilitas §. 900.

δ) rectitudo §. 901. 902.

ε) bonitas

α) fidelitas §. 903 - 905.

β) iustitia

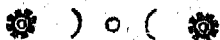
a) remuneratoria §. 906.

907.

b) punitiva §. 908 - 916.

γ) impartialitas §. 917. 918.

η) fin:



- i) sinceritas §. 919 - 925.
- b) operationibus C. II.
 - a) creatione S. I. cuius
 - N) obiectum §. 926 - 941.
 - 2) finis S. II. §. 942 - 949.
 - β) providentia S. III.
 - N) conseruante §. 950 - 953.
 - 2) cooccurrente §. 954 - 962.
 - 3) gubernante §. 963.
 - γ) malum
 - 2) impediante §. 964 - 968.
 - 3) permittente §. 969 - 970.
 - η) regente §. 971 - 975.
 - ι) decernente S. III. §. 976 - 981.
 - ι) reuelante S. V. §. 982 - 1000.

PROLE-



PROLEGOMENA METAPHYSICA.

§. 1.



METAPHYSICA est scientia prima cognitionis humanae principia continens.

§. 2.

Ad metaphysicam referuntur ontologia, cosmologia, psychologia et theologia naturalis.

§. 3.

METAPHYSICA NATURALIS est cognitio rerum in metaphysica occurrentium solo usu acquisita, cui accedere artificialem §. 1. definitam utile est: 1) Ob evolutionem

A

nem

nem conceptuum. 2) Ob determinationem conceptionemque primarum propositionum. 3) Ob continuationem certitudinemque probationum.e. c.

P A R S I.

O N T O L O G I A.

P R O L E G O M E N A.

§. 4.

ONTOLOGIA (ontosophia, metaphysica, cf. §. I. metaphysica vniuersalis, architectonica, philosophia prima) est scientia praedicatorum entis generaliorum.

§. 5.

Entis praedicata generaliora sunt prima cognitionis humanae principia, ergo ontologia refertur, §. 2. cum ratione ad metaphysicam, §. I, 4.

§. 6.

Ontologia continet praedicata entis, §. 4. I. interna 1) vniuersalia, quae sunt in singulis, 2) disiunctiua, quorum alterutrum est in singulis; II, relatiua.

CAPVT I.

PRAEDICATA ENTIS INTER- NA VNIUERSALIA.

* * * * *

SECTIO I.

P O S S I B I L E.

§. 7.

Nihil negatiuum; cf. §. 54. irrepraesentabile, impossibile, repugnans, (absurdum, cf. §. 13.) contradictionem inuoluens, implicans, contradictorium est *A et non-A*. seu, praedicatorum contradictoriorum nulum est subiectum, seu, nihil est, et non est. *Haec propositio dicitur principium contradictionis, et absolute primum.*

§. 8.

Nonnihil est ALIQUID: repraesentabile, quicquid non inuoluit contradictionem, quicquid non est *A et non-A*, est POSSIBILE. §. 7.

§. 9.

A et non-A non est aliquid §. 8. hinc est nihil et contradictorium §. 7. f. subiectum implicans nulla habet praedicata, siue, quicquid est et non est, nihil est.

A 2

§. 10.

§. 10.

Omne possibile est aut A, aut non-A, aut neutrum, §. 8. iam neutrum est nihil, quia esset vtrumque, §. 9. Ergo *omne possibile aut est A, aut non-A*, seu, omni subiecto ex omnibus praedicatis contradictoriis alterutrum conuenit. *Haec propositio dicitur principium exclusi tertii, seu medii, inter duo contradictoria.*

§. 11.

Omne possibile A est A. seu, *quicquid est, illud est*, seu, omne subiectum est praedicatum sui. Si negas: quoddam possibile A est non-A §. 10. hinc A et non A, seu nihil, §. 7. quod impossibile, §. 8. *Haec propositio dicitur principium positionis, seu, identitatis.*

§. 12.

Posito impossibili ORITUR CONTRADICTION. Quod non tantum videtur, sed et est, VERUM, quod tantum videtur, non est, APPARENS dicitur. Hinc orta contradictio vel vera est, vel apparens.

§. 13.

Posito A et non-A oritur contradictio, §. 9, 12. Posito A et B, quo posito ponitur non-A, ponitur impossibile, §. 9. hinc oritur contradictio, §. 12. prior PATENS, (directa, immediata et explicita) posterior

LATENS (indirecta, cryptica, mediata et implicita) vocatur. In quo vera contradictio patet, **ABSURDUM** est (absonum).

§. 14.

RATIO, cf. §. 640. (conditio, hypothesi) est id, ex quo cognoscibile est, cur aliquid sit. Quod rationem habet, seu, cuius aliquid est ratio, **RATIONATUM** eius dicitur, et ab eo **DEPENDENS**. Praedicatum, quo aliquid vel ratio, vel rationatum est, vel utrumque, **NEXUS** est.

§. 15.

Quod spectatur, sed non in nexu cum iis, quae extra illud ponuntur, **SPECTATUR IN SE**. Quod nec in se quidem spectandum repraesentabile est, est **IMPOSSIBILE IN SE**, (intrinsecus, simpliciter, absolute, per se.) Quod in se spectatum est possibile, est **POSSIBILE IN SE**, (intrinsecus, absolute, per se, simpliciter.)

§. 16.

Quod in nexu etiam cum aliquibus, quae extra illud ponuntur, tamen est possibile, est **POSSIBILE HYPOTHETICE** (relative, relative, extrinsecus, per aliud, et secundum quid.)

§. 17.

Quod non, nisi in aliquo nexu cum iis, quae extra illud ponuntur, est impossibi-

le, est IMPOSSIBILE HYPOTHETICE (respectiue, relatiue, extrinsecus, per aliud, et secundum quid.)

§. 18.

Nullum absolute impossibile est hypothetice possibile, §. 15, 16. Ergo nullum hypothetice possibile est absolute impossibile. *Omne hypothetice impossibile et possibile est in se possibile*, §. 17, 15. Ergo absolute impossibilia nec hypothetice possible sunt, nec impossibilia. Quoddam absolute possibile est hypothetice impossibile.

SECTION II.
CONNEXUM.

§. 19.

Possibile in nexu i. e. in quo nexus est, cui nexus conuenit, CONNEXUM (rationale) est, in nexu impossibile est IRRATIONALE (inconnexum, incohaerens). Hinc irrationalia vel sunt in se, vel hypothetice impossibilia, §. 15, 17.

§. 20.

Omne possibile aut habet rationem, aut minus, §. 10. Si habet rationem, aliquid est eius ratio, §. 8. Si non habet, nihil est eius ratio, §. 7. Ergo omnis possibilis ratio aut nihil est, aut aliquid, §. 10. Si nihil foret ratio alicuius possibilis, foret nihil
hil

hil aliquid. §. 14, 8. Hinc quoddam possibile impossibile, §. 7, 8. q. a. §. 9. Ergo omnis possibilis aliquid est ratio, s. omne possibile est rationatum, s. *nihil est sine ratione*, seu, posito aliquo, ponitur aliquid eius ratio. *Haec propositio dicitur principium rationis*, quam colligas etiam ex §. 265, 279. partim abstractendo, partim vitando circulum.

§. 21.

Ratio singulorum in aliquo est RATIO eius SUFFICIENS, (completa, totalis) aliquorum tantum ratio est INSUFFICIENS (incompleta, partialis.)

§. 22.

Nihil est sine ratione sufficiente, seu, posito aliquo, ponitur aliquid eius ratio sufficiens. Singula in omni possibili habent rationem, §. 20. hinc omne possibile rationem sufficientem, §. 21. *Haec propositio dicitur principium rationis sufficientis* (convenientiae.)

§. 23.

Omne possibile est ratio, seu *nihil est sine rationato*, nihil sine corollario et auctoramento, nihil omnino sterile, otiosum, et infoecundum, seu posito aliquo ponitur aliquid rationatum eius. Nam omne possibile aut habet rationatum, aut minus, §. 10. Si habet, est aliquid rationa-

rum eius, §. 8, si non habet, nihil est eius rationatum §. 7. Ergo omnis possibilis rationatum aut nihil est, aut aliquid, §. 10. Si nihil esset rationatum possibilis alicuius, posset ex hoc cognosci, §. 14, hinc esset aliquid, §. 8, adeoque quoddam possibile impossibile, §. 7, 8. q. a. §. 9. *Haec propositio dicatur principium rationati.*

§. 24.

Omne possibile est ratio et rationatum, §. 20, 23. hinc nexu duplici §. 14. connexum et rationale, §. 19. tam a priori, quam a posteriori cognoscibile.

§. 25.

Ratio A rationis B, est ratio rationati C. Ex ratione $\text{r} B$ cognosci potest, cur C sit, §. 23. hinc A est ratio $\text{r} C$. §. 14.

§. 26.

Rationatum C rationati B, est rationatum rationis A, §. 25, 14.

§. 27.

Ratio A alicuius B, a quo dependet C, est huius C **RATIO MEDIATA** (ulterior, remota,) **RATIO non mediata est IMMEDIATA** (proxima)

§. 28.

RATIO SECUNDUM QUID (intermedia) dicitur, quae habet adhuc ulteriorem,

rem, quae non habet, SIMPLICITER TALIS (ultima.)

§. 29.

Posito rationato, ponitur eius ratio aliqua, §. 20, 14. et sufficiens, §. 22. seu *a rationato ad rationem, et sufficientem, V. C.*

§. 30.

Posita ratione, hinc et sufficiente, §. 21. ponitur rationatum, §. 23. seu *a ratione, et sufficiente, ad rationatum V. C.*

§. 31.

Sublata ratione, et sufficiente, tollitur aliquid rationatum, quia posito hoc, poneretur et illa, §. 29.

§. 32.

Sublato rationato tollitur ratio eius, et sufficiens, quia hac posita poneretur et illud, §. 30.

§. 33.

A et B connexa tertio C sunt connexa inter se, A est connexum cum C connexo cum B, est ergo in A, de quo cognosci potest ex B, cur sit, hinc A et B sunt connexa, §. 19.

SECTION III.

E N S.

§. 34.

Quod aut ponitur esse A, aut ponitur non esse A, DETERMINATUR. Quod vero tantum ponitur esse aut A, aut non A, est INDETERMINATUM. Seu, si de subiecto respectu praedicatorum contradietorum nil ponitur, nisi alterutrum ex illis ipsi conuenire, subiectum illud respectu horum praedicatorum est indeterminatum; determinatur autem, si alterutrum in subiecto ponitur. Quod determinari potest, est DETERMINABILE. De quo ergo aut poni potest, illud esse A, aut, illud esse non A, illud est determinabile.

§. 35.

Ratio determinandi est DETERMINANS. Hinc posito determinante ponitur determinatum, §. 30. et v. v. §. 29. Sublato determinato, tollitur determinans, §. 32. et v. v. §. 31.

§. 36.

Quae determinando ponuntur in aliquo, (notae et praedicata) sunt DETERMINATIONES, altera positiua, et affirmatiua, §. 34, 10. quae si vere sit, est REALITAS, altera negatiua, §. 34, 10. quae si ve-

re

re fit, est NEGATIO. Negatio apparens est REALITAS CRYPTICA, realitas apparens est VANITAS.

§. 37.

DETERMINATIONES possibilis aut sunt in eo repraesentabiles, etiamsi nondum spectetur in nexu, ABSOLUTAE, aut tunc demum, quando spectatur in nexu, §. 10. RESPECTIVAE (assumtiuae.) Determinationes possibilium respectivae sunt RESPECTUS. (habitudines, $\alpha\alpha\ \pi\pi\alpha\ \pi\pi$, relationes larius dictae, vel ad extra, vel ad intra.) Respectus possibilium in iisdem in se spectatis non repraesentabiles sunt RELATIONES (strictius dictae, ad extra.) Relationes possibilium sunt eorundem DETERMINATIONES EXTERNAE, (relativae, ad extra, extrinsetae) reliquae omnes, INTERNAE.

§. 38.

Si in A sunt, quae in B, A et B sunt EADEM. Non eadem sunt DIVERSA (alia.)

§. 39.

DETERMINATIONES possibilis internae, aut sunt internarum reliquarum rationes in internis simpliciter tales, aut minus, §. 10. Illae sunt PRIMAE, (principes) siue ESSENTIALIA.

§. 40.

§. 40.

Complexus essentialium in possibili, seu possibilitas eius interna est ESSENTIA (esse rei, ratio formalis, natura, cf. §. 430. quidditas, forma, formale totius, *ἔσθια, τινότητες*, substantia, cf. §. 191. conceptus entis primus.)

§. 41.

Determinationes possibilis internae, rationata essentiae, sunt AFFECTIONES.

§. 42.

Determinatio interna, quae non est essentialis, est rationatum essentiae, §. 39, 40. hinc affectio, §. 41.

§. 43.

Posita in possibili essentia ponuntur affectiones, §. 41, 30.

§. 44.

Positis in possibili affectionibus ponitur essentia aliqua §. 41, 29.

§. 45.

Sublata essentia tolluntur aliquae affectiones, §. 41, 31.

§. 46.

Sublatis affectionibus tollitur essentia, §. 41, 32.

§. 47.

Omnes determinaciones internae possibiles sunt inter se connexae, singulae cum singulis. Affectiones enim connectuntur singulae cum essentialibus, §. 39. haec cum essentia, §. 40, 14. Hinc singulae determinaciones cum singulis, §. 33.

§. 48.

NEXUS (harmonia) VNIUERSALIS est, qui est in singulis.

§. 49.

In determinationibus possibilis internis est nexus vniuersalis, §. 47, 48.

§. 50.

Affectiones habent rationem in essentia, §. 41. hinc aut sufficientem, aut minus, §. 21, 10. Illae sunt ATTRIBUTA, hae MODI (accidentia praedicabilia, s. logica, cf. §. 191. adiuncta, praedicata secundaria.)

§. 51.

ATTRIBUTA rationem sufficientem habent aut in omnibus essentialibus, aut in aliquibus tantum, §. 50, 10. Illa PROPRIA sunt, haec COMMUNIA.

§. 52.

Omnis possibilium determinatio aut est essentialis, §. 39. aut attributum, aut modus, §. 42, 50. aut relatio, §. 37.

§. 53.

§. 53.

Omne possibile determinatum est, qua possibilitatem, §. 34, 8 hinc in se possibile, qua possibilitatem internam, §. 15. quae quum sit essentia, §. 40, omne possibile habet essentiam, determinatum, qua essentiam. Ergo omnimode indeterminatum nihil est, §. 7.

§. 54.

Possibile praeter essentiam §. 53. aut est determinatum, qua omnes affectiones etiam in ipso compossibiles, aut minus, §. 34, 10. Illud est ACTUALE, hoc NON ENS (nihil cf. §. 7.) PRIVATIVUM vocatur.

§. 55.

EXISTENTIA (actus, cf. §. 210. actualitas) est complexus affectionum in aliquo compossibilium i. e. complementum essentiae siue possibilitatis internae, quatenus haec tantum, ut complexus determinationum spectatur, §. 40.

§. 56.

Omnis determinatio possibilis interna aut pertinet ad essentiam eius, aut ad existentiam, §. 55, 42.

§. 57.

Omne actuale est interne possibile, §. 54. seu posita existentia ponitur interna possibilitas, §. 55, 40. ab esse ad posse V. C.

§. 58.

§. 58.

Nullum interne impossibile est actuale, §. 57. sublata possibilitate interna, tollitur actualitas, §. 55, 40. seu, a non posse ad non esse V. C.

§. 59.

Quoddam possibile non est actuale, §. 54. seu posita possibilitate quadam tamen tolli potest actualitas, seu a quodam posse ad esse N. V. C.

§. 60.

Quoddam non actuale est possibile, §. 59. sublata actualitate non omnis tollitur possibilitas, seu a non esse ad omnino non posse N. V. C.

§. 61.

Possibile, qua existentiam, determinabile est ENS,

§. 62.

NON ENS (negativum cf. §. 54.) esset possibile, qua existentiam, non determinabile, §. 61. At hoc impossibile, §. 10, et, si videtur esse ens, est ENS FICTUM (rationis ratiocinantis, cf. §. 647.)

§. 63.

Omne ens est possibile, §. 61. rationem, §. 20. sufficientem habet, §. 22, et rationatum, §. 23. hinc dupliciter connexum est, §. 24. habet essentiam, §. 53. et essentialia,

§. 40.

§. 40. hinc affectiones, §. 43, in vniuersali nexu, §. 49. Omnes entis determinationes aut sunt essentialia, aut attributa, aut modi, aut relationes, §. 52. Posito ente, ponitur essentia eius, hinc essentialia omnia. Sublata essentia, tollitur ens. Sublato essentiali, tollitur essentia, hinc ens ipsum, §. 53, 40. Omnis denique determinatio entis interna aut pertinet ad essentiam eius, aut ad existentiam, §. 56,

§. 64.

Per essentiam attributa entis sufficienter determinantur, §. 35, 50. hinc posita essentia ponuntur attributa, §. 35. Ergo posito ente ponuntur attributa eius, §. 63. sublato attributo tollitur essentia et ens, §. 35, 63.

§. 65.

Modi entis per essentiam non sufficienter determinantur, §. 50, 35. hinc non determinantur, qua existentiam, §. 55. Ens ergo, qua modos actuales, per essentiam est indeterminatum, §. 34, 54. i. e. *modi possunt abesse et adesse salua rei essentia.*

§. 66.

Existentia non repugnat essentiae, sed est realitas, §. 36. cum ea composibilis, §. 50, 55.

§. 67.

Cognitio diuersitatis est **DISTINCTIO**,
 et ratio distinctionis in distinguendo **DIS-**
CRIMEN (differentia, character, character
 distinctius latus dictus, cf. §. 350. nota,
 nota characteristica.) Iam omnis deter-
 minatio entis est id, ex quo cognosci pot-
 est, ens illud nec indeterminatum, nec
 alio modo determinatum esse, §. 36, 34.
 Ergo omnis determinatio est discrimen
 entis, §. 38, 14.

§. 68.

Discrimina entis sunt vel externa seu
 relatiua, vel interna §. 67, 37, et haec vel
 essentialia, quae pertinent ad essentiam,
 vel accidentalia, quae ad existentiam, §. 56,
 vel absoluta, vel respectiua, §. 37.

§. 69.

Discrimina interna possunt repraesentari in ente in se spectato, §. 68, 37. hinc quomodocunque cognosci, seu **DARI**. Data vel possumus etiam (sine compraesentia) sine assumpto alio, sine relatione ad aliud, **CONCIPERE** et intelligere, i. e. distincte cognoscere, vel non possumus. Illa sunt **QUALITATES**, haec **QUANTITATES**.

§. 70.

Qua qualitatem eadem sunt **SIMILIA** ~,
 qua quantitatem, **AEQUALIA** =, qua v-
 B tram.

tramque, CONGRUENTIA $\cong$. Qua qualitatem diuersa, DISSIMILIA $\neq$, qua quantitatem, INAEQUALIA $\neq$, qua vtramque diuersa, DISCONGRUENTIA $\ncong$.

§. 71.

Mere similia non sunt congruentia, hinc quantitate differunt, §. 70. hinc quantitas est discrimen internum mere similitum.

SECTION III.

V N U M.

§. 72.

Determinationes entis SEPARANTUR, si ex simul positis quaedam tolluntur. Hinc INSEPARABILES sunt, quarum simul positarum nulla potest tolli.

§. 73.

Posito ente ponitur essentia, §. 63. ergo complexus essentialium, §. 40. hinc posito ente simul ponuntur essentialia omnia, et ita quidem, vt nullum possit tolli, §. 63, 40. Ergo essentialia entis sunt per se inseparabilia, §. 72, 15. VNUM est, cuius determinationes sunt inseparabiles, et TRANSCENDENTALITER quidem, cuius determinationes sunt per se inseparabiles. Ergo *omne ens est vnum* transcendente.

§. 74.

A vnum, et B vnum e. c. partim eadem, partim diuersa sunt MULTA. Quicquid

quid cogitemus, aut sunt multa, aut non multa, §. 10. Prior determinatio est **MULTITUDO**, (pluralitas) posterior **VNITAS CATEGORICA**.

§. 75.

Determinationes entis singulae sunt una, §. 73. partim eadem, dum sunt determinationes eiusdem entis, partim diuersa, §. 38. hinc multa, §. 74. Potest ergo multitudo dari in ente in se spectato, §. 69. et est eius discrimen internum, §. 37. quod tamen intelligere non possumus, nisi vno alio assumpto, §. 74, 38. hinc multitudo est quantitas, §. 69.

§. 76.

Inseparabilitas determinationum quum sit impossibilitas separationis, §. 72, est vel absoluta, vel hypothetica, §. 13, 6. Hinc vnitas est vel absoluta, vel hypothetica, §. 73.

§. 77.

Quicquid est, quod multa non sunt, est **VNICUM** (vnum exclusiue tale.)

S E C T I O V.

O R D O.

§. 78.

Si multa iuxta vel post se invicem ponuntur, **CONIUNGUNTUR**. Coniunctio

plurium vel est eadem, vel diuersa, §. 10, 38. Si prior, est COORDINATIO, et eius identitas ORDO. Ordinis scientia olim erat MUSICA LATIUS DICTA.

§. 79.

Diuerfitas in coniunctione plurium est CONFUSIO (inordinario.) Coniunctio inseparabilium est VNITIO.

§. 80.

OMNIS DETERMINATIO habet rationem, §. 20, 36. quaeque ex aliqua determinata ratione cognosci potest, RATIONI dicitur CONFORMIS (conueniens, consentiens.)

§. 81.

Si posito A tollitur B, A et B OPPOSITA sunt.

§. 82.

Determinatio opposita illi, quae rationi conformis est, est rationi contraria (disformis, disconueniens) seu DEFECTUS.

§. 83.

Propositio enuncians determinationem rationi conformem est NORMA (regula, lex) immo LATIUS, repraesentatio determinationis rationi conformis.

§. 84.

Vbicunque determinationes, ibi leges, §. 83, 80.

§. 85.

§. 85.

Respectus entis ex coniunctione eius cum aliis determinatus est POSITUS. Vbi ergo positus, ibi leges, §. 84, 37.

§. 86.

Coniunctione determinatur positus, hinc sunt in coniunctione leges, §. 85. in eadem eadem, §. 38. Ergo in ordine coniunguntur plura eidem rationi conformiter, §. 83, 78. Quod est in A et B, ipsis COMMUNE est. Quod est in A, non in B, est, respectu B, $\tau\omega$ A PROPRIUM. Ergo in ordine sunt regulae communes.

§. 87.

In coniunctione diuersa diuersae sunt leges §. 86, 38. Ergo in confusione non sunt leges communes, §. 79, 86.

§. 88.

Ordinis si regula fuerit vnica, SIMPLEX, si plures, ORDO COMPOSITUS vocatur.

S E C T I O VI.

V E R U M.

§. 89.

VERITAS METAPHYSICA (realis, materialis) est ordo plurium in vno, VERITAS in essentialibus et attributis entis, TRANSCENDENTALIS.

§. 90.

Quum omnis entis determinationes coniungantur, essentialis secundum princi-

pium contradictionis, §. 40, 7. et accidentales, attributa secundum principium contradictionis, §. 64, 7. et rationis, §. 20, et sufficientis, §. 22, 50. modi secundum principium contradictionis, §. 65, 7. et rationis, §. 42, 20. essentialia et affectiones secundum principium rationati, §. 23, 41. hinc regulas communes, §. 83, 86. *omne ens est verum* transcendentaliter, §. 89.

§. 91.

Confusio veritati transcendentali opposita esset SOMNIUM OBJECTIVE SUMMUM. (cf. §. 593.) Somniorum aggregatum esset MUNDUS FABULOSUS, (cf. §. 354.)

§. 92.

PRINCIPIA (cf. §. 307, 311.) CATHOLICA, (vniuersalia) sunt singulis entibus communia. Metaphysice vera determinantur principiis catholicis, §. 7, 20, 22, 23. conuenienter, §. 90, 80. et, quae determinantur his principiis conformiter, sunt metaphysice vera, §. 89. Hinc VERITAS METAPHYSICA potest definiri per conuenientiam entis cum principiis catholicis.

§. 93.

CERTITUDO OBJECTIVA (cf. §. 531.) est apperceptibilitas veritatis in ente. Iam omnis entis veritas est clare cognoscibilis,

lis, §. 90, 8. Ergo *omne ens est obiective certum.*

S E C T I O VII. P E R F E C T U M.

§. 94.

Si plura simul sumta vnius rationem sufficientem constituunt, **CONSENTIUNT**. Consensus ipse est **PERFECTIO**, et vnum, in quod consentitur, **RATIO PERFECTIO-
NIS DETERMINANS** (focus perfectionis).

§. 95.

In perfectione plura eidem rationi conformiter determinantur, §. 94, 80. ergo est in perfectione ordo, §. 78. et communes perfectionis regulae, §. 86.

§. 96.

Ratio perfectionis determinans si fuerit vnica, **SIMPLEX**, si plures, **COMPOSITA** tunc est **PERFECTIO**, §. 88, 95.

§. 97.

REGULAE oppositae **COLLIDI** dicuntur, et defectus ex-regulis perfectionis collidentibus **EXCEPTIO**, prout normae vel vera vel apparente tantum oppositione colliduntur, §. 81. vel vera, vel apparens, §. 12.

§. 98.

Consensus essentialium est **PERFECTIO** (essentialis) **TRANSCENDENTALIS**, affe-

tionum ACCIDENTALIS, vtrique INTERNA. Consensus relationum est PERFECTIO EXTERNA.

§. 99.

Essentialia omnis entis consentiunt ad essentiam eius, §. 63, 40. et attributa, §. 50, 94. Ergo *omne ens est perfectum* transcendentaliter.

§. 100.

BONUM est, quo posito ponitur perfectio. Ergo *omne ens est bonum* transcendentaliter, §. 99.

C A P V T II.

PRAEDICATA ENTIS INTERNA DISIUNCTIVA.

* * * * *

SECTIO I.

NECESSARIUM ET CONTINGENS.

§. 101.

NECESSARIUM est, cuius oppositum est impossibile, non necessarium est CONTINGENS.

§. 102.

Cuius oppositum in se impossibile est, est illud NECESSARIUM IN SE (metaphysice,

physice, intrinsecus, absolute, geometrice, logice.) Cuius oppositum est extrinsecus tantum impossibile, est **NECESSARIUM HYPOTHETICE** (secundum quid.) Entis determinatio, qua necessarium est, est eius **NECESSITAS**. Ergo necessitas est vel **ABSOLUTA**, (consequentis,) vel **HYPOTHETICA** (consequentiae), illa, qua aliquid est in et per se, haec, qua aliquid est hypothetice tantum necessarium.

§. 103.

Possibilitatis oppositum inuoluit, §. 81, 7. hinc possibilitas entis est determinatio eius necessaria, §. 101. intrinseca intrinsecus, extrinseca extrinsecus, §. 102.

§. 104.

Cuius oppositum absolute possibile est, est **CONTINGENS IN SE**, (per se, intrinsecus,) cuius oppositum est etiam hypothetice possibile, est et **EXTRINSECUS CONTINGENS** (hypothetice.) Entis determinatio, qua contingens est, est eius **CONTINGENTIA**. Ergo contingentia est vel **ABSOLUTA**, qua aliquid est saltem in et per se, vel **HYPOTHETICA**, qua aliquid est hypothetice contingens.

§. 105.

Nullum absolute necessarium est ullo modo contingens, §. 102, 104. Ergo quic-

quid villo modo contingens est, non est absolute necessarium. *Omne hypothetice necessarium est in et per se contingens*, §. 18. Ergo quoddam in et per se contingens est hypothetice necessarium. *Omne hypothetice contingens est et in se*, §. 104.

§. 106.

Essentiae rerum sunt in iis absolute necessariae, §. 40, 103.

§. 107.

Sublaris essentialibus et attributis tollitur essentia, §. 63, 64. hinc ponitur impossibilitas entis interna, §. 81, 40. Sunt ergo ram essentialia, quam attributa absolute necessariae entis determinaciones, §. 103.

§. 108.

Modorum oppositum est in ente absolute possibile, §. 65, 81. hinc modi sunt determinaciones entis in se contingentes, §. 104. Ergo non absolute necessariae, §. 105. Absolute necessariarum in ente determinationum oppositum est in eodem absolute impossibile, §. 102. Ergo ipsae sunt in ente absolute possibiles, §. 81, hinc in eodem in se spectato repraesentabiles, §. 15. Relationes autem non sunt in ente in se spectato repraesentabiles, §. 37. Ergo nullae relationes entis sunt absolute necessariae, omnes contingentes, §. 101.

§. 109.

§. 109.

Quum existentiae oppositum in aliquo sit possibile, §. 54, 55. existentia aut erit absolute necessaria, aut in se contingens, §. 102, 10. Ens, cuius existentia est absolute necessaria, est ENS NECESSARIUM, cuius existentia est intrinsecus contingens, est ENS CONTINGENS.

§. 110.

Omnes entis necessarii determinationes internae sunt absolute necessariae. Pertinent enim aut ad essentiam, aut ad existentiam, §. 56. Tam haec, quam illa est in ente necessario absolute necessaria, §. 109, 106.

§. 111.

In ente necessario non sunt modi, §. 110, 108. Ergo, cui modi insunt, est ens contingens, §. 109.

§. 112.

Omne ens contingens habet modos. Pone enim alicui enti contingentem nullos modos inesse, omnes affectiones eius sunt absolute necessariae, §. 52, 107. hinc et existentia eius absolute necessaria est, §. 55. q. a. §. 109.

§. 113.

Determinationes vnius sunt inseparabiles, §. 73. hinc cuiuslibet oppositum impossibile.

possibile, §. 72, 81. sunt ergo determinatio-
nes vnius necessariae, §. 101. et absolute
quidem absolute vnius, hypothetice hy-
pothetice vnius, §. 102, 76. Vnita sunt ne-
cessario coniuncta, §. 79, vel in se, vel hy-
pothetice, §. 102.

§. 114.

Necessaria sunt vnico tantum modo ac
ratione determinabilia. Nam sunt aut A,
aut non A. Terminus modus tertia ratio
determinabilitatis impossibilis est, §. 10.
Iam pone necessarium esse determinabile
per A; non-A est huius determinationis
oppositum, §. 81. hinc impossibile, §. 101.
Non sunt ergo plures determinabilitatis
modi ac rationes, praeter A vnicum, §.
77. Vnico tantum modo ac ratione deter-
minabilia sint A, oppositum eorum esset
non-A, §. 81. sed hoc impossibile est, §. 77.
Sint non-A, oppositum eorum esset A, §.
81, sed hoc impossibile est, §. 77. Tertium
non datur, §. 10. Ergo vnico tantum mo-
do ac ratione determinabilium oppositum
est impossibile, adeoque ipsa necessaria
sunt, §. 102. Contingentia non sunt neces-
saria, hinc nec sunt vnico tantum modo
ac ratione determinabilia, nec pluribus, ac
duobus, §. 10. Sunt ergo duplici modo de-
terminabilia. Duplici modo ac ratione
determinabilia non sunt necessaria, hinc
contingentia, §. 102. Possunt itaque defini-
ri

ri 1) NECESSARIUM, per vnico tantum,
 2) CONTINGENS, per duplici modo de-
 terminabile, 3) NECESSITAS per unicita-
 tem, 4) CONTINGENTIA per duplicita-
 tem determinabilitatis. ✕

§. 115.

Vnum hypothetice tale habet determi-
 nationes in se separabiles, §. 76, 18. hinc
 vnitas eius est intrinsecus contingens, §. 104.

§. 116.

Vnitas transcendentalis est absolute ne-
 cessaria, §. 73, 102. hinc nullum eius est op-
 positum, §. 102, 15.

§. 117.

Ordinis opposita quum sint confusio,
 §. 79, 78. et non facta coniunctio, §. 78, 81.
 ordo absolute necessarius est in per se ne-
 cessario coniunctis et quidem eodem mo-
 do, §. 102. Vbicunque ergo non est abso-
 lute necessaria tam coniunctio, quam con-
 iunctionis identitas, ibi est ordo in se con-
 tingens, §. 104. ✕

§. 118.

Veritas transcendentalis est ordo in
 essentialibus et attributis, §. 89. hinc ne-
 cessario per se coniunctis, §. 78, 107. et qui-
 dem eodem modo, §. 7, 22. hinc veritas
 transcendentalis est absolute necessaria, §.
 117. et nullum habet oppositum, §. 102, 15.

§. 119.

§. 119.

Ordo plurium in vno, quorum non coniunctio aut confusio est interne possibilis in ente, est veritas in se contingens, §. 117, 89.

§. 120.

Somnium obiective sumtum et mundus fabulosus sunt nonentia, §. 118, 91. et si videantur entia, sunt entia ficta, §. 62.

§. 121.

Perfectionis oppositum est IMPERFECTIO, et quidem 1) non consensus simplex, si in pluribus simul sumtis quaedam non sunt rationes vnius: haec est IMPERFECTIO PRIUATIVE DICTA, 2) dissensus, si in pluribus simul sumtis, quaedam consentiunt ad vnum, quaedam ad oppositum eius: haec est IMPERFECTIO CONTRARIE DICTA, §. 81, 94.

§. 122.

Perfectio eorum, quorum non consensus, hinc et dissensus est in se impossibilis, est absolute necessaria, §. 121, 102. At perfectio in iis, quae non consentire aut etiam dissentire est in se possibile, est in se contingens, §. 104, 121.

§. 123.

Perfectio transcendentalis est absolute necessaria, §. 122, 94. hinc nullam habet oppositam imperfectionem, §. 121, 102.

SECT.

SECTIO II.

MUTABILE ET IMMUTABILE.

§. 124.

SUCCEDUNT sibi, (successiva sibi sunt) quorum vnum post aliud existit. Determinatio entium, quae sibi successiva sunt, est eorum SUCCESSIO.

§. 125.

Cuius determinationes sibi succedunt, MUTATUR: hinc MUTABILE (variabile) est, cuius determinationes sibi possunt succedere; cuius determinationes sibi non possunt succedere, est IMMUTABILE, (fixum, invariabile, constans.) Ipsa autem determinationum in ente successio, est eius, et simul determinationum eius, MUTATIO.

§. 126.

MUTATIO entis vel est INTERNA internorum, vel EXTERNA seu relativa relationum, §. 125, 37.

§. 127.

MUTABILITAS entis, s. possibilitas mutationum in eodem, vel est absoluta, §. 125, 15. vel hypothetica, §. 125, 16. IMMUTABILITAS entis, s. impossibilitas mutationum in eodem, vel est absoluta, §. 125, 15. vel hypothetica, §. 125, 17.

§. 128.

Nullum per se immutabile est hypothetice mutabile. Ergo nullum hypothetice mu-

mutabile est absolute immutabile. *Omne hypothetice immutabile est in se mutabile.* Omne hypothetice mutabile est in se mutabile. Ergo absolute immutabilia nec sunt hypothetice mutabilia, nec immutabilia. Quoddam absolute mutabile est hypothetice immutabile, §. 127, 18.

§. 129.

Mutabilium determinaciones sibi possunt succedere, §. 125. hinc mutabilia sunt pluribus modis determinabilia, §. 74, 34. Necessaria non sunt pluribus modis determinabilia, §. 114. Ergo necessaria sunt immutabilia, §. 125.

§. 130.

Absolute necessaria sunt absolute immutabilia, hypothetice necessaria sunt hypothetice immutabilia, §. 129, 127.

§. 131.

Nullum mutabile est necessarium, §. 129. hinc omne mutabile est contingens, §. 101. et in se quidem mutabile est in se contingens, hypothetice mutabile est hypothetice contingens, §. 104, 127.

§. 132.

Essentiae rerum, §. 106. essentialia et attributa, §. 107. existentia entis necessarii, §. 109. omnes eius determinaciones internae, §. 110. vnitas, §. 116. veritas, §. 118, et per-

MUTABILE ET IMMUTABILE. 33

perfectio; transcendentales, §. 123. sunt absolute et interne immutabiles, §. 130, 126.

§. 133.

Modi entis sibi in eo in se spectato possunt succedere, §. 124, 65. hinc et ipsi et ens, cui insunt, sunt absolute mutabilia, §. 125, 127. Iam omne ens contingens habet modos, §. 112. Ergo omne ens contingens est absolute et interne mutabile, §. 126. Relationes entis sunt intrinsecus contingentes, §. 108. Ergo possunt sibi in eo in se spectato succedere, §. 124, 104. Hinc sunt in omni ente absolute mutabiles, §. 127. Omne ens, qua omnes suas relationes, est mutabile, §. 125.

§. 134.

Essentia non est mutabilis, §. 132. hinc omne ens contingens mutabile est, qua existentiam, §. 133, 56. Hinc existentia entis contingentis est mutabilis, §. 125. nec est adeo essentialis, nec attributum, §. 132. interna tamen determinatio, §. 55. ergo modus, §. 52. Cuius existentia modus est, eius existentia est absolute mutabilis, §. 133. hinc et intrinsecus contingens, §. 131. Ergo cuius existentia modus est, est ens contingens, §. 109. Potest hinc ENS CONTINGENS definiri per ens, cuius existentia modus est.

SECTIO III. REALE ET NEGATIUM.

§. 135.

Negatione posita realitas tollitur, §. 36, 10. Hinc negationes et realitates sunt sibi inuicem oppositae, §. 81. Tam realitates ipsae, quam entia, quibus insunt, ENTIA REALIA seu positiua dicuntur. Negationes autem ENTIA NEGATIUA.

§. 136.

Ens mere negatiuum esset, cui nulla inesset realitas, hinc nec possibilitas, §. 8, nec rationalitas, §. 19, nec actualitas, §. 55, nec unitas, §. 73, nec veritas, §. 89, nec perfectio, §. 94. realitates, §. 36. Ergo ens mere negatiuum est non ens, et, si videretur ens, est ens fictum, §. 62.

§. 137.

Omne ens quum sit reale, §. 135. aut nulla ipsi inerit negatio, aut quaedam cum realitatibus eius vna inerit, §. 10. et haec quidem aut absolute necessaria, aut in se contingens, §. 102, 104. Prior est NEGATIO STRICTE DICTA (ens negatiuum stricte dictum.) Posterior est PRIUATIO seu ens priuatiuum. Essentialia et attributa negatiua sunt negationes stricte dictae, §. 106, 107. modi negatiui sunt priuationes, §. 108.

§. 138.

§. 138.

Nullae priuationes sunt in ente absolute necessariae, §. 137, 105. hinc internae non sunt essentialia, nec attributa, §. 107. Ergo modi, §. 52. Ens itaque necessarium non habet priuationes internas, §. 111. et cui insunt, est ens contingens, §. 111.

§. 139.

Ens negativum, qua tale, non est positivum, §. 135. at, si consentiret, qua negatio, ad vnam realitatem, esset realitas, §. 94, 36. hinc ens negativum, qua tale, non consentit in ente reali, cui inest, §. 137. ad vnam realitatem.

§. 140.

Realitates, qua tales, non consentiunt, nisi ad realitates. Rationatum enim merarum realitatum esse est realitas, §. 36, 14.

§. 141.

Omne ens est perfectum, §. 99. et reale §. 137. hinc eius perfectio, qua talis, est consensus realitatum ad vnam, §. 94, 140.

§. 142.

Positis in ente negationibus ponitur non consensus, §. 141, 139. hinc imperfectio, §. 121. hinc positis in ente negationibus strictè dictis, ponitur imperfectio absolute necessaria, §. 137.

§. 143.

Imperfectio entis absolute necessaria, aut est attributum eius, aut essentialis, §. 107, 108. at, quia in realitatibus non est ratio sufficiens negationum, §. 139. non est in entis attributis imperfectio, in cuius non fit etiam essentialibus, §. 50. nec est in essentialibus entis imperfectio, in cuius non esset etiam affectionibus, §. 23.

§. 144.

Positis in ente priuationibus ponitur imperfectio, §. 142. at in se contingens, §. 138.

§. 145.

Non est perfectio essentialis sine accidentali, §. 98, 140. nec accidentalis sine essentiali, §. 98. non est imperfectio essentialis sine accidentali, nec accidentalis sine essentiali, §. 143, 98. nec sunt perfectio et imperfectio essentialis opposita, §. 81, 142.

§. 146.

Quo posito ponitur imperfectio MALUM est, hinc negationes sunt malum, §. 142. eaeque vel stricte dictae, MALUM METAPHYSICUM, quo posito ponitur imperfectio absolute necessaria, §. 142. vel priuationes, MALUM CONTINGENS (physicum late dictum cf. §. 788,) quo posito ponitur imperfectio in se contingens, §. 144.

§. 147.

§. 147.

Positis entis realitatibus ponitur eius perfectio, §. 141. hinc realitates sunt bona, §. 100. et absolute quidem necessariae, BONUM METAPHYSICUM, in se contingentes, BONUM CONTINGENS (physicum late dictum, cf. §. 787.)

SECTIO III.

SINGULARE ET VNIUERSALE.

§. 148.

Complexus omnium determinationum in ente compossibilium est OMNIMODA eius DETERMINATIO. Hinc ens aut est omnimode determinatum, aut minus, §. 10. Illud est SINGULARE, (individuum,) hoc VNIUERSALE. Virumque respectu omnium minus determinatorum, quae in se continet, INFERIUS dicitur, illa respectu huius, SUPERIORA.

§. 149.

ENS vniuersale spectatum in suo inferiori, et singulare spectatum, qua alia etiam sua praedicata, praeter certum vniuersale, SPECTATUR IN CONCRETO et tunc CONCRETUM dicitur. ENS vniuersale quod attenditur quidem, non tamen in inferiori suo, et singulare, in quo tamen certum tantum eius superius attenditur,

SPECTATUR IN ABSTRACTO, et tunc ABSTRACTUM dicitur. Vniuersale in concreto est VNIUERSALE PHYSICUM, (in multis, in re,) vniuersale in abstracto est LOGICUM, (post multa, post rem.)

§. 150.

Vniuersale in solis indiuiduis in concreto repraesentabile, seu; quod sola indiuidua sub se continet, est SPECIES, quod etiam in vniuersalibus in concreto repraesentabile est, seu, quod vniuersalia etiam sub se continet, est GENUS, et horum INFIMUM, quod in nullo genere est, s. quod nullum genus sub se continet, SUMMUM, in quo nullum genus s. quod sub nullo genere continetur, SUBALTERNA denique vocantur, quae non sunt summa.

§. 151.

Determinationes inferioris entis, indeterminatae in eius superiore sunt illius DIFFERENTIA. Hinc DIFFERENTIA GENERICA est complexus determinationum in genere determinatarum, indeterminatarum in eius superiori. DIFFERENTIA SPECIFICA est complexus determinationum speciei indeterminatarum in genere eius infimo. DIFFERENTIA NUMERICA (haecceitas, principium individuationis) est complexus determinationum indiuidui indeterminatarum in specie, §. 148.

§. 152.

§. 152.

Singularia sunt interne prorsus determinata, §. 148. hinc actualia, §. 54.

§. 153.

Quum in inferiori sit superius, §. 149, 148. est in individuo species, genus infimum, subalterna, summum, in specie genera, in genere infimo et subalterno superiora, in inferioribus omnibus summum, §. 150.

§. 154.

Determinationes generis summi sunt in inferioribus eius, §. 148. i. e. generibus subalternis, infimo, speciebus et indiuiduis; determinationes generis subalterni sunt in inferioribus eius generibus, speciebus, & indiuiduis; determinationes generis infimi sunt in speciebus et indiuiduis; determinationes speciei sunt in indiuiduis, §. 153, 35. i. e. *determinationes superioris sunt in eius inferiori, seu positivae fuerint seu negativae, §. 36. Haec propositio dicitur dictum de O. et N.*

SECTIO V.

TOTALE ET PARTIALE.

§. 155.

Vnum prorsus idem cum multis simul sumtis est TOTUM, et multa simul sumta prorsus eadem cum toto sunt PARTES eius. Quae cum data parte simul sumenda sunt, vt

fit prorsus eadem cum toto, sunt eius partes, seu **COMPLEMENTA AD TOTUM** (supplementa.)

§. 156.

Quaelibet pars simul sumpta cum suis complementis ad totum est **PARS ACTUALIS**, cum aliis simul sumpta est **PARS POTENTIALIS**.

§. 157.

Totum est prorsus idem cum suis partibus actualibus, §. 155, 156, hinc et aequale, et simile et congruens, §. 70.

§. 158.

Ens, cuius essentia est pars alterius, est **ENS INCOMPLETUM**, cuius essentia non est pars alterius, est **ENS COMPLETUM**.

§. 159.

Multitudo partium est **MAGNITUDO** (absoluta cf. §. 161.) seu quantitas, §. 75, continua. Multitudo totorum est **NUMERUS** (absolutus cf. §. 161.) seu quantitas, §. 75, discreta. Si tota, quorum est numerus, iterum spectentur, ut partes, **NUMERUS** est **FRACTUS** (fractio, minutia,) sin minus, **NUMERUS** est **INTEGER**.

§. 160.

Cuius pars toti aequalis est, **MAIUS** $\triangleright$ est, totum parti aequale **MINUS** $\triangleleft$ est.

§. 161.

MINIMUM est solo nihilo maius, seu, quo minus impossibile est, MAXIMUM est, solo nihilo minus, seu, quo maius impossibile est. Multitudo maior est MULTITUDO COMPARATIUA cf. §. 74. minor, PAUCITAS. Magnitudo maior est MAGNITUDO COMPARATIUA cf. §. 159. minor, PARUITAS. NUMERUS maior est COMPARATIUIUS, cf. §. 159. minor, RARITAS.

§. 162.

Mutari in minus est MINUI, mutari in maius AUGERI. Quicquid ergo potest augeri vel minui est mutabile, §. 125. et quidem, qua quantitatem, §. 160, 70. hinc interne, §. 126, 69.

§. 163.

Essentiae rerum, essentialia et attributa, omnes entis necessarii determinationes, internæ vnitas in entibus, veritas, et perfectio, transcendentales augeri vel minui intrinsecus nequeunt, §. 162, 132.

§. 164.

Determinatio entis interna, quae potest augeri vel minui, modus est, §. 163, 52. et in quo talis occurrit determinatio interna, quae in ipso potest augeri vel minui, illud est ens contingens, §. III.

SECTIO VI.

PRIMA MATHESEOS INTENSORUM PRINCIPIA.

§. 165.

Possibilitas minima est non repugnantia minimorum paucissimorum, §. 161, 8. Quo ergo plura, quo maiora sunt compossibilia, hoc maior est possibilitas, §. 160. donec maxima fit, ubi plurima maxima sunt compossibilia, §. 161. Hinc omnis possibilitas entis hypothetica maior est eiusdem possibilitate intrinseca, §. 16, 15.

§. 166.

Ratio minima est, quae unicum minimum rationatum habet, §. 161. Quo ergo plura, quo maiora rationata habet, hoc maior est, §. 160. donec maxima fiat maxima plurima rationata, habens, §. 161. Magnitudo rationis ex numero rationatorum est FOECUNDITAS, ex magnitudine eorum PONDUS (grauitas, dignitas, nobilitas.)

§. 167.

Nexus minimus est vnicae rationis minimae §. 166, 14. Quo ergo plures, quo maiores rationes, hoc maior nexus, §. 160. donec fiat maximus plurimarum maximarum rationum, §. 161. i. e. foecundissimarum, & grauissimarum, §. 166. Nexus maior est HARMONIA.

§. 168.

Possibilitas hypothetica minima est, qua ens unicum minimum in minimo nexu gaudet, §. 16,

16, 161. Quo ergo plura, quo maiora, quo maiore in nexu possibilia sunt, hoc maior est possibilitas hypothetica, §. 160. donec maxima sit, ubi plurima maxima in maximo nexu possibilia sunt, §. 161. i. e. foecundissimarum grauissimarumque rationum rationata foecundissima, grauissima, §. 167.

§. 169.

Ratio sufficiens est rationum foecundissima, §. 166, 21. in sufficientibus tamen minima est, quae vnico minimo rationato sufficit, §. 166, 161. Quo ergo pluribus, quo maioribus rationatis sufficit, hoc maior est, §. 160. donec sit maxima, plurimis maximis rationatis sufficiens, §. 161. eademque foecundissima et nobilissima, §. 166.

§. 170.

Ratio vltior propiore maior est, §. 166, 27. hinc sufficiens simpliciter talis maior omnibus secundum quid sufficientibus, §. 169, 28.

§. 171.

Essentia minima est, complexus paucissimorum minimorum essentialium, §. 40, 161. Quo plura, quo maiora sunt essentialia, hoc est maior, §. 160. donec maxima sit, complexus plurimorum maximorum essentialium, §. 161.

§. 172.

Nexus vniuersalis minimus est, ubi singula aut sunt rationes minimae, aut earum rationata, §.

48, 167. Quo ergo aut maiores rationes, aut maiorum rationum rationata, aut vtrumque sunt singula, hoc maior est nexus vniuersalis, §. 160. donec sit maximus, vbi singula maximae rationes sunt, §. 161, i. e. foecundissimae gravissimaeque, §. 166.

§. 173.

Vnitas minima est, si paucissimae minimae determinationes vnici minimi sunt inseparabiles, §. 73, 161. Quo ergo plures, quo maiores determinationes, quo plurium, quo maiorum sunt inseparabiles, hoc vnitas maior est, §. 160. donec sit maxima, vbi plurimae maximae determinationes plurimorum maximorumque sunt inseparabiles, §. 161. Vnicitas minima est, quia vnum minimum a paucissimis minimis vnico minimo discrimine differt, §. 77, 161. Quo ergo maius, a quo pluribus, quo maioribus, quo plures, quo maiores per differentias distinguitur, hoc maior est vnicitas, §. 160. donec sit maxima, quia maximum ab omnibus, maximis etiam in suo genere, per plurimas maximas differentias distinguitur, §. 161.

§. 174.

Identitas minima est, si vnica minima determinatio sit paucissimis minimis communis, §. 38, 161. Hinc quo plures, quo maiores determinationes, quo pluribus, quo maioribus sunt communes, hoc maior est identitas, §. 160. donec sit
maxi-

maxima, plurimarum maximarumque determinationum in plurimis maximis communio, §. 161.

§. 175.

Ordo minimus est minima in coniunctione identitas, §. 78, 161. Ergo quo maior est coniunctionis identitas, hoc maior fit ordo, §. 160, 174. donec fit maximus, vbi maxima coniunctionis identitas, §. 161. i. e. vbi plurima maxima, toties, tantumque coniunguntur eodem modo, quoties, quantumque possunt, §. 174. Vnitio minima est paucissimorum minimorum minime necessaria coniunctio, §. 79, 113, 161. Quo ergo plura coniunguntur, hoc est extensius maior, quo maiora, quo maiori necessitate coniunguntur, hoc est intensius maior unitio, donec plurimorum coniunctio necessaria sit extensius, vel duorum tantum, tritum, sed maximorum et maxime necessaria, quae potest esse inter ea, sit intensius maxima unitio.

§. 176.

DETERMINATIONIS ex ratione cognoscibilitas. quum sit CONFORMITAS eius cum RATIONE, §. 80. Haec conformitas erit minima, si determinatio ex minima ratione tantum cognoscibilis, §. 161, 166. in minima cognitionis possibilitate, §. 165. Quo maior ratio, ex qua cognoscenda determinatio, quo magis possibilis haec cognitio, hoc maior conformitas determinationis cum ratione, §. 160. donec

nec sit maxima ex maxima ratione maxime cognoscibilis, §. 161.

§. 177.

Determinatio rationi sufficienti, foecundiori, grauiori conformis, §. 166, 169. hinc vltiori et simpliciter tali, §. 170. maiorem habet conformitatem, quam insufficienti, minus foecundae, minusque graui, §. 166, 169. propiori aut secundum quid sufficienti, §. 170. tantum conformis, §. 176.

§. 178.

Defectus minimus est oppositus determinationi minimae conformitatis cum ratione, §. 82, 161. hinc eo maior est, quo maior in opposito eius conformitas, §. 160, 176. donec sit maximus, oppositus determinationi, in qua maxima conformitas, §. 176, 161.

§. 179.

Defectus rationi sufficienti, foecundiori, grauiori, vltiori et simpliciter tali contrarius maior est contrario rationi insufficienti, minus foecundae, minus graui, propiori et sufficienti secundum quid tantum, §. 178, 177.

§. 180.

Magnitudo conformitatis cum ratione in determinatione, quam lex enunciat, est ROBUR LEGIS. LEX enuncians determinationem conformitatis cum ratione comparative magnae est FORTIS, paruae DEBILIS

LIS est. Hinc lex maxime debilis seu minimi roboris est, quae enunciat determinationem minimae conformitatis cum ratione, §. 161, 176. Quo maior conformitas cum ratione determinationi a lege enunciatae, hoc lex est fortior, §. 160. donec fortissima fit enunciata determinationem, in qua maxima conformitas, §. 161.

§. 181.

Lex enunciata determinationem rationi sufficienti, foecundiori, grauiori, vltiori, cuius rationatum fit, seu cui subordinetur, comparanda propior, et simpliciter tali conformem fortior est, quam lex debilior enunciata determinationem rationi insufficienti, minus foecundae, minus graui, propiori, quae subordinetur illi, cum qua comparatur, vltiori, et secundum quid sufficienti tantum conformem, §. 180, 177.

§. 182.

LEX enunciata determinationem rationi sufficienti vltiori conformem SUPERIOR propiori conformem, enunciata inferior dicitur. Ergo leges superiores fortiores sunt inferioribus, et summa lex est fortissima, §. 181.

§. 183.

Ordo maximus plurimas regulas communes habet, §. 175, 86. hinc est maxime compositus, §. 88. adeoque ordo simplex, quantuscunque fit, non tamen est maximus, §. 175, 88.

§. 184.

§. 184.

Veritas metaphysica minima est ordo plurimum in vno minimus, §. 175, 89. seu minima cum principiis catholicis conformitas, §. 176, 92. Quo ergo plura in ente, quo maiora, secundum quo plures, quo fortiores regulas coniuncta sunt, hoc maior est in illo veritas, §. 175, 180. donec sit maxima, vbi plurima maxima, fortissimis (principiorum catholicorum, §. 182.) regulis conuenientissima deprehenduntur, §. 160, 161.

§. 185.

Perfectio minima est consensus paucissimorum minimorum ad vnum minimum vnicus minimus, §. 94, 161. hinc quo plura, quo maiora, in quo plura, in quo maiora, quo pluries, quo magis consentiunt, hoc maior est perfectio, §. 160. donec sit maxima plurimorum maximorum maximus consensus ad vnum, §. 161, 169. At summa perfectio quum adeo sit maxime composita, §. 183, 96. simplex perfectio, quantacunque sit, non tamen est maxima, §. 96.

§. 186.

Exceptio minima est a maxime debili perfectionis regula ob fortissimam facta, §. 178, 97. Ergo quo fortior est regula perfectionis, a qua, quo debilior, ob quam excipitur, hoc maior est exceptio, §. 160. donec sit maxima a fortissima, hinc summa perfectionis regula, §. 182. ob maxime debilem legem excipiens, §. 161. Si collidantur

lidantur ratio perfectionis sufficiens et insufficiens, exceptio a sufficiente maior, ab insufficiente minor est. Si collidantur foecundior et minus foecunda, exceptio a foecundiori maior, a minus foecunda minor est. Si collidantur ratio perfectionis grauior et minus grauis, exceptio a grauiori maior, a minus graui minor est. Si collidantur vltior et ipsi subordinanda propior, exceptio ab vltiori maior, a propiori minor est. Si collidantur ratio simpliciter sufficiens et talis secundum quid, exceptio a simpliciter tali maior, a tali secundum quid, minor est, §. 181. Si collidantur regula perfectionis superior et inferior, exceptio a superiori maior, ab inferiori minor est, §. 182. Hinc exceptio summae perfectionis legi contraria, i. e. quae fit a summa perfectionis regula ob minimam, i. e. minimae conformis, est maxima, §. 178, 182.

§. 187.

Bonum minimum est, quo posito ponitur minima perfectio, §. 100, 161. Quo maior est perfectio posito bono ponenda, hoc maius est bonum, §. 160. donec OPTIMUM sit, quo posito ponitur summa perfectio, §. 161.

§. 188.

Minime contingens est, cuius oppositum est minime possibile, §. 104, 161. Quo maior ergo possibilitas vnius oppositorum, hoc maior alterius contingentia, §. 160. Maxima contingentia

tia est illius, cuius oppositum habet maximam possibilitatem, §. 161.

§. 189.

Quo maior est determinationum hypothetice vnus separabilitas, hoc maior est huius unitatis contingentia, §. 115, 188. Quo magis tam non coniunctio, quam confusio est possibilis, hoc oppositus ordo magis est contingens, §. 117, 188. Quo magis non coniunctio vel confusio quorundam entis variorum possibilis est, hoc veritas eius opposita magis est contingens, §. 119, 188. Quo magis imperfectio possibilis est, hoc magis opposita perfectio contingens est, §. 122, 188.

§. 190.

Minima mutatio est vnici minimi in vnico minimo successio, §. 161, 125. Ergo quo plura quo maiora, in quo pluribus, quo maioribus succedunt, hoc maior est mutatio, §. 160, donec sit maxima, plurimorum maximorum in pluribus maximis successio. Minima minimae mutationis in ente possibilitas est, eius mutabilitas minima, §. 161, 127. Ergo quo magis possibilis, quo maior in ente, mutatio, hoc est eius maior mutabilitas, donec sit maxima, maxima maximae mutationis possibilitas, §. 161. Realitas in ente minima est summa paucitas et paruitas in eodem determinationum vere positiuarum, §. 135, 161. Quo harum plures, quo maiores habet, hoc est realius. REALISSIMUM ergo est, in quo maximae plurimae

rimae realitates, §. 161, 36. Hae absolute necessariae sunt SUMMUM BONUM, s. optimum METAPHYSICUM, §. 187, 147. in se contingentes, SUMMUM BONUM CONTINGENS (physicum late dictum.)

SECTIO VII. SUBSTANTIA ET ACCIDENS.

§. 191.

Ens vel non potest existere, nisi ut determinatio alterius, (in alio), vel potest, §. 10. Prius ACCIDENS, (praedicamentale s. physicum, cf. §. 50. cuius esse est inesse, συμβεβηκός,) posterius est SUBSTANTIA (ens per se subsistens, forma, ἐντελεχεια, οὐσία, ὑποστασις, ἐνεργεια) quod potest existere, licet non sit in alio, licet non sit determinatio alterius.

§. 192.

Existentia accidentis, qua talis, est INHAERENTIA, existentia substantiae, qua talis, est SUBSISTENTIA.

§. 193.

Accidentia si videntur per se subsistentia, sunt PHAENOMENA SUBSTANTIATA.

§. 194.

Accidentia non existere possunt, nisi in aliis. Iam non sunt diuersa ab accidentibus,

bus, nisi substantiae, §. 191. Ergo accidentia non existere possunt, nisi in substantiis, seu, *non existunt extra suas substantias*, §. 58.

§. 195.

Essentialia, attributa, modi, relationes accidentia, §. 191, 52. non existere possunt, nisi in substantiis, §. 194.

§. 196.

Id in substantia, cui inhaerere possunt accidentia, s. substantia, quatenus est subiectum (cf. §. 344.) id, cui accidentia inhaerere possunt, SUBSTANTIALE vocatur, nec accidentia existunt extra substantiale, §. 194.

§. 197.

Si substantiae inhaerent accidentia, est aliquid inhaerentiae ratio, §. 20. S. VIS LATIUS DICTA, (efficacia, energia, actiuitas cf. §. 216.) et sufficiens, §. 22. Hoc est VIS (STRICTIUS DICTA, et breuitatis causa nonnumquam simpliciter.)

§. 198.

Vis strictius dicta aut est substantia, aut accidens, §. 191. Iam non est accidens, eorum omnium quum sit ratio sufficiens, §. 197. Ergo est substantia, et quatenus ipsi inhaerere possunt accidentia, vt subiecto, substantiale, §. 196.

§. 199.

§. 199.

Omnis substantia est substantiali, §. 191, 196. hinc vi praedita, §. 198, est substantiale, §. 196, 191. hinc vis tam latius, quam strictius dicta, §. 198, 197.

§. 200.

Substantiae si videntur accidentia, sint SUBSTANTIAE PRAEDICATAE, singulares sunt SUPPOSITA.

§. 201.

Phaenomenis substantiatis vis tribuitur, §. 199, 193. et sunt etiam vires latius dictae, aut viribus latius dictis praedita, §. 197, 23. Quod si vero strictius dicta vis tribuitur accidentibus, sunt ea phaenomena substantiata, §. 198, 193.

§. 202.

Omnis substantia habet essentialia et attributa absolute necessario, §. 107. hinc omnis substantia habet accidentia, §. 191, 195. Sed modos vel habet, vel non habet, §. 10. Quae modos habet, est ens contingens, quae non habet, ens necessarium, §. 111. Ergo substantia vel est necessaria vel contingens. Substantiae contingentis subsistentia modus est, §. 134, 192.

§. 203.

Vis minima vnici tantum minimi inhaerentis accidentis est ratio, §. 197, 166. Quo ergo

plurium, quo maiorum inhaerentium accidentium ratio est, hoc maior est, donec fit maxima plurimorum maximorum inhaerentium accidentium, §. 197, 166.

§. 204.

Scientia virium est DYNAMICA tam philosophica, quam mathematica, DYNAMOMETRIA.

SECTIO VIII.

STATVS.

§. 205.

Suppositum contingens est determinatum, qua modos et relationes, §. 148, 200. Hinc coexistunt in eo fixa, seu, intrinsecus immutabilia, §. 107, 132. cum mutabilibus, §. 133. Eiusmodi coexistentia STATUS est. Ergo suppositum contingens habet statum. Status vnitorum est VNIO.

§. 206.

Coexistentia modorum cum fixis est STATUS INTERNUS, hinc suppositum contingens habet statum internum, §. 205.

§. 207.

Relationes substantiae sunt in ea intrinsecus mutabiles, §. 133. Ergo fixis coexistentes dant STATUM, §. 205. qui EXTERNUS dicitur.

§. 208.

§. 208.

Mutato modo mutatur status internus, §. 125, 206. mutata relatione, mutatur status externus, §. 125, 207. Iam modi et relationes sunt mutabiles, §. 133, 207. Ergo in substantia contingenti mutationes status sunt possibiles, §. 206, 207.

§. 209.

Mutatio modi est MODIFICATIO. Ergo modificatio est mutatio status interni, §. 208. et substantia contingens est modificabilis, §. 128. Mutatio relationis VARIATIO est.

§. 210.

Mutationes status sunt accidentia, § 191. hinc non existere possunt, nisi in substantiis, §. 194. et quidem posita vi, etiam strictius dicta, §. 197, 22. Vis illa mutationis, aut in genere inhaerentis accidentis, ratio sufficiens, §. 197. vel est substantiale, quod mutatur, aut in genere, cui accidens inhaeret, vel vis ab eo diuersa, §. 10, 38. Si prius est, substantia, cuius status mutatur, vel in genere, cui accidens inhaeret, AGIT; si posterius est, substantia, cuius status mutatur, vel in genere, cui accidens inhaeret, PATITUR. Hinc ACTIO (actus, operatio,) est mutatio status, et in genere actuatio accidentis in

substantia, per vim ipsius: PASSIO mutatio status, et in genere actuatio accidentis in substantia, per vim alienam.

§. 211.

Substantia in substantiam extra se agens in eam INFLUIT, adeo INFLUXUS (actio transiens) est actio substantiae in substantiam extra se. ACTIO, quae non est influens, est IMMANENS.

§. 212.

Si passio illius substantiae, in quam altera influit, simul est ipsius patientis actio, PASSIO et INFLUXUS dicuntur IDEALES. Si vero passio non est patientis actio, PASSIO et INFLUXUS dicuntur REALES.

§. 213.

Actio patientis in agens est REACTIO, et mutua substantiarum actio et reactio CONFLICTUS.

§. 214.

Actio et passio reactioque minimae sunt, per quas non nisi unicum minimum accidens actuatur, §. 161, 210. Quo ergo plura, quo maiora accidentia actuantur, hoc maior actio, passio, reactio, §. 160, 213. donec sint maximae, ubi plura maxima actuantur accidentia, §. 161, 210.

§. 215.

§. 215.

ACTIO ET PASSIO SIMPLEX dicitur, quae non est totum aliarum, quae est, COMPOSITA; et quo pluribus partialibus constat, hoc magis est composita, §. 160. Hinc actio et passio maxima est maxime composita, §. 214, 161.

§. 216.

Omnis substantia existens agit, §. 210, 199. hinc habet possibilitatem agendi seu FACULTATEM, (potentiam actiuam, vim cf. §. 197.) §. 57, si patitur, habet possibilitatem patiendi, i. e. (potentiam passiuam, capacitatem) RECEPTIUITATEM, §. 57.

§. 217.

FACULTAS ET RECEPTIUITAS influxuum realium REALES, idealium IDEALES, actionum simplicium SIMPLICES, compositarum COMPOSITAE sunt.

§. 218.

Facultates et receptiuitates vel absolutae sunt, §. 216, 15. vel hypotheticae, §. 16. Hae quidem semper maiores illis, §. 165, 216.

§. 219.

Facultas hypothetica minima esset, qua vnica tantum actio in minimo nexu substantiae possibilis esset, §. 216, 161. Quo plures, quo maiores actiones, quo maiori in nexu sunt substan-

tiae possibiles, hoc maior est facultas hypothetica, §. 168, 160. Maior facultas hypothetica est HABITUS (promptitudo, dexteritas.)

§. 220.

Posita facultate et receptiuitate quum non ponatur actio vel passio, §. 216, 59. ponatur tamen posita vi strictius dicta, §. 210, 30. haec erit complementum facultatis ad actum, i. e. quod accedit ad facultatem, vt existat actio. Hinc data certa vis strictius dicta ad datam certam actionem vel sufficit, vel minus, §. 21, 210. prior VIUA, posterior MORTUA dicitur.

§. 221.

IMPEDIMENTUM (obstaculum) est oppositum accidentis inhaerentiae, hinc et oppositum mutationibus est impedimentum, §. 210.

§. 222.

RESISTENTIA est impedimentum actionis. Quumque oppositum inhaerentiae accidentium et mutationum sit accidens, §. 191, 81. impedimenta resistentiaeque rationem habent in vi sufficientem, §. 197, 27. Posito impedimento ponitur vis impediens: posita resistentia ponitur vis resistens, §. 22.

§. 223.

§. 223.

Substantia in substantiam propius influens illi **PRAESENS** est, et proxime praesentes sibi inuicem substantiae, **SE CONTINGUNT**, ut adeo sit **PRAESENTIA** influxus propior, et immediata praesentia mutua, s. immediatus conflictus, **CONTACTUS**. Quatenus aliquid in aliud non influit, nec ab eo patitur, propius, **ABSENS** ab illo dicitur.

S E C T I O VIII.

SIMPLEX ET COMPOSITUM.

§. 224.

ENS COMPOSITUM (strictè et simpliciter dictum) est totum partium extra partes, **ENS non compositum** **SIMPLEX** (simpliciter et rigorose dictum) est. **ENS COMPOSITUM LATIUS DICTUM** est, quicquid partes habet, et **SIMPLEX COMPARATIVE** minus compositum.

§. 225.

Partes compositorum vel singulae et simul sumtae sunt accidentia, vel aliquae compositorum partes sunt substantiae, §. 10, 191. Si prius est, ens compositum est accidens, §. 224, 155. Posterius est **ENS COMPOSITUM STRICTIUS DICTUM** (reale.)

§. 226.

Pone extra se inuicem posita nullo modo rorum constituere, seu **COMPONI**, posse: compositum erit intrinsecus impossibile, §. 224, 15. Modus ergo compositionis est internae impossibilitatis oppositum in compositis, §. 81. i. e. interna possibilitas et compositorum essentia, §. 40.

§. 227.

ORTUS est mutatio ex mere possibili in existens. Mutatio ex existenti in mere possibile est **INTERITUS**. Hinc entis necessarii et substantiae necessariae ortus et interitus est absolute impossibilis, §. 132, 202.

§. 228.

ORTUS EX NIHILO est ortus eius, cuius nulla pars ipsi praexistit, et **ANNIHILATIO** interitus eius, cuius nulla pars existit superstes. Entis et substantiae necessariae, ortus ex nihilo et annihilatio est absolute impossibilis, §. 227.

§. 229.

Ortus et ortus ex nihilo, interitus et annihilatio non possunt existere, nisi in substantiis, §. 227, 228. quia sunt accidentia, §. 210. sed non in necessaria, §. 227, 228. Ergo in contingentibus, §. 202.

SECTIO X.

MONAS.

§. 230.

Substantia vel est simplex, vel composita, §. 224. Prior MONAS (atomus, perfecta vnitas) dicitur.

§. 231.

Substantiae compositae pars omnis est vel substantiale vel accidens. Accidentia non sunt extra substantiale, §. 196. Ergo substantiae compositae substantialia sunt extra se posita, §. 224.

§. 232.

Substantia composita habet vires, hinc substantias extra se positas pro partibus, §. 231, 198. hinc est ens compositum strictius dictum, §. 225.

§. 233.

Substantia composita non potest existere, nisi vt complexus substantiarum aliarum extra se inuicem positarum, §. 232, 155. certoque modo compositarum, §. 226. Ergo non potest existere, nisi vt determinatio aliorum, §. 36, 38. Ergo est accidens, §. 191. et, si videtur per se subsistere, ipsique vis tribuitur, est phænomenon substantiarum, §. 193, 201.

§. 234.

§. 234.

Omnis substantia monas est, §. 233, 230. ens compositum strictius dictum non est monas, §. 225. Ergo phænomenon substantiatum, §. 193, 201.

§. 235.

Compositum strictius dictum monadibus constat, §. 225, 234.

§. 236.

Monas non oriri potest, nisi ex nihilo. Partes enim eius sunt substantiale et accidentia ipsi inhaerentia, §. 196. Substantiale non praeexistit substantiae; eo enim existente existit vis, hinc substantia, §. 198. Accidentium nullum praeexistit suae substantiae, §. 194. Ergo oriundae monados, nulla pars praeexistit, hinc non oriri potest, nisi ex nihilo, §. 228.

§. 237.

Substantiali superstitite, nondum interiit substantia, §. 198. accidens vero nullum suae substantiae superstes est, §. 194. Ergo monas non potest interire, nisi per annihilationem, §. 228, 196.

§. 238.

Coniuncta iuxta se posita sunt **SIMULTANEA**, post se posita **SUCCESSIVA**. Totum simultaneorum est **ENS SIMULTANEUM**, successiuorum **ENS SUCCESSIVUM**.

§. 239.

§. 239.

Ordo simultaneorum extra se inuicem positorum est SPATIUM, successiuorum TEMPUS.

§. 240.

Positis simultaneis extra se, ponitur spatium. Posito spatio extra se inuicem ponuntur simultanea. Positis successiuis, ponitur tempus, et posito tempore ponuntur extra se posita sibi succedentia, §. 239, 78.

§. 241.

In quo spatium est, EXTENSUM est, et spatium vel locum replere (esse in spatio, vel loco, repletive scilicet) dicitur. Iam in omni composito stricte dicto spatium est, §. 240, 224. Ergo omne compositum stricte dictum extensum est et spatium replet. Omne extensum habet partes extra partes simultaneas, §. 240, hinc compositum est, §. 224.

§. 242.

Monas non extensa est, nec spatium replet, §. 241, 230. At totum monadum, §. 235. est extensum, §. 241.

§. 243.

Omne compositum habet magnitudinem, §. 159, 224. MAGNITUDO compositi est QUANTITATIUA. Hinc monas non
haber

habet magnitudinem quantitativam, §. 230.

§. 243.

DIUISIO PHYSICA est imminutio magnitudinis quantitativae. Sicut individui impossibilis est diuisio logica, §. 148. ita INDIUISIBILE est, cuius impossibilis est diuisio physica. Ergo indiuisibilitas est vel absoluta vel hypothetica, §. 15, 17. Nullum absolute indiuisibile est hypothetice diuisibile. Quoddam absolute diuisibile est hypothetice indiuisibile, §. 18. Hinc monas est indiuisibilis, §. 243. et quidem per se, §. 15.

§. 245.

Composita non possunt exsistere, nisi vel determinationes aliorum, §. 225, 233. Iam non sunt alia, praeter composita, quam simplicia, §. 224, 38. Ergo existente composito exsistunt monades, §. 230, 233.

SECTIO XI.

FINITUM ET INFINITUM.

§. 246.

Quantitas qualitatis est GRADUS (quantitas virtutis.) Hinc gradum non nisi alio assumpto intelligere possumus, §. 69.

§. 247.

§. 247.

Gradus infimus seu minimus est, quo minor impossibilis, quo maior impossibilis, maximus est, §. 246, 161. Gradus maiores sunt plurium minimorum tota, §. 155, 160. Hinc *ab affirmato gradu maiore ad affirmandum minorem, a negato gradu minore ad negandum gradum maiorem valet consequentia*, §. 157. In quouis gradu maiore est multitudo graduum, quae INTENSIO dicitur, §. 159. Haec si augetur, QUALITAS, cuius gradus est, INTENDITUR, si minuitur, qualitas, cuius gradus est, REMITTITUR.

§. 248.

Ens reale esse est qualitas, §. 69. omni enti conueniens, §. 136. Quumque in omni ente sit certus realitatum numerus, §. 136, 159. Omne ens habet certum realitatis gradum, §. 246, 159. Hinc vel erit maximus, vel non maximus, §. 10, 247. Quumque gradus realitatis, quo maior possibilis est, seu non maximus, §. 247. LIMES (terminus, cf. §. 350. finis cf. §. 341.) dicatur, limitem autem habens FINITUM (cf. §. 341. limitatum,) non habens limitem INFINITUM (reale, illimitatum) erit. Ensergo gradum realitatis maximum habens s. realissimum, §. 190. est infinitum, finita reliqua omnia. Finitum, cuius limites determinare vel non possumus, vel non placet, est

INDEFINITUM (infinitum imaginarium;
mathematice tale.)

§. 249.

Finita habent limitem, hinc gradum;
§. 248. ergo quantitatem, §. 246. hinc omni-
um finitorum possibilis est cognitio philo-
sophica et mathematica, §. 93, 22. LIMES
dati finiti citra quem plus ultra in eodem
per eius essentiam impossibile est, est ESSEN-
TIALIS. MATHESIS non extensorum IN-
TENSORUM est, §. 247.

§. 250.

In omni finito quaedam realitas tollenda
est, §. 248, 247. Ergo quaedam ponenda
negatio, §. 135, 81. adeoque imperfectio, §.
142. tam essentialis, quam accidentalis, §. 143.
hinc absolute necessaria, §. 107. negatio, §. 36.
stricte dicta, §. 137. malum metaphysicum,
§. 146.

§. 251.

Infiniti gradus relitatis maximus est ab-
solute necessarius, §. 248, 102. hinc absolute
immutabilis, §. 130.

§. 252.

Si ens infinitum esset interne mutabile,
determinationes, quae aliis succederent, mu-
tarent realitatis gradum, §. 246, 125. At hic
interne immutabilis est, §. 251. Ergo ens in-
finitum est interne immutabile.

§. 253.

§. 253.

Interne immutabile est, qua determinationes internas, actu quicquid esse potest, §. 125. Ergo ens infinitum, qua determinationes internas, est actu, quicquid esse potest, §. 252.

§. 254.

Quod non est actu, qua determinationes internas, quicquid esse potest, est ens finitum, §. 253, 248.

255.

Interne mutabile est ens finitum, §. 252, 126. Ergo omne ens contingens est finitum, §. 133. licet esse possit multis rationibus indefinitum et mathematice infinitum, §. 248.

§. 256.

Ens infinitum est ens necessarium, §. 255, 109.

§. 257.

Quod habet gradum realitatis, quo maior possibilis est, eius qualitas quaedam, §. 248, hinc interna determinatio inrendi potest, §. 247. 69. hinc mutari, §. 247, 162. Ergo ens finitum est interne mutabile, §. 248, 126. hinc non est ens necessarium, §. 132. eius existentia modus est, §. 134, et ipsum ens contingens, §. 109.

§. 258.

Ens necessarium est infinitum, §. 257, 248.

§. 259.

Quod est actu, qua determinationes internas, quicquid esse potest, est ens necessarium,

rium, §. 132, ergo infinitum, §. 258. Hinc definiri potest ens infinitum per ens, quod actu est, qua determinationes internas, quicquid esse potest, §. 253.

§. 260.

Ens contingens non est actu, qua determinationes internas, quicquid esse potest, §. 133. Ens finitum est ens contingens, §. 257. Ergo ens finitum definiri potest per ens, quod non est actu, qua determinationes internas, quicquid esse potest, §. 254. Quod et hinc patet, quia contradictorie oppositorum vno definito affirmatiue, alterum iisdem notis, sed negatiuis, definiri potest, §. 81, 248.

§. 261.

Infinitudo est realitas, §. 36. cuius ratio est gradus realitatis maximus, §. 248, 14. finitudo seu limitatio est negatio, §. 36. cuius ratio limes est, §. 248, 14.

§. 262.

Modi et relationes entis vel sunt realitates, vel negationes, §. 36. hinc iis in ente finito mutatis mutatur limes eius, §. 248. Iam omnis mutatio entis finiti est mutatio modi aut relationis, §. 52, 132. Ergo omnis mutatio entis finiti est variatio limitum eius, hinc et limitationis, §. 261, 30.

§. 263.

§. 263.

Ens finitum habet modos, §. 257, 112. Hi vel realitates sunt, vel negationes, §. 36. Vtrarumque oppositum est in ente finito absolute possibile, §. 108. Hinc priuationes sunt in omni ente finito absolute possibles, §. 137. Hinc et imperfectio et malum contingens, §. 144. 146. (physicum late dictum)

§. 264.

Omne ens finitum partim malum, partim bonum est, §. 147, 137. et omni finito bonum malumque contingens est intrinsecus possibile, §. 147, 263.

CAP V T III.

PRAEDICATA ENTIS RELATIUA.

SECTIO I.

IDEM ET DIUERSUM.

§. 265.

Similitudo minima est in duobus, in quibus vnica minima qualitas est communis, §. 174, 70. Iam vero in omnibus entibus quaedam qualitates communes sunt, §. 8 - 100. Ergo omnia entia sibi sunt in aliquo gradu familia, §. 246. Est hinc in entibus similitudo quaedam,

adeoque identitas vniuersalis, §. 70. Quo plures, quo maiores qualitates, quo pluribus sunt communes, hoc maior est similitudo, §. 174, 70. Aequalitas minima est in duobus, in quibus vnica minima quantitas est communis, quo ergo plures, in quo pluribus, quo maiores quantitates communes sunt, hoc maior est aequalitas, §. 174, 70.

§. 266.

Congruentia minima est similitudo et aequalitas minima, quoque illae simul maiores, hoc maior est congruentia, §. 265, 70. IDENTITAS, SIMILITUDO, AEQUALITAS, CONGRUENTIA essentialium, ESSENTIALES, affectionum, ACCIDENTALES vocantur.

§. 267.

IDENTITAS et DIUERSITAS, qua singula praedicata, est TOTALIS, qua quaedam, PARTIALIS. Ergo similitudo, aequalitas, congruentia, sunt vel totales, vel partiales, §. 70.

§. 268.

Quum sit omnium entium similitudo partialis, §. 265. non sunt entia totaliter diuersa, 267. Hanc propositionem dicamus principium negatae totalis dissimilitudinis & diuersitatis.

§. 269.

IDENTITAS totalis singularium est NUMERICA. *Impossibilia sunt duo extra se singularia*

gularia prorsus seu totaliter eadem. Quum enim ponantur duo, ponuntur multa, hinc partim eadem, partim diuersa, §. 74. Ergo non sunt totaliter eadem, §. 267. Quae sunt totaliter eadem singularia, sunt eadem numero, nec partim eadem, partim diuersa, §. 267. Hinc non sunt multa, nec duo, §. 74. *Haec propositio dicitur principium (identitatis) indiscernibilium late sumtum, aut negatae totalis identitatis.*

§. 270.

Impossibilia sunt plura extra se actualia totaliter congruentia. Dum enim extra se inuicem existerent, sua et propria cuilibet existentia conueniret, §. 86. ab existentia alterius diuersa, §. 38. hinc aut attributum, aut modus, saltem vnicus, §. 77. in altero esset, qui non esset in altero, §. 38, 55. adeoque aut qualitas, aut quantitas, §. 69. nec essent hinc ambo totaliter congruentia, §. 70, 267. Totaliter congruentia, qua omnia discrimina interna, sunt eadem, §. 267, 70. hinc existentia vnus non est diuersa ab existentia alterius, §. 70. ergo non existunt extra se inuicem. *Haec propositio sit principium negatae totalis congruentiae.*

§. 271.

Impossibilia sunt plura extra se inuicem actualia totaliter similia. Aut enim essent etiam totaliter aequalia, aut minus. Si prius, essent totaliter congruentia, §. 70, 267. q. a.

§. 270. Si non essent totaliter aequalia, esset in vno quantitas, quae non esset in altero, §. 70, 38. Haec haberet rationem sufficientem, §. 22. Hinc esset in totaliter similia vno qualitas, quae non esset in altero, §. 69, 14. q. a. §. 70, 267. *Haec propositio est principium (identitatis) indiscernibilium stricto sumtum, aut negatae totalis similitudinis.*

§. 272.

Impossibilia sunt plura extra se inuicem actualia totaliter aequalia. Aut enim erunt simul totaliter similia, aut partialiter tantum, §. 265. Si prius, essent totaliter congruentia, §. 70, 267. q. a. §. 270. Si partialiter tantum essent similia, esset qualitas in vno, quae non esset in altero, §. 267, 70. hinc in vtroque non esset idem totaliter realitatis gradus, §. 248. adeoque quaedam quantitas vnius non esset quantitas alterius, §. 246. ergo nec essent totaliter aequalia, §. 267, 70. *Haec propositio fit principium negatae totalis aequalitatis.*

§. 273.

Omnia extra se inuicem actualia sunt partialiter diuersa, §. 268. discongruentia, §. 270, 70. dissimilia, §. 271. inaequalia, §. 272.

§. 274.

Eadem A et C eidem tertio B, sunt eadem inter se. Quae enim sunt in B, sunt in A, §. 38. Quae sunt in C, sunt in B, §. 38. Ergo

Ergo quae sunt in C, sunt in A. Hinc A et C sunt eadem, §. 38.

§. 275.

Congruentia, similia, aequalia eidem tertio sunt congruentia, similia, aequalia inter se, §. 70, 274.

§. 276.

Posita eadem, congruenti, simili, aequali ratione sufficiente, ponitur idem, congruens, simile, aequale rationatum, et vice versa, §. 38, 70.

§. 277.

Posita eadem essentia, ponuntur eadem attributa, et vice versa, §. 276, 50.

§. 278.

Posita diuersa, discongruenti, dissimili, inaequali ratione sufficiente, ponitur diuersum, dissimile, discongruens, inaequale rationatum, et vice versa, hinc posita diuersa essentia, ponuntur diuersa attributa, et vice versa, §. 277, 276.

§. 279.

Identitas, diuersitas, §. 38. congruentia, discongruentia, similitudo, dissimilitudo, aequalitas, inaequalitas, §. 70. extra se inuicem actualium in nullo eorum repraesentabiles sunt, nisi spectetur in nexu cum iis, quae extra illud ponuntur, §. 14. hinc sunt relationes, §. 37. Inter quae ergo intercedit,

ea sunt connexa, §. 14, 19. Iam intercedit inter singula extra se inuicem actualia, §. 265-273. Ergo singula actualia sunt connexa, §. 47. Hinc in omnibus actualibus nexus, immo harmonia est vniuersalis, §. 48, 167.

SECTIO II.

SIMULTANEA.

§. 280.

Extensio quum sit qualitas compositi entis, qua spatium replet, §. 69, 241. et spatium possit esse maius et minus, §. 239, 175. in extenso possibilis est gradus extensionis, §. 246. i. e. FIGURA. Hinc monas non admittit, at totum monadum admittit figuram, §. 242. Compositum extensionis maioris est SPATIOSUM, minoris ANGUSTUM.

§. 281.

Positus simultanei extra alia actualis eius LOCUS est, successiui positus est AETAS.

§. 282.

Simultanei cuiuslibet locus ex coniunctione cum diuersis extra illud actualibus determinatur, §. 85, 281. Hinc diuersus est a loco coexistentium, §. 38. Ergo simultanea sibi inuicem extra se posita non sunt in eodem loco, §. 281. Successiui cuiuslibet aetas ex coniunctione eius cum actualibus

bus ante et post illud positus determinatur, §. 85, 78. hinc diuersa est ab eorum aetate, §. 38. Hinc successiua sibi inuicem non possunt esse in eadem aetate.

§. 283.

Mutatio loci MOTUS est, hinc omnis motus est mutatio relationis, §. 281, 85. et minimus esset, si vnici minimi vnici tantum positus erga vnicum minimum extra ipsum actuale mutaretur, §. 161. hinc eo maior est, quo plures, quo plurium, quo maiorum positus erga quo plura, quo maiora extra mobilia mutantur. Quae non mouentur, QUIESCUNT, et absentia motus QUIES est.

§. 284.

Coordinata se mutuo contingentia sunt CONTIGUA, non contigua DISTANT. Locus inter se distantium SITUS est. Actio s. influxus immediatus et proximus *in distans est impossibilis* in et per se, §. 223, 15.

§. 285.

Ens simultaneum et successuum partium contiguarum est CONTINUUM, at ens simultaneum et successuum partium inter se distantium est INTERRUPTUM.

§. 286.

Partes extensi extra se positaee vel simplices sunt, vel compositae, §. 224. Priores quatenus extensae non sunt, §. 242. PUNCTA vocan-

vocantur. Series punctorum punctis distantibus interpositorum continua est LINEA.

§. 287.

Extensio lineae ex numero punctorum, quibus constat, determinatur, §. 241, 286. et in qua datis distantibus paucissima interpolantur, est haec linea inter ista BREVISSIMA. LINEA inter data puncta brevissima est RECTA, non recta, CURVA est.

§. 288.

Linea recta inter distantia est eorum DISTANTIA, quoque haec maior est, hoc magis distantia inter se distant, §. 287, 284. Quod si maior fuerit distantia, distantia sunt REMOTIORA, si minor, PROPIORA.

§. 289.

Series linearum lineis distantibus interpositarum continua est SUPERFICIES. Extensio superficiei ex numero linearum, quibus constat, determinatur, §. 241, 175. eaque inter datas lineas distantes brevissima, est SUPERFICIES PLANA, non plana CURVA est (gibba.) Series superficierum superficiebus distantibus interpositarum continua est MATHEMATICAE SOLIDUM (corpus cf. §. 296. mathematicum.)

§. 290.

Extensio in linea sola possibilis est LONGITUDO, quae ad longitudinem accedit in superficie est LATITUDO, quae ad extensionem

ensionem superficierum in mathematice solidis accedit, est (altitudo) seu PROFUNDITAS.

§. 291.

Si ex quantitate pro vna assumpta aliam homogeneam, seu similem, intelligimus, hanc MENSURATAM ex illa MENSURA METIMUR, et ipsa haec actio dicitur DIMENSIO.

§. 292.

Linea tantum admittit extensionis unicam dimensionem, §. 291, 287. superficies duplicem, §. 291, 289. mathematice solidum triplicem, §. 280, 246.

§. 293.

Spatii partes quum sint in simultaneis extra se positae, §. 239, 155. sunt simultaneae, et spatium adeo est ens simultaneum, §. 238.

§. 294.

Motus quum sit accidens, §. 283. non existere potest, nisi in substantiis, et quidem posita vi, §. 210. quae VIS MOTRIX dicitur. Quumque quies sit impedimentum motus, §. 221, 283. posita quiete ponitur vis motui resistens, §. 222. quae VIS INERTIAE, (antitypia, ignavia, vis insita) vocatur.

§. 295.

§. 295.

Extensum, cui vis inertiae tribuitur, est **MATERIA**, cf. §. 344. et phaenomenon substantiatum, §. 234, 201. **MATERIA**, cui haec sola vis tribuitur, est **PRIMA** cf. §. 423. (mere passiva.)

§. 296.

Materia, cui vis motrix tribuitur, est **CORPUS** physicum, (cf. §. 289. materia secunda cf. §. 295.) et phaenomenon substantiatum, §. 295, 201.

S E C T I O III.

S U C C E S S I U A.

§. 297.

TEMPUS cogitationis de ipso simultaneum **PRAESENS** est, cui praesens succedit, **PRAETERITUM**, praesentis successivum **FUTURUM**.

§. 298.

Actualia temporis praesentis sunt **EXISTENTIA**, (tempore praesentia, entia actu.) **Actualia** temporis praeteriti, si non sint simul entia actu, s. si non amplius existant, sunt **PRAETERITA** (res facti.) **Actualia** temporis futuri sunt **FUTURA**, eaque, si non sint simul entia actu, sunt **ENTIA IN POTENTIA**.

§. 299.

§. 299.

Existentiæ continuatio est DURATIO. In quo possibilis est duratio, PERDURABILE dicitur. Actuale vero non perdurabile INSTANTANEUM (momentaneum.) Perdurabile durationis maioris est DIUTURNUM (stabile, constans, perpetuum, æternum,) minoris est BREVE (fluxum, transitorium, inconstans.)

§. 300.

Tempus momentanei simultaneum INSTANS (momentum) dicitur. Successivum aliorum POSTERIUS, cuius alia successiva sunt, PRIUS, omnibus prius, PRIMUM, omnibus posterius, POSTREMUM est.

§. 301.

Mutatio entis in præsens est INITIUM, in præteritum FINIS. Unio est unionis initium, §. 79, 205. initium contactus ICTUS est.

§. 302.

AETERNITAS (rigorose dicta cf. §. 299.) est duratio sine initio et fine. Duratio sine fine tantum est AEUITERNITAS, & omni tempori simultanea SEMPITERNITAS.

§. 303.

Existentiam continuans sine initio est simultaneum omni præterito tempori et præsentem, §. 301, 297, eandem continuaturum

rum sine fine erit simultaneum omni futuro tempore, §. 301, 297. Ergo omne aeternum sempiternum est, §. 302.

§. 304.

Ens in potentia vel rationem existentiae sufficientem proximam habet in entibus actu, vel minus, §. 27, 10. Prius est ENS IN POTENTIA PROXIMA. Posterius ENS IN POTENTIA REMOTA.

§. 305.

Ens actu, dum durat, non potest non durare, §. 9, 7. hinc existit necessario, §. 299, 101, *s. quicquid est, dum est, est necessario.*

§. 306.

Quae locum et aetatem sibi mutuo determinant, sunt connexa, §. 281, 85. Hinc simultanea connexa sunt, quae spatium, successiva, quae tempus, §. 238, 239. Iam vero singula actualia extra se inuicem posita sunt vel simultanea, vel successiva, §. 238, 298. Ergo inter singula actualia intercedit nexus et harmonia vniuersalis. §. 48, 167.

SECTIO III.

CAUSSA ET CAUSSATUM.

§. 307.

Quod continet rationem alterius, eius est PRINCIPIMUM. Dependens a principio
PRIN-

PRINCIPIATUM est. Principium existē-
 tiae est CAUSSA, principiatum causae CAUS-
 SATUM. Quod non potest existere, nisi
 ut caussatum alterius extra se positi, est ENS
 AB ALIO (dependens), quod potest etiam
 existere, licet non sit caussatum alterius
 extra se positi, est ENS A SE (independens.)

§. 308.

Entis contingentis, hinc et finiti, existē-
 tia modus est, §. 134, 257. Hinc non suffi-
 cienter determinatur per entis contingen-
 tis et finiti essentiam, §. 65. Ergo nec per
 eius attributa, §. 64, 25. Ergo in internis
 entis contingentis et finiti determinationi-
 bus non est eius existētia ratio sufficiens,
 §. 52. At necessaria est tamen enti contin-
 genti et finito ad existendum, §. 22, 101.
 Ergo extra ens contingens et finitum ratio
 existētia eius sufficiens ut sit, necesse est,
 quam quae continent quum causae sint, §.
 307. ens finitum et contingens non potest
 existere, nisi ut caussatum extra se positi,
 i. e. est ens ab alio, §. 307.

§. 309.

Ens a se non est contingens, nec finitum,
 §. 308, 307. hinc necessarium, §. 109. et in-
 finitum, §. 258.

§. 310.

Ens necessarium et infinitum, §. 258. pot-
 est existere, licet non sit caussatum alte-
 rius

rius extra se positi, §. 109, 102. ergo est ens a se et independens, §. 307.

§. 311.

Principium possibilitatis PRINCIPIMUM ESSENDI, (compositionis) causa PRINCIPIMUM FIENDI, (generationis) principium cognitionis PRINCIPIMUM COGNOSCENDI dicitur, idque si nec plura, nec pauciora inde cognosci possunt, quam datum principiatum, illi principiato ADAEQUATUM dicitur. Essentia est principium essendi et cognoscendi modorum, §. 65, 50.

§. 312.

Relatorum principium TERMINUS RELATIONIS, dependens vero SUBIECTUM RELATIONIS dicitur. Quorumque potest vnum alterius fieri terminus relationis, sunt CORRELATA.

§. 313.

Inter causam et causatum NEXUS est, §. 307, 14. qui CAUSSALIS dicitur, et, quatenus causae tribuitur, CAUSSALITAS, quatenus causato, DEPENDENTIA.

§. 314.

Causae plures vnius eiusdemque causati sunt CONCAUSSAE, et ad causatum CONCURRERE dicuntur. CAUSSA, quae non habet concausam, est SOLITARIA. Concausarum ea, quae maximam rationem causati

fati inter reliquas continet, est PRINCIPALIS (primaria.) Concaussae caussae principalis sunt, (minus principales,) SECUNDARIAE. Omnes concaussae conne-
ctuntur inter se, §. 313, 33.

§. 315.

Concaussarum vna vel est caussa alterius, vel minus, §. 10. In casu priore CONCAUS-
SAE SUNT SUBORDINATAE, in posteriori
COORDINATAE. Subordinatarum omnium
CAUSSA PRIMA, reliquae SECUNDAE
sunt.

§. 316.

In concaussis subordinatis aut in caussa
propiori idem dependebit a caussa ulterio-
ri, a quo caussatum propioris pendet, aut
aliud quid, §. 315, 27. Si prius, CONCAUS-
SAE SUBORDINANTUR ESSENTIALI-
TER, si posterius, ACCIDENTALITER.

§. 317.

*Caussa caussae essentialiter sibi subordina-
tae est etiam caussa caussati, §. 316, 25.*

§. 318.

Caussa vel est sufficiens vel insufficiens
§. 307, 21. et ista vel secundum quid, vel sim-
pliciter talis, §. 28. Caussa vel est mediata,
a qua datum caussarum per aliam dependet,
vel immediata, a qua datum caussarum, sed
non per aliam, dependet, §. 27.

SECTIO V.

CAUSSA EFFICIENS.

§. 319.

CAUSSA realitatis per actionem est EFFICIENS, negationis vero DEFICIENS. Causa tam efficiens, quam deficiens agunt, hinc sunt substantiae, §. 210. adeoque accidentia spectata, ut causae efficientes, sunt phaenomena substantiata, §. 201, 200. Causae efficientis deficientisue causata sunt EFFECTUS.

§. 320.

Causa efficiens et deficiens vel est mediata, quae per aliam causam efficientem deficientemue, vel immediata, quae effectum, sed non per aliam causam efficientem deficientemue, actuat. CAUSSA efficiens et deficiens alteri efficienti et deficiente coordinata eius SOCIA dicitur, et si altera siue socia ad datum effectum insufficientis fuerit, socia vocatur AUXILIARIS.

§. 321.

AUXILIUM est complementum ad effectum causae sociae insufficientis. Causam auxiliarem esse est IUUARE. Ergo iuuans non est causa solitaria, §. 320. et causa solitaria non iuuat, §. 314.

§. 322.

§. 322.

Causa efficiens deficiensue minus principalis efficienti deficientiue subordinata INSTRUMENTALIS (administra, et ministerialis) est.

§. 323.

Actio singularis cum effectu suo EUENTUS dicitur. Relatio euentus est CIRCUMSTANTIA. Complexus relationum ad euentum concurrentium OCCASIO, eiusque causa CAUSSA OCCASIONALIS est. Paucissimarum minimarum circumstantiarum minimus ad euentum datum consensus est occasio minima, §. 161. Quo plures, quo maiores circumstantiae, quo magis ad eum consentiunt, hoc maior est occasio, §. 160. donec fit maxima plurimarum maximarum circumstantiarum ad datum euentum consensus maximus, §. 161. Occasio maior respectu loci OPPORTUNITAS, eiusque oppositum INOPPORTUNITAS, respectu temporis TEMPESTIUITAS, eiusque oppositum INTEMPESTIUITAS est.

§. 324.

Si minima circumstantia sit in euentu A, quae non est in euentu B, euentus A et B non sunt totaliter iidem, §. 267, 323. hinc partialiter diuersi, §. 267. i. e. *minima circumstantia variat rem externe.*

§. 325.

Sint euentus A et B interne in aliquo gradu iidem, et spectentur in diuersissimis circumstantiis, diuersitas inde pendens non est, nisi in relationibus, §. 323. hinc externa, §. 36. Ergo interna euentuum identitas diuersitate circumstantiarum, loci, aetatis, §. 281, 85. e. c. nec augetur, nec minuitur, §. 162. i. e. *Locus et tempus non variant rem interne.*

§. 326.

Posito principio, ponitur principiatum, §. 307, 30. Posita caussa, ponitur caussatum, §. 311. Posita caussa efficiente et deficiente, ponitur effectus, §. 319. posita caussa occasionali, ponitur occasio, §. 323. et v. v. §. 29.

§. 327.

Posito eodem, simili, aequali, congruenti principio, hinc caussis, §. 307. efficientibus, deficientibus, §. 319. occasionalibus, §. 323. ponuntur eadem, similia, aequalia, congruentia principata, §. 276, 307. caussata, effectus, occasiones, et v. v.

§. 328.

Sublato principio, hinc caussa, §. 307. efficiente, deficiente, §. 319. et occasionali, §. 223. tollitur principiatum, caussatum, effectus, occasio, §. 307, 31. et v. v. §. 32.

§. 329.

Omnis effectus caussae deficiente vel efficiente similis est, §. 265. i. e. qualis caussa, talis

alis effectus, §. 70. Effectus causae efficienti vel similis, qua differentiam utriusque specificam, vel minus, §. 10. Prior EFFECTUS VNIUOCUS, posterior AEQUIVOCUS dicitur.

§. 330.

EFFECTUS in data actione rationem existentiae proximam habens est effectus eius IMMEDIATUS (proximus, et continuus, cf. §. 285.) MEDIATI (remoti) sunt; qui vltiorem tantum rationem existentiae suae in data actione habent. Effectus actionis omnes in omni intensiōe sumti sunt EFFECTUS PLENUS. MINUS PLENUS est vel quidam tantum, vel in minori gradu spectatus.

§. 331.

Effectus plenus tantus est, quanta actio, per quam actuatur, §. 330, 214. hinc actioni aequalis est, §. 70. Jam actio tanta, quanta vis viua, per quam actuatur, §. 220, 166. hinc actio viribus viuis, a quibus actuatur, aequalis est, §. 70. Ergo actio causae efficientis aequalis est viribus eius viuis, §. 319. Hinc *effectus plenus aequalis* (proportionatus) est *viribus causae efficientis viuis*, §. 275.

§. 332.

Nobilitas seu dignitas alicuius effectus causae alicui efficienti essentialiter subordinandi ad huius effectum plenum pertinet

net, §. 330, 317, 166. Ergo effectus non est nobilior sua causa efficiente, cui essentialiter subordinatur, §. 331, 160.

§. 333.

Ex effectu qualitates, §. 329, et quantitates, §. 331. hinc determinationes causae cognosci possunt, §. 70, 67. Ergo effectus est principium cognoscendi causam, §. 311. i.e. effectus testatur de causa.

§. 334.

Omne ens contingens et finitum est ens ab alio, §. 308. Ergo existenti existentia non inhaeret per vim ipsi propriam, §. 307. hinc vis aliena extra finitum et contingens reale posita est ratio sufficiens inhaerentis enti finito et contingenti reali existentiae, §. 210. Ergo substantia extra ipsum posita in illud agit existentiam influendo, §. 211. Hinc omne ens contingens et finitum reale est effectus, §. 319. et habet causam efficientem, §. 326.

§. 335.

NEXUS causalis inter causam efficientem, deficientem et effectum EFFECTIVUS dicitur. Hinc causae sociae connectuntur nexu effectivo, §. 320, 314.

SECTIONIO

S E C T I O VI.

V T I L I T A S.

§. 336.

V T I L E est alteri bonum, non bonum alteri I N U T I L E, alteri malum N O X I U M est. Hinc V T I L I T A S est bonitas respectiva, §. 37. quae si tribuitur rei, cui alterum prodest, P A S S I U A, si illi, quod prodest, A C T I U A dici potest.

§. 337.

Utilitas minima est, qua vnicum minimum in altero vnico minimo ponit vnicam minimam perfectionem, §. 336, 161. hinc augetur, quo plura, quo maiora, in quo pluribus, quo maioribus, quo plures, quo maiores perfectiones ponunt, §. 187. Gradus utilitatis V A L O R, et iudicium de valore P R E T I U M (aestimatio) dicitur. Hinc aestimatio cum pretio vel vera, vel apparens, s. imaginaria est, §. 12.

§. 338.

V S U S est utilitatis actuatio. A B U S U S vel vsus apparens, vel vsus, quo utile interit. Quumque cognosci possit ex utili perfectio eius, cui prodest, §. 336, 100. utile et illud, cui prodest, connexa sunt, eorumque nexus N E X U S V T I L I T A T I S dici potest.

§. 339.

Si quis vtatur utili, actuatur per illud alterius perfectio, §. 338, 100. et utile per vsum

fit causa perfectionis illius, cui prodest, §. 307. Et hic nexus causalis dici potest *NEXUS VSUUM*. Quo quis utitur, est illud utile, §. 336, 57, omnino inutili nemo utitur, §. 338, 58. quoddam tamen utile caret usu, §. 59. hinc aliquid, quo nemo utitur, nihilo minus est utile, §. 60.

§. 340.

Utilia uni eidemque rei cum ea connexa sunt, §. 339. Ergo omnia utilia ad unum connexa sunt inter se, §. 314. Utile A utili B essentialiter sibi subordinato, utile est et illi C, cui prodest B, §. 317.

S E C T I O VII.

RELIQUA CAUSSARUM GENERA.

§. 341.

Si quis utitur vel abutitur aliquo ad bonum sibi visum actuandum: ipsum bonum agendi visum *FINIS*, cf. §. 248. causae finis, quibus ad finem uti vel abuti potest, *MEDIA* (destinata, finita, cf. §. 248. remedia), finisque repraesentatio *INTENTIO* dicitur. Jam finis est principium usus vel abusus, §. 338, 307. hinc causa finalis, §. 338, 307.

§. 342.

Intentionis rationes in intendente vocantur *CAUSSAE IMPULSIVAE*. Finis est

est effectus actionis et mediorum, quibus agens utitur vel abutitur, §. 341, 319. Hinc finis plenus est aequalis actioni et mediis. Media et actio sunt aequalia (proportionata) fini pleno, §. 331. Captatio occasionis §. 323, et impedimentorum remotio §. 221. sunt media, §. 341.

§. 343.

Nexus causalis mediorum et finium FINALIS est, omnes confines connectuntur inter se, §. 314, 341. Finis finium essentialiter sibi subordinatorum est et finis mediorum, §. 317, 341. FINIS primus, seu cui confines omnes subordinantur, VLTIMUS seu SCOPUS dicitur, et hic est vel simpliciter ultimus, vel talis secundum quid in data finium subordinatione, §. 28.

§. 344.

Si ens concipitur, ut determinabile, MATERIA, cf. §. 295, 296. EX QUA, in ipso determinationis actu, MATERIA CIRCA QUAM (obiectum, subiectum occupationis), facta determinatione MATERIA IN QUA, et haec cum materia ex qua, SUBIECTUM vocatur.

§. 345.

Materia et forma quum actualis determinationis rationem contineant, §. 344, 40. causae sunt, §. 307. Illa materialis, haec formalis. Concausae materiales et formales sunt inter se connexae, §. 314. earumque

que NEXUS cum suis principiatis, §. 307, et inter se, §. 314. ille SUBIECTIVUS dici potest, hic FORMALIS (essentialis.)

§. 346.

EXEMPLAR est, cui simile intenditur, et causa impulsiva quum sit, §. 342. est causa, §. 307. quae exemplaris dicitur, eiusque causatum EXEMPLATUM (ectypon, copia) vocatur. EXEMPLAR, quod non habet aliud, est ARCHETYPON (originale.) Exemplar et exemplatum et coexemplaria connectuntur nexu causali, §. 313, qui NEXUS EXEMPLARIS est (typicus.)

S E C T I O VIII.

SIGNUM ET SIGNATUM.

§. 347.

Medium cognoscendae alterius existentiae SIGNUM est, signi finis SIGNATUM. Hinc signum est signati principium cognoscendi §. 311, et NEXUS inter signum et signatum SIGNIFICATIVUS est, signoque tributus SIGNIFICATUS dicitur, (vis, potestas.)

§. 348.

Signatum actuale, §. 347. vel praesens est, tunc SIGNUM dicitur DEMONSTRATIVUM; vel praeteritum, tunc signum dicitur

ditur MNEMONICUM, (rememoratiuum, *μνημονικόν*), vel futurum, §. 298. tunc signum dicitur PROGNOSTICON.

§. 349.

Scientia signorum est (semitica, semiologia philosophica, symbolice) CHARACTERISTICA, eaque, I. HEURISTICA de inveniendis signis tam PRIMITIUIS, quae non habent signa pro partibus, quam DERIVATIUIS quae ex signis sunt composita. Horum modus compositionis essentiae signati si sit similior sunt ea ESSENTIALIA. Heuristica signorum derivatiuorum est COMBINATORIA, et II. HERMENEUTICA, de cognoscendis signorum signatis. Haec HERMENEUTICA VNIUERSALIS est. Characteristica prognosticorum est MANTICA.

§. 350.

Signum repraesentationis est TERMINUS (cf. §. 248. symbolum.) Termini per vocem humanam vsitatiores sunt VOCABULA. Series vocabulorum repraesentationes connexas significantium est ORATIO (latius dicta.) Complexus vocabulorum in certa regione maiori vsitatorum est LINGUA PARTICULARIS. Lingua in certa minori regione vsitator, a se ipsa, vti in aliis minoribus regionibus vsitator est, differens IDIOMA est. Idioma perfectius est DIALECTUS. Termini, ductus oculis obser-

obseruandi, sunt CHARACTERES STRICTIUS DICTI, cf. §. 67. Hi vel vocabulorum, NOMINALES, vel rerum signandarum vocabulis immediati, REALES, qui si aliam rem significant, quam cui simillimi sunt, sunt HIEROGLYPHICI, societatum INSIGNIA, si in omni lingua particulari legi possunt, eorum complexus est LINGUA VNIUERSALIS.

P A R S II.

C O S M O L O G I A.

PROLEGOMENA.

§. 351.

COSMOLOGIA GENERALIS est scientia praedicatorum mundi generalium, eaque vel ex experientia propius, EMPIRICA, vel ex notione mundi, RATIONALIS.

§. 352.

Cosmologia principia psychologiae, theologiarum, physicae, teleologiae, philosophiae practicae prima continens, refertur, §. 2. cum ratione, ad metaphysicam, §. 1.

§. 353.

Cosmologia mundi 1) notionem, 2) partes, 3) perfectionem docet,

CA-

C A P V T I.

NOTIO MUNDI.

SECTIO I.

NOTIO AFFIRMATIVA.

§. 354.

MUNDUS (cf. §. 91, 403, 434. vniuersum *παν*) est series (multitudo, totum) actualium finitorum, quae non est pars alterius.

§. 355.

Hic mundus existit. Ergo mundus est in se possibilis, §. 57, 18.

§. 356.

In hoc mundo sunt actualia extra se posita, hinc nexus vniuersalis actualis, §. 279, 306.

§. 357.

In omni mundo sunt partes actuales, §. 354, 155. hae singulae connectuntur cum toto, §. 14, 157. hinc singulae connectuntur cum singulis, §. 33. Ergo in omni mundo nexus est partium et harmonia vniuersalis, §. 48. i.e. *in mundo non datur insula*. Aliiter: Partes mundi vel sunt extra se inuicem posita actualia, et connectuntur singula cum singulis, §. 279, 306. vel sunt eius determinationes internae non posita extra se inuicem

cem, §. 10, 37. et connectuntur singulae cum singulis, §. 49. *Οὐκ ἐστὶν ἐπιμοδιωδης, ἐστὶν ὡς πρὸς, ἑρκευμα.*

§. 358.

In hoc mundo existit nexus effectivus (regnum potentiae,) §. 335. vtilitatis, §. 338. vsum, §. 339. finalis (regnum sapientiae,) §. 343. subiectivus et formalis, §. 345. exemplaris, §. 346. significativus, §. 347. Hinc nexus eiusmodi sunt in mundo possibiles, §. 57.

§. 359.

Omnis mundus quum sit ens, §. 355, 62. erit vnum, §. 73. (. 354, 155.) verum, §. 90. (§. 357, 355, 354, 92.) Hinc in omni mundo est ordo, §. 89. et regulae communes, §. 86. Mundus fabulosus non est mundus, §. 120.

§. 360.

Omnis mundus est perfectus, §. 99, 359. et bonus, §. 100.

§. 361.

Partes omnis mundi singulae sunt entia contingentia, §. 354, 257. Hinc earum existentia modus est, §. 134. Iam existentia singularum mundi partium simul sumtarum est existentia mundi, §. 155. Ergo mundi existentia modus est, et omnis mundus est ens contingens, §. 111. Aliter: Pone quendam mundum esse ens necessarium, omnes eius determinationes internae erunt absolute

lute necessariae, nec hinc vlla pars istius mundi habebit modos, §. 108, 157. nec erit ens contingens, §. 134. sed omnis pars illius mundi erit ens necessarium, §. 109, hinc infinitum, §. 258. q. a. §. 354.

§. 362.

Omnis mundus est vnum, §. 359. modos tamen habet, §. 361, 112. hinc determinationes in se separabiles, §. 72, 65. hinc unitatem hypotheticam, §. 76. et intrinsecus contingentem, §. 115.

§. 363.

Nullius mundi partium coniunctio est absolute necessaria, §. 362, 102. est tamen coordinatio, §. 78. Ergo in omni mundo est ordo in se contingens, §. 117. hinc et veritas intrinsecus contingens, §. 119.

§. 364.

Omnes partes mundi reales, §. 136, quum consentiant ad gradum realitatis mundo ipsarum tribuendum, §. 248, 140. ita tamen, vt in se possint etiam non consentire, aut non tantum consentire, vtpote entia contingentia, §. 354, 257: in omni mundo est perfectio in se contingens, §. 122.

§. 365.

Omnis mundus est abso-
mutabilis, §. 361, 133.

§. 366.

In omni mundo sunt realitates absolute necessariae, §. 359, 360. hinc bonum metaphysicum, §. 147. et in se contingentes, §. 362-364. hinc bonum physicum late dictum, §. 147.

§. 367.

Hic mundus est vnum, §. 359, in se contingenter, §. 362. Est in hoc mundo ordo, §. 359. et veritas intrinsecus contingentes, §. 363. est et perfectio et bonitas intrinsecus contingens, §. 364. bonum metaphysicum et physicum late dictum, §. 366, et est hic mundus absolute, est interne mutabilis, §. 365, 154.

§. 368.

Mundus minimus esset totum paucissimorum minimorum actualium, §. 161, 354. hinc quo plura, quo maiora finita pro partibus habet, hoc fit maior, §. 160. donec fit maximus plurimorum maximorum in finitis aggregatum, §. 161.

§. 369.

STATUS MUNDI est totum omnium statuum in partibus eius simultaneorum. Iam hic mundus habet partes, in quibus coexistunt fixa cum mutabilibus. §. 367. Ergo hic mundus habet statum, §. 205.

§. 370.

§. 370.

Omnis et huius mundi existentia modus est, §. 361, 134. hinc potest abesse et adesse salva mundi essentia, §. 65. Quumque sit absolute mutabilis omnis et huius mundi actualitas, §. 133. omnis mundi initium et finis est absolute possibilis, §. 301, 65.

§. 371.

Mundus non potest oriri, nisi ex nihilo. Ponatur enim aliquis mundus ita oriri, ut tamen iam aliqua pars eius ipsi praeexistiterit: quum nondum ortus esset talis mundus, non tamen fuit amplius mere possibilis, dum totum existentis partis esset, adeoque iam qua existentiam determinatus, §. 54. Ergo mundus non oriens ex nihilo non oritur, §. 227. Sic et mundus non annihilatus non interit, dum superstitie parte non mutatur in mere possibile, §. 227. Ergo mundus non potest interire, nisi per annihilationem, §. 228.

§. 372.

Omnis et hic mundus est ens finitum, §. 255, 361. hinc possibilis eius cognitio philosophica et mathematica, §. 249. Omnis mundus et hic habet malum metaphysicum, §. 250, et physicum late dictum, imperfectionem in se contingentem absolute possibilem, §. 263. partim bonus: partim malus, §. 264.

§. 373.

Omnes mundi sunt et enti infinito, et sibi inuicem, et cuilibet partium suarum partialiter similes, §. 265, 267. sed impossibiles sunt plures extra se inuicem actuales totaliter iidem, §. 269, diuersi, §. 268. congruentes, §. 270. similes, §. 271. aequales, §. 272.

§. 374.

Quum partes mundi vel sint simultanea, vel successiua, §. 238, 354. si extra se inuicem ponantur, connectentur in mundo aut per tempus, aut per spatium, aut per utrumque, §. 239, 306.

§. 375.

Omnis mundus est ens ab alio, §. 361. seu dependens, §. 308. et hic mundus habet causam efficientem extra se positam, eiusque effectus est, §. 334. testans de causa, §. 333.

§. 376.

Omnis mundi partes sunt actualia, §. 354. hinc singulae in suo mundo, adeoque partes huius mundi in hoc mundo habent veritatem, §. 90. et certitudinem, §. 93. vt determinationes internas, §. 37, 93. determinatas, §. 54.

§. 377.

§. 377.

Finita, quae non absolute solum, nec hypothetice tantum in qualicunque nexu, sed etiam in vniuersali nexu **ALICUIUS MUNDI** possibilia sunt, **POSSIBILIA** illius mundi vocantur. Hinc possibilia huius mundi sunt, quae in vniuersali eius nexu spectata tamen sunt hypothetice possibilia, hinc maiorem possibilitatis gradum habent, §. 165, 246.

§. 378.

Si vel vnica pars huius mundi esset alia, quam est, mundus hic non esset totaliter idem, qui est, §. 155, 267. Iam omnes partes huius vniuersi possunt esse aliae, quam sunt, §. 354, 260. Ergo possibiles sunt mundi partim ab hoc diuersi, §. 38. partim iidem cum eo, §. 265. i. e. plures, §. 74.

§. 379.

Hic mundus vnice singularis est, §. 77. Pone enim plures esse, constituerent cum hoc multitudinem seu seriem, §. 74. Hinc hic non esset mundus, §. 354. aut omnes isti mundi partes huius, tantum vnici, §. 354, 77.

SECTIO II.

NOTIO MUNDI NEGATIUA.

§. 380.

PROGRESSUS (regressus) IN INFINITUM esset series entium contingentium extra se inuicem positorum, quorum vnum est alterius causa secundum quid, sine causa simpliciter tali. In quo progressu in infinitum caussarum sumitur causa sui, esset ille CURVILINEUS (circularis): in quo caussatum non sumitur causa sui, esset ille RECTILINEUS.

§. 381.

Progressus in infinitum, quantuscunque poneretur, esset ens contingens, §. 380, 155. hinc haberet causam efficientem extra se positam, §. 334. Haec non posset esse ens contingens, dum enim illud iterum esset ens ab alio, §. 308. non esset causa progressus in infinitum, nisi secundum quid talis, §. 28. Ergo non extra progressum ipsum posita, sed pars eius, §. 155, 380. Ergo causa efficiens progressus in infinitum deberet esse ens necessarium, §. 109. et independens, §. 310. Quocunque modo hoc potest existere, eo modo existit, §. 259. At potest existere, licet non sit caussatum alterius extra se positi, §. 310. Ergo nec est caussatum alterius extra se positi, adeo-

adeoque caussa effectuum suorum simpliciter talis, §. 28. Hinc progressus in infinitum, qui deberet esse sine caussa simpliciter tali, §. 380. et tamen eam habere, est impossibilis, §. 7. nec in hoc, nec in vilo mundo ponendus, §. 354, 58.

§. 382.

FATUM est necessitas euentuum in mundo. FATUM ex necessitate mundi absoluta esset SPINOSISTICUM, non ens, §. 361, 105. nec in hoc, nec in vilo mundo ponendum, §. 354, 58.

§. 383.

Euentus in mundo, cuius ignoratur ratio sufficiens, CASUS est. CASUS, cuius nec est ratio sufficiens, PURUS esset, impossibilis, §. 22, nec in hoc, nec in vilo mundo ponendus, §. 354, 58.

§. 384.

Euentus ORDINARIUS est, cuius existentia determinatur secundum certi alicuius ordinis regulas: EXTRAORDINARIUS est non ordinarius. EXTRAORDINARIUS ABSOLUTE esset, cuius existentia secundum nullas vllius ordinis regulas determinaretur; RELATIVE talis est, qui non fit per regulas dati certi alicuius ordinis. Extraordinarius ob confusionem INORDINATUS est.

§. 385.

Absolute extraordinarium non esset verum, §. 384, 89. hinc impossibile, §. 90, 62. nec in hoc, nec in vlllo mundo ponendum, §. 354, 58.

§. 386.

Euenus sine vlla ratione sufficiente proxima esset SALTUS ABSOLUTUS. Euenus sine ratione sufficiente proxima ordinaria est SALTUS RESPECTIUIUS.

§. 387.

Quod existeret sine ratione sufficiente vlla proxima, §. 27. existeret per casum purum, §. 22, 383. hinc saltus absolutus est impossibilis, §. 386, 284. nec in hoc, nec in vlllo mundo ponendus, §. 354, 58. Respectivus etiam omnis, si non inordinati quid est, est tamen aliquid extraordinarii, §. 384.

§. 388.

Mundus nec est substantia infinita, §. 372, 248. nec determinatio eius interna, §. 365, 252. hinc nec essentia entis infiniti, §. 40. nec attributum, nec modus, §. 50, nec modificatio, §. 209. Hinc omnis mundus extra substantiam infinitam ponendus est, adeoque hic etiam mundus existit extra ens infinitum, quod ideo vocatur ENS EXTRAMUNDANUM, ens extra hunc mundum actuale.

§. 389.

§. 389.

Omnis, hinc et hic, mundus, aut est substantia, aut accidens, §. 191. Si hic mundus substantia fuerit, extra substantiam infinitam subsistit, §. 388. ut adeo infinita substantia non sit vnica substantia, §. 77.

§. 390.

Si hic mundus fuerit accidens, non tamen est accidens substantiae infinitae, alias non exsistiturus extra suum substantiale, §. 196, 388. nec exsistere potest, nisi in substantia, aut substantiis, §. 194. Ergo si hic mundus sit accidens, infinita substantia nec tunc est vnica substantia, §. 77, 389. Iam alteruter casus est necessarius, §. 191, 10. Ergo substantia infinita non est substantia vnica.

§. 391.

Vis infinita non est vnica vis, §. 390, 198. in omni et hoc mundo sunt vires finitae, §. 390, 388.

CAPVT II.

PARTES VNIUERSI.

SECTIO I.

PARTES VNIUERSI SIMPLICES.

§. 392.

Omnis mundus aut est ens simplex, aut compositum, §. 224. hic est ens compositum. Qui hunc mundum se putat ens simplex est EGOISTA.

§. 393.

Mundi compositi partes singulae et simul sumtae non possunt esse accidentia. Quum enim existere talis mundus non posset, nisi in substantiis, §. 155, 191. nec posset tamen infinitae inhaerere, §. 388, nec vnicae finitae, §. 224, 194. requireret plures substantias finitas, quibus inhaereret, §. 77. At hae constituerent seriem finitorum actualium, quae si non esset pars mundi ex meris accidentibus compositi, cum ipso tamen constitueret seriem finitorum actualium ipso maiorem, §. 160. hinc ipse non esset mundus, §. 354. Si series illa, quam substantiae finitae constituerent, esset pars eius mundi, non esset ille ex meris accidentibus compositus, §. 155. Hinc impossibilis est mundus ex-
ris

ris accidentibus compositus, §. 61, 62. Omnis mundus compositus est compositum strictius dictum, §. 225. Omnis mundus aut est substantia, §. 389, 392. aut compositum strictius dictum.

§. 394.

Partes mundi compositi sunt vel substantiales, vel accidentales, §. 393. et illae quidem monades, §. 235. Hinc omnis mundus compositus, et hic monadibus constat, §. 392. Vnde denuo patet, nullum mundum oriri posse, nisi ex nihilo, §. 236, nec interire, nisi per annihilationem, §. 237, 393.

§. 395.

Hic mundus compositum strictius dictum, §. 393. monadibus constat, nec est in eo quicquam substantiale, praeter monades, §. 394. Qui negat existentiam monadum est MATERIALISTA VNIUERSALIS. Qui negat existentiam monadum vniuersi, e. g. huius, partium est MATERIALISTA COSMOLOGICUS. (cf. §. 757.)

§. 396.

Monades omnis, hinc et huius, compositi mundi sunt possibilia, §. 8. rationalia, §. 24. entia, §. 63. vna, §. 73. vera, §. 90. obiective certa, §. 93. perfecta, §. 99. bona, §. 100. entia contingencia, §. 257. mirabilia, §. 133.

§. 133. realia, §. 136. vniuersaliter connexa, §. 357. sunt vi praeditae, imo vires, etiam strictius dictae, §. 199. habent statum internum, §. 206, et externum, §. 207. modificabiles, §. 209. non extensae, nec spatium replentes singulae, at aggregatae, §. 242. nec habent magnitudinem quantitativam, §. 243. indiuisibiles, §. 244. finitae, §. 354. hinc habent certum virium limitem, §. 249. malum metaphysicum, §. 250. partialiter sibi similes, §. 265, 268, at partialiter etiam tam dissimiles, quam inaequales, §. 273. singulae non admittentes figuram, ita tamen, vt totum earum admittat figuram, §. 280.

§. 397.

Monades omnis, hinc et huius, compositi mundi, quum sint actuales extra se invicem positae, §. 354, 224. aut erunt entia simultanea, aut successiua, aut vtraque, §. 238. hinc singulares habent positum, §. 148. aut in simultaneis, locum, aut in successivis, aetatem, aut vtrumque, §. 281, licet singulae locum non repleant, §. 396.

§. 398.

Monadum omnis hinc et huius vniuersi finitarum, §. 354. quaelibet extra reliquas, si subsistere ponatur, substituta, §. 192. non potest cum vlla altera esse in eodem totaliter loco, §. 282. Substantia, in cuius loco
ne-

nequit esse alia extra eam posita, est IMPENETRABILIS, (solida). Ergo omnis substantia, hinc et monades tam huius, quam omnis compositi mundi sunt impenetrabiles, §. 230.

§. 399.

Monades huius et omnis compositi, hinc extensi, mundi, §. 241, 393. sunt PUNCTA, §. 286. sed neutiquam MATHEMATICA in quibus nihil, praeter non-extensionem, ponitur, §. 396-398. nec iuxta se posita congruunt aut coincidunt, §. 70, 396. sed positae earum coexistentibus pluribus, quia quaeuis impenetrabilis est, §. 398. ponuntur simultanea extra se inuicem certo quodam ordine, §. 396, 78. hinc in earum aggregato est spatium, §. 239. Ergo omne aggregatum monadum huius et omnis compositi mundi extensum est, §. 241. Punctum mathematicum, abstractum possibile, §. 149. si fingatur existere ZENONICUM est PUNCTUM, ens fictum, §. 62. PUNCTUM PHYSICUM si dicas actuale et praeter simplicitatem omnimode determinatum, quaedam monades huius vniuersi sunt puncta physica, nempe quarum ex aggregato extensum.

§. 400.

Omnes compositi, hinc et huius mundi, monades sunt in vniuersali nexu, §.

357. hinc singulae singularum aut rationes sunt aut rationata, aut vtrumque, §. 14, 48. Ex rationato cognosci potest ratio, §. 29. Ergo ex quavis omnis compositi, hinc et huius mundi monade singulae mundi, ad quem pertinet, partes cognosci possunt, §. 14. i. e. singulae omnis, hinc et huius compositi *mundi monades* sunt vires, §. 199. repraesentatiuae *sui vniuersi*, (*sunt specula eius actiua*, §. 210, *indivisibilia*, §. 244. *microcosmi*, *mundi in compendio*, *sive mundi concentrations*, seu habent vim, praeditae sunt vi repraesentatiua *sui vniuersi*.)

§. 401.

Monades mundum suum repraesentantes, §. 400. aut sibi eum repraesentant, suae perceptionis, saltem ex parte, consciae, aut minus, §. 10. Hinc et monades huius vniuersi mundum hunc aut obscure tantum repraesentant, aut clare, saltem ex parte. Illae sunt MONADES NUDAE, (sopitae.)

§. 402.

Monades clare mundum repraesentantes aut sibi eum distincte, saltem ex parte, repraesentant, aut minus, §. 10. Priores intelligunt, §. 69. Ergo facultatem habent distincte cognoscendi, §. 216. i. e. INTELLLECTUM (strictius dictum, cf. §. 519.)
Sub-

Substantia INTELLECTUALIS, i. e. intellectu praedita, est SPIRITUS, (intelligentia, persona). Ergo monades huius vniuersi intellectuales sunt spiritus, §. 230. Solos in hoc mundo spiritus admittens est IDEALISTA.

§. 403.

NEXUS spirituum alicuius mundi inter se est PNEUMATICUS. Iam in omni, et hoc mundo, cui spiritus insunt, singulis singuli connectuntur. Ergo in hoc et omni mundo, cui spiritus insunt, est nexus pneumaticus vniuersalis, §. 357. (mundus, cf. §. 354. pneumaticus, intellectualis, moralis, cf. §. 723. regnum gratiae.)

§. 404.

Omnis substantia monas est, §. 234. Omnis spiritus est substantia, §. 402. Ergo monas est et ens simplex, §. 230.

§. 405.

Omnes omnis et huius mundi, cui spiritus insunt, spiritus sunt monades, §. 404. vires repraesentatiuae mundi sui ex parte saltim distincte, §. 402. non extensi, nec singuli spatium replentes, nec habent magnitudinem quantitativam, indiuisibiles, finiti, certo tantum virium gradu praediti, malo metaphysico obnoxii, partialiter sibi similes, sed et singuli partialiter dissimiles

miles et inaequales, nec singuli figuram agnoscentes, §. 396. vnicus omnium perfectissimus est. §. 77, 185.

S E C T I O II. PRIMA CORPORUM GENESIS.

§. 406.

Totum monadum est MONADATUM. Ergo mundus hic et omnis compositus est monadatum, §. 394.

§. 407.

Monades in mundo composito aut partes etiam eius pro monadatis suis habent, aut minus, §. 10, 406. In vtroque casu monadatum eiusmodi erit EXTENSUM, §. 396. partium impenetrabilium, §. 398. partialiter dissimilium, §. 396. i. e. PARTIALITER HETEROGENEUM (difforme, dissimilare), hinc non erit EXTENSUM TOTALITER HOMOGENEUM, (vniforme, simile) i. e. partium totaliter similium, §. 271.

§. 408.

Monades huius mundi simultaneae locum, successivae sibi mutuo determinant aetatem, §. 281, 85. hinc in se mutuo influunt, §. 211. in conflictu positae, §. 213. Ergo est in hoc mundo influxus et conflictus vniversalis, §. 48, 306. (*bellum omnium contra*

tra

tra omnia, concordia discors, discordia concors, §. 364.).

§. 409.

Monadum in hoc mundo quaedam in se remotius influunt mutuo, §. 408, 27. quaedam propius, sibi praesentes, §. 223. et quia saltus absolutus in mundo impossibilis est, §. 387, quaedam proxime, se contingentes, §. 223.

§. 410.

Quia omnes monades huius mundi in se mutuo influunt, §. 408. *non est earundem actio transiens seu influxus sine reactione, §. 213.*

§. 411.

Actio transiens seu influxus partium mundi in alias extra ipsas est aut simplex, aut compositus, §. 215. Simplex est etiam minimus, §. 247, 214. Huic responderet reactio, aut minima, aut maior, §. 160, 161. Si minima est, est influxui aequalis, §. 70. Si maior ponatur reactio, id, quo excedit influxum reactio, ponit reactionem influentis, §. 410. hinc influxus eius non erit simplex §. 215. quod contra hypothesin. Ergo influxui simplici responderet aequalis reactio. §. 70.

§. 412.

Influxus compositus partium mundi in alias extra ipsas est totum plarium simplicium

plicium influxuum, §. 215, 214. Cuius ex his responderet reactio aequalis, §. 411. Iam si addas aequalibus aequalia summae sunt aequales, §. 70. Ergo omni influxui composito partium mundi responderet aequalis reactio. Hinc *reactio* partium mundi omnis in alias extra ipsas *est* influxui seu *actioni* transeunti *aequalis*, §. 411.

§. 413.

Vires viuae monadum in mundo per contactum mutuum inter se confligentium sunt aequales, §. 412, 331. et quia eadem non possunt rationes proximae contradictoriorum esse, §. 140, 36. proxime locum, §. 408, 409. hinc coniunctionem sibi mutuo determinantes, §. 281, 85. non continent rationem separationis mutuae proximam, §. 72. Hinc, nisi accedat vis tertia, contingunt se inseparabiliter, §. 386. vnum constituentes, §. 73. vnitae, §. 79.

§. 414.

Ita se mutuo contingentia, vt non nisi per vim tertiam separari possint, **COHAERENT**. Ergo monades mundi se mutuo contingentes cohaerent, §. 413, *Nullus contactus sine cohaesione est*. Ergo quaedam monades huius mundi cohaerent, §. 409, vnum constituentes, §. 413, extensum, §. 407.

§. 415.

Nulla mutatio fit in mundo composito sine motu. Sit enim A mutandum ex B in non-B. Coexistit cum simultaneis suis extra illud positum, ut B, nunc coexistet, ut non B, hinc diuersam ad ea relationem, §. 37, 38. positum, §. 85, et locum nanciscetur, §. 281, et fiet motus, §. 283, 125. Quoties talis mutatio, talis in mundo composito motus fit, status mutati et vniuersi, cuius pars est, partim idem est cum praecedentibus, §. 265, partim diuersus, §. 125. Huic sicuti certus aliquis motus fuit, quatenus status nouus a pristino differt; ita, quatenus idem mansit, haec duratio status, et in mundo composito simul duratio loci, §. 299 certi motus absentia, quies, §. 283. certique motus impedimentum fuit, §. 221. et resistentia, §. 222.

§. 416.

Monades in vniuerso constituentes extensum, §. 414, semper agunt, §. 216, 285 vi sua, §. 400. repraesentantes vniuersi sui singulos status et suos, etiam futuros, §. 298. quatenus hi iidem sunt cum antecedentibus perdurantes, certum motum impediens, certo motui resistente, §. 415, 210, quatenus autem hi diuersi sunt ab antecedentibus, certum alium motum efficiente, s. mouente, §. 415, 210. Praedicatorum singulis partibus convenientium aggrega-

gregatum toti tribuitur, §. 155. Hinc monades quaedam huius vniuersi constituunt extensum, cui vis inertiae tribuatur, §. 294. hinc materiam, §. 295. Materia nec huius vniuersi, nec vllius vlla potest esse totaliter homogenea, §. 407.

§. 417.

Monades huius vniuersi materiam constituentes, non eam exhibent primam ex significato §. 295. et mere passiuam, sed materiam, cui vis motrix tribuatur, §. 416. secundam et corpus physicum, §. 296. Si moueatur vna pars huius mundi, mutatur eius relatio ad reliquas simultaneas singulas, §. 283, 281. hinc non est MOTUS in mundo PARTICULARIS, id est, cuiusdam mundi partis, sine vniuersali, §. 283. Hinc in hoc mundo omnis materia est in motu, §. 415, et QUIES eius non est, nisi RESPECTIUA, i. e. absentia determinati alicuius motus §. 283, quae si tanta fuerit, vt obseruetur nullus quiescentis motus, erit MOTUS EUANESCENS. *Nulla in mundo QUIES ABSOLUTA*, absentia omnis motus.

§. 418.

Extensum, aggregatum monadum, quarum singulae sunt impenetrabiles, iam hinc resistit motui suum locum occupatorum extra ipsum positorum, §. 398, 222, iam hinc

hinc exferet vim inertiae, §. 294. Extensum, aggregatum monadum, quarum nulla vis est vlli alteri extra se positaè totaliter aequalis, quarum nullum torum vlli alteri extra prius posito monadato, qua vires, totaliter aequale est, §. 272, 406. nunquam est in totali AEQUILIBRIO, aequalitate virium, in confligentibus, et iam hinc exferet vim motricem, §. 294. Tale autem extensum est omne monadatum in hoc mundo, §. 414, 396. Ergo monadata in hoc mundo ob vnā eandemque vim suarum monadum repraesentatiuam, §. 400. quatenus ea in impenerrabilibus rationem durantis loci, quietis, certique motus absens continet, vim inertiae, quatenus eadem in nunquam totaliter aequilibrantibus, mutationis loci, motusque certi rationem continet, vim motricem prodeunt materia, §. 416. et corpora physica, §. 417. Quae duae vires tantum abest, vt ita sint oppositae sibi inuicem, vt posita vna diuerso respectu non possit simul in eodem subiecto poni altera, §. 87. vt potius in respectu ad diuersos motus sint simul in quocunque huius mundi extenso, §. 417, eademque vis dato extenso tributa respectu dati motus motrix, respectu motus huic oppositi sit vis inertiae, et v. v. §. 415.

§. 419.

Quum corporibus tribuantur vires, §. 296. sunt composita strictius dicta, §. 225,

H 3

198. hinc

198. hinc modus compositionis est ipsorum essentia, §. 226. monadibus constant, §. 235. habent magnitudinem quantitativam, §. 243.

§. 420.

Corpora habent partes extra partes, §. 296, 224. Partes corporum extra se invicem actuales primae ELEMENTA vocantur.

§. 421.

Elementa aut sunt partes corporum absolute primae, i. e. quae non habent ipsae iterum partes extra partes, aut relative tales, ultra quas in attentione compositionis progredi non placet, §. 420. Illae sunt entia simplicia seu monades, §. 419, 224.

§. 422.

IMMATERIALE vocatur, quod non est materia, quod est materia, MATERIALE vocatur. Elementa corporum absolute talia sunt immaterialia, §. 421, 295. INCORPOREUM est, quod non est corpus, quod est, CORPOREUM. Iam omne corporeum est materiale, §. 296. Ergo elementa corporum absolute talia sunt incorporea, hinc singula non sunt corpora, §. 296.

§. 423.

PHILOSOPHIA respectu primum pro absolute primo habens philosophia PRIMORUM

GRORUM dicitur, quae quum falsa sit, elementa relatiue talia, §. 421. materialia et corporea, §. 422. non habenda sunt pro elementis absolute talibus, immaterialibus et incorporeis, §. 422. Hinc haec commodius ELEMENTA simpliciter, illa dicuntur MATERIAE PRIMAE, cf. 295.

§. 424.

ATOMUS dicitur ens per se indiuisibile. Omnis monas est indiuisibilis per se, §. 244. Hinc omnis monas est atomus. Ergo elementa sunt atomi, §. 423, hinc atomi naturae dicuntur.

§. 425.

OBSERVABILIA (phaenomena) dicimus, quae per sensus possumus cognoscere (confusius.) Corpora minora nobis non obseruabilia CORPUSCULA vocantur. PHILOSOPHIA phoenomena corporum ex corpusculis explicans CORPUSCULARIS est.

§. 426.

CORPUSCULA vel alia iterum corpuscula pro partibus habent, vel minus, §. 10. 155. Haec PRIMITIUA dicuntur, illa DERIUA-TIUA.

§. 427.

Omnem materiam, qualis est in hoc mundo, constituunt elementa, §. 418, 419.

Hinc magnitudo quantitativa ipsi tribuenda, §. 419, 243. est multitudo elementorum ad certam materiam constituendam unitorum, §. 159, 413. Hinc elementa partes certae materiae cum ea, tanquam monadato suo, sunt in eodem loco, §. 155, 406. Ergo si locus eorum ita mutetur, ut non sint cum materia, quam ante constituerant, in eodem loco, non manent partes illius materiae, §. 155. Iam vero omnis relationis mutatio est in ente in se spectato possibilis, §. 133. Ergo omnis loci mutatio est in omnibus elementis in se spectatis possibilis. §. 281, 85. Ergo et ille motus, quo cessant esse partes materiae, cuius partes fuerant, §. 283. Si ita moueantur, materia diuiditur, §. 244, 162. Ergo *omnis materia*, qualis in mundo, est *diuisibilis*, saltem in et per se, §. 18.

§. 428.

Si *materia in mundo* dicatur *diuisibilis in infinitum*: id vel intelligitur absolute, ipsi non esse partes indiuisibiles, et est falsum, §. 424; 419. vel respectiue, nobis in ea diuidenda non obseruabiles partes esse, nisi iterum diuisibiles, §. 248. et est verum materiam esse in indefinitum diuisibilem. §. 425.

§. 429.

ATOMUS MATERIALIS esse corpusculum per se indiuisibile, quod nihil est, §. 427,

§. 427, 425. PHILOSOPHIA igitur ATOMISTICA, phaenomena corporum ex atomis materialibus explicans, fallitur.

SECTIO III. NATURA CORPORUM.

§. 430.

NATURA (cf. §. 431, 466.) entis est complexus earum eius determinationum interinarum, quae mutationum eius, aut in genere accidentium ipsi inhaerentium sunt principia. Hinc ad naturam entis pertinent 1) essentialia eius, §. 39. 2) essentia, §. 40. 3) facultates, 4) receptiuitates, §. 216. 5) vires, quibus instructum est, omnes. §. 197. Initium naturae est ORIGO, duratio VITA, finis MORS, cf. §. 556.

§. 431.

Natura corporum est modus compositionis eorum, §. 419. cum omni facultate, receptiuitate, vi inertiae et motrice, qua pollent §. 296, 430. Nonnunquam etiam natura simpliciter dicitur. cf. §. 430, 466.

§. 432.

Quum in mundo sit vniuersalis veritas, §. 363, 90. omnes eius mutationes habent normas communes, §. 86, 89. secundum quas natura partium eius determinatur, §. 431. hinc et motus corporum in mundo,

§. 283, "quarum superiores LEGES, inferiores REGULAE MOTUS dicuntur.

§. 433.

MACHINA est compositum stricte dictum secundum leges motus mobile. Ergo *omne corpus in mundo est machina*, §. 419, 432. Nec datur in mundo machina, nisi ens contingens, §. 361. Machinae natura per leges motus determinata MECHANISMUS est. At, quicquid non est compositum, non est machina, hinc nulla monas est machina, §. 230,

§. 434.

NEXUS machinarum est MECHANICUS, hinc nexus corporum in mundo est mechanicus, (mundus, cf. §. 354. corporeus, materialis, regnum naturae) §. 433. At, in quo mundo sunt spiritus et corpora, in eo connexa sunt etiam corpora cum spiritibus, §. 357. hinc in mundo, in quo sunt spiritus et corpora, est nexus 1) corporum inter se, 2) spirituum inter se, §. 403. 3) corporum et spirituum mutuus, pneumatico-mechanicus, et mechanico-pneumaticus (harmonia regni naturae et gratiae.)

§. 435.

PHILOSOPHIA MECHANICA est phaenomena corporum ex eorum mechanismo explicans. FATUM ex mechanismo corporum est PHYSICOMECHANICUM. (physicum

cum aut mechanicum simpliciter) at si quis euentus mundi per illud determinetur, est in se contingens, §. 361, 354. non nisi hypothetice necessarius, §. 382, 105.

C A P V T III. PERFECTIO VNIUERSI.

S E C T I O I. MUNDUS OPTIMUS.

§. 436.

Mundus perfectissimus est, in quo plurimarum partium maximae, et maximarum plurimae partes in mundo composibiles tantum ad vnum consentiunt, quantum in mundo fieri potest. Hinc mundus perfectissimus habet perfectionem maxime compositam, cuique mundo non nisi simplex conuenit perfectio, non est perfectissimus, §. 185.

§. 437.

Posito mundo perfectissimo ponitur summa, quae in mundo possibilis est perfectio, §. 436. Hinc *mundus perfectissimus est* etiam mundorum possibilium omnium optimus, §. 187. Iam mundi partes sunt actualia, §. 354. haec vel simultanea, vel successiua, §. 306. Ergo *mundus perfectissimus* tot 1) simultanea, tot 2) successiua complectitur, et 3)

et 3) tanta, quot et quanta in mundo sunt optimo compossibilia, i. e. 1) *extensivae*, 2) *protensivae*, 3) *intensivae*, mundorum est optimus maximus, §. 436, 368.

§. 438.

Si vel duo tantum contingentia extra se posita sunt in mundo compossibilia, vel ut simultanea, vel ut successiva, quorum unius perfectio vel nihil, vel non tantum alterius perfectioni deroget, quantum perfectioni totius addat, **MUNDUS EGOISTICUS**, qualem egoista hunc ponit, non est perfectissimus. Si vel unica tantum monas non intellectualis in se possibilis et cum spiritibus in mundo compossibilis est, cuius perfectio aut nihil, aut non tantum perfectioni spirituum deroget, quantum perfectioni totius addat, **MUNDUS IDEALISTICUS**, qualem idealista hunc ponit, non est perfectissimus, §. 437.

§. 439.

Materialista negat in hoc mundo dari monada, §. 395. hinc mundum sibi format impossibilem, §. 394, ergo **MUNDUS** nec ullus, nec perfectissimus est, qualem materialista fingit hunc esse, **MATERIALISTICUS**. §. 436.

§. 440.

Perfectissimus etiam *mundus* finitus est, §. 372, et omnes eius, etiam perfectissimae, par-

partes finitae, §. 354, 257. Ergo nec ipse, nec quicquam in eodem est infinitum realiter, §. 248. Non possunt tamen solum et ipse, et multae eius partes multis rationibus mathematice infinita esse, sed est ipse etiam omnibus, qui aut nequeunt, aut quibus non placet contingentis maximi determinare limites, *extensionis*, *pro-
tensionis*, *intensionis infinitae* mathematice talis, s. intensiue, extensiue, protensiue indefinitus, §. 248, 437.

§. 441.

In mundo perfectissimo est maximus, qui in mundo possibilis, *nexus uniuersalis*, §. 437, 94. harmonia et consensus, §. 436, 357.

§. 442.

Quum omnis mundus sit perfectus, §. 360. imperfectissimus est, in quo minima, quae in mundo esse potest, perfectio, consensus paucissimorum minimorum ad vnum minimum minimus, §. 354, 185. hinc simplex, §. 96. sine exceptionibus, §. 97. Mundus imperfectissimus est minimus, §. 368.

§. 443.

Etiam si mundus perfectissimus ponatur mundorum optimus, §. 437. non tamen ideo ponitur summum bonum, s. optimum metaphysicum, etiam si ponantur in
eo

eo maximae plurimae realitates, quae in villo mundo sunt compossibiles, non tamen absolute plurimae maximae, §. 190. multo minus absolute necessariae, quoniam singularum existentia modus est, §. 361. Etiam si mundo perfectissimo tribuatur maximus realitatis in vniuerso quodam obtinendae gradus, ille tamen in ente contingenti non nisi limes erit, §. 248, 250. a realiter infiniti gradu realitatis absolute maximo, necessario, immutabili, §. 251. probe diuersus, §. 38.

§. 444.

In omni perfectione est ordo, §. 95. Hinc in mundo perfectissimo maximus est ordo, qui in mundo possibilis, §. 437, 175. Ergo plurimae regulae perfectionis communes, e. g. *Quo plura, quo maiora, quo spatiosiora*, §. 280, *quo diuturniora*, §. 299, *caeteris paribus, hoc melius*, §. 437, 187. et ordo maxime compositus, §. 183. ita tamen, vt inferiores superioresque regulae tandem ad vnam omnes ex vna summa perfectionis regula, eademque fortissima, cognosci possint, §. 182, 185.

§. 445.

In mundo perfectissimo quum plurimae sint perfectionis regulae, §. 444. possunt etiam esse exceptiones admodum multae, §. 97, 372. modo maximum non tollant

rollant consensum, §. 440. hinc sint, quae possunt, caeteris paribus, paucissimae, §. 161, minimae, §. 186.

§. 446.

Si in mundo perfectissimo collidantur ratio perfectionis sufficiens et insufficiens, fit exceptio ab insufficienti: si collidantur foecundior et minus foecunda, fit exceptio a minus foecunda; si grauior et minus grauis, fit exceptio a minus graui; si vltior et propior vltiori subordinata, fit exceptio a propiori; si secundum quid sufficiens et simpliciter talis, fit exceptio a sufficiente secundum quid; si inferior et superior, fit exceptio ab inferiori. Quaecumque tandem regula perfectionis in mundo perfectissimo collidatur cum summa, ab ea excipitur, §. 186, 445.

§. 447.

De mundo perfectissimo non valent solum, §. 361-376, 354, 436. sed etiam absunt ab eodem longissime, quae abesse ab omni mundo docent, §§. 380-388, 247, 354. e. g. Tantum abest ab eo farum spinosissimum, §. 382, vt ipsi potius indefinita extensue, intensue et protensue tribuenda sit contingentia et mutabilitas, §. 440, 437, etiam hypothetica, §. 104, 127.

SECTIO II. SUBSTANTIARUM MUNDANA- RUM COMMERCIIUM.

§. 448.

Quum in hoc mundo sit harmonia, §. 356, sit influxus vniuersalis, §. 408, aut erit hic vbique realis, aut vbique idealis, aut aliquando realis, aliquando idealis, §. 212. Harmonia monadum mundi in se mutuo influentium est SUBSTANTIARUM MUNDANARUM COMMERCIIUM. Ergo substantiae omnis et huius mundi sunt in vniuersali commercio, §. 357. Sententiae, huic explicando aptae quae videntur, SYSTEMATA EXPLICANDI COMMERCII INTER SUBSTANTIAS MUNDI dicuntur, eaque si explicando omni omnium commercio adhibeantur, VNIUERSALIA. cf. §. 761. (generalia). MUTATIONES partium mundi in commercio positarum, quarum in vna parte commercii euenientium cognosci potest ratio sufficiens ex vi alterius partis commercii, sunt HARMONICAE. Influxus omnium substantiarum mundi in se inuicem idealis est HARMONIA PRAESTABILITA VNIUERSALIS, cf. §. 462. eamque ponens in hoc mundo, est HARMONISTA VNIUERSALIS, cuius systema vocatur SYSTEMA HARMONIAE PRAESTABILITAE VNIUERSALIS.

§. 449.

§. 449.

Systema harmoniae praestabilitae vniuersalis non tollit influxum substantiarum huius mundi, in se inuicem, sed eum ponit, §. 448, non tollit vnā mundi substantiam pati ab altera, §. 448, 212. sed quamlibet tamen mutationem suam, quam ab altera substantia huius mundi patitur, vi sua producere ponit, §. 210. non tollit partium huius mundi conflictum mutuum, §. 213. facultatem receptiuitatemque actionum transeuntium, §. 217. multo minus influxum substantiae infinitae, receptiuitatemque illius influxus in finitis, §. 448. non solum non tollit agere posse spiritus in corpora, et corpora in spiritus, sed ponit etiam in hoc mundo corpora et spiritus in se mutuo influere, §. 408, 434. seque posse mutuo contingere, §. 223, 409.

§. 450.

INFLUXUS realis substantiae mundi partis in aliam mundi partem est PHYSICUS. Hinc INFLUXUS PHYSICUS VNI-
 UERSALIS est vniuersalis substantiarum in mundo harmonia, qua vna in alteram realiter influit, eumque ponens in hoc mundo est INFLUXIONISTA VNIUERSALIS. Huius systema est SYSTEMA INFLUXUS PHYSICI VNIUERSALIS.

§. 451.

Systema influxus physici vniuersalis non tollit harmoniam substantiarum mundi mutuam eamque vniuersalem, §. 450, 48. sed praestabilitam, §. 448. Non omnis, qui ponit substantias huius mundi in se mutuo influere, inter se configere, a se inuicem pati, et vtrumque posse corpora respectu spirituum, spiritus respectu corporum, immo se posse mutuo contingere, est influxionista vniuersalis, §. 449, 450. Influxionista vniuersalis 1) negat vllam substantiam huius mundi, quando patitur ab alia substantia huius mundi, agere et passiones suas vi sua producere, §. 450, 212. 2) ponit realiter passiones vnius substantiae huius mundi produci ab altera substantia huius mundi in eam influente, §. 450. Hinc per systema influxus physici vniuersalis nulla substantia, pars mundi, in vllis suis mutationibus harmonicis agit vi propria, §. 448. Jam vero omnes mutationes substantiae mundanae possunt ex vi cuiuscunque alius monados ad eundem mundum pertinentis sufficienter cognosci, §. 354, 400. Ergo omnes sunt harmonicae, §. 448, et hinc, in nullis suis mutationibus vlla substantia mundana agit, ex systemate influxus physici vniuersalis, in omnibus realiter patiens ab aliis substantiis mundanis, quae tamen ob eandem rationem

tionem prorsus non agerent, §. 219, hinc nec vires essent, §. 197. q. c. §. 199.

§. 452.

Qui ponit in omnes substantias huius mundi pati visas ab aliis huius mundi substantiis, et realiter quidem patientes solam realiter influere substantiam infinitam, est OCCASIONALISTA (assistentianus) VNI-
VERSALIS, eiusque systema est SYSTE-
MA CAUSSARUM OCCASIONALIUM
VNIUERSALE (Cartesianum, s. Malebran-
chianum potius assistentiae) contradicens,
§. 400, 408. hinc falsum. Idem patet in-
de, quod per occasionalismum nulla muta-
tio harmonica in substantia vlla mundana
est ipsius, sed tantum substantiae infinitae
actio. §. 448. Hinc etiam hoc systema
omnem in finitis tollit vim et energiam,
§. 451.

§. 453.

Systema caussarum occasionalium, nisi
harmoniam, influxum tamen mutuum
substantiarum huius mundi vniuersalem
verum tollit, §. 452, 448. hunc physicum,
§. 450, et idealem, §. 212, nisi sic dicas
imaginarium apparentem, §. 12. illam prae-
stabilitam, §. 448. Non omnis, qui po-
nit substantiam infinitam in omnes finita-
rum substantiarum passiones realiter influ-
ere, nec omnis ille, qui substantiam infini-

tam solam in eas realiter influere ponit, est occasionalista vniuersalis, sed qui ponit 1) reales esse passiones substantiarum finitarum omnes, 2) a solo influxu substantiae infinitae dependere, §. 452.

§. 454.

Systemata harmoniae praestabilitae et influxus physici vniuersalium in hoc sunt similia §. 70, vt 1) nec influxum mutuum substantiarum huius mundi, nec harmoniam, nec influxum substantiae infinitae in easdem realem tollant vniuersales, §. 448, 450. 2) passiones substantiarum huius mundi ponant esse actiones alicuius substantiae finitae; in eo sunt dissimilia, vt posterius excludat ab actione patientem substantiam, prius non excludat, §. 449, 451.

§. 455.

Systema harmoniae praestabilitae et caussarum occasionalium vniuersalia in eo sunt similia, vt tollant influxum realem substantiae huius mundi in aliam, eiusdem partem, §. 70. in eo sunt dissimilia, §. 70, vt prius ideales ponat passiones quasdam earum, quas posterius reales ponit, §. 449, 453.

§. 456.

Systema influxus physici et caussarum occasionalium vniuersalia in eo sunt similia,

lia, vt passiones vnus in hoc mundo substantiae ab altera eiusdem mundi parte vtrumque ponat reales; in eo sunt dissimilia, §. 70. vt prius influere solam substantiam infinitam in eas tollat, ponat posterius, §. 451, 452.

§. 457.

SYSTEMATA EXPLICANDI SUBSTANTIARUM MUNDANARUM COMMERCII VNIUERSALIA, si singula singularum mundi substantiarum commercia simili modo explicant, SIMPLICIA dicuntur. Ergo systema harmoniae praestabilitae, influxus physici et caussarum occasionalium vniuersalia sunt systemata simplicia §. 448-456. SYSTEMATA VNIUERSALIA COMPOSITA sunt, quae quaedam quarundam substantiarum mundi commercia diuerso modo, quam alia, explicant.

§. 458.

Praeter harmoniae praestabilitae, influxus physici, et caussarum occasionalium systemata vniuersalia, quantum aliquod simplex vniuersale §. 457, non est possibile §. 448, 452. infinita seu potius indefinita possunt esse composita, §. 457, 248.

§. 459.

Per harmoniam praestabilitam, influxum plurium substantiarum mundi in commercio positarum idealem in se inuicem

maior nexus actuatur, quam per influxum earundem physicum. §. 167. Nam in influxu physico passio realiter patientis non habet rationem sufficientem in patientis viribus, §. 450, 212. In harmonia praestabilita habet passio patientis substantiae rationem sufficientem 1) in ipsius viribus 2) in idealiter influente substantia, §. 449. Hinc substantia influens in harmonia praestabilita est aequae foecunda, ac in influxu physico, substantia vero patiens est in harmonia praestabilita foecundior, quam in influxu physico, §. 166.

§. 460.

Per influxum substantiae infinitae solitributum in substantias in commercio positas realiter patientes, quicquid patiuntur, substantia patiens non est foecundior, quam per influxum physicum §. 453. altera autem pars commercii finita adhuc minus foecunda, §. 453, 166. Ergo per harmoniam praestabilitam coniunctam cum concursu substantiae infinitae maior nexus actuatur in substantiis in commercio positis, quam per influxum soli infinitae substantiae tributum, §. 167.

§. 461.

In mundo perfectissimo est nexus possibilium in mundo maximus, §. 441. Ergo

go substantiae, quae et quot possunt in eo, connectuntur, per harmoniam praestabilitam coniunctam cum concursu substantiae infinitae, §. 460, 459.

§. 462.

Si harmonia praestabilita vniuersalis coniuncta cum concursu substantiae infinitae est in mundo perfectissimo possibilis, est ille, qualem harmonista vniuersalis hunc ponit esse, §. 448, 461. nec est, qualemcunque systema quoddam compositum adoptaturus concipiat, §. 451. omnis contra PARTICULARIS HARMONIA PRAESTABILITA, i. e. quarundam mundi partium, in eodem admittenda est, §. 154.

§. 463.

Quum harmoniae praestabilitae vniuersalis conditio, sine qua non, sit possibilitas eius in mundo perfectissimo, haec demonstranda est harmoniam praestabilitam demonstraturum per §. 462. Alias ita patet: ex quavis cuiusvis mundi monade singulae mundi, ad quem pertinet, partes cognosci possunt, §. 400, ergo et singulae mutationes mundanae, §. 354, 155. Tales autem sunt omnes passionis cuiusvis monadis mundanae, quam ab alia sui mundi monade patitur, §. 210. Monas autem patiens est vis, §. 199. Ergo ipsa illa monas ab alia monade mundana patiens est

est ratio huius passionis suae, et singularum eius partium, §. 354, 155. hinc ratio huius suae passionis sufficiens, §. 14, 21. adeoque data passio ipsius simul est patientis actio, §. 210. Ergo passiones omnes monadum cuiusvis mundi, quas ab aliis monadibus mundanis patiuntur, sunt tantum ideales, §. 212. Ergo talis etiam semper influxus monadis mundanae in aliam, nunquam realis, nunquam physicus, §. 450. Hinc in hoc etiam mundo omnes eius substantiae sunt tantum per harmoniam praestabilitam in commercio vniuersali, §. 448. nullae vnquam per influxum physicum. Systema harmoniae praestabilitae vniuersalis est vera sententia, ergo et omnis particularis harmonia praestabilita vera est, §. 462, omnis et vniuersalis et particularis influxus physicus, et eius systema, §. 450, et systema causarum occasionalium, §. 452, falsa sunt.

§. 464.

In mundo perfectissimo nexus est, qui in mundo possibilis, maximus, §. 441. Ergo si sunt in mundo perfectissimo corpora et spiritus, §. 438. est nexus mechanicus, pneumaticus, et pneumaticomechanicus in eodem maximus, §. 441. (maxima regni naturae et gratiae harmonia, §. 434, 403, praestabilita, §. 463.)

§. 465.

§. 465.

DUALISTA est, qui ponit hunc mundum constare spiritibus et corporibus extra se. Hinc mundus perfectissimus non egoisticus, non idealisticus, §. 438, est, qualem hunc dualista concipit. §. 439.

S E C T I O III.

N A T U R A L E.

§. 466.

Complexus naturarum in singulis et simul sumtis partibus mundi est NATURA VNIUERSA (naturata cf. §. 859.). Hinc natura huius et perfectissimi vniuersi est aggregatum seu complexus omnium essentialium, essentialium, facultatum, receptiuitatum, virium, quibus omnes eius partes, monades, elementa, spiritus, materiae; corpora instructa sunt, §. 430. hinc omnis omnium in eo corporum modus compositionis, vis inertiae, vis motrix, et mechanismus est pars naturae vniuersae, §. 431, 433.

§. 467.

Essentia mundi eiusque compositi modus compositionis, §. 226. cum essentiis singularum eius partium, non est, nisi pars, satis parua, §. 161. naturae vniuersae §. 466, 155.

§. 468.

Natura vniuersa habet partes internas mutabiles, §. 466. easque perfectissimi mundi natura vniuersa plurimas, §. 437. Hinc natura vniuersa cuiusuis mundi est ens contingens, §. 131. et finitum, §. 255, et perfectissimi quidem mundi natura vniuersa habet contingentiam mathematice rer infinitam, §. 447.

§. 469.

EUENTUS ab vllius entis contingentis natura actuandus est NATURALIS SUPER-NATURALI CONTRADISTINCTUS, cf. §. 474. At euentus a determinata determinati entis contingentis natura actuandus est NATURALIS, PRAETERNATURALI cf. §. 474. CONTRADISTINCTUS. Quicquid ab alicuius natura actuari potest, est ipsi PHYSICE POSSIBILE, quicquid non potest, est ipsi PHYSICE IMPOSSIBILE. Quaedam in se possibilia non tamen a quouis natura actuari possunt, §. 15, 430. ergo multis possunt esse physice impossibilia. Non omne physice nonnullis impossibile est et absolute tale. Physice alicui contingentis impossibilia sunt talia aut in quocunque eius natura spectetur statu NATURALITER IMPOSSIBILIA SIMPLICITER (mere, omnino, prorsus), aut tunc demum, si in certo statu spectetur eius natura, NATURALI-

TOTALITER IMPOSSIBILIA SECUNDUM QUID (pro nunc et sic). Impossibilitas naturalis simpliciter talis realitatum est IMPOTENTIA MERE NATURALIS. Non omnis impossibilitas naturalis est impotentia mere naturalis aut absoluta impossibilitas, §. 467. Oppositum physice impossibilis est PHYSICE NECESSARIUM, physice possibilis PHYSICE CONTINGENS. Non omne physice necessarium est absolute necessarium, §. 102. Quaedam in se contingentia possunt multis esse physice necessaria, §. 104. Physice necessaria vel sunt simpliciter, vel secundum quid talia.

§. 470.

NATURALE CERTO CORPORI est a determinata eius natura actuandum, CERTO MUNDO CORPOREO est, quod per naturam corporum certi mundi vniuersam actuandum, §. 466. NATURALE CERTO SPIRITUI CONTINGENTI est per determinatam eius naturam actuandum, NATURALE CERTO MUNDO PNEUMATICO est, quod per naturam spirituum certi mundi vniuersam actuandum est, §. 469.

§. 471.

SUCCESSIO naturalium in mundo est cursus NATURAE. Hinc cursus naturae opponitur successioni vel supernaturalium,
vel

vel praeternaturalium §. 469, et vel in aliquo corpore, vel in toto aliquo mundo corporeo, vel in spiritu aliquo, vel in toto aliquo mundo pneumatico, vel in vniuersa natura spectatur, §. 470, 466.

§. 472.

Ordo naturalium in mundo est **ORDO NATURAE**, isque vel supernaturalium, vel praeternaturalium opponitur coniunctioni, et vel in certo tantum corpore, vel mundo corporeo, vel spiritu, vel mundo pneumatico spectatur, §. 469, 470. vel in vniuersa natura, §. 466. Horum ordinum singuli normas suas communes habent, §. 86. Ergo sunt in hoc mundo normae naturalis ordinis leges regulaeque communes, §. 432. diuersae, §. 38. at similes, §. 70. Complexus legum similium **IUS** est, cf. §. 971. (latius dictum). Legum ordinis naturae complexus **IUS NATURAE LATISSIMUM** est, huius partes sunt leges regulaeque motus, §. 432, legesque naturae spirituum.

§. 473.

Naturale si sequatur naturale, **EVENIT SECUNDUM CURSUM NATURAE**, idque secundum cursum naturae vel certi corporis, vel certi nexus in certo mundo materialis, vel certi spiritus, vel certi nexus in certo mundo pneumatici etiam, §. 471. vel

vel saltem secundum cursum naturae vniuersae, §. 466. si succedat, vel coexistat naturali, EUENIT SECUNDUM ORDINEM NATURAE, idque secundum ordinem naturae vel certi corporis, vel certi nexus in certo mundo materialis, vel certi spiritus, vel certi nexus in certo mundo pneumatici etiam, §. 472. vel saltem secundum ordinem naturae vniuersae, §. 466. Ergo naturale succedens et coexistens naturalibus actuatur secundum leges naturales, §. 472. Naturale certo corpori, aut certo nexui in mundo materiali secundum leges regulasque motus per mechanismum corporum actuatur, §. 433. hinc explicari potest mechanice, §. 435, 433.

SECTION III. SUPERNATURALE.

§. 474.

EUENTUS mundi a nullius entis contingentis natura actuatus SUPERNATURALIS est. Euentus a determinata certi entis contingentis, in quo euenit, natura non actuatus, respectu illius entis PRAETERNATURALIS est. Hinc supernaturalia sunt praeternaturalia respectu naturae vniuersae; et praeternaturalia respectu naturae vniuersae sunt supernaturalia §. 466. Euentus supernaturalis, qua spectatur, ut extra-

traordinarius, est MIRACULUM. Hinc miraculum est praeternaturale respectu naturae vniuersae. Omne miraculum est supernaturale, sed non omne supernaturale refertur ad miracula.

§. 475.

Supernaturalia et miracula sunt naturalium, et naturaliter ordinariorum opposita, §. 81, 474. Jam naturalia et naturaliter ordinaria in omni mundo sunt contingentia, §. 354, 257. Ergo supernaturalia et miracula sunt possibilia, §. 101.

§. 476.

Quae per naturam entis contingentis in mundo actuantur, non sunt supernaturalia, nec miracula, §. 474. Hinc per naturam spiritus, qui pars mundi est, actiua non sunt supernaturalia, non miracula, §. 354, 257.

§. 477.

Actiones spirituum finitorum in alias mundi partes, per determinatam naturam patientium non actiuae, hinc respectu patientium praeternaturales, §. 474. et extraordinariae, §. 472, 384. non sunt tamen supernaturales, nec miracula, §. 474. Hinc si dicuntur MIRACULA COMPARATIUA, miracula comparatiua non sunt miracula, quae illis contradistinguenda RIGOROSA vocantur. Si tales actiones su-
pra

pra naturam ponantur, id tantum de certa certi corporis mundiue corporei natura concedi potest, §. 470.

§. 478.

Cuius caussam naturalem nos non nouimus, euentus extraordinarius est PRODIGIUM (signum cf. §. 347, ostentum, portentum). Prodigia sunt vel miracula rigorosa, §. 474, 477. vel naturales euentus, MIRACULA QUOAD NOS.

§. 479.

Supernaturalia et miracula quum per vniuersam naturam non actuentur, §. 474, 466. et sint tamen entia contingentia, §. 474, 354. hinc effectus, §. 334. quando existunt, habent caussam efficientem ens extramundanum, §. 388, de quo testantur, §. 333.

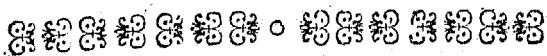
§. 480.

CONTRA CURSUM NATURAE EUE-
NIT euentus non naturalis naturalibus succedens, §. 471, 473. Iam supernaturale et miraculum non est euentus naturalis, §. 474, 469. Ergo supernaturale et miraculum fit contra cursum naturae naturalibus succedens, et quidem contra cursum naturae vniuersae, §. 471. Praeternaturale certo corpori, aut certo mundo corporeo, certo spiritui, aut certo mundo pneumatico

matico fit contra cursum naturae aliquem tantum, §. 474, 471. Hinc non omne contra qualemcunque cursum naturae eueniens est supernaturale, vel miraculum, §. 474.

§. 481.

Supernaturalia et miracula non sunt absolute extraordinaria, §. 475, 385, nec contra ordinem mundi omnem, §. 359, 7. nec tamen sunt naturaliter ordinaria, §. 472, 474. Quumque euentus non naturalis naturalibus coexistens vel succedens EUENIT CONTRA ORDINEM NATURAE, supernaturalia et miracula sunt contra omnem ordinem naturae vniuersae. Ergo non eueniunt secundum normas certi ordinis naturae communes, §. 472. Ergo sunt relatiue ad ordinem naturae extraordinaria, §. 384. Supernaturalia et miracula sunt extraordinaria respectu ordinis naturae vniuersae, §. 472. Praeternaturale est extraordinarium respectu certi corporis, aut mundi corporei, certi spiritus, aut nexus pneumatici, et ordinis naturae in iisdem determinati, §. 474, 472. ita, vt contra hunc eueniat, §. 384. Ergo non omne extraordinarium respectu qualiscunque ordinis naturae, non omne, quod est contra qualemcunque naturae ordinem, est supernaturale, multo minus miraculum, §. 474.



SECTIO V.

POSSIBILITAS SUPERNATURALIUM HYPOTHETICA.

§. 482.

Lex ordinis in mundo perfectissimo, §. 84. eaque una ex superioribus, §. 182. haec est: *Optimum compossibile in mundo perfectissimo coniungatur optimo* §. 444. Haec lex dicitur *lex optimi in mundo*, cf. §. 822. cui subordinatur *lex optimi in natura: optimum naturalium in mundo perfectissimo coniungatur optimo*. §. 469, 444.

§. 483.

Pone in mundo perfectissimo euentum naturalem, hinc secundum ordinem naturae euenturum, §. 473. reliquis compossibilem. Pone sub iisdem circumstantiis euentum supernaturalem, hinc contra omnem ordinem naturae euenturum, §. 481, reliquis compossibilem, sed naturali meliorem. Quum oppositi, naturalis et supernaturalis, e.g. miraculosus, euentus simul existere nequeant, §. 81. in hoc casu regulae ordinis naturae vniuersae, et superior regula perfectionis, §. 482. collidentur, §. 97.

§. 484.

Regulae ordinis naturae, et peculiaris, et vniuersae quum in mundo perfectissi-

mo sint inferiores et subordinatae legi optimi in mundo, §. 182, 482. in casu per §. 483. posito fiet exceptio a legibus ordinis naturae, §. 446. et fiet supernaturale quid, immo miraculum, §. 483, ordini mundi perfectissimi summo conuenientissime, §. 444.

§. 485.

Supernaturalia et miracula per saltum absolutum essent impossibilia, §. 387. hinc supernaturalia nulla, miracula nulla sunt per saltum absolutum, §. 475. Quum tamen euentuum in mundo naturaliter ordinaria ratio sufficiens proxima sit natura cuiusdam entis contingentis, §. 472, 469. quando eueniunt supernaturalia et miracula, eueniunt per saltum respectuum, §. 474, 386.

§. 486.

Supernaturalia et miracula in mundo corporeo euenientia mechanice explicari non possunt, §. 435, 433. multo minus PNEUMATICA, in mundo pneumatico (regno gratiae) euenientia. §. 433, 403.

§. 487.

Si pro euentu naturali in mundo ponatur supernaturalis et miraculosus, non est mundus totaliter idem, qui esset, si naturalis euentus pars eius esset, §. 267, 155. Ergo posito supernaturali et miraculo in mundo,

mundo, pro effectu naturali, ponitur status mundi supernaturali dato, vel miraculo coexistens partialiter alius, quam esset supernaturali vel miraculo non patrato, §. 378, 369.

§. 488.

Nihil prorsus sterile, §. 23. hinc nullum supernaturale nullum miraculum est sine corollario, seu rationato, posito hoc, ponitur iterum aliquid, §. 14. hinc eius de novo rationatum, §. 23. et sic porro. Ergo omnis supernaturalis, omnis miraculi ponuntur consecutaria in indefinitum, §. 248. per status mundi post euentum supernaturalem, post miraculum successiuos, §. 30, 369.

§. 489.

Si pro euentu supernaturali, pro miraculo positus in mundo fuisset in casu, §. 487, 488. memorato euentus naturalis, habuisset et hic sua rationata in indefinitum per omnes mundi status succedentes ipsi, §. 23, 369. sed consecutaria effectus naturaliter supernaturalis vel miraculosi non possunt esse totaliter eadem, §. 267, 38. Ergo posito supernaturali, posito miraculo in mundo pro effectu naturali omnes mundi status euentui supernaturali, vel miraculo succedentes sunt partialiter alii, quam fuissent dato supernaturali, vel miraculo non patrato, §. 369.

§. 490.

In systemate occasionalismi omnis passio substantiae finitae supernaturalis est, §. 474, 453. licet quaedam concipi possit, quae non sit miraculum, quatenus spectatur, ut ordinaria, §. 384.

§. 491.

Supernaturale et miraculum quum sit actio, §. 474, 323. erit vel simplex, vel compositum, §. 215. et hoc quidem vel ens simultaneum, vel ens successivum, vel utrumque, §. 238. Tam simplex, quam compositum, modo ens simultaneum, evenit in instanti, destitutum prioribus posterioribusque partibus, §. 300.

§. 492.

Quo foecundius, quo nobilius supernaturale et miraculum, §. 166. hoc maius est, §. 491, 214. hinc maximum erit foecundissimum, nobilissimum, et maxime compositum, §. 214, 215.

§. 493.

NATURALISTA LATIUS DICTUS, cf. §. 999. est, qui in hoc mundo supernaturales omnes euentus tollit. Ergo tollit miraculorum in hoc mundo existentiam, §. 474. si id facit, ob negatam eorundem possibilitatem, errat, §. 475.

§. 494.

§. 494.

Posita natura huius mundi, vti est, extensionis intensiois et protensionis mathematicae infinitae, §. 440, 466. est et infinitae eiusmodi contingentiae, §. 468, 361. nec potest existere, nisi vt effectus causae extramundanae, de qua testatur, §. 375. ficut supernaturalia et miracula, quando existunt, §. 479. Hinc limites suae theoriae de natura huius mundi vniuersa non confundens cum limitibus dictae naturae ipsius, nec inde secure concludens ex sua tantum ignorantia causae naturalis ad hanc omnino negandam: non est ideo iam iniurius in causam vniuersae naturae supernaturalibus et miraculis communem, §. 375, 479, neque naturalista, §. 493.

§. 495.

Pone euentum naturalem et supernaturalem in mundo perfectissimo sub iisdem circumstantiis reliquis mundi partibus compossibilem, sed, qua consecretaria, aequaliter bonos. Naturalis aequae satisfaciet legi optimi in mundo, ac supernaturalis, §. 482. simulque regulis perfectionis, quas ordo naturae praescribit, §. 472, hinc pluribus, quam supernaturalis, §. 481. In hoc ergo casu non fiet supernaturale quid, vel miraculum in mundo perfectissimo, §. 482, 445.

§. 496.

Quum natura etiam perfectissimi mundi vniuersa sit finita, §. 468, non est principium omnium accidentium, quae mundo optimo inhaerere possunt, sufficiens, §. 430, 259. Pone ergo euentum reliquis in mundo optimo compossibilem optimis optimum, sed naturaliter et ordinario non actuandum, pone eundem supernaturaliter et extraordinario actuari posse; fiet in hoc etiam casu, vt §. 484, supernaturalis quid, immo miraculum ordini mundi perfectissimi conuenientissime, §. 482, 444.

§. 497.

Quot et quanta possunt in mundo optimo optima euenire naturaliter, et ordinario fiunt in eodem naturaliter, §. 495. Quot et quanta aut prorsus non possunt in eodem, aut non aequè bene euenire naturaliter et ordinario, fiunt in eodem optima supernaturaliter et miraculose, §. 484, 496. Priora miracula dici possunt MIRACULA SUPPLEMENTARIA, posteriora EMENDANTIA. Par est ratio supernaturalium.

§. 498.

Numerus supernaturalium et miraculorum in mundo perfectissimo tantus est, quantus possibilium eius numerus, quae
natura-

naturaliter et secundum ordinem naturae
 aequè bene actuari nequeunt, §. 159, 497.
 nec maior, nec minor, §. 160.

§. 499.

Si quis vnquam supernaturalis euentus
 in mundo optimo melior est, quam na-
 turalis; qua confectaria etiam, si quis vn-
 quam euentus possibilis mundi optimi est
 naturaliter per naturam vniuersam impos-
 sibilis: mundus perfectissimus non est,
 qualem hunc naturalista significatu gene-
 raliori statuit, §. 498, 493.

§. 500.

Non omnis, qui quaedam praeterna-
 turalia, §. 474. spirituum finitorum effe-
 ctus extraordinarios, §. 476. miracula com-
 paratiua, §. 477. prodigia et miracula quo-
 ad nos, §. 478, contra cursum naturae, §.
 480, et ordinem aliquem euenientia, §. 481,
 negat esse miracula in hoc mundo, §. 474,
 est naturalista significatu generali tali
 §. 493.

PARS III.

PSYCHOLOGIA.

PROLEGOMENA.

§. 501.

PSYCHOLOGIA est scientia praedicato-
 rum animae generalium.

K 4

§. 502.

§. 502.

Psychologia principia theologiarum, aestheticae, logicae, practicarum scientiarum prima continens, cum ratione, §. 501. refertur, §. 2. ad metaphysicam, §. 1.

§. 503.

PSYCHOLOGIA asserta sua 1) ex experientia propius, EMPIRICA, 2) ex notione animae longiori ratiociniorum serie deducit, RATIONALIS.

CAPUT I.

PSYCHOLOGIA EMPIRICA.

SECTIO I.

EXSISTENTIA ANIMAE.

§. 504.

Si quid in ente est, quod sibi alicuius potest esse conscium, illud est ANIMA. In me existit, §. 55. quod sibi alicuius potest esse conscium, §. 57. Ergo in me existit anima, (ego anima existo).

§. 505.

Cogito, mutatur anima mea, §. 125, 504. Ergo cogitationes sunt accidentia animae meae, §. 210. quarum aliquae saltem rationem sufficientem habent in anima mea, §. 21. Ergo anima mea est vis, §. 197.

§. 506.

§. 506.

Cogitationes sunt repræsentationes. Ergo anima mea est vis repræsentatiua, §. 505.

§. 507.

Cogitat anima mea saltim quasdam partes huius vniuersi, §. 354. Ergo anima mea est vis repræsentatiua huius vniuersi, saltim partialiter, §. 155.

§. 508.

Cogito quaedam corpora huius vniuersi, eorumque mutationes, huius pauciores, illius plures, vnius plurimas, et vltimum quidem pars mei est, §. 155, hinc CORPUS MEUM est, cuius mutationes plures cogito, quam vllius alius corporis.

§. 509.

Corpus meum habet determinatum in hoc mundo positum, §. 85. locum, aeternum, §. 281, situm, §. 284.

§. 510.

Quaedam distincte, quaedam confuse cogito. Confuse aliquid cogitans, eius notas non distinguit, repræsentat tamen, seu percipit. Nam si notas confuse repræsentati distingueret, quae confuse repræsentat, distincte cogitaret: si proius non perciperet notas confuse cogitati, per eas confuse perceptum non distinguere valeretur.

leret ab aliis. Ergo confuse quid cogitans quaedam obscure repraesentat.

§. 511.

Sunt in anima perceptiones obscurae, §. 510. Harum complexus **FUNDUS ANIMAE** dicitur.

§. 512.

Ex positu corporis mei in hoc vniuerso cognosci potest, cur haec obscurius, illa clarius, alia distinctius percipiam, §. 306, 509. i. e. **REPRÆSENTO PROPOSITU CORPORIS** mei in hoc vniuerso.

§. 513.

Anima mea est vis, §. 505. repraesentatiua, §. 506, vniuersi, §. 507. pro positu corporis sui, §. 512.

§. 514.

Totum repraesentationum in anima **PERCEPTIO TOTALIS** est, eiusque partes **PERCEPTIONES PARTIALES**, et harum quidem obscurarum complexus **CAMPUS OBSCURITATIS**, (tenebrarum), qui est fundus animae, §. 511. complexus clararum, **CAMPUS, CLARITATIS** (lucis) est, comprehendens **CAMPOS CONFUSIONIS, DISTINCTIONIS, ADAEQUATIONIS** e. c.

§. 515.

Cognitio vera est realitas, §. 12, 36. cuius oppositum cognitio nulla s. defectus cogni-

cognitionis, IGNORANTIA, et cognitio
 apparens s. ERROR sunt negationes, §. 81,
 36. Cognitio minima est vnici minimi mi-
 nime vera, §. 161. Ergo quo plurium, quo
 maiorum, quo verior est, hoc maior est, §.
 160, donec sit maxima plurimorum maximo-
 rum verissima. Gradus COGNITIONIS,
 quo plura cognoscit, est eius VBERTAS
 (copia, extensio, diuitiae, vastitas), quo pau-
 ciora, ANGUSTIA, quo maiora, est DI-
 GNITAS (nobilitas, magnitudo, grauitas,
 maiestas), quo minora, VILITAS (exilitas,
 leuitas). Quo veriora, quo maiori ordine
 coniungit cognitio, hoc verior, §. 184.
 hinc maior est. COGNITIO veriora sistens
 EXACTA (exasciata) est, minus vera exhi-
 bens, CRASSA. Maior in cognitione or-
 do, s. METHODVS est COGNITIONIS
 METHODICVM (acroamaticum, discipli-
 nale), minor, TUMULTUARIUM. Cogni-
 tio eiusque repraesentationes in anima mea
 sunt vel minores vel maiores, §. 214. iis-
 que, qua rationes sunt, vis et efficacia tri-
 buitur, §. 197. Nulla cognitio est totali-
 ter sterilis, §. 23. cognitio tamen maioris
 efficaciae, s. ROBORIS, est FORTIOR,
 minoris, quae IMBECILLITAS, DEBI-
 LIOR (imbellis, iners). Repraesentati-
 ones debiliores ortae statum animae minus,
 fortiores magis mutant. §. 208, 214.

§. 516.

PERCEPTIONES cum partiali aliqua partes eiusdem totalis SOCIÆ vocantur, sociarum perceptionum fortissima REGNAT. (dominatur in anima.)

§. 517.

Quo plures notas perceptio complectitur, hoc est fortior, §. 23, 515. Hinc obscura perceptio plures notas comprehendens, quam clara, est eadem fortior, confusa plures notas comprehendens, quam distincta, est eadem fortior. PERCEPTIONES plures in se continentes PRÆGNANTES vocantur. Ergo perceptiones prægnautes fortiores sunt. Hinc ideae habent magnum robur, §. 148. Termini, significatus prægnautes sunt EMPHATICI (emphases). Horum scientia EMPHASEOLOGIA est. Nominum propriorum non parua vis est.

§. 518.

Status animae, in quo perceptiones dominantes obscurae sunt, est REGNUM TENEBRARUM, in quo clarae regnant, REGNUM LUCIS est.

SECTIO II. FACULTAS COGNOSCITIVA INFERIOR.

§. 519.

Anima mea cognoscit quaedam, §. 506.
Ergo habet FACULTATEM COGNOSCI-
TIVAM i. e. quaedam cognoscendi, §. 57,
216. (intellectum latius dictum, cf. §. 402.)

§. 520.

Anima mea quaedam cognoscit obscu-
re, quaedam confuse cognoscit, §. 510.
iam, caeteris paribus, percipiens rem, eam-
que diuersam ab aliis, plus percipit, quam
percipiens rem, sed non distinguens, §.
67. Ergo, caeteris paribus, cognitio cla-
ra maior est, quam obscura, §. 515. Hinc
obscuritas minor, claritas maior cog-
nitionis gradus est, §. 160, 246. et eandem
ob rationem confusio minor s. inferior,
distinctio maior s. superior. Vnde FA-
CULTAS obscure confuseque seu indistin-
cte aliquid cognoscendi COGNOSCITIVA
INFERIOR est. Ergo anima mea habet
facultatem cognoscitiuam inferiorem, §. 57,
216.

§. 521.

REPRÆSENTATIO non distincta
SENSITIVA vocatur. Ergo vis animae
meae repræsentat. per facultatem in-
feriorem

feriorem perceptiones sensitivas, §. 520, 513.

§. 522.

Repraesento mihi quaedam ita, ut aliqui eorum characteres clari sint, aliqui obscuri. Eiusmodi perceptio, qua notas claras distincta est, qua obscuras sensitiva, §. 521. Hinc est distincta, cui aliquid admixtum est confusionis et obscuritatis, et sensitiva, cui aliquid distinctionis inest. Haec ex parte sequiori formatur per facultatem cognoscitivam inferiorem, §. 520.

§. 523.

Notae repraesentationis sunt vel mediae, vel immediatae, §. 67, 27. Hae tantum respiciuntur in diiudicatione claritatis in aliqua perceptione.

§. 524.

Notae perceptionis sunt vel sufficientes vel insufficientes, §. 21, 67. vel absolute necessariae, §. 106, 107. vel in se contingentes, §. 108. vel absolute immutabiles et constantes, §. 132. vel in se variabiles seu mutabiles, §. 133. quarum priores notae nonnunquam per eminentiam dicuntur solae.

§. 525.

Notae repraesentationis sunt vel negativae, vel reales, §. 135. Quae priores habet

habet PERCEPTIO, NEGATIVA, quae posteriores, PERCEPTIO POSITIVA vocatur. PERCEPTIONES NEGATIVAE vel essent TOTALITER tales, quarum singulae notae negativae essent, quibus nihil perciperetur, §. 136. vel PARTIALITER tales sunt, quarum aliquae notae negativae sunt, aut vere, aut apparenter, §. 12.

§. 526.

Notarum aliae aliis foecundiores sunt et grauiore, §. 166, vtrumque sufficientes, insufficientibus, §. 169, 524.

§. 527.

FACILE est, ad quod actuandum paucae vires necessariae sunt, ad quod maiores requiruntur vires, est DIFFICILE. Hinc FACILE CERTO SUBIECTO est, ad quod actuandum exigua pars virium, quibus illud pollet, necessaria est: CERTO SUBIECTO DIFFICILE, ad quod actuandum magna pars virium, quibus substantia ista pollet, requiritur. Ergo facilitas et difficultas admittunt gradus, §. 246.

§. 528.

Minime clara est perceptio, cuius notae tantum sufficiunt, ad eandem ab unico diversissimo difficillime distinguendam. §. 161. A quo pluribus ergo, a quo magis iisdem, quo facilius perceptionem distinguere valeo, hoc est

est mihi clarior, §. 160. donec sit mihi clarissima, quam ab omnibus, etiam maxime iisdem, facillime valeo distinguere, §. 161. Minime obscura est repraesentatio, cuius notae ad eam ab vnico tantum maxime eodem facillime distinguendam non sufficiunt, §. 161. A quo pluribus ergo, a quo magis diuersis, quo maiori vi adhibita, perceptio tamen non potest distingui, hoc maior est eius obscuritas: donec mihi sit obscurissima, quae a nullis, etiam maxime diuersis, omni vi mea adhibita distingui potest, §. 161.

§. 529.

Quod aliis clarius percipio ATTENDO, quod aliis obscurius, ABSTRAHO AB EO. Ergo habeo facultatem attendendi et abstrahendi, §. 216, sed finitas, §. 354, hinc in certo tantum non maximo gradu vtrasque, §. 248. Quo plus quantitati finitae demitur, hoc minus est residuum. Ergo quo magis attendo vni rei, hoc minus possum attendere aliis: ergo perceptio fortior attentionem admodum occupans obscurat debiliorem, seu facit a debiliori abstrahe-
re, §. 528, 515.

§. 530.

PERCEPTIO praeter notas, quas maxime in eius notis attendo, alias etiam minus claras continens est COMPLEXA. COGITATIONIS COMPLEXAE notarum ille comple-

complexus, quem in notis maxime attendo, PERCEPTIO PRIMARIA; complexus notarum minus clararum PERCEPTIO (secundaria) ADHAERENS dicitur. Hinc perceptio complexa est totum perceptionis primariae et adhaerentis, §. 155.

§. 531.

Pone duas cogitationes claras trium notarum, sed sint in vna clarae, quae in altera obscurae sunt, prior erit clarior, §. 528. Ergo claritas perceptionis augetur claritate notarum per distinctionem, adaequationem e. c. Pone duas cogitationes claras notarum aequaliter clararum, quarum tres sint in vna, sex sint in altera; posterior erit clarior, §. 528. Ergo multitudine notarum augetur claritas, §. 162. CLARITAS claritate notarum maior, INTENSIVUE, multitudine notarum, EXTENSIVUE MAIOR dici potest. Extensivue clarior PERCEPTIO est VIUIDA. Viuiditas COGITATIONUM et ORATIONIS NITOR (splendor) est, cuius oppositum est SICCITAS (spinofum cogitandi dicendique genus). Vtraque claritas est PERSPICUITAS. Hinc perspicuitas vel est viuida, vel intellectualis, vel vtraque. PERCEPTIO, cuius vis se exferit in veritate alterius perceptionis cognoscenda, et VIS EIUS, est PROBANS, cuius vis alteram

claram reddit, et VIS EIUS, est EXPLI-
CANS (declarans), cuius vis alteram vini-
dam reddit, et VIS EIUS, est ILLUSTRANS
(pingens), quae alteram distinctam, et VIS
EIUS est RESOLVENS (euoluens). Con-
scientia veritatis est CERTITUDO (sub-
iective spectata cf. §. 93.). Certitudo sen-
sitiva est PERSUASIO, intellectualis CON-
VICTIO. Cogitans rem et veritatem eius,
caeteris paribus plura cogitat, quam co-
gitans rem tantum. Hinc COGITATIO
et COGNITIO certa caeteris paribus, ma-
ior est INCERTA, quae non est certa, §.
515. COGNITIO iusto incertior est su-
PERFICIARIA, adeo certa, ac requiri-
tur, est SOLIDA. Quo clarior, quo viui-
dior, quo distinctior, quo certior cogni-
tio est, hoc maior est. PERCEPTIO cer-
titudinem alterius habens pro corollario,
et VIS EIUS, est vel PERSUASORIA, vel
CONVINCENS. Certa perspicuitas est
EVIDENTIA.

§. 532.

Tam intensius, quam extensius clarior
possunt esse sensitivae, 522, 531. et tunc vi-
uidior est perfectior, quam minus viuida,
§. 531, 185. Poteest viuidior intensius cla-
riore ipsaque distincta perceptione fortior
esse, §. 517, 531.

§. 533.

§. 533.

Scientia sensitiue cognoscendi et proponendi est **AESTHETICA**, (logica facultatis cognoscitiuae inferioris.)

S E C T I O III.

S E N S U S.

§. 534.

Cogito statum meum praesentem. Ergo repraesento statum meum praesentem, i. e. **SENTIO**. Repraesentationes status mei praesentis seu **SENSATIONES** (apparitiones) sunt repraesentationes status mundi praesentis, §. 369. Ergo sensatio mea actuatur, per vim animae repraesentatiuam pro positu corporis mei, §. 513.

§. 535.

Habeo facultatem sentiendi, §. 534, 216. i. e. **SENSUM**. **SENSUS** repraesentat vel statum animae meae, **INTERNUS**, vel statum corporis mei, **EXTERNUS**, §. 508. Hinc **SENSATIO** est vel **INTERNA** per sensum internum (conscientia, strictius dicta,) vel **EXTERNA** sensu externo actuata, §. 534.

§. 536.

Partes corporis, quarum conuenienti motui sensatio externa coexistit, sunt **AESTHETERIA** (organa sensuum). Per ea

habeo facultatem sentiendi 1) quoduis corpus contingens meum, TACTUM, 2) lucem, VISUM, 3) sonum, AUDITUM, 4) effluvia corporum in nasum adscendentia, OLFACTUM, 5) resoluta per internas oris partes salia, GUSTUM.

§. 537.

Quo magis mouetur conuenienter organon sensuum, hoc fortior, hoc clarior est sensatio, quo minus, hoc debilior, hoc obscurior est sensatio externa, §. 513, 512. Locus, in quo constituta tam conuenienter adhuc mouere organon sensuum possunt, ut clare sentiantur, est SPHAERA SENSATIONIS. In sphaera sensationis locus conuenientissimus PUNCTUM SENSATIONIS est.

§. 538.

Quo minora, quo remotiora a puncto sensationis sunt sentienda, hoc obscurior, hoc debilior est ipsorum sensatio, quae hoc est fortior, hoc clarior, quo propiora puncto sensationis sunt, quo maiora sentienda, §. 537, 288.

§. 539.

Sensus minimus esset, qui vnicum maximum proxime conuenientissimeque praesens in minimo gradu veritatis, lucis, et certitudinis repraesentaret, §. 531, 538. Hinc quo plura, quo minora, quo remotiora, quo minus
conue-

conuenienter mouentia organon, quo verius, clarius, certius repraesentat, hoc maior est, §. 219, 535.

§. 540.

SENSUS maior ACUTUS, minor HEBES dicitur. Quo aptiora ad motum conuenientem organa sensuum aut sunt, aut redduntur, hoc aut est acutior, aut magis acuitur sensus externus. Quo ineptiora aut sunt, aut redduntur organa sensoria, hoc hebetior aut est, aut magis hebescit sensus externus, §. 537, 539.

§. 541.

Lex sensationis est: *Vt sibi succedunt status mundi et status mei, sic sequantur se inuicem repraesentationes eorum praesentium*, §. 534. Hinc regula sensationis internae: *Vt sibi succedunt status animae meae, sic se sequantur inuicem repraesentationes eorundem praesentium*; et regula sensationis externae: *Vt sibi succedunt status corporis mei, sic se sequantur inuicem repraesentationes eorundem praesentium*.

§. 542.

Sensationum magnum prae aliis singulis perceptionibus robur est, §. 512, 517. Hinc sensationes alias singulas obscurant, §. 529. Possunt tamen aliae plures simul sumtae fortiores fieri vna vel altera, praesertim debiliore, sensatione, eamque vi-

cissim obscure, multo magis vna sensatio potest obscurari per alteram fortio-rem, aut plures alias singulas debiliores, simul sumtas tamen fortiores, §. 529, 517.

§. 543.

Facilior fit sensatio externa 1) organi bene præparati, §. 536. 2) sphaere sensationis, immo, 3) quantum fieri potest, puncto, §. 537. 4) corpus ad excitandum modo conuenienti motum in organo aptius et qualitate, 536, et 5) quantitate, §. 538, si admoueat, 6) non sensationes solum fortiores heterogeneae, sed et 7) debiliores non nihil quidem singulae, at plures, immo 8) perceptiones etiam aliae admodum heterogeneae si impediuntur, §. 542. Impeditur sensatio externa 1) organon sensorium impediendo, ne modo conuenienti moueatur, 2) saltem præstando, vt minus moueatur, §. 537, 3) sensibile remouendo, 4) imminuendo 5) prorsus impediendo, ne praesens fiat, 6) sensationem fortio-rem excitando, 7) per plures sensationes aut 8) plures perceptiones alias ita dispersi-endo attentionem, vt, singulae licet debiliores, tamen simul sumtae obscurent sensationem impediendam, §. 542, 221.

§. 544.

Quum sensus singularia huius mundi, hinc omnimode determinata, repraesentent,

tent, §. 535, 148. ut talia, hinc in vniuersali nexu, §. 357, nexus autem, praesertim relatiui, repraesentari nequeant sine connexorum utroque, §. 14, 37. in omni sensatione connexa cum sensu, scilicet eo, quod sentitur, singula repraesentantur, at non clare, hinc obscure maximam partem plerumque. Ergo in omni sensatione est aliquid obscuri, hinc in sensatione etiam distincta semper aliquid admixtum est confusionis. Vnde omnis sensatio est sensitiva perceptio formanda per facultatem cognoscitiuam inferiorem, §. 522. Quumque EXPERIENTIA sit cognitio sensu clara, AESTHETICA comparandae et proponendae experientiae est EMPIRICA.

§. 545.

FALLACIAE SENSUUM sunt repraesentationes, falsae a sensibus dependentes, eaque vel sensationes ipsae, vel ratiocinia, quorum praemissa est sensatio, vel perceptiones pro sensationibus per vitium subreptionis habitae, §. 30, 35.

§. 546.

Sensationes ipsae quum repraesentent statum corporis, vel animae, vel vtriusque praesentem, §. 535. tam internae, quam externae percipiunt actualia, §. 205, 298. hinc et possibilia, §. 57. et quidem huius mundi, §. 377, sunt ergo verissimae totius mun-

mundi, §. 184, nec vlla earum est fallacia sensuum, §. 545. Quodsi ergo fallacia sensuum sit ratiocinium, vitium eius aut laet in forma, aut in altera praemissa: si sit alius generis perceptio per vitium subreptionis pro sensatione habita, duplex error est per praecipitantiam iudicantis ortus, facile tamen reducendus ad casum secundum, §. 545.

§. 547.

PRAESTIGIAE sunt artificia fallendorum sensuum, si oriuntur ex iis fallaciae sensuum sunt EFFICACES, si minus, sunt INEFFICACES. Quo quis ergo pluribus praeiudiciis cum sensationibus terminum communem habentibus laborat, quo minus sibi cauet a vitio subreptionis: hoc plures apud ipsum praestigiae possunt esse efficaces, §. 545. Apud liberum a praeiudiciis et vitiis subreptionis omnibus omnes praestigiae inefficaces forent, §. 546.

§. 548.

Propositiones: *Quicquid non experior seu clare sentio, §. 544. non existit, s. PRAEJUDICIUM THOMISTICUM, aut, est impossibile: quicquid repraesentationi alteri (partialiter) idem est, est ipsa illa perceptio: quae coexistunt, vel succedunt sibi inuicem, eorum unum in alterum realiter influit, s. sophisma: post hoc, ergo propter hoc, sunt aptae fallaciis*

laciis sensuum propositiones maiores, §. 546, hinc et praestigiis efficacibus, §. 547.

§. 549.

Quam ob causam debiliorem obscurat fortior perceptio diuersa, §. 529, obeandem debiliores diuersae fortiolem illustrant. §. 531. Hinc debiliori alicuius obiecti perceptioni succedens clara fortior diuersa, eo ipso, quod noua est, in campo clararum perceptionum, magis apperipitur. §. 529. Ergo clara sensatio fortior succedens diuersae debiliori per ipsam nouitatem illustratur, §. 542, 534. Hinc opposita debilia rem illustrant, §. 81, 531. *Opposita iuxta se posita magis elucescunt.*

§. 550.

Si sensatio, quantum obseruatur, prorsus eadem contineatur in pluribus perceptionibus totalibus immediate se excipientibus, in prima habet lucem nouitatis, §. 549. Haec ipsi deest in sequenti ex parte, magis in tertia, et sic porro. Hinc, nisi aliunde illustrerur, minus clara fiet in secunda perceptione totali, adhuc minus clara in tertia, semper succedens tali, quae eam magis obscuret, §. 529. Ergo sensationes diu, quantum obseruari potest, eadem, obscurantur ipso tempore. §. 239.

§. 551.

Sensationes in aequali robore non durant, §. 550. Ergo si fuerunt, quae esse possunt, fortissimae, remittuntur, §. 247.

§. 552.

VIGILO, dum externe clarescentio, dum sic sentire incipio, EUIGILO. Si consuetum in sano sensationes singulae claritatis gradum habent, SUI COMPOS. vocatur. Si quaedam ex iis apud aliquem tam vuidae fiant, vt notabiliter obscurant reliquas, EXTRA SE RAPITUR, (sui obliuiscitur, non est apud se). Status sensationibus internis extra se rapti est ECSTASIS, (visio, mora mens, mentis excessus.)

§. 553.

Ecstasis animae naturalis erit per naturam ipsius actuata, §. 552, 470. per ipsius naturam non actuata, praeternaturalis animae erit, §. 474, quae si per naturam vniuersam non actuatur, supernaturalis erit, §. 474. Ecstases miraculosae sunt possibiles, §. 475, 552. etiam hypothetice, §. 482-500.

§. 554.

Si claritatis gradus in sensationibus vigilantis notabiliter remittitur ob vapores in cerebrum adscendentes ex potu, INEBRIATUR seu fit EBRIUS: si ex morbo fiat.

fiat idem, status ille VERTIGO dicitur, vel simplex, vel tenebrosa, seu scotomia.

§. 555.

Si clarae sensationes externae cessant, vel motus corporis vitales, quantum observatur, fere iidem manent, et DORMITO, (obdormio,) vel hi etiam notabilius remittuntur, et DELIQUIUM ANIMI PATIOR.

§. 556.

Status obscurarum sensationum externarum, in quo motus corporis vitales, quantum observatur, fere iidem manent, qui sunt in statu vigiliarum, SOMNUS est; in eoque constitutus, DORMIT; in quo et hi notabilius remittuntur, est DELIQUIUM ANIMI (syncope, lipothymia, lipopsychia, ecthlipsis:) in quo prorsus cessabunt, MORS erit. Ergo somnus, syncope, et mors sunt sibi admodum similes, §. 265.

SECTIO III. PHANTASIA.

§. 557.

Conscius sum status mei, hinc status mundi, praeteriti, §. 369. Repraesentatio status mundi praeteriti, hinc status mei praeteriti, §. 369, est PHANTASMA (imaginatio,

ginatio, visum, visio.) Ergo phantasma-
ta formo, seu imaginor, idque per vim
animae repraesentatiuam vniuersi pro po-
situ corporis mei, §. 513.

§. 558.

Habeo facultatem imaginandi seu PHAN-
TASIAN, §. 557, 216. Quumque imagina-
tiones meae sint perceptiones rerum, quae
olim praesentes fuerunt, §. 557, 298, sunt
sensorum, dum imaginor, absentium,
§. 223.

§. 559.

PRODUCITUR (euoluitur) PERCE-
PTIO, quae fit in anima minus obscura,
quae fit obscurior, INVOLUITUR, quae
involuta olim producitur, REPRODUCI-
TUR. (recurrat.) Jam imaginationibus
producuntur sensa, §. 558, hinc olim pro-
ducta, §. 542, post involuta, §. 551. Ergo
phantasia perceptiones reproducuntur, et
nihil est in phantasia, quod non ante fuerit
in sensu, §. 558, 534.

§. 560.

Motus cerebri, coexistentes, animae
repraesentationibus successiuis IDEAE MA-
TERIALES vocantur. Hinc ideae mate-
riales sunt in corpore sentientis vel ima-
ginantis animae, §. 508.

§. 561.

§. 561.

Imaginatio et sensatio sunt singularium, §. 559, 534. hinc in vniuersali nexu constitutorum, §. 257. Vnde lex imaginationis: *percepta idea partiali recurrit eius totalis*, §. 306, 514. Haec propositio etiam *associatio idearum* dicitur.

§. 562.

Quum repraesentem, hinc et imager, §. 557, pro positu corporis mei, §. 512. ea vero, quae externe sentio, propiora sunt corpori, quam quae imaginor, §. 535, 558; pater, cur his illa possint clariora et fortiora esse, §. 538. Immo dum sensationes imaginationibus coexistentes eas adhuc obscurant, §. 542, nihil tam clare imaginor, quam sensi, ita tamen, ut gradus claritatis in imaginatione a gradu claritatis in sensatione dependeant, §. 561.

§. 563.

Quae saepius sensi, saepius reproduxi, sunt partes plurium idearum totalium, quam quae rarius, §. 514. Ergo illorum phantasmata in maiori nexu, §. 561, cum pluribus notis adhaerentibus percipiuntur, quam horum, §. 530, hinc his sunt extensius clariora, seu magis viuida, §. 531. Quae rarius sensi, rarius reproduxi, ob rationem oppositorum oppositam, §. 81, si sentiuntur, habent maiorem nouitatis lucem, quam

quam quae saepius, §. 549. Ergo sensationes rarius sensorum et reproductorum sunt, caeteris paribus, magis viuidae, quam saepius sensorum et reproductorum, §. 531.

§. 564.

Sicut sensatio imaginationes obscurat, sic ob eandem rationem imaginatio recentioris fortior obscurat antiquioris imaginationem debiliorem, §. 562. hinc aequale sensorum, nisi aliunde impediatur, recentius clarius imaginor.

§. 565.

Phantasia minima esset, quae vnicum fortissime sensum, §. 562, saepissime reproductum, §. 563, et recentissime, §. 564. cum maxime debilibus et antecedentibus et sociis perceptionibus heterogeneis, §. 529. tamen obscurissime repraesentaret. Ergo quo plura, quo debilius sensa, quo rarius reproducta, post quo longius tempus, quo fortioribus cum perceptionibus sociis et antecedentibus, quo verius, clarius, certius reproducere potest, hoc maior est, §. 219.

§. 566.

Quo hebetior, aut acutior est sensus, a quo sensam rem imaginor, hoc obscurior, aut clarior esse potest eius rei imaginatio, §. 562, 540.

§. 567.

§. 567.

Imaginationes a sensationibus distinguo
 1) gradu claritatis, §. 562. 2) status, quem
 sistunt, praeteriti et praesentis, quem sensati-
 ones sistunt, impossibili coexistentia, §.
 298. Hinc si imaginationes fortiores et de-
 biliores sensationes sint, quantum observa-
 rur, claritate aequales, tamen restat dis-
 crimen alterum, circumstantiarum diuer-
 sitas, §. 323. Ex quibus ubi patet ambas
 perceptiones non esse sensationes, illam
 pro sensatione habeo, in qua maximam
 compossibilitatem et nexum cum sensati-
 onibus sociis, imaginationibus, praefer-
 rim proxime praeteritis et futurorum, prae-
 sertim instantium, perceptionibus clare
 percipio, §. 544. Ergo alteram non esse
 sensationem clare cognosco, §. 38, 67.

§. 568.

Facilior fit imaginatio, §. 527. 1) si ima-
 ginandum clarius sensum est, §. 562, 2)
 saepius reproductum, §. 563. 3) per inter-
 ualla debiliorum repraesentationum, ut
 semper habuerit lucem nouitatis, §. 549.
 4) non ita pridem, §. 564. 5) debiliores se-
 quatur, et 6) comitetur perceptiones hete-
 rogeneas, §. 516, 549. hinc aut nullas, aut
 non admodum claras sensationes hetero-
 geneas, §. 562, 7) sequatur autem aut co-
 mitetur repraesentationes, quae sociae ima-
 ginandi saepius fuerunt, §. 561.

§. 569.

§. 569.

Impeditur imaginatio 1) impediendo parum aut prorsus non imaginandi sensationem, secundum, §. 543. et 2) reproductionem, praesertim 3) interruptam debilioribus perceptionibus, quia ipsa continuatio non interrupta obscurat, §. 550. 4) ipsa reproductionis mora, dum interim multa viuidius cogitantur, §. 564. 5) si foriores perceptiones sequatur, aut 6) committetur heterogeneas, hinc tales sensationes, aut imaginationes, aut perceptiones, vel singulas, vel simul sumtas, §. 542; quaeque 7) parum, aut prorsus non imaginando nunquam aut rarius fociae fuerunt, §. 561, 221.

§. 570.

Quum in omni sensatione sit aliquid obscure, §. 544, et imaginatio semper sit sensatione eiusdem minus clara, §. 562, imaginationi etiam distinctae multum inerit confusionis, et omnis imaginatio est sensitiva, §. 522, formanda per facultatem cognoscitivam inferiorem, §. 520. Scientia imaginando cogitandi et ita cogitata proponendi est AESTHETICA PHANTASIAE.

§. 571.

Phantasia si repraesentet totaliter eadem, quae sensi, imaginationes verae sunt, §. 546, 38. nec VANA PHANTASMATA, seu
imagi-

imaginationes falsae, licet non aequali totaliter claritate percipiantur, §. 558, 562. Habitus vana phantasmata formandi est PHANTASIA EFFRAENIS, SUBACTA contra, habitus vere imaginandi.

SECTIO V.
PERSPICACIA.

§. 572.

Identitates diuersitatesque rerum percipio. Ergo habeo facultatem identitates diuersitatesque rerum percipiendi, §. 216. Prior facultas esset minima, si ad duorum tantum fortissime perceptorum, maxime eorundem, vnicam minimam identitatem, inter maxime debiles socias et antecedentes perceptiones heterogeneas, debilissime repraesentandas sufficeret. Ergo quo plurium, quo minus notorum, quo magis diuersorum, quo plures, quo maiores identitates, hinc congruentias, aequalitates, ergo et aequalitates rationum s. PROPORTIONES, similitudines, quo fortiores inter socias et antecedentes perceptiones heterogeneas, quo clarius percipit, hoc maior est, §. 219. Habitus identitates rerum obseruandi est INGENIUM STRICTIUS DICTUM.

§. 573.

Facultas diuersitates rerum percipiendi minima esset, quae duorum tantum, fortissime
M percep-

perceptorum, maxime diuerforum, unicam minimam diuersitatem, inter maxime debiles antecedentes et socias perceptiones heterogeneas, remississime perciperet. Ergo quo plurius, quo minus notorum, quo magis eorundem, quo plures, quo maiores diuersitates, hinc discongruentias, inaequalitates, ergo et inaequalitates rationum **f. DISPROPORTIONES**, dissimilitudines, quo fortiores inter antecedentes et socias heterogeneas perceptiones, quo fortius repraesentat, hoc maior est, §. 219. Habitus diuersitates rerum obseruandi **ACUMEN** est. Acutum ingenium est **PERSPICACIA**.

§. 574.

Facultatis identitates rerum perspicienti, hinc ingenii, §. 572, haec est lex: *Repraesentata nota 78 A, ut nota 78 B, repraesentantur A et B, ut eadem*, §. 38. Facultatis diuersitates rerum percipiendi, hinc acuminis, §. 573, haec est lex: *Repraesentata nota 78 A, ut repugnante 70 B, A et B percipiuntur, ut diuersa*, §. 38.

§. 575.

Identitates diuersitatesque rerum vel distincte percipio, vel sensitiue, §. 521. Hinc facultates identitates, diuersitatesque percipiendi, adeoque ingenium, acumen, et perspicacia, §. 572. 573. vel sensitiua sunt, vel intellectualia, §. 402. **AESTHETICA**

PER-

PERSPICACIAE est æsthetices pars de ingeniose et acute cogitando et proponendo.

§. 576.

Quum omnia in hoc mundo sint partim eadem, partim diuersa, §. 265, 269. repræsentationes identitatum diuersitatumque in iisdem, hinc et INGENII (fœtus) LUSUS, i. e. cogitationes ab ingenio dependentes, et SUBTILITATES, cogitationes ab acumine dependentes, actuantur per vim animæ repræsentatiuam vniuersi, §. 513. Lusus INGENII falsi eius ILLUSIONES, et falsæ subtilitates INANES ARGUTATIONES vocantur.

§. 577.

Facultatum animæ maiores gradus quum sint habitus, §. 219, et crebra repetitio actionum homogenearum, seu qua differentiam specificam similibus, sit EXERCITIUM: exercitio augentur animæ habitus, §. 162. HABITUS animæ non dependentes ab exercitio, naturales tamen, CONNATI (dispositiones naturales:) dependentes ab exercitio, ACQUISITI, supernaturales, INFUSI, facultatum cognoscitiuarum habitus, THEORETICI vocantur.

§. 578.

Acumen et ingenium strictius sumtum,

M 2

hinc

hinc perspicacia, §. 572, 573. sunt habitus theoretici, §. 577, 519. quo maiores sunt connati, hoc facilius augentur exercitio, §. 577, 527. Idem valet de habitu sentiendi et imaginandi, §. 535, 558. In quo notabilior ingenii defectus, STUPIDUM (pingue ingenium), acuminis, OB TUSUM CAPUT est. In quo notabilior utriusque defectus, est HOMO BLITEUS. Omnis error, quum falsum cum vero pro eodem habeat, §. 515. est illusio facultatis identitates rerum percipiendi, §. 576, 572. acumine impediendus, §. 573, 221. Hinc errores sunt occasio subtilitatum, §. 576, 323.

SECTIO VI.

MEMORIA.

§. 579.

Reproductam repraesentationem percipio eandem, quam olim produxeram, §. 572, 559. i. e. RECOGNOSCO (recordor.) Ergo habeo facultatem reproductas perceptiones recognoscendi seu MEMORIAM, §. 216. eamque vel sensitivam, vel intellectualem, §. 575.

§. 580.

Lex memoriae est: *Repraesentatis pluribus perceptionibus successivis, usque ad praesentem, partialem communem habentibus, partialis*

tialis communis repraesentatur, ut contenta in antecedente et sequente, §. 572. adeoque memoria actuatur per vim animae repraesentatiuam vniuersi, §. 557, 576.

§. 581.

Quae ita percipiuntur, ut facilius olim recognosci possint, MEMORIAE MANDO. Hinc quae saepius clariusque reproduuntur secundum §§. 537, 538, 549, 568. attendendo ad identitates diuersitatesque singularum perceptionum, §. 580, alte memoriae mandantur, §. 527.

§. 582.

Si perceptio recurrit, eam aut valeo clare recognoscere, tunc obiectum eius MEMORIA TENERE dicor, aut non possum §. 10, et obiecti illius OBLITUS SUM. Hinc impotentia reproductam perceptionem recognoscendi est OBLIUIO. Per quod memini, cuius oblitus eram, id mihi ALIQUID IN MEMORIAM REUOCAT. Per ideas socias mihi aliquid in memoriam reuoco i.e. REMINISCOR. Ergo habeo facultatem reminiscendi seu REMINISCENTIAM, §. 216.

§. 583.

Reminifcentia est memoria, §. 582, 579. hanc regulam sequens: *reproductae meditantibus ideis sociis perceptionis memini, §. 580,*

516. Reminiscentia per ideas loci socias recordata est **MEMORIA LOCALIS**, per ideas aetatis socias, est **SYNCHRONISMUS**.

§. 584.

Memoria minima esset, quae vnicum minimum intentissime, saepissime, recentissime reproductum, maxime debiles inter perceptiones antecedentes et socias heterogeneas remississime recognosceret. Quo ergo plura, quo maiora, quo remissius, quo rarius reproducta, post quo longius tempus heterogeneis fortissimis perceptionibus transactum, §. 564, quo fortiores inter antecedentes et socias perceptiones heterogeneas, quo intentius recognoscit, hoc maior est, §. 219.

§. 585.

Memoria maior **BONA** et **FELIX** dicitur, et quatenus plura et magna recognoscere potest, **DIFFUSA** (diues, vasta) quatenus remissius etiam reproductum, inter sat fortes repraesentationes socias et antecedentes heterogeneas, **FIRMA**, quatenus recognoscere potest, post longius temporis intervallum satis fortibus perceptionibus heterogeneis occupatum, **TENAX**, quatenus rarius reproductum, **CAPAX**, quatenus intentius quaedam recognoscere valet, **VEGETA**, quatenus parum opus est, ut reminiscatur, **PROMTA** dicitur.

§. 586.

§. 586.

Insignis bonae memoriae defectus est **OBLIUIOSITAS**. Error ex memoria dependens **LAPSUS MEMORIAE** dicitur. Iam memoria potest perceptionem antecedentem in eo gradu eandem sistere cum sequente, in quo tamen non est eadem. Ergo memoria est **LABILIS**, i. e. cui lapsus sunt possibiles. Memoria non admodum labilis est **FIDA**. Ingeniosis non est admodum fida memoria, §. 576, sed acuminis augetur eius fidelitas, §. 573.

§. 587.

Complexus regularum perficiendae memoriae est **ARS MNEMONICA**. Mnemonica memoriae sensitiuae, §. 579 est pars aestheticae, §. 533, regulas extendendae, confirmandae, conseruandae, excitandae, capacioris fideliorisque reddendae memoriae praescribens, §. 586, 585.

§. 588.

Si phantasma antecedens cum sequente sensatione vel imaginatione in eo gradu pro eodem habetur, in quo non est idem, orietur vanum phantasma, §. 571. per lapsum memoriae, §. 586, ex fonte errorum, §. 578. quod si per eandem genesin, §. 586, 578. pro sensatione habeatur, §. 548, orietur fallacia sensuum, §. 546, 545.

SECTIO VII. FACULTAS FINGENDI.

§. 589.

Combinando phantasmata et **PRAE-
SCINDENDO** i. e. attendendo ad partem
alicuius perceptionis tantum, **FINGO**. Er-
go habeo facultatem fingendi, §. 216. **POE-
TICAM**. Combinatio quum sit repraesentatio
plurium, vt vnus, hinc facultate
identitates rerum percipiendi actuetur,
§ 572, 155. facultas fingendi per vim ani-
mae repraesentatiuam vniuersi actuatur, §.
557, 576.

§. 590.

Facultatis fingendi haec est regula:
*Phantasmatum partes percipiuntur, vt vnum
totum*, §. 589. Perceptiones hinc ortae **FI-
CTIONES** (figmenta), eaeque falsae **CHI-
MAERAE** dicuntur, vana phantasmata,
§. 571.

§. 591.

Pone combinari insociabilia, §. 589, aut
praescindi fingendo, quibus sublaris tolli-
tur imaginandum, vt essentialia, essentiam,
§. 63. attributa, §. 64. aut tolli a fingendo
omnes modos, omnes relationes, aut ali-
quos modos, aliquas relationes ad actuale
et indiuiduum constituendum, necessariis
aliis non substitutis, repraesentari tamen
fingen-

fingendum, ut indiuiduum et actuale, §. 54, 148. orientur in his casibus singulis chimaerae, §. 590, per illusionem facultatis identitates rerum percipiendi, §. 576, 578. adeoque vana phantasmata, §. 590, lapsu memoriae per apparentem recognitionem admodum corroboranda, §. 588, 515.

§. 592.

Facultas fingendi minima esset, quae duo minima tantum fortissima phantasmata remississime combinaret, aut unicam vnius maximi phantasmatis partem minimam leuissime praescinderet, §. 530, 589. Ergo quo plura, quo maiora, quo minus fortia combinabit, quo plures, quo maiores, quo plurimum, quo minorum phantasmatum partes, quo magis praescindet, quo magis utrumque facit, quoque fortius, hoc maior est, §. 219, 590. Maior facultas fingendi FERTILIS (foecunda), ad chimaeras procliuus, EXORBITANS (extrauagans, rhapsodica), ab iis cauens ARCHITECTONICA dici potest. AESTHETICA MYTHICA est aesthetices pars de fictionibus excogitandis et proponendis.

§. 593.

Dormiens si clare imaginor, SOMNIO. Imaginationes somniantis sunt SOMNIA SUBIECTIVE SUMTA, cf. §. 91. vel vera, §. 571.

§. 571, vel fallacia, §. 588, 591. vel per naturam animae actiuata secundum, §§. 561, 574, 580, 583, 590. naturalia, §. 470, vel non naturalia animae, quae sunt ipsi praeternaturalia. Haec si per naturam vniuersam non actuantur, erunt supernaturalia, §. 474.

§. 594.

Dormientis phantasia magis effraenis, §. 571, et facultas fingendi exorbitantior, quam vigilantis, §. 592. non obscuratas fortioribus sensationibus viuiores imaginationes et fictiones producant, §. 549. Quorum somnia comitari solent obseruabiliores motus corporis externi sensationum similium in vigilantibus comites, sunt **NOCTAMBULI**. Qui vero vigilantes quasdam imaginationes pro sensationibus habere solent, **PHANTASTAE** (visionarii, fanatici), qui eas prorsus cum sensationibus confundunt, sunt **DELIRI**, vt adeo **DELIRIUM** sit status vigilantis imaginationes pro sensationibus, sensationes pro imaginationibus habitualiter habentis.

SECTIO VIII.

P R A E U I S I O.

§. 595.

Conscius sum status mei, hinc status mundi, futuri, §. 369. Repraesentatio status

status mundi, hinc status mei, futuri est
 PRAEUISIO. Praeuideo, hinc habeo facultatem praeuidendi, §. 216, actuandam per vim animae repraesentatiuam vniuersi pro positu corporis mei, §. 513.

§. 596.

Lex praeuisionis est: *Percepta sensatione et imaginatione communem partialem perceptionem habentibus, prodit perceptio totalis futuri status, in quo partes sensationis imaginationisque diuersae coniunguntur: i. e. Ex praesenti impraegnato per praeteritum nascitur futurum.*

§. 597.

Quum repraesentem, hinc et praeuideam, §. 595, pro positu corporis mei, §. 512, ea vero, quae externe sentio, propiora sint corpori, quam quae praeuideo, olim demum sensurus, §. 535, 595. patet, cur his illa possint clariora et fortiora esse, §. 529. Quia hinc sensationes praeuisionibus coexistentes eas adhuc obscurant, §. 542, nihil tam clare praeuideo, quam sensurus sum; sed ita tamen, ut gradus claritatis in praeuisione a gradu claritatis in futura sensatione dependeat, §. 596.

§. 598.

Quae saepius sensi, saepius imaginatus sum, clarius praeuideo, quam quae rarius, §. 563, 596. Imaginationes iam sensa,

sa, id est fortissime percepta sistunt, §. 542, 558. Hinc fortiores etiam hae praeuisionibus nondum fortissime percepta sistunt, §. 597, eas una cum sensationibus gnauiter obscurant, §. 529. Quumque praeuisionis propius instantis possit esse clarior praeuisione remotius instantis, §. 597, obscurabit in eo casu etiam praeuisionis propioris praeuisionem remotioris, remotiorisque obscuritas propioris illustrabit praeuisionem, §. 549. Ergo aequae clare sentiendorum propius instans clarius praeuideo, quam remotius, §. 549.

§. 599.

Facultas praeuidendi minima esset, quae unicum fortissime proximeque sentiendum, §. 597, 598. saepissime sensum et imaginando reproductum, maxime debiles inter perceptiones socias et praeuias heterogeneas, tamen remississime repraesentaret, §. 595. Ergo quo remissius sentienda, quo magis remota, quo rarius sensa, aut imaginando reproducta, quo fortiores inter perceptiones praeuias et socias, quo fortius repraesentat, hoc maior est praeuidendi facultas, §. 219.

§. 600.

Quo hebetior aut acutior sensus, a quo ex parte iam sensum praeuideo, quo minor aut maior praeuisioni phantasia, §. 565, hoc obscurior aut clarior erit praeuisionis, §. 596.

§. 601.

§. 601.

Praeuisiones a sensationibus imaginationibusque distinguo 1) gradu claritatis, quo et sensationibus et imaginationibus cedunt, §. 597, 598. 2) impossibili coexistentia cum statibus praeteritis et praesente. Quod si praeuisio fortior et imaginatio aut etiam sensatio debilior sint claritatis, quantum observatur, aequalis, tamen caractere secundo distingui possunt, §. 67. Ex circumstantiis enim si cognosco, quae non sint sensationes secundum, §. 567, eam nec imaginationem esse clare cognosco, §. 38. 67. quae cum imaginationibus sociis, praeuiis et sequentibus, etiam sensationibus, inconnexa deprehenditur, §. 557, 357. quaeque simul sentiri non potuerit, §. 377.

§. 602.

Facilitatur praeuisio, §. 527. si praeuidendum 1) clarius sentiendum est, §. 597. 2) magna ex parte iam sensum 3) et reproductum est imaginando, §. 598. 4) praeuium iam saepius, §. 563. idque 5) per intervalla debiliorum perceptionum, ut semper habuerit lucem nouitatis, §. 549. 6) non ita multo post sentiendum, §. 598. 7) debiliores praeuias et socias perceptiones habeat heterogeneas, hinc tales aut nullas, aut non admodum claras sensationes et imaginationes, §. 597, 598. 8) at fortiores

riores sequatur et comitetur tam imaginationes, quam sensationes, quae cum praevidendo partiales perceptiones communes habent, §. 596, 597.

§. 603.

Impeditur praevisio, si 1) impediatur praevidendi futura sensatio secundum, §. 543, 2) sensatio magna ex parte cum praevidendo eorundem praesens, 3) eorundem imaginatio secundum §. 569, 4) praevisiones impediuntur primae, praesertim 5) interruptae debilioribus perceptionibus, quia eas ipsa continuatio obscurat, §. 550. 6) procrastinetur praevidendum, §. 598. 7) fortiores praeuias et socias habeat heterogeneas imaginationes sensationesque, 8) at tales debiliores, quae cum praevidendo perceptionem communem habent, §. 602, 221.

§. 604.

Quum in omni sensatione, §. 544. et imaginatione sit aliquid obscuri, §. 570. et praevisio sit minus clara, quam eiusdem sensatio et imaginatio, §. 597, 598. praevisioni etiam distinctae multum admixtum est confusionis et obscuritatis, et omnis mea praevisio est sensitiva, §. 522. actuanda per facultatem cognoscitivam inferiorem, §. 520. cuius cognitionem et propositionem dirigens mantica, §. 350, est pars aesthetices, §. 533.

§. 605.

§. 605.

Si praeuideantur totaliter eadem cum sentiendis, praeuisiones sunt veraces seu PRAESENSIONES, licet non eodem modo, aequali cum sensationibus claritate, percipiantur, §. 597. Si sentiatur praesensum, IMPLETUR PRAEUISIO. Praeuisio non implenda, FALLAX est, fons errorum practicorum, §. 578.

SECTIO VIII.

J U D I C I U M.

§. 606.

Perfectionem imperfectionemque rerum percipio i. e. DIUDICO. Ergo habeo facultatem diiudicandi, §. 216. Haec minima esset vnici minimi fortissime percepti vnica minimam perfectionem imperfectionemue, maxime debiles inter perceptiones heterogeneas praeuias et socias, remississime repraesentans. Quò ergo plurium, quo maiorum, quo remissius etiam perceptorum, quo plures, quo maiores perfectiones imperfectionesue, quo fortiores inter socias et praeuias heterogeneas perceptiones, quo fortius facultas diiudicandi repraesentat, hoc maior est, §. 219. Habitus res diiudicandi est IUDICIUM, idque de praeuisis, PRACTICUM, de aliis, THEORETICUM vocatur, et quatenus obscu-

obscurius etiam perceptorum plures tamen perfectiones imperfectionesue deregit, est
P E N E T R A N S.

§. 607.

Lex facultatis diiudicandi est: *perceptis rei variis aut consentientibus, aut dissentientibus, eius aut perfectio, aut imperfectio percipitur.* §. 94, 121. Quod quum fiat vel distincte, vel indistincte; facultas diiudicandi, hinc et iudicium, §. 606. erunt vel sensitiva, vel intellectualia, §. 402, 521. Iudicium sensitivum est GUSTUS SIGNIFICATU LATIORI (sapor, palatum, natus), CRITICA LATISSIME DICTA est ars diiudicandi. Hinc ars formandi gustum, s. de sensitiue diiudicando et iudicium suum proponendo est AESTHETICA CRITICA, §. 533. Iudicio intellectuali gaudens est CRITICUS SIGNIFICATU LATIORI, unde CRITICA SIGNIFICATU GENERALI est scientia regularum de perfectione vel imperfectione distincte iudicandi.

§. 608.

Gustus significatu latiori de SENSUALIBUS, i. e. quae sentiuntur, est IUDICIUM SENSUUM, et illi organo sensorio tribuitur, per quod diiudicandum sentitur. Hinc datur iudicium oculorum, aurium e. c. Tam hoc, quam omnis facultas diiudicandi actuatur per vim animae repraesentat.

sentatiuam vniuersi, §. 513. quum omnia in hoc mundo sint partim perfecta, partim imperfecta, §. 250, 354. Diiudicationes falsae sunt IUDICII ECLIPSES. Facultas diiudicandi ad eclipses prona IUDICIUM PRAECEPTUM dicitur. Talis GUSTUS CORRUPTUS est. Habitus ab eclipsibus IUDICII cauendi est eius MATURITAS. Talis gustus est SAPOR NON PUBLICUS (purior, eruditus); minoribus etiam congruentiis discongruentisque detegendis in diiudicando perspicax, DELICATUS. Eclipses iudicii sensum sunt eorundem fallaciae, §. 545.

§. 609.

Quo maior memoria, §. 579. reminiscencia, §. 582. facultas fingendi, §. 589, praeuisionis habitus, §. 595. et iudicium sunt connata, hoc facilius augentur exercitiis, §. 577, 606.

SECTIO. X. PRAESAGITIO.

§. 610.

Qui praeuisionem perceptionem repraesentat, ut eandem, quam olim percipiet, PRAESAGIT, ergo habet facultatem praesagiendi, seu SIGNIFICATU LATIORI PRAESAGITIONEM. Perceptiones per praesagitionem eiusmodi actuatae sunt PRAE-

N

SAGIA

SAGIA LATIUS DICTA, vel sensitiva, vel intellectualia, §. 402, 521. PRAESAGIA STRICTIUS DICTA et PRAESAGITIO sunt sensitiva tantum. Sensitiva praesagia sunt obiectum mantices aestheticae, §. 604.

§. 611.

Lex praesagitionis haec est: *Si in praesentis perceptionis successivis perceptionibus repraesentantur quaedam partialem communem cum antecedentibus habentes, haec partialis communis repraesentatur, ut contenta in antecedente et sequente.* §. 572. Ergo ut se habet memoria ad imaginationem: sic se habet praesagitio ad praeuisionem, §. 579, 610.

§. 612.

Praesagitio sensitiva est EXPECTATIO CASUUM SIMILIUM, cuius haec est regula: *Aut sentio, aut imaginor, aut praeuideo A, quod cum alio praeuiso B multa habet communia, hinc B repraesento, ut idem futurum cum A,* §. 611. Cui per ideas praeuisi socias praesagitanus, quae ante non praesagiebat, PRAESUMIT, hinc facultatem habet praesumendi, §. 216, quae se habebit ad praesagitionem, ut reminiscencia ad memoriam, §. 582, 610.

§. 613.

Praesumendi facultas est praesagitio hanc regulam sequens: *Praeuissam median-
tibus ideis sociis perceptionem praesagit animus.*

§. 614.

§. 614.

Praesagitio minima esset, quae vnicum, minimum fortissime saepissime praeuisum proxime instans maxime debiles inter perceptiones praeuias et socias heterogeneous remississime tamen perciperet, §. 610, 161.

§. 615.

Quo plura, quo maiora, quo rarius, quo remissius praeuidenda, quo longius ante tempus fortissimis perceptionibus aliis transigendum, §. 564. quo fortiores inter praeuias et socias heterogeneous, quo fortius percipit praesagitio, hoc maior est, §. 219, hoc minus opus habet praesumptionibus, §. 613.

§. 616.

Notabilis praesagiendi habitus est FACULTAS DIUINATRIX, vel naturalis aut connata, aut acquisita, vel infusa, §. 577. Postrema est DONUM PROPHETICUM. Praesagium ex facultate diuinatrice est DIUINATIO, haec ex dono prophetico est VATICINIUM (prophetia.).

§. 617.

A praesagitione pendentes errores sunt VANA PRAESAGIA, fallaces praeuisiones cum veracibus per illusionem facultatis identitates rerum percipiendi confusae, §. 578, 605. Si qua mihi sunt praesagia, expectationes casuum similium, §. 612, praesum-

sumtiones, §. 613, actuantur per vim animae repraesentatiuam vniuersi, §. 595, 576.
§. 618.

Si praeuisum cum antecedente aliquo sensu, aut phantasmate, aut praeuiso, alio habeatur pro eodem in eo gradu, in quo non est, orietur fallax praeuisio, §. 605, per vanum praesagium, §. 617, 576.

SECTIO XI.

FACULTAS CHARACTERISTICA.

§. 619.

Signa cum signatis vna percipio; ergo habeo facultatem signa cum signatis repraesentando coniungendi, quae FACULTAS CHARACTERISTICA dici potest, §. 216. Quumque sit in hoc mundo nexus significatiuus, §. 358, facultatis characteristicae perceptiones actuantur per vim animae repraesentatiuam vniuersi, §. 513. Nexus significatiuus vel distincte, vel indistincte cognoscitur, hinc facultas characteristica vel sensitiua erit, §. 521, vel intellectualis, §. 402.

§. 620.

Si signum et signatum percipiendo coniungitur, et maior est signi, quam signati perceptio, COGNITIO talis SYMBOLICA dicitur, si maior signati repraesentatio, quam

quam signi, COGNITIO erit INTUITIVA (intuitus). In vtraque cognitione facultatis characteristicae haec est lex: *Perceptionum sociarum una fit medium cognoscendae existentiae alterius*, §. 347.

§. 621.

Pone per illusionem facultatis identitates rerum cognoscendi haberi pro signo, quod non est, pro signato, quod non est, §. 576, cognitio falsa symbolica et intuitiva orietur, §. 620. Pone eodem modo haberi quid pro prognostico, quod non est, nascentur fallaces praeuisiones apparentibus praesagiis praesumptionibusque multum corroborandae, §. 605, 515.

§. 622.

Facultas characteristica minima esset, quae vnicum minimum signum cum vnico minimo signato, maxime debiles inter praeuias perceptiones et socias heterogeneas remississime coniungeret. Ergo quo plura, quo maiora signa cum quo pluribus, quo maioribus signatis, quo fortiores inter socias et praeuias perceptiones heterogeneas, quo fortius coniungit facultas characteristica, hoc maior est, §. 219. Scientia sensiriuae cognitionis circa signa occupatae et propositionis eiusmodi est AESTHETICA CHARACTERISTICA; tam heuristica, quam hermeneutica, §. 349. Characteristica orationis est PHILOLOGIA

(grammatica latius dicta), eaque docens pluribus linguis particularibus communia VNIUERSALIS. Philologia docens regulas I) generales in omni oratione obseruandas, qua vocabula eorumque 1) partes, est ORTOGRAPHIA LATIVS DICTA 2) flexionem, est ETYMOLOGIA (analogia) 3) nexum s. constructionem, est SYNTAXIS 4) quantitatem, PROSODIA. Complexus harum 4 disciplinarum est GRAMMATICA (strictius dicta) 5) significatum, est LEXICA (lexicographia) 6) scriptionem, est GRAPHICE II) speciales e. g. ELOQUENTIAE s. perfectionis in oratione sensitiuae, eiusque 1) generatim spectatae, est ORATORIA 2) speciatim, vel solutae, est RHETORICA, vel ligatae, est POETICA. Hae disciplinae cum suis singulae filiabus quatenus demonstrant regulas pluribus linguis particularibus communes VNIUERSALES sunt.

§. 623.

Dum dormientis sensationes externae non sint clarae, §. 556, somnus debiliorum etiam phantasmatum erit ad sensitiue praetendendum aptior, quam status vigilantis, §. 549, 598. Complexus regularum ex insomniorum praeuisionibus praefagiendi est ONIROCRITICA.

SECT.



SECTIO XII. INTELLECTUS.

§. 624.

Anima mea cognoscit quaedam distincte, §. 522. facultas distincte quid cognoscendi est **FACULTAS COGNOSCITIVA SUPERIOR**, (mens), intellectus, §. 402. mihi conueniens, §. 216.

§. 625.

Quum habeam facultatem attendendi, **ATTENTIONEM**, abstrahendi, **ABSTRACTIONEM**, §. 529, et praescindendi seu abstrahendi partem a toto, §. 589. eaeque se exferant in sensationibus, imaginationibus, praecisionibus, e. c. prout obiecta earum ad corpus meum se habeant, §. 538. 600. actuantur per vim animae repraesentatiuam vniuersi pro positu corporis, §. 513.

§. 626.

Attentio in totius perceptionis partes successiue directa est **REFLEXIO**. Attentio ad totam perceptionem post reflexionem est **COMPARATIO**. Reflecto. Comparo. Ergo habeo facultatem reflectendi comparandique, §. 216, actuandas per vim animae repraesentatiuam vniuersi pro positu corporis, §. 625.

§. 627.

Lex attentionis est: *quorum plures, quorum minus obscuras notas percipio, quam aliorum, ea clarius aliis percipio*, §. 528. Hinc regula reflexionis est: *cuius partis in perceptione totius plures minus obscuras notas percipio, ad eam prae reliquis attendo*, §. 626, et regula comparisonis haec est: *Reflectendo ad partes totius perceptionis plures et clariores notas eius percipiens ad eam postea magis attendo*, §. 529.

§. 628.

Attentio minima esset, quae unicam minimam perceptionem obscurissimis reliquis unico tantum gradu clariorem redderet. Hinc quo plures, quo maiores perceptiones, quo clarioribus, quo clariores reddit, hoc maior est attentio, §. 219. Habitus plura appercipiendi est ATTENTIONIS EXTENSIO, admodum clarius clarioribus etiam quaedam appercipiendi habitus est ATTENTIONIS INTENSIO. Habitus per longiustempus eidem attendendi est ATTENTIONIS PROTENSIO.

§. 629.

Lex abstractionis haec est: *Quorum pauciores, quorum minus claras notas percipio, quam sunt aliorum notae, aliis obscurius repraesentantur*, §. 528. Hinc praescindendi haec est regula: *Cuius partis in perceptione*
totius

totius pauciores minusque clarae sunt notae, quam aliarum; haec aliis obscurius percipitur.
§. 625.

§. 630.

Abstractio minima esset, quae unicam minimam perceptionem clarissimis reliquis unico tantum gradu obscuriorem redderet. Hinc quo plures; quo maiores perceptiones, quo obscurioribus, quo obscuriores reddit abstractio, hoc maior est, §. 219.

§. 631.

Intellectus mei haec lex est: *Si comparans a non comparatis, abstraho, residuum est distincte perceptum.* §. 627. Quumque finitus sit intellectus meus, §. 248, haec lex est lex intellectus finiti, qui attendendo, reflectendo, comparando, abstrahendo, praescindendoque actuatur per vim animae repraesentatiuam vniuersi, §. 625, 626.

§. 632.

Repraesentatio rei per intellectum est eius CONCEPTIO. Hinc CONCEPTIBILE est, cuius distincta formari potest perceptio, idque IN SE, quod in se spectatum distincte concipi potest. Jam in omni possibili sunt essentia et affectiones, §. 53, 43. non totaliter eadem, §. 267, 41. quae adeo a se inuicem distingui possunt, §. 67. Ergo in omni possibili sunt notae,

N 5,

§. 67.

§. 67. quae clare cognosci possunt, hinc omne possibile est in se conceptibile.

§. 633.

INCONCEPTIBILE IN SE (absolute) est; cuius in se spectati distincta perceptio inuolueret. Hoc est solum nihilum, §. 632, 7. At CONCEPTIBILE RELATIVE TALE est, ad quod distincte cognoscendum dati alicuius intellectus vires sufficiunt, et ad quod intelligendum dati alicuius spiritus vires non sufficiunt, est RELATIVE INCONCEPTIBILE (supra datum intellectum positum). Hinc multa in se probe conceptibilia, §. 632, possunt esse supra meum intellectum posita, §. 631.

§. 634.

Quum distinctio sit rei notarumque rei claritas, potest per multitudinem, et claritatem notarum tam intensiuam, quam extensiuam augeri, §. 531. Quae plures viuidioresque notas habet, quam aliae distinctae, erit PERCEPTIO EXTENSIVAE DISTINCTIOR, quae intensius clariores notas habet, quam aliae distinctae, erit (intensius distinctior) PURIOR.

§. 635.

Quo magis ad rem attendo reflectens et comparans, hoc fit eius intellectio extensivae distinctior, §. 634, 631. Quo magis ad intellecti notas iterum attendo reflectens

reflectens et comparans, quoque magis a non comparatis abstrahe, hoc intellectio producit purior, §. 634, 559.

§. 636.

Quo minus ad rem attendo, aut satis attendens etiam minus tamen reflecto, aut satis etiam reflectens minus tamen comparo, hoc fit eius intellectio minus extensive distincta. Quo minus eisdem actus in intellectu notis repeto, quo minus a non comparatis abstrahe, hoc manet perceptio distincta impurior, §. 634, 631.

§. 637.

Intellectus minimus esset, qui non nisi vicini minimi paucissimas notas minime claras, maxime debiles inter perceptiones praeuias et focias heterogeneas, distingueret. Quo ergo plurium, quo maiorum, quo plures, quo clariores notas, quo fortiores inter praeuias et focias heterogeneas distinguit intellectus, hoc maior est, §. 219. Perfectio intellectus notas intensius distinctas formandi est PROFUNDITAS, et maior profunditas PURITAS. Perfectio eiusdem notas extensius distinctas formandi est INTELLECTUS PULCRITUDO.

§. 638.

Si attentio ad certum obiectum minuitur, dum perceptionibus fociis pluribus heterogeneis attendo, DISTRAHOR.

Hinc

Hinc ipsae sensationes distractione obscurantur, §. 543, et omnis attentio ad certum obiectum distractione impeditur, §. 221. Abstractio animi distracti a perceptionibus heterogeneis pluribus, qua attentio ad certum obiectum augetur, est ANIMI COLLECTIO. Hinc animi collectio adeoque abstractio est impedimentum distractionis, §. 221. Jam impedimentum impedimenti est medium ad finem, §. 342. Hinc animi collectio, adeoque abstractio promouebit attentionem, quod pater etiam ex §. 549. Attentio promouebit abstractionem, hinc et collectionem animi, §. 529.

§. 639.

Per intellectum distinctas perceptiones actuans eodem utitur, §. 338. Habitus vten-
 ti intellectu, VSUS INTELLECTUS dicitur, qui in me habitus acquisitus, §. 577. Cui vsus intellectus nondum acquisitus est, INFANS, cui nondum tantus, quantum ad negotia vitae communis grauiora plerumque requiritur, NATURALITER MINORENNIS, Vt NATURALITER MAIORENNIS est, cui tantus intellectus vsus acquisitus est, quantum ad negotia vitae communis grauiora plerumque requiritur. Cui notabiliter minor intellectus vsus est, quam plerisque aetate aequalibus, SIMPLEX SIGNIFICATU MALO. In quibus nullus

nullus aut fere nullus intellectus usus observatur in ea aetate, in qua solet esse probe observabilis, sunt MENTE CAPTI.

SECTIO XIII.

RATIO.

§. 640.

Nexum quorundam confuse, quorundum distincte percipio. Ergo habeo intellectum nexum rerum perspicientem, §. 402, 216. i. e. RATIONEM, et facultates nexus confusus cognoscentes, quales 1) inferior facultas identitates rerum cognoscendi, §. 572, 279. quo ingenium sensitivum, §. 575. 2) inferior facultas diversitates rerum cognoscendi, §. 572, 279. quo acumen sensitivum pertinet, §. 575. 3) memoria sensitiva, §. 579, 306. 4) facultas fingendi, §. 589. 5) facultas diiudicandi, §. 606, 94. quo iudicium sensitivum, §. 607, et sensuum, §. 608. 6) expectatio casuum similium, §. 610, 612. 7) facultas characteristica sensitiva, §. 619, 347. Hae omnes, quatenus in repraesentando rerum nexu rationi similes sunt, constituunt ANALOGON RATIONIS, §. 70, complexum facultatum animae nexum confuse repraesentantium.

§. 641.

§. 641.

Facultas distincte identitares diuersitatesque rerum perspiciendi, §. 572, 279. hinc ingenium et acumen intellectuale, §. 575. memoria intellectualis, seu PERSONALITAS, §. 579, 306. facultas distincte diiudicandi, §. 606, 94. quod iudicium intellectuale pertinet, §. 607, praesagatio intellectualis seu PROVIDENTIA (prospicientia), §. 610. facultas characteristica intellectualis, §. 619. est ratio, §. 640.

§. 642.

Quum omnia in hoc mundo sint in vniuersali nexu, §. 356-358. ratio actuatur per vim animae repraesentatiuam vniuersi pro fitu corporis, §. 631. et hac quidem lege: *Si in A clare cognosco C, aliquid, ex quo clare cognoscam, cur sit aliquid clare cognoscendum in B, A et B concipio connexa*, §. 14. 632.

§. 643.

Quod vlla ratione cognosci potest, RATIONABILE dicitur, quod nulla, IRRATIONABILE (contra rationem). Iam omne possibile est dupliciter rationale et connexum, §. 24. Tam eius ratio, quam rationatum, cum nexu inter vtrumque sunt conceptibilia in se, §. 632, 14. Ergo omne possibile est rationabile. Omne irrationabile, quicquid contra rationem est, est impossibile, §. 7, 8.

§. 644.

§. 644.

Ad cuius nexum intelligendum datae alicuius rationis vires non sufficiunt, est **EXTRA DATAE RATIONIS SPHAERAM** positum (nunc infra, nunc supra datam, rationem, nunc neutrum, tamen extra eiusdem horizontem) Cuius ergo ratio limitata est, vt mea, §. 631, 640. illius extra sphaeram rationis, possunt esse posita multa rationabilia, §. 643.

§. 645.

Ratio minima esset intellectus minimus vnicui minimum nexum perspicuus. Quo ergo maior intellectus, quo maiorem, quo plurimum nexum perspicit, hoc maior est ratio, §. 219. Habitus maiorem rerum nexum perspicuendi est **SOLIDITAS**, plurimum rerum nexum perspicuendi habitus est **SAGACITAS RATIONIS**. Hinc et ratio est vel purior, vel impurior, §. 637.

§. 646.

Perceptiones rationis sunt **RATIOCINIA**, quae si vera fuerint, **SANA**, si falsa, **CORRUPTA RATIO** dicitur. **Complexus verorum ratiociniorum** dicitur **RATIO OBJECTIVE SUMTA**, **contradistincta rationi subiective sumtae**, §. 640. **definitae**. **VSUS RATIONIS** est habitus ratione vtendi, qui in me acquisitus, §. 577. **Intensio eius** est **CULTURA RATIONIS**. Hinc omnis
veri;

veritatis philosophica cognitio colit rationem, §. 577. Falsa regula syllogistica admodum eandem corrumpit.

§. 647.

Errores analogi rationis rationi corruptae qui tribuit, §. 640, 646. illudit illi facultas identitates rerum cognoscendi ex defectu acuminis, §. 576. At possunt tamen errores eiusmodi rationem corrumpere, si fiant praemissae, §. 646.

§. 648.

Quum omnis facultas cognoscitiva in me sit limitata, hinc certum et determinabilem limitem habeat, §. 248, 354. facultates animae cognoscitivae inter se comparatae admittunt inter se rationem aliquam et proportionem determinatam, §. 572. qua una altera vel maior, vel minor est, §. 160. Determinata facultatum cognoscitivarum proportio inter se in aliquo, est **INGENIUM** eius **LATIUS DICTUM**. Ingenium, cui multi habitus insunt, **VEGETUM**, cui pauci vel nulli, **TARDUM** est, quod ex tardo mutatur in vegetum, **EXCITATUR**, quod ex vegeto in tardum **TORPESCIT**. Quae facultas reliquis maior est in ingenio latius dicto, subiecto, cuius ingenium latius dictum attenditur, nomen dat. Hinc pater, qui sunt **INGENIOSI, ACUTI, MEMORIOSI, PROVIDI,**

UIDI, IUDICIOSI, INTELLIGENTES,
RATIONABILES SENSU EMINENTIO-
RI, e. c.

§. 649.

Quia facultates cognoscitiuae in certa
proportione se ad se mutuo referentes ad
certum cognoscendorum genus aptiores
sunt aliis, §. 648. illud ingenium latius,
dictum, quod ad certum cognoscendorum
genus aptius aliis est, ab illo cognoscendo-
rum genere nomen accipit. Hinc patet,
quae sint **INGENIA EMPIRICA, HISTO-
RICA, POETICA, DIUINATORIA, CRI-
TICA, PHILOSOPHICA, MATHEMATI-
CA, MECHANICA, MUSICA, e. c.** Quae
ad omnia cognoscendorum genera nota-
biliter aptiora sunt **INGENIA** latius sumpta
multis aliis, **VNIUERSALIA**, et quatenus
gradu plerarumque facultatum cognosci-
tiuarum multum multa alia excedunt, **SU-
PERIORA** nuncupantur.

§. 650.

CONSUETUDO est habitus necessita-
tem attentionis in certis actionibus minu-
ens. Jam omnis habitus acquisitus theo-
reticus mutat ingenium latius sumtum, §.
577, 648. Hinc exercitiis et consuetudine
multum mutari, mutari saepius potest in-
genium latius dictum, vel excitari vel tor-
pescere, §. 648. Hinc patet, qui possit

○

quis

quis ex ingenioso iudiciosus fieri, e. c.
 qui possit ex ingenio poetico fieri philosophicum, e. c. §. 649.

SECTIO XIII. INDIFFERENTIA.

§. 651.

Per facultatem diiudicandi alicuius vel perfectionem vel imperfectionem percipio, §. 606. Perfectionem imperfectionemue vel symbolice, vel intuitiue cognosco, §. 620. Hinc obiecti alicuius aut perfectionem intueor, et PLACET, aut imperfectionem, et DISPlicET, aut nec perfectionem eius, nec imperfectionem intueor, i. e. nec placet nec displicet, et (sum erga illud indifferens) est MIHI INDIFFERENS. Quod placet, intueor, vt bonum, sub ratione boni, §. 100. quod displicet, intueor, vt malum, sub ratione mali, §. 146. Indifferens mihi nec vt bonum, nec vt malum, nec sub ratione boni, nec sub ratione mali intueor, §. 100, 146.

§. 652.

In mihi indifferenti aut nullam omnino perfectionem imperfectionemue intueor, et est MIHI PLENARIE INDIFFERENS, aut nec certam et determinatam tantum perfectionem in eodem intueor, nec op-

possi-

positum eius, et est respectu illius perfectionis MIHI RESPECTIVE INDIFFERENS. IGNOTUM MIHI est, quod non repraesento. Vnde ignori nullam omnino perfectionem imperfectionemue intueor, §. 651. Ergo ignotum mihi est plenarie indifferens, nec placet, nec displicet. Partialiter mihi ignotum est mihi respectu ad perfectiones incognitarum partium indifferens. Quod tantum symbolice appercipio, si vel maxime symbolice mihi eius conscius sim, ut boni, vel mali, non clare intueor tamen, ut tale, §. 620, hinc nec placet, nec displicet mihi, sed est indifferens, §. 651. quatenus observatur.

§. 653.

ANIMUS INDIFFERENS TOTALITER esset, in cuius perceptione totali omnino nihil placens, nihil displicens contineretur. PARTIALITER INDIFFERENS est, qui partiales perceptiones sibi vel plenarie, vel respectu indifferentes habet. Ergo cui vel unicum minime placet, vel displicet, non est totaliter indifferens. Cui non omnes ipsius perceptiones partiales respectu omnium perfectionum possibilium aut placent, aut displicent, est partialiter indifferens.

§. 654.

SUBIECTIVE (indifferens) ADIAPHORON

NON dicitur, quod certa et determinata vis repraesentatiua nec vt bonum, nec vt malum intuetur, qualia mihi ignota, et symbolice tantum clare cognita. §. 652. **OBIECTIVE ADIAPHORON** est, quod nec est bonum, nec malum, idque iterum vel **ABSOLUTE** esset **INDIFFERENS**, quod nullam omnino perfectionem imperfectionemque poneret, et est non ens, §. 100. vel **RESPECTIVE**, quod ad certam perfectionem aut eius oppositum nihil confert. Tale non datur in mundo optimo, §. 441. Ergo rem intuitus, vt est, erga nullam rem est absolute indifferens, §. 651.

SECTIO XV.

VOLUPTAS ET TAEDIUM.

§. 655.

Status animae ex intuitu perfectionis est (complacentia) **VOLUPTAS**, ex intuitu imperfectionis est **TAEDIUM** (displacentia). Hinc **STATUS INDIFFERENTIAE** est status animae nec taedium, nec voluptatem sentientis. Voluptas et taedium ex vero intuitu **VERA**, ex falso **APPARENTIA** dicuntur. Hinc intuitus perfectionis et bonorum, vt talium, voluptatem, verorum veram, apparentium apparen-

parentem, intuitus imperfectionis et malorum, ut talium, taedium, verorum verum, apparentium apparens producit, §. 12.

§. 656.

VOLUPTAS vel TAEDIUM ex intuitu simplicis perfectionis imperfectionisue SIMPLEX, COMPOSITA sunt, ex intuitu compositae perfectionis imperfectionisue orta, ex intuitu sensitivo SENSITIVA, ex sensuali, VOLUPTAS TAEDIUMUE SENSUUM, ex distincto RATIONALIA (intellectualia) sunt, §. 521, 640. In perceptione totali non totaliter indifferentis aut fortiora sunt placentia non placentibus, et status ille PRAEDOMINIUM VOLUPTATIS est, aut fortiora sunt displicentia non displicentibus, et status ille PRAEDOMINIUM TAEDII est, aut placentibus non placentia, displicentibus non displicentia aequalia essent robore, et esset ille STATUS TOTALIS AEQUILIBRII, §. 516. cf. §. 661.

§. 657.

Voluptas fortior obscurat debiliores voluptates et taedia heterogenea praeuia et socia. Taedium fortius obscurat debiliora taedia heterogenea praeuia et socia cum eiusmodi voluptatibus, §. 529. Hinc in praedominio voluptatis praegressa et

socia taedia, in praedominio taedii praegressae sociaeque voluptates obscurantur, §. 656. Debiliior voluptas illustrat voluptates fortiores praegressas et socias heterogeneas cum eiusmodi taediis. Debilius taedium illustrat taedium fortius praegressum et socium heterogeneum cum eiusmodi voluptatibus, §. 549.

§. 658.

Minima voluptas et taedium sunt status, qui oriuntur ex minimo i. e. minime vero, claro, certo, §. 531, 620. qui potest esse, intuitu univacae minimae perfectionis imperfectio-
nisue, praentis et lociis heterogeneis voluptatibus taediisque plurimum fortioribus, 651, 161. Quo ergo maiore, i. e. veriore, vel viuidiore, vel distinctiore, clariore, certiore, §. 531. ex intuitu, quo plurimum, quo maiorum perfectionum, imperfectio-
nisue, quo debiliores inter praenias sociasque voluptates heterogeneas et taedia eiusmodi voluptates et taedia nascentur, hoc erunt maiora, §. 160, 657. Voluptatis causa DELECTAT. Voluptatem augens, INCON-
DUM (commodum), minuens, INCOMMO-
DUM (ingratum), taedium augens, MO-
LESTUM, minuens GRATUM erit.

§. 659.

Quum praesentium clarior, §. 542, ve-
rior, certior, §. 546, hinc maior, §. 531.
sit intuitus, voluptates et taedia ex praesenti-

sentibus possunt esse maiora, quam ex praeteritis et futuris, §. 658. Quorum si tamen aliquid, ut multo maiores, multo plures perfectiones imperfectionesue continens repraesentatur, aut si animus per plura in praeteritis futurisque placencia et displicencia distrahitur, ex illis voluptas et taedium possunt fortiora fieri, quam ex praesenti, §. 658, 543. Voluptas taediumue, quo excepto animus est paene indifferens, aut in totali aequilibrio, clarius sentiuntur, §. 658, 653.

§. 660.

MIHI BONA sunt, quibus positus in me ponitur realitas, MIHI MALA, quibus positus in me ponitur negatio latius sumpta. Quumque mei corporisque mei, et utriusque status magis i. e. verius, clarius, certius, §. 531. sim conscius, quam multarum aliarum rerum, §. 508, patet, cur ea, quae intueor, ut mihi bona, vel mihi mala, voluptates et taedia producant maiora, quam multa alia, licet haec vel meliora, vel peiora iudicem, §. 658. In bonis malisque mihi quaedam existunt extra me, quaedam minus, haec sunt mihi bona et mala (interna) DOMESTICA, illa (externa) ADVENTITIA, mihi utilia, §. 336. Domestica possunt magis placere et displicere aduentitiis, §. 658.

§. 661.

Si quid tantum, ut bonum, intueor, inde oritur PURA VOLUPTAS; si quid tantum, ut malum, inde oritur MERUM TAEDIUM, si quid, ut bonum malumque simul, et aequaliter, inde oritur STATUS AEQUILIBRII PARTIALIS cf. §. 656. respectu illius obiecti. Si quid, ut bonum malumque simul, sed inaequaliter, aut erit intuitus obiecti, ut boni, maior, et orietur DULCE TAEDIUM, aut erit intuitus obiecti, ut mali, maior, et orietur AMARA VOLUPTAS. Jam omne finitum partim bonum, partim malum, §. 264. Ergo si finitum intuear, ut est, nulla ex eorum voluptas, nullum merum taedium, omnia finita placebunt displicebuntque partialiter, §. 651, 654.

§. 662.

Perfectio phaenomenon, s. gustui latius dicto observabilis, est PULCRITUDO, imperfectio phaenomenon, seu gustui latius dicto observabilis, est DEFORMITAS. Hinc pulcrum, ut tale, intuentem delectat, §. 658, deformis, ut tale, intuenti molestum est, §. 658. Mutato intuitu, mutatur voluptas et taedium, §. 326, 328. Jam omnis meus intuitus est in se mutabilis, §. 257. Ergo omnis mea voluptas, omne taedium est in se mutabile.

Quae

Quae tamen plerisque difficilius mutanda, (durabilia) **CONSTANTIA** dicuntur, quae constantibus facilius mutanda sunt. **VO-
LUP-TATES** et **TAEDIA**, **TRANSITO-
RIA** (breuia, fluxa) sunt.

SECTIO XVI.

FACULTAS APPETITIVA.

§. 663.

Si conor seu nitor aliquam perceptio-
nem producere, i. e. si vim animae meae
seu me determino ad certam perceptionem
producendam, **APPETO**. Cuius opposi-
tum appeto, illud **AUERSOR**. Ergo ha-
beo **FACULTATEM** appetendi et auer-
fandi, §. 216. i. e. **APPETITIVAM**. (vo-
luntatem latius dictam, cf. §. 690.) Ipsi
conatus seu nifus, seu determinaciones vi-
rium mearum meae, sunt appetentis **AP-
PETITIONES** (appetitus) et auersantis
AUERSATIONES.

§. 664.

Quae appeto 1) praeuideo continenda
in futuris perceptionum mearum totalium
seriebus, 2) praesagio exstitura vi mea ad
eamdem determinata 3) placent. Quae
prorsus non praeuideo, hinc ignora, §.
652, 595. quae prorsus non praesagio vlla
vi mea exstitura, quae prorsus non pla-
cent,

cent, hinc plenarie mihi indifferentia, §. 652, non appeto. Quae auersor, 1) praeuideo, 2) praesagio certo nisu meo impedienda, 3) displicent. Quae prorsus non praeuideo, hinc ignota, quae nullo nisu meo impedienda praesagio, quae prorsus non displicent, non auersor, hinc mihi plenarie indifferentia non auersor, §. 652.

§. 665.

Lex facultatis appetitiuae haec est: *Quae placentia praeuidens existitura nisu meo praesagio, nitor producere. Quae displicentia praeuidens impedienda nisu meo praesagio, eorum opposita appeto*, §. 664, 663. Hinc multa bona et mala, sub ratione boni, possum appetere. Multa mala et bona, sub ratione mali, possum auersari, §. 651.

§. 666.

Multa bona possum non appetere, 1) ignota, 2) mihi plenarie indifferentia, 3) per errorem displicentia, 4) placentia etiam, sed prorsus non praeuifa, 5) praeuifa etiam, sed quae vlllo nisu meo existitura prorsus non praesagio. Multa mala possum non auersari, 1) ignota 2) mihi plenarie indifferentia 3) per errorem placentia 4) displicentia etiam, sed prorsus non praeuifa, 5) praeuifa etiam, sed quae nullo nisu meo impedienda praesagio. §. 664, 665.

§. 667.

§. 667.

Quum intuitus, §. 619. diiudicationes, §. 608, hinc voluptas et taedium, §. 655, praeuisiones, §. 595. et praesagia, §. 610. actuentur per vim animae repraesentatiuam vniuersi pro positu corporis mei, et per haec actuetur appetitus et auersatio, actuabuntur per vim animae repraesentatiuam vniuersi pro positu corporis mei, §. 513, 317.

§. 668.

Quo minores maioresque facultates cognoscitiuae ad appetendum auersandumque requisitae, §. 667. hoc minor vel maior facultas appetendi vel auersandi eadem sequens, seu per eas determinata, §. 331.

§. 669.

Appetens et auersatus intendit productionem alicuius perceptionis, §. 341, 663. hinc perceptiones intentionis eiusmodi rationem continentes caussae impulsivae sunt appetitionis auersationisque, vnde ELATERES ANIMI vocantur, §. 342. COGNITIO, quatenus elateres animi continet, MOUENS (afficiens, tangens, ardens, pragmatica, practica et viua latius), quatenus minus, INERS (theoretica et mortua latius), et haec caeteroquin satis perfecta, §. 515, 531. SPECULATIO (speculati-

ua, vana, cassa) dicitur. Hinc cognitio symbolica, qua talis, est notabiliter iners, §. 652, sola intuitiua mouens, §. 652. Hinc in statu totalis indifferentiae perceptio totalis esset iners, §. 653, at in statu purae voluptatis, meri taedii, aut alterutrius prae-dominantis perceptio totalis est mouens, §. 656, 661. Cognitio, quae vim motricem habet, caeteris paribus, maior est inerti, etiam speculatione, §. 515. Ergo quo vastior, quo nobilior, quo verior, quo clarior, hinc viuidior vel distinctior, quo certior, quo ardentior cognitio est, hoc maior est. §. 515, 531.

§. 670.

Status aequilibrui respectu certi obiecti, est status, vbi placet illud et displicet aequaliter, §. 661. Hinc in statu talis aequilibrui aequales percipiuntur ad appetendum aliquid et auersandum elateres, §. 669. In statu aequilibrui si cognitio mouens ad appetendum certum obiectum totaliter aequalis esset cognitioni mouenti ad idem auersandum, status inde oriundus esset STATUS PERFECTI AEQUILIBRII. In statu aequilibrui praeuifum, appeto, pro ratione boni, quantum placet, §. 331, et auersor, pro ratione mali, quantum displicet, §. 667. et nunc quidem, non solum, quantum in se placet, displicetue, sed etiam quantum in circumstantiis in quibus prae-uide.

uidetur futurum, §. 664. quantum sub intuitu virium, quantas illi praestando vel impediendo requiri praefagit animus, 665, adhuc placet, displicetue, §. 669. Jam placet et displicet aequaliter. Ergo tunc appetito et auerfor idem aequaliter.

§. 671.

Quum vna perceptio facilius, quam altera producat, §. 527, non quouis appetitu quaevis perceptio actuatur, sed ad quamlibet certus virium animae gradus requiritur. §. 331. Si tanta fuerit APPETITIO vel AUERSATIO, quantam obiecti eius aut illi oppositi productio requirit, sunt EFFICIENTES. Si tantae non fuerint, sunt INEFFICIENTES. Si tantae fuerint, quantas ad productionem obiecti earundem aut illi oppositi requiri praefagit appetens vel auersatus, PLENAE sunt, si minores, MINUS PLENAE. COGNITIO MOUENS appetitiones auersationesue efficientes, et VIS EIVS MOTRIX, §. 222. est VIUA (strictius, cf. 669. incendens, sufficiens ad agendum). COGNITIO et VIS EIVS MOTRIX, §. 222. appetitionum auersationumue inefficientium est MORTUA (strictius cf. §. 669, insufficiens ad agendum, sollicitatio). COGNITIO mouens appetitiones auersationesue plenas, et VIS EIVS est COMPLETE MOUENS, mouens tantum minus plenas est

est INCOMPLETE MOUENS. Cognitio
viva, caeteris paribus, maior est mortua,
incomplete mouens minor complete mo-
uente, §. 669.

§. 672.

Quum vano praefagio queam certum
appetitionis auersationisue gradum pro
sufficienti ad obiectum aut eius opposi-
tum producendum habere, qui tamen non
est sufficiens, §. 617. appetitiones auersa-
tionesque meae plenae tamen possunt in-
efficientes esse, et eandem ob rationem,
dum maiores requiri appetitiones auersa-
tionesue praefagio, quam quae sufficiunt,
possunt minus plenae efficientes esse,
§. 671.

§. 673.

In statu aequilibrui post praeuisionem et
praefagium appetitus aequalis est auersa-
tioni, §. 670. Ergo plena auersatione ef-
fet et plena appetitio eiusdem, §. 671, simul-
que appetitio minus plena, dum plena ef-
fet, auersatio eiusdem, et auersatio minus
plena, dum plena esset appetitio eiusdem,
§. 81, 671. Ergo si in statu aequilibrui ap-
peterem aut auersarer plene, idem appe-
terem aut auersarer minus plene, quod
impossibile, §. 7. Ergo in statu aequilibrui,
vel totalis, vel partialis, §. 656. 661. vel
perfecti, vel minus talis, §. 670. post prae-
uisionem et praefagium, nec plene appeto,
nec

nec auersor. Quodsi itaque plene appeto vel auersor, non sum in statu aequilibrīi post praeuisionem et praesagium actuan- di obiecti et oppositi eius, §. 671.

§. 674.

Si quid praeuifum, determinato nīfu meo exstiturum vel impediendum praesa- giens, vt bonum malumque simul intueor, sed aut praedominante voluptate, aut tae- dio, status animi inde ortus STATUS su- PERPONDII dicitur. In statu superpon- dii inaequales percipiuntur ad appeten- dum et auersandum elateres, §. 669. Er- go tantum fortior est appetitio auersatio- ne in statu superpondii, aut auersatio ap- petitione, quantum voluptas taedio, aut taedium voluptati praedominatur, §. 331, 665. quae voluptas taediumue tum ex ob- iecto in se, tum in circumstantiis futuris, spectato, et quidem sub intuitu virium illi praestando vel impediendo impendenda- rum colliguntur, §. 670.

§. 675.

APPETITIONES ET AUERSATIONES EFFICACES dicuntur 1) seriae i. e. non simulatae, tunc INEFFICACES sunt simu- latae, 2) non simulatae et seriae, quatenus rationes sunt, quatenus consecretaria habent, et aliquid ab iis dependet, §. 197. tunc INEFFICACES omnino forent totaliter steriles, nullae, §. 23. Sunt autem effica-
ciae

ciae a) minoris minus plenae et inefficaces, §. 671. b) maioris, plenae, etiam si sint inefficaces. §. 672. respectu quarum minus plenae non nunquam inefficaces comparative dicuntur, sicut ipsae, inefficaces si sint, respectu efficientium inefficaces vocantur c) maximae efficientes, quarum respectu et minus plenae et inefficaces nonnunquam inefficaces comparative vocantur, §. 671. In statu indifferentiae prorsus non appeto, nec auersor, §. 664, 665. ergo nec efficaciter vlllo significato. In statu aequilibrui superstitis post praeuisionem et praesagium obiecti et eidem oppositi non appeto, non auersor eo gradu, quem medium numerauimus, efficaciter §. 673. Hic gradus efficaciae in appetitionibus auersationibusque, vel puram voluptatem, vel merum taedium requirer, vel statum superpondii, §. 661, 674.

SECTIO XVII.

FACULTAS APPETITIVA INFERIOR.

§. 676.

Quum FACULTAS APPETITIVA cognoscitiuam sequatur, §. 665, 668. eam sequetur aut inferiorem, et est INFERIOR, §. 520, aut superiorem, §. 624. Quaedam appe-

appeto et auersor sensitivae repraesentata,
 §. 521. Ergo habeo facultatem appetitivam
 inferiorem, §. 216. APPETITIONES AVER-
 SATIONESQUE per illam actuatae sunt
 SENSITIVAE nascentes ex vi animae re-
 praesentativa vniuersi pro positu corporis,
 §. 667. Illarum FACULTAS CONCUPI-
 CIBILIS, harum IRASCIBILIS, et cum
 facultate cognoscitiva inferiore nonnun-
 quam CARO dicitur.

§. 677.

Appetitus auersationesque sensitivae vel
 oriuntur ex repraesentationibus obscuris,
 vel ex confusis, §. 676, 520. Vtraeque,
 quatenus appetendi auersandique causae
 impulsivae sunt, sunt STIMULI. §. 669. For-
 rior appetitus ex obscuris stimulis est IN-
 STINCTUS, (sympathia, amor), auersatio
 eiusmodi FUGA (antipathia, odium, natu-
 rales.).

§. 678.

Appetitiones auersationesque (fortiores)
 ex confusa cognitione sunt AFFECTUS
 (passiones, affectiones, perturbationes ani-
 mi), eorumque scientia PATHOLOGIA 1)
 PSYCHOLOGICA eorundem theoriam ex-
 plicans 2) AESTHETICA, eorum excitandorum,
 compescendorum, significandorumque
 regulas continens, quo pertinet
 pathologia oratoria, rhetorica, poetica, §.

622. 3) PRACTICA, obligationes hominis respectu affectuum exhibens.

§. 679.

Affectus, qui appetitiones fortiores sunt, quum ex fortiori voluptate sensitiua oriuntur, §. 678, 665. haec voluptatem sociam augebit, §. 162. vnde eiusmodi AFFECTUS IUGUNDI dicuntur, §. 658, et quatenus voluptas, ex qua oriuntur, taedium socium obscurat, §. 529. GRATI appellantur, §. 658. Affectus qui auersiones fortiores sunt, quum ex fortiori taedio sensitiuo oriuntur, §. 678, 665. socia illud taedia augebit, §. 162. vnde eiusmodi AFFECTUS MOLESTI nuncupantur, et quatenus taedium, ex quo oriuntur, voluptatem sociam obscurat, INGRATI appellantur, §. 658. Affectus ex gratisingratisque compositi MIXTI sunt.

§. 680.

Affectus, vt sensationes internae, §. 678, 535. si fuerint, qui esse possunt, fortissimi, remittuntur, §. 551, tempus ipsorum medicus est, §. 550. Fortiores quum oriuntur ex fortiori intuitu, §. 655, 679. obscurabit ille cognitionem placentium displicentiumue symboliçam, 529, 620. Hinc fortiores affectus sunt ineffabiles, et si prorumpant in verba, eandem ob causam saepe remittuntur, §. 529.

§. 681.

§. 681.

Quicquid auget voluptates et taedia sensuina fortiora, augebit affectus, §. 678. Hinc quo magis composita voluptas taediumue, ex quibus affectus, quo nobiliores, §. 515, quo veriores, viuidiore, certiores, ardentiores, §. 658, 669. hoc illi maiores, §. 656. Si alter tantum sentiat affectus causam, ut malum, vel bonum, alter simul imaginerur, simul praeuideat, posterioris affectus, caeteris paribus, maior erit, quam prioris. §. 595, 557.

§. 682.

Affectus iucundus est GAUDIUM. Gaudium ex praesenti (ob futura consecretaria) est LAETITIA. Gaudium ex praeterito (ob futura consequentia) est SATISFACTIO. Satisfactio ex facto gaudentis est ACQUIESCENTIA IN SE IPSO. Gaudium ex malo non amplius imminente est HILARITAS.

§. 683.

Gaudium ex futuro incertiori est SPES, certiori, FIDUCIA, quatenus eius praesentiam appetit, CUPIDITAS. Cupida fiducia in bonum difficile ANIMOSITAS, animositas maior est AUDACIA.

§. 684.

Gaudium ex honore GLORIA, cf. §. 942, ex alterius imperfectione, MALEVOLENTIA.

TIA. Malevolentia alterius dedecus laetitia est **IRRISIO**. Gaudium ex alicuius perfectione est **AMOR**. Amor benefactoris est **GRATITUDO** (gratus animus), miseri, **MISERICORDIA**, comparative perfecti, **FAUOR**, inferioris, **BENEVOLENTIA**, eiusque beneuolo minus utilis, **CLEMENTIA**.

§. 685.

Affectus molestus est TRISTITIA. Tristitia ex praeterito (ob futura consequentia) est **LUCTUS**, ex praesenti, (ob futura consequentia) **MOESTITIA** (moeror), luctus ex facto lugentis est **POENITENTIA**.

§. 686.

Tristitia ex futuro incertiori, METUS, imminente, **TIMOR**, timor ex maiori, **HORROR**, horror ex certo, **DESPERATIO**, ex improviso, **TERROR**, tristitia ex spei incertitudine, **PUSILLANIMITAS**, ex mora cupiti, **DESIDERIUM**, ex ante repraesentato, ut bonum, **FASTIDIUM** est.

§. 687.

Tristitia ex contemptu PUDOR, ex alterius imperfectione **COMMISERATIO**, ex alterius perfectione **ODIUM**, odium ex appetitu boni alieni **INUIDIA**, terror ex iniuria est **IRA**.

§. 688.

Intuitus alicuius, ut non reproducti, est ADMIRATIO. Instinctus ad cognoscendum, quae nondum cognouimus, est CURIOSITAS, pro diuersitate ingeniorum latius dictorum vel HISTORICA in cognitionem historicam, vel PHILOSOPHICA in cognitionem philosophicam, vel MATHEMATICA in cognitionem mathematicam lata. Mente capri, in quorum anima soli affectus molesti regnant, sunt MELANCHOLICI, in quibus ira regnat, FURIOSI sunt.

SECTIO XVIII.

FACULTAS APPETITIVA
SUPERIOR.

§. 689.

FACULTAS APPETITIVA quatenus cognoscitiuam superiorem sequitur, §. 665, 668. SUPERIOR (animus) dicitur. Quaedam appetito et auerfor distincte repraesentata per facultatem diiudicandi intellectualem, §. 607. Ergo habeo facultatem appetitiuam superiorem, §. 216. APPETITIONES AUERSIONESQUE per illam actuandae sunt RATIONALES, §. 641. et nascuntur per vim animae reprae-

sentatiuam vniuersi pro positu corporis,
§. 667, 642.

§. 690.

Appetitus rationalis est VOLITIO. Volo. Ergo habeo facultatem volendi VOLUNTATEM, §. 216. Auersatio rationalis est NOLITIO. Nolo. Ergo habeo facultatem nolendi NOLUNTATEM, §. 216. Facultas appetitiua superior est vel voluntas, vel noluntas, §. 689. Repraesentationes volitionis nolitionisque causae impulsivae sunt MOTIVAE. Elateres animi, §. 669, vel sunt stimuli, vel motiua, §. 677, 521.

§. 691.

Velle aut nolle sine motiuis est vim suam determinare in distincte repraesentatum, aut eius oppositum, §. 663, quae tamen non sint distincte repraesentata, §. 690. Quod quum sit impossibile, §. 7, nec volo, nec nolo sine motiuis. Jam in statu totalis et plenariae indifferentiae vellem et nollem sine motiuis, §. 690, 655. Ergo in statu eiusmodi nec volo, nec nolo. Motiua sunt vel vera, vel apparentia, §. 12.

§. 692.

Quum VOLITIONES NOLITIONESQUE sequantur intellectionem, §. 690, eam vel sequantur puram, cui nihil prorsus admixtum est confusionis, eruntque PURAE, vel

vel sequuntur intellectionem, cui aliquid admixtum est confusionis, et erunt volitiones nolitionesque, quibus aliquid admixtum est sensitiui. Purae volitiones nolitionesque non, nisi ex pura praeuisione, prospicientia, §. 641, iudicioque mere intellectuali nascuntur, §. 665. Hinc meae volitiones nolitionesque singulae tales sunt quibus aliquid admixtum est sensitiui, §. 604.

§. 693.

Inter motiua, quibus ad nolendum volendumue determinor, §. 690, semper sunt stimuli, §. 692, 677. Quod si quidam stimuli motiuis focii ad oppositum illi impellant, ad quod motiua determinant, oritur (dissensus) **LUGTA FACULTATIS APPETITIVAE INFERIORIS ET SUPERIORIS.** (appetitus sensitiui et rationalis, carnis et rationis). Si contra nulli stimuli ad oppositum eius impellant, ad quod motiua determinant, oritur (consensus) **HARMONIA FACULTATIS APPETITIVAE INFERIORIS ET SUPERIORIS.** Per quam facultatem appetitiuam post luctam plene appeto aut auerfor, illa **VINCIT.**

§. 694.

Ex pura voluptate meroque raedio intellectu, §. 656. orietur in me consensus facultatum appetitiuarum, §. 661, 693.

In statu indifferentiae nec consentient, nec dissentient, §. 693, 691. In statu aequilibrui, quod superstes sit etiam post praeuisionem et praesagium obiecti et illi oppositi, causae impulsivae, quibus motiva insunt, essent aequae fortes oppositis stimulis, §. 670. Ergo neutra facultatum appetitivarum in isto statu vinceret, §. 693, 673. Ergo tunc tam vincere inferiore, quam vincente superiore facultate appetitiva sum in statu superpondii, §. 674.

§. 695.

CAUSSAE IMPULSIVAE appetitionum auersationumue ad eas plenas sufficientes sunt COMPLETAE, insufficientes INCOMPLETAE. Hinc stimuli completi ad plenam appetitionem auersationemue sensitivam sufficiunt, §. 677. Motiva completa ad plenam volitionem nolitionemue sufficiunt. §. 671. Motiva cum stimulis sociis completa ad plenam volitionem nolitionemue, cui aliquid admixtum est sensitivi, sufficiunt §. 690, 692. VOLITIO NOLITIONE ex moriuis tam solis, quam cum stimulis sociis, tamen incompletis, est ANTECEDENS (praeuia, inclinatoria, excitatoria). Hinc volitio antecedens est minus plena, §. 671, et licet non eo modo, ac gradu, quo plena, efficax tamen significatu primo et secundo. §. 675. VOLITIO

NOLITIOUE ex motiuis, aut folis, aur cum ftimulis tamen fociis, compleris eft CONSEQUENS (finalis, decifiva, decre- toria). Et volitio, et nolitio confequens eft DECRETUM (propositum, proaerefi- late dicta). Decretum eft plena volitio no- litique, §. 671. hinc efficax in gradu, quem medium nominauimus, licet non femper in gradu, quem tertium obferuauimus, §. 675.

§. 696.

Complexus actuum facultatis cognofci- tiuæ circa motiua ftimulosque decernen- di eft DELIBERATIO. Ergo circa quod- uis decernendum hæc in deliberationem veniunt: 1) eftne ipfum et oppositum ip- fuis poffibile? 2) eftne mihi vtrumque phyfice poffibile i. e. poteftne meis actuari viribus? §. 665. non fimpliciter folum, fed et fecundum quid? §. 469. 3) quan- tis opus eft ad actuandum ipfum? quan- tis ad actuandum oppositum eius viribus? §. 671. 4) quot ex vno oppositorum bona? 5) quot ex altero? 6) quot ex vno oppo- fitorum mala? 7) quot ex altero? 8) quan- ta ex vno oppositorum bona? 9) quanta ex al- tero? 10) quanta ex vno oppositorum mala? 11) quanta ex altero? 12) quid melius? §. 665.

§. 697.

DELIBERANS quatenus mathematicam cognitionem intendit, RATIONES SUB- DUCIT, (calculat), dum confiderat, quot

bona, quot mala vtrunque speranda sint, CAUSSAS IMPULSIUAS NUMERAT, quas PONDERAT, dum quanta bona, quanta mala speranda sint iudicat, dum perpendit, quid sit melius, vnum alteri PRAEFERT. Si praelatum decernat, ELIGIT. Si deliberans decernit aliquid, vt hoc experiat, an vires suae, quantaque ad illud actuandum sufficiant, TENTAT. Si singulas ponderanti maiores vias causas impulsivas pro tot minimis habeat deliberans, quot magnitudinis singularum gradus cognoscit, et sic singulas comparer, causas impulsivas CONNUMERAT.

§. 698.

Elateribus animi insigniter destitutus socors est, insigniter iis instructus est ACTIVUS. In quo praedominari solet voluptas, est SEMPER-HILARIS, (laetaster). In quo praedominari solet taedium, est SEMPER TRISTIS. Cui facile ad opposita superpondium, FLEXILIS, cui difficile, FIRMUS est.

§. 699.

Qui pollet habitu deliberandi, est CIRCUMSPECTUS (consideratus); cui est habitus sine deliberatione appetendi vel auerfandi, INCONSIDERATUS est. Circumspectus difficulter decernens est ANCEPS (indeterminatus,) facile decernens est

FROM;

PROMPTUS (determinatus), maiores suas propositiones syllogismorum practicum
 S. MAXIMAS saepe mutans est VARIABILIS (inconstans, varius,) rarius mutans
 bonas CONSTANTS, malas PERTINAX
 est. In tentando iustum virium gradum
 adhibens est STRENUUS, peccans in excessu VEHEMENS, in defectu LANGUIDUS (nimis remissus).

SECTIO. XVIII.

SPONTANEITAS.

§. 700.

Mutor, §. 505 - 699. interne, §. 126. Ergo sum ens finitum, §. 254. et contingens, §. 257. Ergo existentia mea modus est, §. 134, adeoque status mei omnes sunt in se contingentes, 205, 108. Ergo etiam mutationes eorum omnium, §. 124, 125. Ergo omnes actiones meae, omnes passiones sunt in se contingentes, §. 210. Hinc et omnes actiones meae futurae, §. 298. Hinc nullae actiones meae, nullae passiones sunt absolute vel intrinsecus necessariae. §. 105.

§. 701.

NECESSITATIO (coactio) est mutatio alicuius ex contingenti in necessarium, hinc est vel ACTIVA necessitantis, quod non est proprie, nisi substantia, §. 198. vel

PASSI.

PASSIVA necessitati, quae tribuitur tam accidentibus, vel actioni vel passioni, quae mutantur ex contingentibus in necessaria, rum substantiae, cui eiusmodi necessitata accidentia insunt.

§. 702.

NECESSITATIO (coactio) ABSOLUTA foret, quae in se contingens mutaret in absolute necessarium. Jam nihil potest mutari in absolute necessarium, §. 130. Ergo nec vlla actio, ergo nec vlla mea actio. Ergo absoluta necessitatio vllius actionis meae est impossibilis, §. 7. Omnes actiones meae sunt manentque semper, in ipso actu, et post eum in se contingentes, hinc et oppositum earum in se possibile, §. 700, 104.

§. 703.

Oppositi multarum actionum mearum admodum magna est possibilitas hypothetica, §. 158. Hinc multarum mearum actionum admodum magna est contingentia, etiam hypothetica, §. 138, 700. Hinc futurae sunt futura admodum contingentia, §. 298.

§. 704.

ACTIO a sufficienti principio, quod agenti internum est, dependens est SPONTANEA. Vnde spontaneitas tribuitur, 1) actioni, quae a principio sufficienti, quod agen-

agenti internum est, dependet, 2) substantiae eiusmodi actiones patranti. Jam omnis actio proprietatis a principio, quod agenti internum est, dependet, §. 210, 37. Ergo omnis actio proprietatis est spontanea. Quoniam tamen mutationes ex actionibus passionibusque compositae nonnunquam a potiori denominantur actiones, quatenus passionibus sunt, concipiuntur, ut non spontaneae, §. 210.

§. 705.

Multae actiones meae, immo omnes proprietatis dictae, hinc et actiones animae meae sunt spontaneae, adeoque vere tam illis, quam animae meae tribuitur spontaneitas, §. 704. Si AUTOMATON dicatur se ipsum mutans, anima erit automaton.

§. 706.

Spontaneitas minima est, si principium agenti intrinsecum ad unam tantum minimam actionem sufficit, §. 704, 161. Ad quo plures ergo, ad quo maiores actiones principium agenti intrinsecum sufficit, hoc maior est eius spontaneitas, donec fit maxima in eo agente, in quo ad plurimas maximas actiones sufficit. Animae meae admodum magna convenit spontaneitas, §. 705.

§. 707.

NECESSITATIO EXTERNA (coactio ab extra) est dependens a vi extra substantiam

tiam necessitatam existente, estque vel idealis, vel realis, §. 701, 212. Actio externe realiter necessitata non esset spontanea, nec proprie actio, §. 704, sed realis passio, §. 210. Necessitatio externa realis est NECESSITATIO (coactio) EXTERNA SIMPLICITER TALIS. Ergo actiones necessitatione externa simpliciter tali coactae essent passiones reales, SUBSTANTIA et ACTIONES, quae non absolute necessitantur, sunt LIBERAE (cf. §. 719.) A COACTIONE ABSOLUTA. SUBSTANTIA et ACTIONES, quae non necessitantur coactione externa simpliciter tali, sunt LIBERAE A COACTIONE EXTERNA SIMPLICITER TALI. Ergo omnes meae mutationes sunt liberae a coactione absoluta, §. 702; omnes actiones meae, omnes actiones animae meae spontaneae, i. e. omnes actiones proprie dictae, §. 704, et anima mea, quatenus sponte agit, sunt liberae a coactione externa simpliciter tali.

S E C T I O XX. A R B I T R I U M.

§. 708.

ACTIONES mihi physice possibiles sunt IN POTESTATE MEA POSITAE, realitates mihi physice impossibiles sunt EXTRA

TRA POTESTATEM MEAM POSITAE. Ergo est actio quaedam vel simpliciter tantum, vel etiam secundum quid in potestate mea posita, est quaedam vel simpliciter etiam, vel tantum secundum quid extra meam potestatem, §. 469. Actionum in potestate alicuius agentis positarum oppositum aut est etiam in potestate eiusdem agentis positum, aut extra eandem, §. 9. et virumque denuo vel simpliciter, vel secundum quid, §. 469. Quae ipsae cum suis oppositis, simpliciter saltem, sunt in potestate alicuius posita, sunt ipsi LIBERAE (cf. §. 719.) RATIONE EXSEQUUTIONIS, quarum oppositum simpliciter supra potestatem alicuius positum est, sunt ipsi MERE NATURALES. ACTIO libera ratione exsequutionis, cuius opposito aequalis respectu certi agentis est physica possibilitas, est PHYSICE ipsi INDIFFERENS (indifferens, qua exercitium actus).

§. 709.

Actiones mere naturales sunt naturaliter necessariae. Vnde actiones liberae ratione exsequutionis his contradistinctae physice contingentes sunt, §. 708, 469. Hinc futurae nonnunquam FUTURA CONTINGENTIA simpliciter vocantur.

§. 710.

INTERNA NECESSITATIO (coactio) est,

est, quae dependet a determinatione substantiae necessitatae interna, et tribuitur substantiis et earum actionibus, 1) dum actiones substantiarum putantur a sola earundem essentia necessitari **ABSOLUTA**, (essentialis). Eiusmodi necessitatio, dum actiones mutaret in absolute necessarias, §. 702, 107. omnino impossibilis est, §. 702. 2) dum per substantiae naturam quaedam actiones ex physice alias contingentibus mutantur in physice necessarias illi naturae vel simpliciter vel secundum quid tales, §. 469. **PHYSICA** (naturalis). Hinc actiones mere naturales possunt dici necessitatae coactione interna physica. §. 709, 708. Actiones et substantiae neutro ex his significatu interne coactae sunt **LIBERAE** (cf. §. 719.) **A COACTIONE INTERNA TAM ABSOLUTA, QUAM PHYSICA**. Jam vero actiones liberae ratione exsequutionis, et substantiae, quae et quatenus actiones eiusmodi patrant, neutro ex his significatu sunt interne coactae, §. 709, 708. ergo sunt liberae a coactione interna tam absoluta, quam physica.

§. 711.

Multae meae actiones, multae actiones animae meae spontaneae sunt liberae ratione exsequutionis, §. 708. Ergo et ipsis et animae, quatenus eas patrat, convenit liber.

libertas a coactione externa simpliciter tali, §. 707, et interna, tam absoluta, quam physica, §. 710.

§. 712.

LUBITUS est cognitio, qua substantia pollet, ex qua secundum leges appetitionis auersationisque cognosci potest, cur sic non aliter se determinet circa actionem liberam ratione exsequutionis. At hoc cognosci potest ex praeuisione, praesagio, voluptate, vel taedio, §. 665; stimulis et motiuis, §. 677, 690. Ergo praeuision, praesagium, voluptas vel taedium, stimuli et motiua, quae cognoscuntur a certa substantia, lubitum eius constituunt. Si SUBSTANTIA circa actionem liberam ratione exsequutionis ita vim suam determinat, sicut ex lubitu eius cognosci potest, APPETIT VEL AUERSATUR PRO LUBITU. Qui ergo aut non praeuisionem, aut id, quod prorsus non praesagierat, villo nisu suo existitum, aut nec placens, nec displicens, sine vllis stimulis, vllis motiuis appeteret, vel auersaretur, non appeteret, non auersaretur pro lubitu. Multa appeto, multa auersor pro lubitu meo. Ergo habeo facultatem appetendi et auersandi pro lubitu meo i. e. ARBITRIUM. Actiones, quas per arbitrium determinare est in potestate alicuius substantiae positum, ipsi

Q

sunt

sunt **ARBITRARIAE**. Multae actiones
meae sunt arbitrariae.

§. 713.

LUBENTER APPETO VEL AUERSOR
1) quicquid appeto vel auersor pro lubitu,
et tunc nihil appeto, nihil auersor illuben-
ter s. **INUITUS**, §. 712, 665. 2) si lubitus
aut merum taedium, aut puram volupta-
tem, aut ingens superpondium contineat:
tunc **INUITUS** (illubenter, contra lubi-
tum) appeto vel auersor, vbi non est ad-
modum magnum in lubitu superpondium:
seu, vbi ad oppositum eius, quod appeto
vel auersor, multa etiam et magna viden-
tur impellere. Ultimo significatu inuitus,
tamen appeto vel auersor pro lubitu, eo-
que significatu inuita actio tamen est arbi-
traria, §. 712.

§. 714.

Quum COACTIO SIGNIFICATU
STRICTO cf. §. 701. fit productio actionis
inuitae: **ACTIO COACTA** seu **INUITA**
PER COACTIONEM SIMPLICITER
SUMTAM EXTERNAM esset, quam nullo
pro lubitu, contra omnem lubitum, per
coactionem externam simpliciter sumtam
patrarem, sed haec non esset actio pro-
prie dicta, §. 707. Si quid inuitus ago
pro lubitu ex §. 713. superpondium eius,
quod appeto vel auersor, aut vr a me
pro-

productum consideratur, et ME IPSE COEGISSE dicor, aut vt ab alio extra me, §. 22, et ACTIO dicitur INUITA seu COACTA PER COACTIONEM EXTERNAM SECUNDUM QUID (mixta, sc. ex arbitraria, et inuita per coactionem simpliciter sumram externam.).

§. 715.

Actiones inuitae, ad quas me cogere dicor ipse, aut externe cogi secundum quid ab aliis, sunt pro lubitu meo, §. 714. hinc sunt arbitrariae, §. 712, et necessitatae vocantur, quatenus, vt minus necessariae, concipiuntur, si vel ipse, vel alia non produxissent, quod eas produxit, superponendum, §. 701, 188.

§. 716.

ACTIONES INUITAE PER IGNORANTIAM AUT ERROREM appellantur, quas non patrassem pro lubitu, nisi aliquid ignorassem vel errassem; quae quum tamen fiant pro lubitu, sunt etiam arbitrariae, §. 712.

§. 717.

Arbitrium minimum esset, pro minimo lubitu vnicam tantum actionem determinans, §. 161. Quo ergo maiori pro lubitu, quo plures, quo maiores actiones determinat, hoc maius est, §. 160, donec sit maximum, maximas plu-

rimas actiones ex maximo lubitu determinans
§. 161, 712.

§. 718.

Quum arbitrium sit facultas appetendi auersandive pro lubitu suo, §. 712. substantia arbitrio praedita, aut tantum facultatem appetendi auersandive sensitivae habebit, aut tantum volendi nolendive pro lubitu, aut facultatem volendi nolendive et sensitivae appetendi auersandive pro lubitu suo, §. 676, 689.

SECTIO XXI.

LIBERTAS.

§. 719.

Facultas appetendi auersandive pro lubitu suo sensitivae, est ARBITRIUM SENSITIVUM, facultas volendi nolendive pro lubitu suo est (liberum arbitrium) LIBERTAS cf. §. 707, 708, 710. (moralis, simpliciter sic dicta). Libertas pure volendi nolendive est LIBERTAS PURA. Ergo substantia arbitrio praedita aut illud sensitivum tantum habebit, aut libertatem tantum puram, aut eandem arbitrio sensitivo mixtam, §. 718. ACTIONES, ad quas per libertatem se determinare est in potestate alicuius substantiae positum, LIBERAE sunt, et ipsa SUBSTANTIA, quae et quare.

quatenus actiones liberas patrare potest,
est LIBERA.

§. 720.

Multa appeto auerforque sensitue pro
lubitu meo. Ergo habeo arbitrium sensi-
tium, §. 216, 719. Multa volo noloque
pro lubitu meo. Ergo habeo libertatem
§. 216, 719. Multae actiones meae, multae
actiones animae meae, et anima in multis
actionibus suis, sunt liberae. Omnibus
meis volitionibus nolitionibusque sensitui
quid admixtum est. §. 692. Hinc non con-
uenit mihi pura libertas, in liberrimis meis
actionibus arbitrio sensitivo mixta mea est
libertas, §. 719. Tam arbitrium sensiti-
uum, quam liberum actuantur per vim
animae repraesentatiuam vniuersi pro po-
situ corporis mei in eodem. §. 712, 667.

§. 721.

ACTIONES VOLUNTARIAE dicuntur
i) quaecunque per facultatem appetitiuam
superiorem determinantur, tunc INVOLUN-
TARIAE sunt, quae per facultatem appe-
titiuam superiorem non determinantur.
Et hoc significatu omnes actiones volunta-
riae sunt liberae, non omnes actiones li-
berae sunt voluntariae, §. 719. Pone enim,
me me ipsum determinare per arbitrium
sensituum, vbi me determinare per liber-
tatem fuit in potestate mea positum erit
eius-

eiusmodi actio inuoluntaria, tamen libera, §. 719.

§. 722.

ACTIONES VOLUNTARIAE dicuntur
2) quaecunque per facultatem appetitivam
superiorem nullo modo iniri determi-
nantur. Tunc **INUOLUNTARIAE** sunt,
quas inuitus volo. Hoc significatu vo-
luntariae inuoluntariaeque omnes sunt li-
berae actiones, §. 719. Sed non omnes li-
berae actiones sunt vel voluntariae, vel
inuoluntariae hoc significatu, §. 721.

§. 723.

Cum libertate propius connexum est
MORALE. LATIUS dictum cf. §. 787. Hinc
DETERMINATIONES LIBERAE sunt
MORALES. HABITUS actionum libera-
rum **MORALES, LEGES** determinationum
moralium **MORALES. PHILOSOPHIA** et
THEOLOGIA eas docens **MORALIS; STA-
TUS** ex iis resultans **MORALIS** est. Hinc
MORALITER POSSIBILE est 1) quod
non, nisi per libertatem, s. in substantia
libera, qua tali, fieri potest, **LATIUS,**
2) quod non, nisi per libertatem legibus
moralibus conformiter determinatam, fie-
ri potest, **STRICTIUS** s. **LICITUM. MO-
RALITER IMPOSSIBILE** est 1) quod ob
solam libertatem in substantia libera fieri
non potest **LATIUS** 2) per libertatem le-
gibus

gibus moralibus conformiter determinandam impossibile, STRICTIUS s. ILLICITUM. MORALITER NECESSARIUM est, cuius oppositum est moraliter impossibile, ergo 1) cuius oppositum, non, nisi per libertatem, s. in substantia, quatenus est libera, est impossibile, LATIUS 2) cuius oppositum est illicitum STRICTIUS Necessitatio moralis est OBLIGATIO. Obligatio ad actionem inuitam erit COACTIO MORALIS.

§. 724.

Necessitas moralis neutro significato esse potest, ubi non est libertas, §. 723, ergo non tollit libertatem, nec eius oppositum est, §. 81, sed rationatum seu confectarium, §. 14. Hinc actiones moraliter necessariae, necessitatae, et coactae non possunt solum esse liberae, sed et sunt tales necessario, §. 723. Immo posita LEGE MORALI VNI-
 VERSALISSIMA, i. e. omnes omnium substantiarum liberarum liberas actiones determinante, cf. §. 822. omnes actiones liberae sunt moraliter necessariae, aut illicitae, §. 723.

§. 725.

Libertas minima est vnicam tantum volitionem nolitionemue pro lubitu minimo actuans, quo ergo plures, quo maiores, quo maiori pro lubitu actuat, hoc maior est, donec sit

maxima maximas plurimas volitiones nolitionesue summo pro lubitu actuans, §. 719. Quo ergo distinctiori pro lubitu aliquid volo noloue, hoc id volo noloue liberius. Ergo quo magis motiuorum meorum mihi sum conscius, hoc liberius volo. §. 712. Liberrime volens nolensue distinctissime volendi nolendiue motiua vt perspiciat, quodocunque vult, vel non vult, est moraliter necessarium, §. 723.

§. 726.

Arbitrii haec lex est: *Ex liberis ratione exsequutionis, quod libet, appeto, quod libet, auersor.* Hinc libertatis regula: *Ex liberis ratione exsequutionis, quod libet, volo, quod libet, nolo.* Actiones meae liberae, dum pro lubitu determinantur, non necessitantur per causas suas impulsivas, stimulos aut motiua coactione physica, non externa, §. 707. Sunt enim stimuli et motiua repraesentationes meae, §. 677, 690. Hinc determinationes meae internae, §. 37. Nec necessitantur actiones meae liberae per causas suas impulsivas coactione interna physica, dum sunt manentque positivis motiuis liberae ratione exsequutionis, §. 711, 710. Immo, motiua et stimuli accurate loquendo ne agunt quidem in animam, hinc nec eam cogunt, §. 714, nec necessitant moraliter, §. 723, 701. dum non sunt, nisi animae meae accidentia, §. 505.

§. 727.

§. 727.

Si me dicar cogere, in potestate mea positum est, me ad id, ad quod me cogo, per libertatem determinare, unde cogo me libere, §. 714, 719. Si cogar ab alio externe secundum quid, determinor productui, qui, ut ab alio extra me posito productus, concipitur, §. 714. Quod si tunc in potestate mea positum fuit, me ad id, ad quod cogor externe secundum quid, per libertatem determinare, eiusmodi actio ramen est libera, §. 719. Multae meae actiones, ad quas me cogo, aut cogor externe secundum quid, sunt liberae.

§. 728.

Coactiones externae secundum quid erunt 1) productiones stimulorum ex placentibus, ILLECEBRAE, 2) ex displicentibus, MINAE, 3) moriuorum ex placentibus, SUASIONES, 4) ex displicentibus, DISSUASIONES, 5) ipsa actuatio displicentium continuanda, donec de sequuto ad inuitam actionem superpondio certus esse queat cogens, EXTORSIO. §. 714. Multae actiones meae, licet ad eas miniset illecebris, suasionibus, dissuasionibusque, et ipsis extorsionibus cogar, ramen sunt liberae, §. 727.

§. 729.

Per systema harmoniae praestabilitae tolluntur

luntur omnes actiones animae inuitae per coactionem externam simpliciter sumtam ab vilo finito producendae, §. 714, 449. et in coactis per vim externam secundum quid ipse ille lubirus, ex quo oriuntur, ab alio extra animam finito realiter productus tollitur, §. 727, 449. et quatenus per istud systema, anima, vt nunquam, ita in nullis actionibus suis liberis, ab vilo finito patitur realiter, totalis hoc sensu ab omni totoque mundo animae adscribitur independentia, §. 354, 307.

§. 730.

Volitiones nolitionesque meae liberae dicuntur **ACTUS ANIMAE ELICITI**, reliquarum facultatum actiones liberae, **ACTUS IMPERATI**, et quatenus a libertate animae pendent, ipsi in eas **IMPERIUM** adscribitur. Hinc **ANIMAE IN SEMET IPSA M** imperium est facultas pro distincto lubitu nunc huius, nunc illius facultatis actiones producendi, nunc earum producendi oppositum. Quo maior ergo libertas, hoc maius liberi in se est imperium, §. 725. Insignis imperii in se ipsum defectus est **SERUITUS MORALIS SIGNIFICATU LATO**. Ad augendum in se imperium faciens est (ingenuum) **LIBERALE**, seruitutem promouens moralem est **SERUILE**.

§. 731.

§. 731.

Actiones animae non, nisi per plures actus intermedios, a libertate si pendeant, ipsi **INDIRECTE** (mediate) **SUBSUNT**, **DIRECTE** (immediate) autem, quas per libertatem ago vel omitto sine observabilibus pluribus intermediis actibus aliis. Actiones, quae **LIBERTATI** vel maxime per indirectum subsunt, tamen sunt liberae, §. 719.

§. 732.

Determinata facultatum appetituarum inter se in certo subiecto proportio, est eiusdem **INDOLES**, vel **ERECTA** habitualiter dominantibus superioribus, vel **ABIECTA**, habitualiter dominantibus inferioribus, quarum maxima **PASSIO DOMINANS** vocatur. Quumque certa earum proportio ad certum appetibilem auerfabiliumue genus facilius feratur, varia hinc **TEMPERAMENTORUM ANIMAE** genera constituuntur. Ergo temperamentum animae multum mutari potest ac facilius exercitiis et consuetudine, §. 650, 577.

SECTIO XXII. COMMERCIIUM ANIMAE ET CORPORIS.

§. 733.

Multi motus corporis mei ab arbitrio meo pendent, §. 14. Ab arbitrio, cuius mihi sum conscius, pendentes MOTUS CORPORIS, ARBITRARIII, §. 712. dicuntur, et arbitrarii a facultate superiore pendentes sunt VOLUNTARIII, §. 721. REGIMEN ANIMAE IN CORPUS est dependentia motuum huius ab arbitrio illius. Hinc anima mea habet regimen in corpus meum.

§. 734.

In motibus corporis mei arbitrariis et voluntariis ex anima potest sufficienter cognosci, cur euentus in corpore contingat, hoc non alio tempore et loco. §. 733. Ergo anima agit in corpus, §. 210. et in illud influit, §. 211.

§. 735.

In affectibus animae conformis illis coexistit in corpore motus, qui ex iisdem quum sufficienter cognosci queat, nouum influxus animae in corpus argumentum dat, §. 734.

§. 736.

In sensationibus externis ex vi corporis potest sufficienter cognosci, cur in anima fiat certa mutatio. Ergo corpus agit in animam, §. 210, in eamque influit, §. 211. Ergo est inter animam meam et corpus meum influxus mutuus, §. 734, 735. mutua harmonia, §. 14, et commercium, §. 448.

§. 737.

Motus arbitrarios corporis per vim corpori propriam sufficienter determinari, sufficienterque determinari sensationes per vim animae propriam non exerior. Qui ergo maiorem hanc assumit: quicquid non exerior, non existit: inde concludet: „Ergo motus corporis arbitrarii per vim „corpori propriam, et sensationes exter- „nae per vim animae propriam non suffi- „cienter determinantur. Hinc corpus in „animam, anima in corpus realiter influit, „§. 212, influxu physico, §. 450. (per exp.), „Hanc si conclusionem pro sensatione ha- bet, inde fallaciae sensuum ipsius oriuntur, sumpta maiore falsa, §. 548, per vitium subreptionis, §. 546.

§. 738.

Mutationes corporis ex anima, et animae ex corpore pendentes sunt harmonicae. §. 448. In mutationibus harmonicis
ani-

animae et corporis mutationi corporis co-
 exsistit, vel succedit mutatio animae, mu-
 tationi animae coexsistit vel succedit muta-
 tio corporis, §. 733-736. Qui ergo hanc
 maiorem assumit: „Quae sibi coexsistunt
 „vel succedunt, eorum vnum in alterum
 „realiter influit: hinc concludet: ergo
 „corpus in animam in mutationibus har-
 „monicis, anima in corpus realiter influit,
 (per exp.), „ Quam si conclusionem habet
 pro sensatione, hinc oriuntur fallaciae sen-
 sium ipsius, §. 548. per vitium subreptio-
 nis, §. 546.

§. 739.

Anima mea et corpus meum me vnum
 constituunt. Ergo sunt inter se unita, §.
 73, 79. commercium eorum, quatenus
 per illud vnus homo perdurat, est vnio,
 §. 205. quae quatenus est admodum magna
 §. 734-736. et quanta non est inter animam
 meam et vllum aliud corpus, §. 508. est
 arctissima.

CAP V T II.

PSYCHOLOGIA RATIONALIS.



SECTIO I.

NATURA ANIMAE HUMANAЕ.

§. 740.

ANIMA HUMANA est anima, quae cum corpore humano in arctissimo est commercio. Quumque anima cum corpore, quocum est in arctissimo commercio, constituat ANIMAL: anima humana cum corpore, quocum est in arctissimo commercio, constituit animal, quod HOMINEM dicimus.

§. 741.

Anima humana sibi corpus suum repraesentat pro arbitrio, §. 740. Ergo agit, §. 210, mouet etiam corpus suum, §. 740, 734. Ergo appetit et auersatur, §. 712. Ergo agit et est vis repraesentatiua corporis sui, §. 210. Corpus humanum est materia, §. 296, hinc diuisibile, §. 427. adeoque interne mutabile, §. 244, adeoque ens finitum, §. 255. actuale, pars mundi, §. 354. Ex positu corporis humani in vniuerso cognosci potest, cur anima humana obscure, clare, distincte repraesentet haec,
non

non alia, §. 740, 736. Ergo ANIMA HUMANA est vis repraesentatiua vniuersi propositu corporis humani in eodem, §. 513, 155.

§. 742.

Ad cogitationem requiritur 1) perceptio rei 2) notarum ad eam distinguendam sufficientium, §. 524. 3) ipsa eius distinctio, §. 67. Est autem accidens cogitatio, §. 191. Ergo non potest existere, nisi in substantia, vel substantiarum aggregato, §. 194. Substantiarum aggregatum, ex cuius partium mutationibus vel accidentibus collectis demum resularet cogitatio in toto, esset MATERIA COGITANS. Haec in mundo esset aggregatum substantiarum finitarum, §. 354, quarum vna plus conferret ad cogitandum, quam reliquae, §. 272. a quibus auxilia pateretur, §. 210, 321. Sed haec patietur, non nisi idealiter, §. 451, 463. Ergo in mundo in omni materia cogitante esset vna substantia, in cuius vnica vi omnia ad cogitationem requisita a finitis praestanda rationem sufficientem haberent, §. 210, 212. et tamen eadem haec non, nisi per aggregatum substantiarum demum actuanda essent, i. e. non, nisi in plurium substantiarum finitarum vi rationem sufficientem haberent, §. 210. q. 2. §. 7. Materia cogitans est in mundo impossibilis. Quicquid cogitare potest,

potest, aut est substantia, monas, §. 234. aut totum, cuius substantia, quae cogitare potest, pars sit. Ergo omnis anima est substantia, monas, §. 504. Quicquid intelligere potest, potest cogitare, §. 69. Ergo quicquid intelligere potest, aut est substantia, monas, spiritus, §. 402, aut totum, cuius spiritus pars est. Totum spirituum est (persona moralis) CORPUS MYSTICUM. Anima intellectualis est spiritus, §. 504. cf. §. 402, 296. Anima humana est substantia, §. 740. Ergo monas, spiritus, §. 741.

§. 743.

Anima humana subsistit per se, §. 742, 192. Ergo non est phaenomenon substantiatum, §. 193. Quum tamen repraesentat pro positu corporis humani in vniuerso, quod est in perpetuo motu, §. 417, 296. hinc semper positum suum mutat, §. 283, 281, repraesentationes eius semper mutantur, §. 512. Quae quum sint determinationes animae humanae internae, §. 37, 741. anima humana est interne mutabilis substantia hinc contingens, §. 202, et finita, §. 255. Omnem animam humanam finitam esse et contingentem substantiam ita quoque patet: anima humana repraesentat pro positu corporis, §. 741. Ergo quaedam distincte, quaedam minus distincte percipit, §. 512. Jam vero distincte quid concipere

R

est

est realitas, §. 515, 531. Ergo anima humana habet gradum realitatis non maximum, §. 161. hinc limitem, §. 248. Ergo finita et conringens est, §. 257. substantia, §. 742.

§. 744.

Anima humana cognoscit, appetit et auersatur, §. 741. Hae sunt actiones partialiter diuersae, §. 267. Ergo anima humana habet diuersas partialiter facultates, §. 216, quae non stricte vires dicuntur, §. 197, 59. per vnicam potius animae vim repraesentatiuam stricte dictam concipiuntur, §. 521-720 nec sunt extra se inuicem positae, dum accidentia, §. 191. non sint extra suam substantiam, §. 194, nec dicuntur accurate in se inuicem agere, dum actio non sit proprie nisi substantiae, §. 210, multo minus in se inuicem influere, §. 211.

§. 745.

Anima humana monas, §. 744. contingens, §. 743. non potest oriri, nisi ex nihilo, §. 236. non potest interire, nisi per annihilationem, §. 237. non extensa est, nec spatium replet, §. 241. i. e. non est in loco repletive, §. 241. Coexistens tamen simultaneous extra eam positis, est in spatio, §. 239. et loco, §. 281. ita, vt alia extra eam posita ipsi sint propiora, alia remotiora, §. 288, 282. Complexus simultaneorum

ANIMAE HUMANA E PROPRIORUM SI SEDES
eius dicatur: corpus humanum prae aliis
corporibus, et quaedam eius partes prae
aliis membris sunt sedes animae. §. 409.

§. 746.

Anima humana non habet magnitudi-
nem quantitativam, §. 744, 243. et est indi-
uisibilis, §. 244. Interitus per diuisionem
est CORRUPTIO PHYSICA. Ergo corru-
ptio physica est animae humanae in se im-
possibilis, §. 15, 745. i. e. anima humana
est absolute INCORRUPTIBILIS PHYSICE.

§. 747.

Anima humana non admittit quidem
triplicem dimensionem extensorum, §. 290,
745. possibilis tamen eius cognitio philo-
sophica et mathematica, sicut humani cor-
poris, §. 743, 249. Homo constat anima
et corpore finitis, §. 741, 743. hinc interne
mutabilis, §. 740. est ens finitum et con-
ringens, §. 202, 257. Ergo possibilis est
hominis cognitio philosophica et mathe-
matica, §. 249. i. e. ANTHROPOLOGIA
philosophica, et mathematica s. ANTHRO-
POMETRIA, sicut empirica per experien-
tiam. Complexus regularum in cogno-
scendo homine obseruandarum est AN-
THROPOGNOSIA.

§. 748.

Mutato ente finito in infinitum, infini-
tum oriretur, §. 125, 227. nec aeternum es-
set,

set, §. 302, quod absolute impossibile, §. 252. Mutatio hominis in ens infinitum est **APOTHEOSIS**, ergo apotheosis est absolute impossibilis.

§. 749.

Animarum humanarum vel duarum tantum similitudo et aequalitas totalis est impossibilis, §. 271, 272. Ergo totalis convenientia seu identitas sensuum, imaginationum, praeuisionum, iudiciorum, gustuum, taediorum, voluptatum, stimulorum, motiuorum, errorum, appetitionum, auersationum, volitionum, nolitionum in pluribus hominibus, vel paucissimis, est chimæra, §. 590.

§. 750.

Anima humana corpus suum mouet, §. 740, 734. Ergo habet **FACULTATEM** mouendi quid extra se positum i. e. **LOCOMOTIUAM**, §. 216. quæ ut reliquæ facultates animæ, §. 744. actuatur per vim eius repræsentatiuam vniuersi pro positu corporis, §. 741. 417.

§. 751.

Anima humana sibi quasdam huiusvniuersi partes, ut singulares, repræsentat, §. 740, 736. ergo ut omnimode determinatas, §. 148. Ad omnimodam determinationem partium huius mundi nexus earundem cum singulis reliquis pertinet, §. 357. Ergo

Ergo anima humana sibi quaedam repraesentat, vt connexa cum singulis mundi partibus. Jam vero vnum cognosci non potest, vt connexum cum altero, nisi cognoscatur alterum quomodocunque, §. 14. Ergo anima humana singulas huius vniuersi partes percipit, ergo et singulos huius vniuersi status percipit, §. 369.

§. 752.

Anima humana pro positu corporis sui repraesentat sibi statum mundi praesentem, i. e. sentit, §. 534, 751. praeteritum, i. e. imaginatur, §. 557, futurum, i. e. praeuidet, §. 593. Sensationes animae humanae sunt repraesentationes singularum mundi partium sibi simultanearum, minus vel magis distinctae, confusae, vel obscurae, prout obiecta earum se ad corpus humanum habent, §. 751. Imaginationes animae humanae sunt repraesentationes singularum mundi partium praeteritarum, quae animam sentientem antecesserunt, s. ante illum sensationis actum exstiterunt; et haec quoque imaginationes sunt distinctae, confusae, obscurae, magis vel minus, prout obiecta earundem se ad corpus humanum habuerunt. §. 751. Praeuisiones animae humanae sunt repraesentationes singularum mundi partium futurarum, post sentientis animae actum exstiturarum, minus

vel magis distinctae, confusae, obscurae, prout obiecta earundem se ad corpus humanum habitura sunt. §. 751.

§. 753.

Eodem modo, quo §. 752. de sensatione c. c. euicit eam esse in omni anima humana, ostendi id potest de reliquis animae actibus per experientiam in anima humana deprehendendis, per psychologiam empiricam enumeratis, §. 576. sequi.

§. 754.

Anima humana pro positu corporis sui distincte repraesentat, §. 741. Ergo intelligit, §. 402, et est spiritus, §. 742, 216. Hinc denuo patet, omnes animas humanas esse inaequales et vnā omnium perfectissimā, §. 405. Anima humana est spiritus finitus, §. 743, pars huius mundi. §. 355.

§. 755.

Omnis spiritus est substantia, §. 402. Ergo vis, §. 199. hinc quorundam accidentium inhaerentiae ratio sufficiens, §. 197. adeoque agens, §. 210. Quumque sit substantia intellectualis, §. 402, quasdam distinctas repraesentationes actuandi facultatem habet, §. 216. Ergo ad eas vim suam determinandi, §. 210, hinc appetendi, §. 663. Quicquid appetit, eius oppositum auersatur, hinc spiritus habet facultatem auersandi,

di, §. 663. Appetitiones auersionesque spiritus sunt eius determinationes internae,

§. 37. Ergo sunt cum reliquis eius determinationibus internis in vniuersali nexu,

§. 49. Ergo etiam cum reliqua ipsius cognitione, quae determinatio interna est,

§. 37, adeoque sunt pro lubitu spiritus, §. 712. Ergo spiritus habet arbitrium, §. 712,

quumque lubitus ipsius possit distinctus esse, §. 402, liberum seu libertatem, §. 719.

§. 756.

Anima humana spiritus est, §. 754. Ergo habet libertatem, §. 755. Quumque

spiritualitas, intellectualitas, personalitas, §. 641, 754. libertas, simplicitas absoluta,

§. 744. et incorruptibilitas ipsi conueniant absolute necessario, §. 746. non sunt eius

modi, §. 108, hinc aut essentialia, aut attributa, quia sunt determinationes internae,

§. 37, 52. Vna earum sublata tolleretur anima humana, §. 63. Hinc anima humana,

quae prorsus nequeat distincte quid concipere, nec ex distincto se lubitu determinare,

amittens omnem personalitatem et libertatem, constans pluribus viribus, ut par-

tibus extra se inuicem ponendis, et cor-

rumpenda physice sunt chimaerae, §. 590.

§. 757.

Anima humana est immaterialis et incorporea, §. 744, 422. Qui negat animam, hu-

manam esse immaterialem substantiam est.

MATERIALISTA SIGNIFICATU PSYCHOLOGICO, cf. §. 395. et fallitur, siue eam pro mero corporis accidente habeat, §. 742, siue pro atomo materiali, §. 429 siue pro quocunque corpusculo subtilissimo, §. 426. Materialista vniuersalis est etiam significatu psychologico talis, §. 395. sed non omnis animam humanam materialem substantiam putans materialista necessario vniuersalis est. §. 395.

§. 758.

Vis repraesentatiua vniuersi pro positu corporis humani in eodem, cum hinc pendentibus ipsius modis, est complexus determinationum animae internarum, quae mutationum eius et inhaerentium ipsi accidentium principia sunt, §. 751 - 755. Ergo vis eadem cum determinationibus suis ex positu corporis pendentibus est natura animae humanae, §. 430. Hinc quicquid per hanc vim secundum leges regulasque singularum facultatum determinatam actuatur in anima humana, est naturale animae humanae, §. 470. quatenus contradistinguitur supernaturali, §. 469. Hoc significatu actiones etiam liberae et morales animae sunt naturales, §. 756, 755. licet non sint mere naturales, §. 709. Praeter hunc proprium significatum naturae in anima humana, et hinc naturalis in eadem, sunt alii improprii, et synecdochici, nunc ex confusione

fusione partis cum toto male orti, nunc inde, quod ex peculiari modo, modificatione, vel statu naturae in anima humana conceptibilibus peculiare nomen inhaesit, et tunc reliquis naturalibus peculiari nomine destitutis, tale adeptis si contradistinguenda fuerunt, nomen generis remansit in significato strictiori. Sic e. g. connata nonnunquam naturalia dicuntur contradistincta acquisitis, naturalia contradistinguuntur artificialibus, socialibus, arbitrariis, per consuetudinem demum impetratis, e. c. cf. §. 710.

§. 759.

Quae in anima humana sibi succedunt naturalia animae humanae secundum leges vi ipsius praescriptas, fiunt respectu animae humanae secundum cursum naturae, §. 758, 471. et cum iis, quae coexistunt in anima humana secundum easdem leges, contingunt secundum ordinem naturae respectu animae humanae, §. 473. Praeternaturalia, quae per vim ipsius repraesentatiuam pro positu corporis sui, secundum leges regulasque facultatum ipsius, non actuantur, quae si nec actuentur per naturam vniuersam, sunt supernaturalia, §. 474.

§. 760.

Anima humana mundi optimi est in nexu vniuersali pneumatico, et pneumatico-

mechanico maximo, §. 464, 754. Ergo connectitur cum singulis optimi mundi spiritibus et corporibus, §. 48. at inaequaliter, §. 272. Ergo cum vno corpore, cum vno spiritu maxime, §. 161.

S E C T I O II. S Y S T E M A T A P S Y C H O L O G I C A.

§. 761.

S Y S T E M A T A P S Y C H O L O G I C A sunt sententiae, quae videntur ad explicandum animae et corporis in homine commercium aptae. Ergo systemata psychologica sunt systemata particularia, §. 462. vel simplicia, vel composita, §. 457. Illorum nullum possibile, praeter systema harmoniae praestabilitae, influxus physici, et causarum occasionalium forsitan psychologicum, §. 458.

§. 762.

Posito vno ex systematibus generalibus simplicibus, ponitur etiam vnum ex psychologicis simplicibus, §. 761, 457. Ergo demonstrata harmonia praestabilita vniuersali, §. 463. demonstrata simul est harmonia praestabilita psychologica. Posito tamen vno ex systematis psychologicis simplicibus non necessario vnum aut simillimum ex generalibus ponendum est. §. 761, 457.

457. Si anima et corpus humanum possunt per harmoniam praestabilitam in arctissimo esse commercio, connectuntur etiam per harmoniam praestabilitam in mundo optimo, §. 461, ita, ut influxus physicus aut systema causarum occasionalium non admittenda sint, nisi ubi impossibile per harmoniam praestabilitam commercium, §. 462.

§. 763.

Systema influxus physici psychologicum, quia simplex est, ponit omnes omnium animarum corporumque humanorum mutationes harmonicas contingere per influxum physicum, §. 457. Ergo si vel unica mutatio unius animae vel corporis humani harmonica, probari potest possibilis per harmoniam praestabilitam in mundo optimo: systema influxus physici in mundo optimo locum habere amplius defendi nequit. §. 762. Systema harmoniae praestabilitae psychologicum, quia simplex est, ponit omnes omnium animarum corporumque humanorum mutationes harmonicas contingere per harmoniam praestabilitam, easdem per solam vim infinitam contingere ponit ob eandem rationem systema causarum occasionalium psychologicum, 457. Ergo si vel una unius animae vel corporis humani mutatio harmonica impossibilis esset in optimo mundo per harmoniam praestabilitam: systema eius

eius psychologicum locum habere in mundo optimo, amplius defendi non posset. Si vel vna vnius animae vel corporis humani mutatio harmonica per harmoniam praestabilitam aut influxum physicum possibilis est in mundo optimo: nec systema causarum occasionalium amplius locum habere in mundo optimo defendi potest. §. 762, 460. Systema influxus physici psychologicum non magis, quam systema harmoniae praestabilitae et causarum occasionalium, pater per experientiam, §. 737, 738.

§. 764.

Systema influxus physici psychologicum ponit animam humanam in corpus suum, corpus humanum in animam suam in mutationibus harmonicis influere realiter, §. 761, 450. Hinc per systema influxus physici psychologicum 1) in nullis mutationibus harmonicis, in corpore humano contingentibus, corpus agit vi propria, §. 212. Jam vero omnes mutationes corporis humani, ut partis mundi, quem anima repraesentat, possunt ex vi animae sufficienter cognosci, §. 354, 751. Ergo omnes sunt harmonicae, §. 448, et in nullis suis mutationibus corpus agit, secundum systema influxus physici psychologicum, vi propria, in omnibus realiter patiens ab anima. Si nunquam agit corpus, nec reagit, §.

213. Ergo per systema influxus physici est in mundo actio transiens animae in corpus humanum sine reactione, quotiescunque anima in corpus suum agit, quod vel semel fieret contra, §. 410.

§. 765.

Per systema influxus physici psychologicum ponitur 2) corpus humanum in animam suam influere realiter, quotiescunque contingit in anima humana mutatio, quae ex vi corporis sufficienter cognosci potest, §. 764, 448. Ergo in mutationibus harmonicis, in anima obuiis, per systema influxus physici psychologicum, realiter influit corpus, quod tamen in nullis suis mutationibus vnquam agere per idem systema ponendum est, §. 764. Per systema influxus physici sentiendo anima prorsus non agit, §. 212, quum tamen vi sua propria sibi repraesentet statum mundi praesentem non minus, quam reliquos, §. 751.

§. 766.

Corpus humanum constat elementis, §. 420, monadibus, repraesentantibus mundum suum, ex quibus singulis singulae eius partes cognosci possunt, §. 400, hinc et singulae mutationes animae, partes mundi, §. 354. Ergo omnis actio animae est mutatio harmonica, §. 448, 22. Jam omnis

omnis animae volitio et nolitio est actio eius, §. 210, 690. Ergo omnis animae humanae volitio et nolitio est mutatio harmonica eiusdem. Jam per systema influxus physici psychologium anima humana in mutationibus suis harmonicis nullis agit vi propria, sed realiter patitur a corpore. Ergo per systema influxus physici anima in omnibus suis volitionibus nolitionibusque, nil quicquam agens, patitur a corpore, quod contra libertatem, §. 755.

§. 767.

Per systema causarum occasionalium psychologium 1) corpus humanum non agit in ullis suis mutationibus harmonicis, sed ens infinitum, §. 761, 452. vnde eodem modo, quo §. 764. ostendebatur, patet, per systema assistentiae corpus in nullis suis mutationibus agere, sed solum ens infinitum. 2) Per idem systema anima humana non agit in mutationibus suis harmonicis, sed ens infinitum solum, §. 761, 452. vnde eodem modo, quo §. 766. ostendebatur, patet, per systema assistentiae psychologium animam humanam in nullis volitionibus nolitionibusque suis quicquam agere, et tantum realiter pati in iis ab ente infinito, quod iterum contra libertatem, §. 755.

§. 768.

Per systema harmoniae praestabilitae psychologikum vtraque pars commercii in se occurrentes mutationes harmonicas aëtuat vi propria ab altera parte idealiter patiens, §. 761, 447. hinc per systema harmoniae praestabilitae psychologikum ponuntur 1) motus arbitrarii corporis non minus, quam mere naturales ac vitales, per mechanismum ipsius et corporum illud circumdantium sufficienter determinari, 2) sensationes animae per ipsius vim repraesentatiuam non minus, quam liberri- mas ipsius quasuis cogitationes, determinari sufficienter, §. 758, 433.

§. 769.

Pone harmonistam psychologikum rationem daturum mutationis alicuius harmonicae in homine, eamque petentem 1) ex vi ipsius illius partis commercii, in qua mutatio harmonica obseruatur, 2) ex altera parte commercii, quam ipse supponit idealiter influere, 3) ex vi infinita, quam statuit concurrere, pone, inquam, eum falli, certissime veram rationem dedit, §. 448, 450; falsam licet per hypothesin addiderit. Pone in eodem casu inflationistam aut occasionalistam falli, magnam ille verae rationis partem non praeteriit solum, sed et negauit, §. 450, 452.

SECTIO

SECTIO. III.

ORIGO ANIMAE HUMANAЕ.

§. 770.

Dum homo concipitur, anima in arctissimo commercio futura cum eius corpore, quale in his terris hominibus est, aut iam praeexistit, aut in ipsa conceptione, aut paullo post eam existere demum incipit. Qui primum ponit, **PRÆEXISTENTI-ANUS** vocatur.

§. 771.

In ipsa conceptione, aut paullo post eam, incipere demum existentiam animae humanae qui ponunt, aut eam ex parentibus oriri volunt et **TRADUCIANI** vocantur, aut eam admittunt tunc primum existentem ex nihilo, et dicuntur **INDUCIANI** (infusiani, coexistentiani.)

§. 772.

Qui animam humanam ponit actuatam ex nihilo, **CREATIANUS** appellatur. Hinc inducianus est creatianus, §. 771. Praeexistentianus potest esse creatianus, §. 770. Traducianus non est creatianus, et v. v. §. 771. Traduciani siue ex parentum anima, ut flammulam ex flammula, siue ex eorundem corpore, deriuent oriundam animam; aut oriri animam nouam admittere tenen-

tenentur ex parte parentum simplici, aut ex composita, §. 224 Si prius: anima non oritur, sed praeexistit; §. 227. si posterius: anima noua non erit monas, sed compositum stricte dictum, §. 225. quod contra, §. 756, 757. Anima non potest oriri, nisi ex nihilo, §. 745. Ergo non oritur ex parentibus. §. 228.

§. 773.

PROPAGATIO ANIMARUM HUMANARUM PER TRADUCEM si dicatur vnitio aliarum aliarumque semper animarum humanarum cum corpore, quale in his terris hominibus est, per continuam parentum sobolisque successionem in mundo, qua genus humanum, quale in his terris est, ita propageretur, vt animae cum corporibus prolis transeant et traducantur ex corporibus parentum in sua loca propria, magis seorsim vbi habitent, potest concipi 1) vt orrum animae simul inuoluatur, i. e. vt anima interueniente conceptionis actu cum corpore, quale in his terris homini est, in arctissimum ventura commercium simul statuatur oriri, idque iterum vel ex parentibus, de quo §. 772, vel a parentibus, sumendo deum posse determinatam vim animae humanae indere, qua non nisi suae speciei aliqua indiuidua possit ex nihilo producere, concurrente ipsius vi creatrice

trice realitates plurimas in anima oriunda praestante, non nisi limitatis admodum aliquibus realitatibus ab anima parentum proficiscentibus. Hanc sententiam ponens dici potest **C O N C R E A T I A N U S**.

§. 774.

Propagatio animarum humanarum per traducem potest concipi, 2) ut ortum animae non inuoluat, sed praeeexistens anima statuatur iam existitisse ante interuenientem conceptionis actum in arctissimo commercio cum parte seminis, aut accuratius animalculo spermatico, et sic retro, per plures generationes, sensim aucta et euoluta ipsius animae vi repraesentatiua, prout paulatim propius propiusque transformationi suae magnae et incrementis factum est corpus animalculi spermatici electi, quod in maius theatrum prodiret.

§. 773.

§. 775.

Ortus animae et propagatio animae per traducem possunt distingui, §. 773, 771. Ortum etiam animae per traducem qui ponunt ex parentibus, distingui possunt ab iis, qui eundem ponunt a parentibus deriuandum, §. 773, 772. Ergo non omnis, traducem quomodocunque intellectum admittens, materialismi psychologici reus est.

§. 772, 757.

SECTIO

SECTIO III.

IMMORTALITAS ANIMAE HUMANAE,

§. 776.

Quam diu vel vnica minima mutatio enti naturalis, vel generatim vnicum minimum accidens enti naturaliter inhaeret, durat eius natura, §. 469, 29. et ens viuit, §. 430. Quod si omnes mutationes enti naturales, vel generatim omnia ipsi naturaliter inhaerentia accidentia finiuntur s. cessant, finitur eius natura, §. 469, 23. et ens moritur, §. 430. Ergo VITA CORPORIS HUMANI, s. duratio naturae eius, qua pollet, vt corpus humanum, continuatur, superstitere vel vnico minimo motu vitali vel arbitrario, ipsi, qua corpus humanum est, naturali, §. 733, 740. MORS CORPORIS HUMANI, s. finis eius naturae, qua pollet, vt corpus humanum, est omnimoda moruum vitalium et arbitrario- rum cessatio. Ergo mors definita, §. 556. est mors corporis humani.

§. 777.

Animal quum sit compositum ex anima et corpore, cum quo illa est in arctissimo commercio, §. 740. natura eius est composita ex natura corporis et animae in commercio arctissimo positum, §. 430.

Hinc quaedam mutationes harmonicae animae corporisque in arctissimo commercio positorum dum existunt, VIUIT ANIMAL. Cessatio omnium actionum harmonicarum animae et corporis in arctissimo commercio positorum, est MORS ANIMALIS. Iam per mortem corporis cessant omnes harmonicae mutationes animae et corporis morientis in arctissimo commercio positorum, §. 776, 448. Ergo mors corporis est etiam mors animalis, mors corporis humani mors hominis. §. 740. Ergo mors §. 556. definita est mors hominis, §. 776.

§. 778.

MORS ANIMALIS vel ABSOLUTA est, cessatio omnium cum omni corpore animali mutationum animae harmonicarum, vel RESPECTIVA tantum, (transformatio et metamorphosis animalis) cessatio mutationum harmonicarum animae cum aliquo certo tantum corpore, quocum in arctissimo fuerat commercio. Mors hominis vel absoluta est, vel respectiva tantum i. e. moriente corpore, quale in his terris hominibus esse experimur, aut omne animae humanae cum aliquo corpore cessat commercium arctissimum, aut venit cum alio in nouum eiusmodi commercium. §. 776, 777.

§. 779.

Quum quotidie quaedam partes corporis

ris

ris humani cessent esse cum anima in arctissimo commercio, quaedam in illud veniant, patet, quo sensu dici possit homo quotidie mori, quotidie reuiuiscere. §. 777. Sententia, qua mors hominis nil, nisi transformatio animalis, esse ponitur, vocatur **EXSILIUM MORTIS** (absolutae.)

§. 780.

VITA ANIMAE HUMANAe s. naturae eius duratio, continuatur dum vel vnicum minimum superstes est accidens ipsi quae est anima humana naturale, §. 776. Iam autem, dum durat anima humana, in eadem est perceptio s. repraesentatio status mundi et sui praeteriti, praesentis et futuri, §. 742, 400, quae propositu certi corporis possit esse distincta, §. 741. accidens, §. 191, ipsi naturale, §. 758. Ergo anima humana, dum existit, viuit. **MORS ANIMAE HUMANA**e s. finis naturae eius est simul existentiae. Iam omnis animae humanae existentia, natura, vita est in se contingens, §. 743, 430. Ergo mors animae humanae est in se possibilis, §. 81, 104.

§. 781.

MORTALE est, quod potest mori, et possibilitas moriendi est **MORTALITAS**. Quod non potest mori, est **IMMORTALE**, et impossibilitas moriendi est **IMMORTALITAS**. Mortalitas et immortalitas sunt

vel absolutae, vel hypotheticae. §. 15, 16. Non absoluta solum, sed et hypothetica satis magna mortalitas corpori humano et homini comperit, §. 777, 168. animae non nisi absoluta, et hypothetica annihilandae, §. 745, 780. Immortalitas animae non quidem absoluta tribui potest, §. 780, quia tamen sexcentis modis, quibus corpus mori potest, non mori potest indestructibilis, §. 746. admodum magna ipsi convenit immortalitas hypothetica. Nulla substantia huius mundi, §. 354, 358. annihilatur, §. 227, 228. Ergo anima humana moriente corpore, quale in his terris homines habent, superstes vivit immortaliter. §. 780, 742. *THENETOPSYCHIAE* animam humanam mori cum corpore ponentes errant.

SECTIO V. STATUS POST MORTEM.

§. 782.

Anima humana post mortem (corporis et hominis, quales in his terris experimur) servat spiritualitatem, libertatem, personalitatem, §. 781, 716. Servatam memoriam sui intellectualem si dixeris immortalitatem, hoc etiam significatu anima humana immortalis est. §. 781, 641. Qua usum, aut perceptiones eius totales per longius tempus

pus non nisi sensitivae sunt, aut mox intellectuales nanciscitur. Prius ponentes sunt HYPNOPSUCHITAE, qui si negent unquam animam post mortem huius corporis intelligere, PSYCHOPANNYCHITAE sunt. Anima humana ante mortem non nihil clare distincte cognoverat. §. 754. Haec realitas, §. 520, nunquam omnino sterilis, §. 517, qua realitas est, non, nisi realitates, habet in indefinitum consecraria, §. 140, et est in indefinitum in universali nexu cum animae spiritualitate, intellectu, ratione, denuo realitatibus, §. 531, 49. quae non, nisi realitates, habent, quales, consecraria in indefinitum, §. 23, 140. Hic nexus inter cognitionem huius vitae claram distinctam et spiritualitatem, intellectum, rationem animae, est denuo realitas consecraria realia habens in indefinitum, §. 140. Naturalia autem horum omnium consecraria realia non possunt in indefinitum augeri, §. 23, 162. citra perceptiones distinctas, §. 631. ratiocinia, §. 642, volitiones, nolitionesque, §. 665, 690. Hinc anima humana post mortem servans suam naturam, §. 780, 781. naturaliter, tandem saltem, vitam etiam intellectualem actionibus spiritualibus exserit, §. 369. et errant psychopannychitae.

§. 783.

Anima humana post mortem intelligens,

S 4

aut

aut personalitatem etiam in tantum existerit, ut distincte recorderetur status sui in hac vita, aut minus, § 782. Posterius ponentes dici possunt *PATRONI LETHAEI POCULI*, Prius est naturalius, §. 583, 561.

§. 284.

Status animae humanae post mortem potest considerari, 1) posita hominis morte absoluta, §. 778. Tunc ponitur anima humana post mortem omni corpore destituta, seu nullum corpus esse, cum quo in arctissimum denno venerit commercium, §. 742, 740. 2) posita morte hominis respectiva tantum, ut cum nouo corpore in arctissimum iterum missae commercium, §. 778. Initium noui cum nouo corpore commercii arctissimi, *PALINGENESIA* (regeneratio, metempsychosis et metempsychosis latius sumpta) dicitur. Hanc ponentes vel simul lethaeo patrocinantur poculo, nouumque corpus ponunt, qualia in his terris nota sunt, vel neutrum ex his cum illa ponunt. Priores defendunt *METEMPSYCHOSIN* strictius dictam et *CRASSAM* improbabiler, §. 783.

§. 785.

Anima humana durans post mortem corporis, quod in his terris habuit, §. 781. singulas adhuc partes huius vniuersi repraesentat,

sentat, §. 752, 780, ergo et eiusdem corpora, §. 155. Corpora ipsi simultanea in eam agunt, ab eadem patiuntur, ipsa a corporibus sibi simultaneis patitur, in ea influit, §. 408, sed non in duo ex illis aequaliter influit, nec a duobus ex illis aequaliter patitur, §. 272. Ergo vnum corpus est, quocum anima humana post mortem corporis durans in arctissimum venit commercium, §. 448, 739. Hinc si anima eiusmodi separata dicatur, intelligendum id est respectiue ad corpus, quale hominibus in his esse terris experimur, et mors hominis non est, nisi transformatio animalis, §. 779. et palingenesia, quae tamen cum metempsycholi crassa male confunderetur, §. 784.

§. 786.

Anima humana post mortem corporis huius durans est cum alio in arctissimo commercio, §. 785. Nouum illud corpus in diuersis suis statibus huic corpori, nunc minus, nunc magis erit congruens, §. 270, 265. Ergo aliquis ipsius status erit, in quo corpori, quod in hac vita fuerat in arctissimo cum anima commercio, congruentissimum erit, §. 161, hinc idem, §. 70.

§. 787.

Sicut perfectio spiritus finiti 1) vel absolute necessaria est, vel contingens, §. 147,

2) vel naturalis, vel supernaturalis, §. 469. 3) vel interna, vel externa, §. 98. 4) vel moralis late dicta, vel minus, §. 723: ita et bona spiritui, quibus illa positis ponitur, §. 100. sunt 1) vel metaphysica, vel contingentia, §. 147. 2) vel naturalia, vel supernaturalia, §. 469. 3) vel domestica, vel aduentitia, §. 660. 4) vel moralia late dicta, vel minus talia, §. 723. Moralia late dicta spiritui dato cum eius libertate propius connectuntur, vel ut rationes, §. 14, a priori, §. 24. et ut antecedentia certi eiusdem status, vel ut rationata, §. 14. a posteriori, §. 24. et ut consequentia certi eiusdem status, §. 596. vel vtrunque, §. 24. Quae pendent a data libertate propius, STRICTE MORALIA dicuntur et non nunquam simpliciter. Hinc BONA spiritui propius ex eius libertate pendentia sunt STRICTE MORALIA, et perfectio his positis ponenda BEATITUDO. Complexus perfectionum spiritui convenientium est FELICITAS. Complementum beatitudinis ad felicitatem finiti spiritus est PROSPERITAS, et bona, quibus positis ponitur sunt PROSPERA (physica strictè dicta.) Felicitas spiritus finiti est complexus prosperitatis et beatitudinis,

§. 788.

MALA spiritus ab eius libertate propius pendentia sunt STRICTE MORALIA, §.

787.

787. (mala culpa, peccata), MALA LATE MORALIA spiritui sunt cum eius libertate propius connexa. Imperfectio ex his est CORRUPTIO MORALIS LATE, ex illis STRICTE DICTA. Complexus imperfectionum spiritui conuenientium est INFELICITAS. Complementum corruptionis strictae moralis ad infelicitatem finiti spiritus est MISERIA, et mala, quibus positis ponitur, sunt DAMNA LATE DICTA (mala physica strictae dicta). Infelicitas est complexus miseriae corruptionisque moralis.

§. 789.

Anima humana in HAC VITA, i. e. dum viuit in commercio arctissimo cum corpore, quale hominibus in his terris esse experimur, mutatur continuo, §. 418, 754. Harum mutationum nulla est obiectiue indifferens absolute, §. 654. Omnes ergo vel bonae vel malae sunt, vel virumque. Quae mutationes animae bonae malaeque simul sunt, vti sunt omnes, §. 264. eae vel bonae malaeque simul sunt aequaliter, vel inaequaliter, §. 70. Magis bonae, quam malae plus ponunt felicitatis, quam infelicitatis, magis malae, quam bonae plus ponunt infelicitatis, quam felicitatis, adeoque a potiori denominandae priores bonae, posteriores malae sunt, §. 787, 788.

§. 790.

§. 790.

Pone rem tantum totaliter malam, quantum est bona; non haberet ea summum realitatis gradum, §. 246, 248. Ergo esset ens finitum, §. 248. hinc contingens, §. 257, adeoque oppositum eius esset possibile, §. 101, quumque ipsius existentia esset contingens, §. 109. oppositi eius existentia esset possibilis. §. 101. At oppositum rei eiusmodi non posset, nisi extra eam, existere, §. 81, 7. et esset bonum et malum ipsi rei positae totaliter aequale, §. 81, 257. Ergo possibilia forent duo extra se invicem actualia totaliter aequalia, quod contra, §. 272. Ergo res, quae tantum totaliter bona esset, quantum mala, non potest existere. Ergo nec dantur mutationes animae humanae, nisi vel bonae, vel malae. Ergo omnis anima humana in hac vita vel felix est, vel infelix, §. 789.

§. 791.

Anima humana durans post mortem corporis continuo mutari pergit, §. 781, 782. Ergo quovis durationis ipsius momento augetur eiusdem felicitas, vel infelicitas, §. 790, 162. Ergo ANIMA humana durans post mortem corporis, aut maiori fruetur, quam in hac vita, felicitate, et est BEATA, aut maiori laborabit infelicitate, et est DAMNATA. Beatitudo, quam anima

anima post hanc vitam semel ingressa ponitur, aut coexistet animae, dum durat, aut succedet eidem aliquando damnatio. Damnatio quam anima post hanc vitam semel ingressa ponitur aut coexistet animae, dum durat, aut succedet eidem aliquando beatitudo. §. 790, 789. Prius in utroque casu naturalius est, §. 139, 140.

SECTIO VI. ANIMAE BRUTORUM.

§. 792.

Omnis anima quum sit id in ente, quod sibi alicuius esse potest conscium, §. 504 habet facultatem cognoscitivam, §. 519. eamque vel inferiorem tantum, vel etiam superiorem, §. 520, 524. Prior erit ANIMAE MERE SENSITIVA. Animal, quod animam habet mere sensitivam, BRUTUM est, cuius anima spiritus est, est ANIMAL RATIONALE. Ergo homo est animal rationale, §. 754, 740.

§. 793.

Animae brutorum sunt cum corpore animali in arctissimo commercio, §. 740, hinc corpus suum clare obscureque repraesentant, §. 792, 736. Ergo sunt vires repraesentativae uniuersi pro positu corporis brutorum in eodem, §. 741, hinc substantiae

tiae, §. 198, monades, §. 234, entia simplicia, §. 230, non habent partes extra partes, §. 224. finitae, §. 202, 792. indivisibiles, §. 244, hinc physice incorruptibiles, §. 746 immateriales et incorporeae, §. 422, sensatione, imaginatione, praeuisione et reliquis sine distincta cognitione actuantis per vim repraesentatiuam vniuersi propositu corporis facultatibus instructae, §. 792, hinc appetitu et auersione sensitiuis, §. 667, et arbitrio, §. 718, instinctibus, fugis, et stimulis impellendae, §. 677. etiam ad affectus, §. 678.

§. 794.

Cum quaestionibus: *an bruta habeant animam, an rationalem*, facilioribus, §. 792, 793. ne confundantur: 1) an omnia in his terris phaenomena, praeter humanum, corpora destituantur anima, §. 504, 2) an quaedam eorum sint sedes animae rationalis, §. 745. 3) an omnia, quae sunt corpora animalia, vel iam nunc aliquo rationis usu gaudentis, vel tandem gauisurae, §. 782, 639.

§. 795.

Animae brutorum destituuntur intellectu, §. 792. Ergo non sunt, spiritus, §. 402, carent personalitate, §. 641. ratione, §. 640, voluntate, noluntate, §. 690, et libertate, 719, nec sunt immortales, vt animae humanae, §. 781-784. nec felicitatis
nec

nec infelicitatis aut nunc, aut olim capaces, §. 787, 788.

SECTIO VII.

FINITI SPIRITUS, EXTRA HOMINEM.

§. 796.

SPIRITUS maiori intellectus gradu essentiali praediti, quam qui est hominis, sunt SUPERIORES, minori, INFERIORES. Sunt utrique finiti, vel felices, vel infelices, §. 790. illi AGATHODAEMONES, (calodaemones), hi CACODAEMONES.

§. 797.

Omnis spiritus finitus, siue superior fuerit homine, siue inferior, actualis habet corpus, quo cum est in arctissimo commercio, §. 785, 796. vel ad certum extra se centrum constanter grauitans, vel minus. Prior est incola certi corporis in vniuerso totalis, eiusque vel fixi, vel vagi. e. c.

§. 798.

Quemcunque spiritus superior finitus habuerit gradum intellectus, non tamen habet maximum, §. 248. hinc non omnia distinctissime repraesentat, §. 637. sed ita, ut ex corpore eius cognosci potest, cur haec, non alia, purius, profundius, distinctius,

ctius, confuse, obscure repraesentet, §. 797, 512. Ergo spiritus finitus omnis habet facultatem cognoscitiuam inferiorem, §. 520.

§. 799.

Nullus finitus spiritus siue superior homine fuerit, siue inferior, potest physice corrumpi, §. 746; hinc dissoluto vel maxime aliquo ex ipsius corporibus, tamen superstes erit, nisi annihiletur, §. 745, dum durat, seruat personalitatem, crescente potius, quam decrescente, aut omnino cessante intellectus, rationis, libertatis usu, §. 782, et naturalius ipsi est, praeteriti status sui distincte meminisse, quam lethaeum poculum, §. 783. Ergo omnis spiritus finitus est natura sua, i. e. per vim ipsius repraesentatiuam vniuersi, §. 782, immortalis, ut anima humana, §. 781, 783. naturalius in beatitudine vel damnatione, quam semel ingressus est, §. 787, 791, dum durat, perdurans, quam ut semel insigniter beatus damnetur, aut v. v. §. 791.

PARS III.

THEOLOGIA NATURALIS. PROLEGOMENA.

§. 800.

THEOLOGIA NATURALIS est scientia de deo, quatenus sine fide cognosci potest.

§. 801.

Theologia naturalis prima philosophiae practicae, teleologiae et theologiae reuelatae principia continet. Ergo refertur, §. 2, cum ratione ad metaphysicam, §. 1.

§. 802.

Theologia naturalis 1) conceptum dei
2) operationes eius considerat.



CAPUT I. CONCEPTUS DEI.

SECTIO I. EXISTENTIA DEI.

§. 803.

ENS PERFECTISSIMUM est, cui summa in entibus est perfectio: i. e. in quo

T

tot.

tot, tanta, tantum in tot et tanta consentiunt, quot, quanta, quantum in plurima et maxima possibilium in vilo ente consentire possunt, §. 185. Est ergo in ente perfectissimo quaedam pluralitas absolute necessario, §. 74.

§. 804.

Praedicata entis perfectissimi dicuntur eius perfectiones. In ente perfectissimo tot sunt perfectiones plurimum consentientes, quot in ente simul esse possunt; quot sunt compossibiles, §. 803.

§. 805.

Omnis entis perfectissimi perfectio tanta est, quanta vilo in ente esse potest, §. 803, 804.

§. 806.

Ens perfectissimum est ens reale. §. 803, 135. Ergo illi conuenit realitas tanta, quanta in ente esse potest. Ens perfectissimum est realissimum, §. 805, 804. in quo plurimae maximae realitates, summum bonum et optimum metaphysice, §. 190.

§. 807.

Omnes realitates sunt vere positiua, nec vlla negatio est realitas, §. 36. Ergo si vel maxime coniungantur in ente omnes, nunquam ex iis orietur contradictio, §. 13. Ergo omnes realitates sunt in ente compossibi-

possibiles. Iam ens perfectissimum est entium realissimum, §. 806. Ergo enti perfectissimo conuenit omnitudo realitatum, earumque, quae vilo in ente esse possunt, maximarum, §. 805, 190.

§. 808.

Posita realitate tollitur negatio, §. 36. Jam in ente perfectissimo ponendae realitates omnes, §. 807. Ergo tollendae omnes negationes.

§. 809.

In omni impossibili aliquid simul ponendum et tollendum est, §. 7. Id vel negatio, vel realitas, §. 36, 9. Realitas in ente perfectissimo nulla tollenda est, §. 807. Negatio in ente perfectissimo nulla ponenda est, §. 808. Ergo nihil in ente perfectissimo simul tollendum est, et ponendum. Ens perfectissimum est possibile, §. 8.

§. 810.

Existentia est realitas cum essentia et reliquis realitatibus compossibilis, §. 66, 807. Ergo ens perfectissimum habet existentiam §. 807.

§. 811.

DEUS est ens perfectissimum. Ergo deus actualis est, §. 810, 55.

§. 812.

Dei praedicata perfectiones sunt, §. 811,

T 2.

§. 804.

§. 804. omnes realitates maximae, §. 807. Ipsa eius possibilitas est maxima, 1) interna et absoluta, §. 165. dum in eodem plurima maxima sunt compossibilia, §. 805, 807. 2) externa et hypothetica, dum fecundissimae grauissimaeque in eodem rationes in omni mundorum omnium possibilitum nexu rationata habent, quae extrinsecum esse possunt, fecundissima, grauissima, §. 168.

§. 813.

In deo nullae sunt negationes, §. 808, ergo nec negationes stricte dictae, nec privationes, 137; nec malum metaphysicum, nec contingens §. 146, nec physicum, nec morale quocumque significatu. §. 788.

§. 814.

In conceptu dei notae non solum totaliter negatiuae impossibiles, §. 525. sed et partialiter tales vere, §. 813, 808. licet nobis multa in ipso maxime realia negatiua esse videantur, §. 12. quia partim negationes affirmatiuis terminis exprimimus, partim negationem negationis affirmare non satis meminimus, §. 36, 81.

§. 815.

PERFECTIONES dei vel sunt in eodem absolutae, vel respectiuae, et in his quaedam relatiuae, §. 37: aut possunt a nobis reprae

repraesentari sine actionis nota, QUIESCENTES, aut non possunt, OPERATI-
UAE,

§. 816.

Perfectio dei interna, ex qua reliquae tandem omnes internae possunt ita deduci, ut ipsa postea nequeat a vitaturis circum ex alia perfectione dei interna deduci, est conceptus dei primus, §. 40, 39. Jam ex infinitis dei perfectionibus talis reliquarum deductio est possibilis, §. 24, 49. dum quaelibet est ratio maxima, §. 812, 166. et sufficientissima, §. 169, huic et ultima simpliciter, §. 170. maxima essentia, §. 171. Ergo infiniti sunt conceptus de deo primi, quorum tamen quilibet pro essentia sumptus est essentia dei vnica, §. 40, 77.

§. 817.

Licet in deo sit nexus maximus, §. 808, 167. et maxime vniuersalis, §. 172, ita ut in eodem ex omnibus omnia verissime, §. 876: tamen ex vna perfectione dei facilius a nobis reliquae eius perfectiones cognoscuntur, quam ex alia, §. 527. Ergo eam pro essentia sumere praestat, ex qua facillime reliquas deducere speramus, §. 816. Tantum abest, ut omnis pluralitas in deo sit impossibilis, ut potius in ipsa eius essentia et per eandem quaedam absolute necessario ponatur pluralitas, §. 812, 816.

§. 818.

Deus praeter essentiam, quamcumque sumferis, § 817. determinatus est, qua reliquas etiam perfectiones internas, §. 816. tantum, quantum potest quicquam, qua interna, determinari, §. 812. Ergo deus actualis est. §. 54.

§. 819.

Deus, qua existentiam, determinatus est, §. 818, 811. Ergo deus est ens, §. 61, 57. nec negatiuum, nec priuariuum non ens, §. 7. 54.

§. 820.

A posse dei ad esse eiusdem valet consequentia i. e. existentia eius per essentiam ipsius sufficienter determinatur, §. 809-811. et quidem maxima, §. 805, complexus plurimarum maximarum affectionum in villo ente compossibile, s. maximae essentiae, §. 816, quamcumque sumferis, §. 817. complementum, §. 55. aeternum, §. 302.

§. 821.

Deo conuenit vnitas, §. 819, 73. maxima, §. 812, inseparabilitas plurimarum maximarum realitarum, §. 173. hinc patet, 1) qui possit eminenter dici perfecta vnitas, quae exempli loco esse potest, quomodo et maxime steriles visae in dei perfectionibus, sint tamen eiusdem essentia, §. 816. 2) posita summa dei vnitate, non tantum non

colli, sed etiam poni quandam inseparabilitatem in eodem pluralitatem. §. 74.

§. 822.

Deo convenit veritas transcendentalis §. 819, 90. maxima, §. 812, summus perfectionum ipsius ordo, §. 175, 89. summa possibilitas, §. 812, summus nexus, §. 817. summa cum fortissimis regulis convenientia, §. 176, 184. qualis *lex optimi generatim: optimum iungatur optimo*, §. 482, 187. et *optimi in entibus: optimum compossibile in ente perfectissimo coniungatur optimo*. §. 803.

§. 823.

Deus non actualis esset ens omnibus realitatibus gaudens, cui quaedam tamen deesset, §. 66, 812. determinatus, qua omnes perfectiones internas, quantum ens, qua interna, determinari potest, §. 818, et tamen, qua aliquas, non ita determinatus, §. 54. Ergo oppositum existentiae divinae est in se impossibile, §. 15. Exsistentia dei est absolute necessaria, §. 102. Deus est ens necessarium, §. 109. cuius summa exsistentia, §. 820, est eiusdem essentia, §. 816. salva tamen, §. 817.

§. 824.

Si deus non actualis esset, falsum esset principium contradictionis, §. 823, 7. primum et formae et materiae principium in

omnibus demonstrationibus nostris. Ergo licet multae scientiae possint demonstrari complete citra ullam praemissam theologiam, §. 1-800: non tamen essent, aut ipsae, aut earum obiecta, e. g. §. 61, 354, 504. imo ne possibilia quidem essent, §. 8, nisi deus actualis esset.

§. 825.

Deus est ens necessarium, §. 823, 824. In ente necessario non sunt modi, §. III. Ergo in deo non sunt modi, s. accidentia praedicabilia.

§. 826.

Si quid IN ENTE NECESSARIO deprehendimus, quod repraesentatis in ente contingenti partialiter simile, partialiter diuersum ab iis est, discrimina tamen non satis intelligimus, nec nomen ipsi peculiare inuenimus: illud dicimus EIUS, QUOD IN ENTE CONTINGENTI SIMILE NOTAUIMUS ANALOGON, DEOQUE TRIBUITUR PER ANALOGIAM, si realitates in eius conceptu regnare videntur, per EMINENTIAM (excellentiam), si negationes, PER REDUCTIONEM (via negationis).

§. 827.

Si in ente necessario quaedam deprehendimus, quae hypothetice necessaria esse est absolute necessarium, quatenus quae hypotheticam necessitatem modis similia sunt,

§. 108, dicuntur MODORUM ANALOGA, §. 826. quatenus ea in deo exsistere hypothetice necessaria absolute necessarium est per essentiam, §. 823, 54. attributa sunt. §. 107. Hinc attributa diuina possunt diuidi in similia attributis finitorum, et modis finitorum. Vltima etiam vera sunt attributa, quum ratio sufficiens in essentia dei sit, 1) exsistentiae eorundem, quatenus contradistinguitur indeterminati, §. 54. Ens, contingens potest esse, quia multa, indeterminatum, §. 34, 134. Ens necessarium, quia nulla, et quidem per essentiam, §. 820. 2) durationis, aeternitatis, et immutabilitatis eorum, quae sunt semel in deo. In contingentibus entibus essentialis limes est ratio sufficiens, cur debeant continuo mutari, dum exsistunt, interne. In ente necessario essentialis infinitudo est ratio sufficiens oppositi: 3) cur alia loco horum, ab aeterno in aeternum in deo exsistere potuissent, et hinc 4) cur horum, non aliorum exsistentia sic, non aliter, determinata sit, non nisi per hypotheticam necessitatem. §. 102.

§. 828.

SANCTITAS est realitas entis, qua plures illius imperfectiones tolluntur, hinc SANCTISSIMUM est, cuius realitate omnes eius imperfectiones tolluntur. Iam per omnitudinem realitatum maximarum in

deo omnes in eodem imperfectiones tolluntur, §. 142, 308. Ergo deus est sanctissimus.

§. 829.

In deo nulla est imperfectio, §. 828. Ergo nec essentialis, nec accidentalis, nec interna, nec externa, §. 121, 88. Idem patet ex §. 813.

§. 830.

In deo est ratio sufficiens, cur ipsi inexistant ipsius perfectiones, §. 822, 823. Ergo vis stricte dicta, §. 197. Hinc deus est substantia, §. 199.

§. 831.

Deus habet vim, §. 830. maximam, §. 812. Ergo plurimis maximis actuandis accidentibus sufficientem, §. 203.

§. 832.

Accidentia non existunt extra suas substantias, §. 194. Ergo vis actuandis plurimis maximis accidentibus sufficiens, sufficit actuandis plurimis substantiis. Ergo omnibus, §. 191, 247. Vis alicui actuando sufficiens est POTENTIA. Hinc OMNIPOTENTIA est vis actuandis omnibus sufficiens. Deus est omnipotens, §. 831.

§. 833.

Absolute impossibilia nihil sunt, §. 7. Ergo qui posset absolute impossibilia, nihil posset.

posset. §. 469. Deus potest omnia, §. 832. Ergo dei omnipotentia non extenditur ad absolute impossibilia. Impossibile alicui est, ad quod actuandum vires eius non sufficiunt, §. 469. Hoc significatu deo nulla res impossibilis. Omnis res ergo nobis et omni finito impossibilis deo possibilis est, §. 832.

§. 834.

Miracula suntabilia, §. 475. Dei vis ad omniaabilia actuanda sufficit, §. 832. Ergo deus potest patrare miracula rigorosa, 477, 833.

§. 835.

Deus potest actuare omnes mundos posibles, §. 832. Ergo et optimum, §. 436. et imperfectissimum sine exceptionibus, §. 442.

§. 836.

Deus est substantia, §. 830, nec habet modos, §. 825. Ergo est substantia necessaria, §. 202. nec statum internum habet, §. 206. nec modificabilis est, §. 209. Unde denuo pater, mundum esse non posse modificationem dei, §. 388.

§. 837.

Ortus et interitus omnis, ortus ex nihilo et annihilatio substantiae necessariae sunt absolute impossibiles; deus est substantia

stantia necessaria, §. 836. Ergo ortus et interitus omnis in deo est absolute impossibilis, §. 227, 228.

§. 838.

Omnis substantia monas est, §. 234. Deus est substantia, §. 830. Ergo monas est, et ens simplex, §. 230. Posita summa dei simplicitate, tollitur quidem eum vlla ratione compositum esse partibus extra partes, §. 224. non autem tollitur diuersitas plurium in deo, §. 817, realissima, §. 807. quia etiam infiniris falsum est, omnia realiter diuersa esse extra se inuicem posita, §. 755.

§. 839.

Deus est ens necessarium, §. 823, 824. Omnes entis necessarii determinationes sunt absolute et interne immutabiles, §. 132. Ergo deus absolute et interne est immutabilis, §. 126, 127. Idem sic patet: si deus absolute et interne mutabilis esset, saltem quaedam eius perfectio interna posset post aliam existere, §. 124. Hinc illius, quae ante eam existere potuisset, posset tolli existentia. Haec est realitas deo interna, §. 37. Ergo quaedam ex realitatibus dei possent separari ab aliis, §. 72. quod contra summam dei vnitatem, §. 821,

§. 840.

Si deus esset compositus, esset extensus,
§. 241.

§. 241. ipsique vis inertiae tribuenda esset, §. 832, 294. Hinc esset materia, §. 295. Ergo diuisibilis, §. 427. adeoque interne mutabilis, §. 244, 126. quod contra, §. 839. Ergo deus est ens simplex, §. 224. Quumque sit substantia, §. 830, est monas, §. 230. Denuo patet, errare materialistas vniuersales, §. 395.

§. 841.

In deo non sunt simultanea extra se inuicem posita, partes ipsius, §. 840. hinc nec spatium, §. 239. Ergo deus non est exensus, nec eo significato spatium replet, quo extensa illud replere dicuntur, §. 241.

§. 842.

Deus non habet magnitudinem quantitatiuam, §. 838, 243. licet sit ens maximum, §. 161. plurimarum maximarum realitatum, §. 807, 812. Denuo patet, deum esse indiuisibilem et absolute quidem, §. 244.

§. 843.

Omnitudo realitatum, quae esse possunt, maximarum est gradus realitatis maximus, §. 247, 248. Hic deo enti realissimo conuenit, §. 807, 812. Ergo deus est ens infinitum reale, §. 248. Idem patet ex eo, quod deus ens necessarium, §. 823, 258.

§. 844.

§. 844.

Omnes dei perfectiones habent gradum realitatis suae, quem in ente habere possunt, maximum, §. 812. Hinc et ipsae omnes sunt infinitae, §. 248. Ad summam cuiusvis harum perfectionum realitatem pertinet consensus in ente perfectissimo, §. 139, 140. Ergo in quo una infinita realitas, in eo omnes, in quo omnes in eo summae, §. 843. Ergo in quo una infinita realitas, in eo omnes, in quo omnes in eo summae, §. 843. Ergo in quo est una realitas infinita, deus est, §. 811. Hinc colligi potest, qua ratione plures perfectiones dei possint, nunc hae, nunc illae, seu conceptus primi, sumi, §. 816, et cur nequeat extra deum aequè potens, ac ipse, auctor mali admitti. MANICHAEISMUS est sententia aequè potentem deo auctorem mali ponens existere, et error est.

§. 845.

Deus est actu, quicquid esse potest, qua perfectiones internas, §. 843, 259. Denuo patet, deum esse interne immutabilem, §. 252, et ens necessarium, modo caueatur circulus, §. 843, 256.

§. 846.

Plures dīi sunt impossibiles. Dum enim essent plures partim essent diuersi, §. 74, hinc

hinceffet in vno, quod non esset in altero, §. 38. Hoc aut esset realitas, aut negatio, §. 36. Si realitas esset, ille, cui deesset, non foret deus, §. 807. Si negatio esset, ille, cui inesset, non foret deus, §. 808. Si poneretur vna realitas esse in vno, sed alia æquipollens in alio, in neutro esset omnitudo realitatum, hinc neuter esset deus, §. 807. Quum ergo deus, quem hucusque meditati sumus, §. 811-845. ita sit summe vnum omnium realitatum maximarum absolute inseparabilium, §. 821, vt aliud vnum alterumue ab hoc diuersum, non sit, nec esse possit, quod deum esse necessarium esse, hucusque vidimus, §. 811-845. deus, quem hucusque meditati sumus, deus est vnicus, §. 77. **POLYTHEISMUS** est sententia plures deos ponens, et error est. Nos potius vere in deo summam vnicitatem veneramur, qua ens maximum §. 842. ab omnibus, etiam maximis in suo genere, e. g. natura mundi optimi vniuersa, et spiritu finitorum maximo, per plurimas maximas differentias, §. 844, distinguitur, §. 173. Haec differentia maxima extenditur ad ipsas relationes ita, vt talis et tanta relatio inter rem, quae deus hucusque consideratus non est, et tertiam intercedere nequeat, qualis et quanta inter hunc deum, et datam rem tertiam, §. 812, 817. Hac summa vnicitate dei tollitur quidem

dem aequalitas vllius rei, quae non est deus, etiam si alias maxima, cum eodem, et similitudo non solum paene totalis, sed etiam tollens infinitam dissimilitudinem inter deum et alia omnia ponendam, §. 844 non vero tollitur pluralitas maximorum intra deum et horum summe eorundem infinita simul differentia respectiva, §. 37, 174. sed potius ponitur in infinitis characteribus, deum a rebus omnibus quid distinguat, §. 67.

§. 847.

Denuo patet dei simplicitas. Si enim deus compositus foret, eius partes essent substantiae extra se positae, §. 225, 282. Harum vnica tantum esset substantia infinita, §. 846. Ergo reliquae finitae, §. 77, 248. Hinc in deo ponendae essent quaedam imperfectiones absolute necessariae, §. 250, 155, Quod contra, §. 828.

§. 848.

Deus non habet figuram, §. 280, 847. ANTHROPOMORPHISMUS CRASSIOR est error deo figuram e. g. humanam tribuentium, SUBTILIOR est error, qui deo imperfectiones rerum finitarum e. g. hominum tribuit, §. 828.

§. 849.

In deo non sunt successiua, §. 839, 124. Ergo nec est in deo tempus, §. 239. Non est

est in tempore ita, ut partem successiuorum constituat, §. 124, 837. Dumque ortus et interitus ipsi sunt absolute impossibiles, §. 837. habet durationem, §. 299. maximam, §. 812. solam realiter infinitam, §. 844, 846. hinc aeternus est, §. 302. et omni tempori coexistens sempiternus, §. 303, fuit, est, erit, §. 298. Deus existit.

§. 850.

Si ponatur ens contingens aeternum, aeternitas eius multum ab aeternitate dei differt. §. 67. 1) duratio eius continuis modificationum successionebus est obnoxia, §. 209, 836. 2) aeternitas eius non habet quidem fines protensionis, at ideo tamen nondum realiter infinita dici potest, §. 259, 849. 3) aeternitas eius esset tempus sine initio et fine, unde posset infinitum dici, at mathematicè; non ideo realiter, §. 248, 849. quia, ens successivum, §. 238, nunquam est actu, quicquid esse potest, qua determinationes internas, §. 239.

§. 851.

Deus est ens necessarium, §. 823, 824. et infinitum, §. 843. Hinc est ens a se et independens, §. 310. Existit §. 849, ita, ut non sit caussarum extra ipsum positi alterius, causa effectuum suorum simpliciter talis, §. 318. Omnes dei perfectiones sunt realiter infinita, §. 844, hinc nulla perfectio

U

dei

dei est caussatum extra deum positi, nec esse potest, §. 381, 248, 310. At passio esset praedicatum dei, quod esset caussatum alicuius extra deum positi, §. 210. Ergo deus est omnino impassibilis, a nulla re extra se posita patitur, nec idealiter, nec realiter, §. 212, nec quicquam extra eum positum in eum agit, §. 210, ergo nec reagit, §. 213. omnis dei actio in vniuersum est sine reactione, tam ideali, quam reali. §. 212.

§. 852.

IMAGINES sunt 1) signa figurae alterius. Iam deus non habet figuram. §. 848. Ergo imagines dei hoc significato sunt impossibiles (§. 347.) 2) alteri in notabili gradu similia. Quum omne ens deo in aliquo gradu sit simile, §. 265, omne perfectius ens erit imago dei, §. 70, 811, quoque erit perfectius, hoc erit deo similius, hoc ergo maior imago dei, §. 265, 160.

§. 853.

Mundus est totum actualium finitorum, §. 354. Deus non est totum actualium finitorum, §. 844. Ergo deus non est mundus: nec hic, nec ullus mundus deus est. Idem patet ex §. 361, 823, ex §. 365, 839. ex 370, 837. ex §. 388, 843.

§. 854.

Hic mundus habet causam efficientem extramundanam, §. 375, 388, eamque substantiam.

stantiam necessariam, §. 381, 319. Ergo substantia necessaria est possibilis, §. 333, 69. Si substantia necessaria est possibilis, est actualis, §. 109, et sempiterna, §. 302. Ergo substantia necessaria, existit. Deus est substantia necessaria, §. 836. Ergo deus existit.

§. 815.

Deus est ens extramundanum, §. 843, 388. mundusque nec essentiale, nec essentia, nec attributum, nec modus, nec modificatio, nec accidens dei, §. 843. Deus non est substantia vnica, §. 391. SPINOZISMUS THEOLOGICUS est sententia tollens deum ens extramundanum, et error est.

§. 856.

Sicut existentiam dei, §. 811. probat a priori, sic §. 854. eandem sistit euictam a posteriori, uterque independentem a propositionibus, quas egoismus, §. 392, idealismus, §. 402, et materialismus tollunt, §. 391. Ergo conuincendis de existentia dei egoistis, idealistis, materialistis, etiam quatalibus, adhiberi possunt.

§. 857.

Deus non est materia, §. 295, 841. ergo est immaterialis, §. 422. Deus non est corpus, §. 296. Ergo est incorporeus, §. 422. Ergo est incorruptibilis physice, §. 746. Idem patet ex §. 837.

§. 858.

Mundus perfectissimus est in finitis ima-

go dei maxima, §. 436, 852, in mundo substantiae, §. 400, 857, in substantiis spiritus, §. 402, 531. in spiritibus intellectu maximo gaudentes, §. 637. et in intellectu maximo gaudentibus felicissimi, §. 787, a malo quocunque, praesertim morali, remotissimi, §. 788, 813, sanctissimi, §. 828.

§. 859.

Natura dei (naturans cf. 466.) est complexus perfectionum ipsius internarum, §. 430, quibus est causa effectuum suorum simpliciter talis et impassibilis, §. 851. Ergo quicquid est absolute possibile, deo est physice possibile, §. 833. nihilque deo physice impossibile, quod non esset in se impossibile §. 469, 833. unde deo nihil physice necessarium, quod non simul absolute necessarium foret, absolute contingentia sunt etiam deo physice contingentia, §. 469, 104, non praeternaturales solum omnes, sed et supernaturales euentus mundi. §. 474, 475.

§. 860.

Si naturalista significatu generaliori supernaturales euentus in hoc mundo negat omnes, ob negatam eorundem hypotheticam possibilitatem, errat. Quum enim miracula etiam in nexu cum deo extra eadem ponendo, §. 855, 474. sint possibilia, §. 834, habent etiam possibilitatem extrinsecam. §. 16, 859.

eius

§. 861

Gradui realitatis in deo, et omnibus eius perfectionibus homogeneous est impossibilis, §. 843, 844. dum deo et omnibus eius perfectionibus vnitas conuenit, §. 846, 844. Ex quantitate itaque homogenea pro vna assumpta non potest gradus realitatis in deo et omnibus eius perfectionibus obuius intelligi. Ergo nec deum, nec vllam eius perfectionem possumus metiri, §. 291. Quod metiri non possumus, IMMENSUM est. Ergo deus et omnes eius perfectiones sunt immensa. Quam immensitatem et hinc intelligimus, quia mensus tot claras perceptiones habeat oportet, quor partes gradus vel varia sunt in eo, quod vere metitur. Hinc deum vere mensus aut quicquam deo interni deberet habere claras perceptiones realiter infinitas, quae non cadunt in vllum intellectum finitum, §. 844.

§. 862.

Deus est in se conceptibilis, §. 632, 809, et homini, §. 804-1000. et multis modis recte, immo realiter, definiri potest, §. 816. COMPREHENSIBILE dicitur, cuius possibilis est PLENA COGNITIO i. e. omnem ignorantiam excludens, hinc historica, philosophica, mathematica completa. DEISMUS est sententia nihil pae-
ne de deo conceptibile esse ponens, nisi
eius

eius forsan existentiam, et error est, licet deus et omnia in eo nobis sint incomprehensibilia, §. 861.

SECTIO II. INTELLECTUS DEI.

§. 863.

Distincta cognitio est realitas, §. 531. In deo sunt omnes realitates, §. 87. Ergo deus distincte cognoscit. Ergo habet intellectum, est substantia intellectualis, §. 830. spiritus, §. 402.

§. 864.

In deo sunt omnes realitates maximae, §. 812. Quo plura, quo distinctius cognoscuntur, hoc distincta cognitio maior est, §. 634. Ergo distinctissima erit cognitio distincta omnium, §. 161. Jam omnium distincta cognitio est possibilis, §. 632. Ergo in deo est cognitio omnium distincta, eademque distinctissima.

§. 865.

Intellectus dei summus est, §. 863, 812, et immutabilis, §. 839. Ergo in eo non sunt praeuiaae sequentesque cogitationes, §. 125. Summus est, dum plurimorum, maximorum, plurimas, clarissimas notas, fortissimis in fociis diuersissimisque, repraesentat.

sentat. Ergo dei intellectus profundissimus, patentissimus, purissimus est.
§. 637-

§. 866.

Deus semet ipsum, quam fieri potest, plenissime cognoscit, §. 865. Cognitio de deo est THEOLOGIA SIGNIFICATU LATIORI, THEOLOGIA, qua deus seipsum cognoscit, EXEMPLARIS (*αρχετυπος*) est, quatenus illi similes theologiae finitiorum intendendae sunt, §. 346.

§. 867.

Deus omnia repraesentans omnes mundos possibiles sibi repraesentat, §. 864. Haec est perfectio dei interna, §. 37. eiusdem essentia, §. 816.

§. 868.

Deus omnes omnium finitorum essentias distinctissime cognoscit, §. 864. Quatenus ergo essentiae rerum in intellectu dei repraesentantur, ab eo dependent, §. 14. in eodem aeternae, §. 849.

§. 869.

Deus omnes mundos possibiles sibi repraesentat distinctissime, §. 867. Ergo et optimum, §. 436, et imperfectissimum, §. 442. et hunc. **MUNDUS**, quatenus sentitine repraesentatur, **SENSIBILIS** (ad spectabilis,) quatenus distincte cognoscitur,

tur, INTELLIGIBILIS est. Deus mundum hunc intelligibilem distinctissime cognoscit. Ergo omnes huius mundi monades, omnes eiusdem animas distinctissime cognoscit. §. 864. Distinctissima animae humanae cognitione pollens est SCRUTATOR CORDIUM. Ergo deus est scrutator cordium, §. 740, et singulae monados, singulae animae repraesentationem mundi sensibilis perspicit, §. 400, 741. et multo quidem perfectius, ac data monas, data anima semet ipsam nouit, suamque mundi repraesentationem, §. 864.

§. 870.

In deo non est cognitio sensitiua, §. 864, 521. Ergo non habet facultates cognoscitiuas inferiores, §. 520, nihil ipsi obscurum, nihil confusum, hinc nullam rem alia clarius cognoscit, §. 528. nec attendit, nec abstrahit, §. 529. nec reflectit, nec comparat, §. 626.

§. 871.

Quum deus signata omnia distinctissime cognoscat, habet omnium intuitum, §. 620, 864. Omnia etiam signa cognoscit, et omnem animarum in mundo cognitionem symbolicam, §. 864, 869. Nec tamen signorum vnquam maior vel minor in ipso est perceptio, quam signatorum, §. 870, vtraque semper maxima, 864.

§. 872.

§. 872.

Deus omnem nexum distinctissime sibi repraesentat. §. 864. Ergo habet summam rationem, §. 640. Summa eius ratio est, dum est intellectus summus, hinc immutabilis, sine omni ratiociniorum successione, §. 865. maximum plurimorum nexum perspicuens. §. 645.

§. 873.

Cognitio dei est summae extensionis et maiestatis, exactissima, §. 864, et ordinatissima, §. 822, citra omnem ignorantiam et errorem, angustias et leuitatem, in qua nihil tumultuarii, §. 515. clarissima, distinctissima, veritatis omnis, hinc certissima, in qua nihil obscuri, nihil confusi, nihil inadaequati, nihil incompleti, nihil impuri, nihil superficialii, probabilis, dubii, vel improbabilis, nihil mortui inertis et speculativi, §. 669, 671. Distinctissime cognoscit omnia principia certa, omnia eorum principia, omnem principiorum principiorumque nexum, §. 864, 872, ergo cognitio ipsius est summa scientia. Deus distinctissime cognoscit omnes animarum ignorantias, errores, cognitionis angustias, exilitates, quicquid in eiusmodi cognitione crassi et tumultuarii, noctis, confusionis, inadaequationis, incompletionis, impuritatis, omnes animarum certitudines mora-

les, probabilitates, dubia, improbabilitates. opiniones, argumenta, scrupulos, incertes et mortuas speculationes, §. 869.

§. 874.

Deus scit, §. 873. I) omnes omnium determinationes, quatenus illa, ut mere possibilia, spectantur. Haec est SCIENTIA SIMPLICIS INTELLIGENTIAE,

§. 875.

Deus scit, §. 873. II) omnes determinationes actualium, 1) huius mundi, SCIENTIA LIBERA (visionis), α) praeterita RECORDATIONE DIUINA, β) praesentia, SCIENTIA VISIONIS, γ) futura PRAESCIENTIA. SOCINIANISMUS PHILOSOPHICUS est sententia tollens praescientiam diuinam futurorum contingentium, et error est,

§. 876.

Deus scit omnes determinationes actualium 2) alterius mundi, quam hic, SCIENTIA MEDIA. Pro quouis euentu huius mundi existere posset alius, §. 363, 324. Quis autem haberet sua confectaria in indefinitum per omnes status mundi sequuturos partialiter diuersa, §. 488. Ergo si vel pro vno tantum euentu huius mundi existisset alius, mundus hic esset per omnes status illi euentui successiuos, immo antecedentes etiam, §. 357, 278. partialiter alius, quam

quam est. Ergo quicquid loco cuiusvis
euentus in hoc mundo existere potuisset
cum omnibus suis conspectariis, deus scit,
scientia media, §. 378.

§. 877.

Deus sibi status praesentis mundi semper
distinctissime conscius est, §. 875. Ergo
nunquam dormit, §. 556. Idem patet ex
§. 870. Non sentit, ut nos, §. 870, 544.
sed per eminentiam scientiae visionis, §. 875.
vigilans, §. 552, 826.

§. 878.

Aeternum deus sibi rem futuram reprae-
sentavit, quantum potest, 875, 841. Ergo
dum illa sit in mundo praesens, nihil ad
cognitionem dei accedit, §. 161, quamquam
ipsa ex obiecto praescientiae mutetur in ob-
iectum visionis, §. 125. Aeternum deus
sibi rem praeteritam repraesentabit, quan-
tum potest, §. 875, 843. Ergo dum prae-
sens fiet praeterita, ipsa quidem ex ob-
iecto visionis mutabitur in obiectum recor-
dationis, nihil autem de cognitione dei
decedet, §. 161. Deus omnes huius mun-
di successivos status aeternum intuetur, §.
875, unde cogitari potest cognitionis diui-
nae interna immutabilitas, §. 839.

§. 879.

Qui errare non potest, INFALLIBILIS
est.

est. Ergo deus est infallibilis. §. 873. Minima infallibilitas est, si cui unicum tantum minimum verum cum falso confundere est minime impossibile; quo ergo plura, quo maiora quis vera cum falsis confundere nescit, quo maior talis confusionis impossibilitas, hoc magis est infallibilis. Dum ergo deo maximam infallibilitatem tribuimus, §. 812, eum veneramur, plurimas maximas veritates cum villo falso confundere absolute nescium

§. 880.

Certitudo minima est minime clara unius minimae veritatis cognitio, §. 161. Quo clarius, quo plures, quo maiores veritates cognoscuntur, hoc maior erit certitudo. §. 160. Dum ergo deo summam tribuimus certitudinem subiectivam, §. 873, 812, eum veneramur plurimas maximas veritates distinctissime cognoscentem. Idem deus est obiective certissimus, §. 93, 812, dum summa eius veritas est, §. 822, et existentia per essentiam ipsius et existentiam cuiuslibet finiti demonstrabilis, §. 876.

§. 881.

Scientia dei libera est perfectio eius respectiva, §. 875, 815. Quumque absolute necessarium est eam esse verissimam, §. 879, mundum hunc deo sistit existentem in et per se contingenter, §. 361, hinc eam non, nisi

nisi hypothetice, necessariam esse est absolute necessarium, §. 102. Ergo scientia dei libera est analogon modi, §. 827.

§. 882.

SAPIENTIA nexus finalis GENERATIVIM est perspicientia, et quidem finium SAPIENTIA SPECIATIVIM, remediorum PRUDENTIA. Hinc deus est omnisapientissimus, §. 872, Dum omnisapientissimum dicimus, veneramur 1) omnes fines, 2) omnia remedia, 3) omnes eorundem nexus possibiles, §. 343. 4) qua omnes qualitates, 5) omnes quantitates, 6) in maximo nexu possibili 7) certissime ardentissimeque perspicientem, §. 880, 873.

§. 883.

Deus omnes fines scit, hinc et optimos, et pessimos, quis ex iis possit esse remedium alterius, hinc omnem omnium finium subordinationem possibilem, omnem etiam coordinationem, §. 315. omnes scopos secundum quid, et simpliciter ultimum, §. 343, secundum omnem ipsorum bonitatem, et bonitatis gradum, omnem cum remediis nexum possibilem, ita ut ipsi quidem nunquam ullus videatur alius, quam est, §. 879, ut tamen simul cognoscat, quomodo videatur quisque finis omnibus et singulis animabus eum cognoscenti-

scientibus, §. 869. Ergo deus de finibus optimis optime nouit, quod sint optimi, §. 882.

§. 884.

Deus nouit omnia remedia, hinc et optima, §. 882. quibus positis ponitur summa perfectio, §. 187. Iam positis remediis ponitur finis, §. 326, 341. Ergo remedia optima fini optimo subordinantur, Deus nouit ea, quatenus optimo fini subordinantur, quomodo, et in quantum subordinantur. §. 883.

§. 885.

REMEDIIUM CERTUM est, quod reuera tale est ac tantum, quale quantumque cognoscitur, hinc opponitur apparenti, quod videtur solum, et aut prorsus non est, aut non est tantum, quantum videtur, et incerto, cuius vera bonitas, gradusue bonitatis non liquet. Remedia optima sunt certissima, et quatenus non sunt apparentia, et quatenus deus certissimus est, et de bonitate, et de gradu bonitatis eorundem, §. 882, nihilo tamen minus omnes de iisdem dubitationes animarum posibles perspiciebat, §. 869, 873.

§. 886.

Quo foecundius remedium est, hoc maior illo posito ponitur perfectio, §. 166, 341. Ergo media foecundissima sunt optima,

ma, et vice versa, §. 187. Deus nouit remedia foecundissima, §. 884. quantumque quodlibet foecunditatis habeat, §. 882. quantumque cuilibet foecunditatis a datis animabus adscribatur, §. 873.

§. 887.

Remedia optima sunt completa, §. 886. ad finem optimum; §. 884. Ergo non sunt incompleta, §. 81. Si abundantia forent, quaedam haberent ad finem nihil facientia. Ergo bonum non actuantia, §. 341, neque tamen prorsus sterilia, §. 23. Hinc mala, §. 146. Ergo remedia optima sunt fini optimo adaequata. Deus nouit remedia fini optimo adaequata, §. 884. Remedia certa et adaequata sunt FINEM EX ASSE CONSEQUENTIA. Deus nouit remedia finem optimum ex asse consequentia, §. 885.

§. 888.

Actuatio finis per remedia, quae eum ex asse consequuntur, paucissima est VIA BREVISSIMA. Vfus mediorum optimorum semper est via breuissima. Tunc enim actuatur finis per remedia eum ex asse consequentia, §. 887, quorum singula sunt foecundissima, §. 886, nullum abundans, §. 887. Erunt hinc, quae esse possunt, paucissima, §. 161. Deus omnem nouit viam breuissimam, §. 887.

§. 889.

§. 889.

OMNISCIENTIA est scientia omnium. Dens est omniscientissimus, §. 873. Quum eum talem dicimus, veneramur qualem, §. 863-888. exhibent.

SECTIO III. VOLUNTAS DEI.

§. 890.

Deus omnes omnium perfectiones imperfectionesue intuetur distinctissime, §. 889, 871. Quicquid in deo est, maxima est ratio, §. 23, 812. Hinc intuitus perfectionum imperfectionumue in eodem maxime viuus est, §. 669, 873. Ergo deo complacentia et displicentia conuenit, §. 655. summa, §. 812.

§. 891.

Complacentia et displicentia dei non sunt, nisi verissimae, §. 880. distinctissimae, §. 870, rationalissimae, §. 822, nunquam est totaliter indifferens, §. 653, nec vnquam partialiter erga vllam rem, §. 654, nec voluptatem, nec taedium, §. 656. nec appetitum, nec auersationem sensitua habet, nec instinctus, nec fugas, §. 677. nec affectus, §. 678, nec voluptates, nec taedia apparentia, §. 655.

§. 892.

§. 892.

Quum deus se, ut bonum tantum, ut optimum sanctissimum intrineatur distinctissime, §. 866, 828. purissimam ex se voluptatem haurit, §. 661. Haec summa dei acquiescentia in se ipso, 682. Theologia exemplaris est suauissima, §. 866. Deus ex nulla re merum taedium habet. §. 891, 661. Displacencia eius et complacencia omnis est immutabilis, §. 839. Hinc nescit voluptates et taedia transitoria, §. 662, nihil ipsi molestum, §. 658. Nec summa eius displacencia summam voluptatem obscurat villo modo, §. 870, nec quicquam extra ipsum in eo potest voluptatem aut taedium vllum actuare, §. 851.

§. 893.

In deo est scientia libera huius mundi, quum tamen et nullius, et alius esse possit, §. 881. Non tamen existit in deo huius mundi scientia libera, nisi vi dei, §. 851, 197. Ergo vim suam determinauit deus ad scientiam liberam non nullius, non alius, sed huius mundi actuandam. Ergo deus appetit et auersatur, §. 663. Iam non appetit, non auersatur sensitue, §. 891. Sequitur tamen appetitio eius et auersatio cognitionem, §. 668, 822. Ergo vult et non vult, habet voluntatem et noluntatem, §. 689, summam, §. 812. i. e. summam omniscientiam perfectissime sequentem, §. 668, 889.

X

§. 894.

§. 894.

VOLUNTAS NOLUNTASUE cognitio-
nem intellectus mathematicam sequens, §.
apperens pro gradu bonitatis in apperen-
dis distincte cognito, auersata pro gradu
imperfectiois in auersandis distincte co-
gnito, est PROPORTIONALIS INTEL-
LECTUI, qui si rem tam bonam malamue
sistat, ac est, est VOLUNTAS NOLUN-
TASUE PROPORTIONALIS OBJECTIS.
Ergo voluntati noluntarique diuinæ con-
uenit proportionalitas, §. 893, summa, §.
812, dum distinctissimam summe et infal-
libilem graduum perfectionis et imperfe-
ctionis cognitionem sequitur, §. 879;
883.

§. 895.

Deus, dum vult, §. 893, agit, §. 210.
Actiones dei omnes a sufficienti principio
interno agenti deo dependere possunt,
§. 83, et dependent, §. 851. Ergo actio-
nibus diuinis ipsique deo conuenit spon-
taneitas, §. 704, eaque summa, §. 872, dum
ad plurimas maximas actiones sufficit, §.
706, 832. Dei actiones maxime sponta-
neae erunt aut immanentes, aut transeun-
tes, §. 211.

§. 896.

Deus est liber a coactione interna abso-
luta, §. 710, 702, et physica, §. 710, 859. et
exter-

externa tam ideali, quam reali, §. 707, 851. adeoque etiam morali, §. 723, motiuorum, §. 726. ad actiones inuitas per violentiam secundum quid, §. 714. ab illecebris, minis, suasionibus, dissuasionibus, extorsionibus, §. 728.

§. 897.

Omnes actiones sunt in potestate dei positae, §. 708, 859. Si ergo quaedam actio et opposita ipsi actio quaecunque est possibilis in se vtraque, §. 15. i. e. si quaedam actio est contingens in se, §. 104, hinc et oppositam contingentem in se actionem habet, §. 104. vtraque est in potestate dei posita. Ergo omnes actiones in se contingentes sunt deo liberae ratione exsequutionis et indifferentes qua exercitium actus, §. 708. quia respectu dei possibilitas vtriusque physica summa est, §. 844. Hinc actio huius vniuersi, aut nullius, aut alius, fuit deo libera ratione exsequutionis, §. 835. Indifferens fuit, qua exercitium actus, tam erga mundum optimum, quam erga imperfectissimum, idemque est, et erit, §. 849.

§. 898.

Quum deus se in agendo determinet pro lubitu, §. 893, 712. eoque distincto, §. 893. habet liberratem, §. 719, eamque summam, §. 812. i. e. maximas plurimas actiones distinctis-

stinctissimo pro lubitu actuantem, §. 725.
 FATALISMUS, sententia libertatem diuinam tollens, error est.

§. 899.

Deus vult liberrime, §. 898. Ergo bonum, §. 719, 665. Deus auersatur liberrime, §. 898. Ergo malum, §. 719, 665. Volitio s. amor boni, odium s. nolitio mali in deo infinita sunt, §. 844, 1) extensue, dum amat omne bonum, odit omne malum, §. 898, 889. 2) protensue, dum aeterna sunt, §. 849, et 3) intensue, dum proportionalissima, §. 894. Volitio nolitione diuina extensue infinita, quia non esse potest in deo scientia mortua et mere speculatiua, §. 873. fertur in obiecta 1) simplicis intelligentiae, vniuersalia, quae nobis notiones exhibent, et quicquid in iis est boni malue erga quod deus non potest esse totaliter indifferens. §. 891. 2) scientiae mediae, actualia vniuersi alterius, 3) scientiae liberae, §. 874-876. VOLUNTAS DEI, quatenus obiecta scientiae liberae, s. actualia huius vniuersi appetit, CONSEQUENS, quatenus fertur in vniuersalia et actualia alterius vniuersi ANTECEDENS dicitur, per reductionem, §. 826, 695, illa efficiens, §. 671. vtraque efficax, antecedens etiam, non tantum, quia serua, sed etiam, quia est in motu de-creti, §. 675.

§. 900.

§. 900.

VOLUNTAS est IMPERSCRUTABILIS, cuius causae impulsivae sunt incomprehensibiles. Iam causae impulsivae voluntatis divinae sunt distinctissimus ipsius lubirus, §. 898, hinc deo interna perfectio, §. 37 nobis incomprehensibilis, §. 862. Qui quaedam dei motiva in aliquo distinctionis gradu concipit, non perscrutatur voluntatem divinam, §. 862. Hinc nec intendens aliquam motuorum divinarum intellectionem voluntatem dei fingit sibi perscrutabilem, §. 664. Quo plures causae impulsivae certae voluntatis, quo minus plene possunt cognosci, hoc est voluntas imperscrutabilior. §. 160. Hinc quum voluntas dei nobis imperscrutabilis maxime, §. 812, dicitur, cogitamus 1) plurima ipsius motiva plene non cognosci, 2) plurimum abesse quodvis eorum a comprehensione nostra, 862, 898.

§. 901.

ACTIONIS liberae conformitas cum ratione sua, hinc lege, §. 83. morali, §. 723. est eiusdem RECTITUDO, quatenus ergo omnes actiones dei liberrimae, §. 898, 725. summam conformitatem habent, §. 176. cum lege optimi, §. 822, morali, §. 723: *Optimum libere iungatur optimo*, sunt rectissimae. Summa voluntati divinae rectitu-

do convenit, §. 899, sanctitas, §. 828, moralis, §. 723.

§. 902.

Actiones dei liberrimae non sunt absolute necessariae, dum earum oppositum est in se possibile, §. 102. Omnes actiones dei transeuntes in mundum, §. 854, 216, habent oppositum in se possibile, §. 261. Hinc nullae earum sunt absolute necessariae. Quumque omnium liberrimarum dei actionum oppositum possit per omnipotentiam dei actuari, §. 897. nulla earum, nec adeo vlla dei actio in mundum est ipsi physice necessaria, §. 470, 859. adeoque nec vlla moraliter necessaria eo sensu, ac si per libertatem oppositum vllius deo redderetur physice impossibile, §. 723. Quum tamen summa dei libertas se semper rectissime determinet, §. 901, dum sunt omnes eius actiones moraliter sanctissimae, sunt moraliter necessariae, §. 723, 724.

§. 903.

BONITAS (benignitas) est determinatio voluntatis ad faciendum alteri bene. BENEFICIUM est actio alteri vtilior ex bonitate profecta. Bonitas minima esset minima voluntatis propensio s. dispositio vnius minimi boni in vnicum minimum, i. e. minime dignum conferendi. §. 161. Quo ergo magis, quo plura, quo maiora, beneficia, in quo plures,

res, quo digniores, conferre appetit bonitas, hoc maior est, §. 160. Beneficium est maius bonum, §. 336, 187.

§. 904.

Deus vult beneficia aliis conferenda, §. 903, 899. Ergo benignus est, §. 903, summe, §. 82. Dum benignissimum dicimus deum, veneramur infinire amantem et aeternae, §. 899. et immutabiliter, §. 839, plurima, maxima beneficia plurimis, dignissimis conferre, §. 903.

§. 905.

Amor hominum PHILANTHROPIA est, amorem amati mutuum proportionatum volens ZELOTYPHA est, qui cum misericordia, fauore, beneuolentia, clementia vniuersales in deo sunt et maximi, §. 684, 904. Quumque constans amor intensus sit FIDELITAS, deus aeternum amans infinire summe fidelis est, §. 904, 812.

§. 906.

Bonitas erga personas s. spiritus proportionalis est IUSTITIA, cf. E. §. 317. Iustitia minima esset minima bonitas minimam, minime claram, minime certam, minime viam cognitionem mathematicam sequens, §. 903, 101. Quo ergo 1) intensius amat 2) quo plura 3) quo maiora 4) in quo plures beneficia conferre pro gradu perfectionis im-

perfectionisue in spiritu cognito, 5) quo clarius, 6) quo certius, 7) quo ardentius gradus ille cognitus est, hoc maior est iustitia, §. 903, 160. Deus iustus est, §. 904, 894, summe, §. 812. Dum deum iustissimum dicimus, veneramur summam eius bonitatem §. 904. proportionalissimam, §. 894. pro distinctissima, et infallibili, et maxime viua cognitione graduum perfectionis imperfectionisue in singulis spiritibus obuiæ plurima maxima plurimis beneficia conferre paratissimam.

§. 907.

PRAEMIUM (remuneratio) est bonum contingens personae ob bonum morale collatum. IUSTITIA in conferendis praemiis est REMUNERATORIA quam in deo summam veneramur, §. 906, 812. dum pro omnibus etiam minimis bonis moralibus omnium spirituum, proportionalissima praemia conferre paratissimam suspicimus.

§. 908.

POENA est malum contingens personae ob malum morale illatum. Tam POENAE, quam PRAEMIA quaedam possunt sufficienter concipi ex essentia peccati et natura peccantis, aut ex essentia boni moralis et natura bene agentis, et erunt NATURALIA. Quaedam PRAEMIA non possunt

possunt sufficienter concipi, nisi ex arbitrio ea conferentis alterius, et sunt **ARBITRARIA**. Quaedam poenae non possunt sufficienter concipi, nisi ex arbitrio punientis alterius, et sunt **ARBITRARIAE**.

§. 909.

In quo sunt mala moralia, **PECCATOR** est. In quo quaedam mala moralia non sunt, respectu eorum est **INNOCENS LATIUS DICTUS** (insons) cf. E. §. 319. Peccator, caeteris paribus, non tam bonus est, quam innocens. §. 187. Ergo nec tantum amatus a bonitate proportionalissima, §. 906. Ergo quaedam beneficia deus vult innocenti conferre, quae non vult conferre peccatori, §. 904. Erga haec peccatori non conferenda beneficia deus non est indifferens, §. 891, hinc ea pro distinctissimo lubitu auersatur peccatori conferre. §. 898, 669. Ergo beneficiorum eiusmodi vult oppositum, §. 663, 690. Beneficiorum opposita mala sunt §. 81, 903. eaque contingentia, §. 146. Ergo deus vult quaedam mala contingentia ob mala moralia peccatori inferenda, i. e. poenas. §. 908.

§. 910.

IUSTITIA in inferendis poenis **PUNITIVA** est (vindicativa, ultrix, vindicatrix, nemesis), iustitia punitiva deo convenit, §. 909, eaque summa, §. 812, dum ad

omnia peccatorum omnium peccata proportionalissime puniendae est paratissima, §. 906. DIPPELIANISMUS PHILOSOPHICUS sententia, iustitiam dei punitiuam tollens, error est.

§. 911.

Oppositum praemii naturalis poena naturalis est, oppositum praemii arbitrarii poena est arbitraria, §. 908. Ergo iustitia dei remuneratiua dispensante praemia arbitraria, iustitia vindicatiua poenas irrogat arbitrarias, §. 907, 909. Ipsae poenae naturales respectu eius, sine cuius arbitrio natura peccantis non haberet rationem sufficientem, sunt arbitrariae. §. 908. Par ratio praemiorum naturalium,

§. 912.

Complexus causarum extra spiritum positarum ad prosperitatem eius miseriamue concurrentium, est FORTUNA BONA ET MALA, per fortunam actuatorum sunt FORTUITA, eaque contingentia §. 146, 787. Eiusmodi bona collata spiritui ob bona moralia, praemia sunt, §. 907. nec sufficienter cognoscenda, nisi ex arbitrio dei, §. 854, arbitraria sunt, §. 908. Mala fortuita spiritui illata sunt INFORTUNIA. Infortunia spiritui ob mala moralia illata poenae sunt, nec cognoscenda nisi ex arbitrio dei,

dei, sufficienter, §. 854, poenae sunt arbitrariae. §. 908.

§. 913.

Praemia et poenae miraculosae et supernaturales in se sunt possibiles, §. 475. et hypothetice, §. 860. omnipotentiae divinae, §. 833, 834. sunt arbitrariae, §. 908, 898. non tamen solae, §. 911, 912.

§. 914.

EVENTUS, quicquid in eo est realis et positivi, MATERIALE REMOTUM, omnimoda determinatio, MATERIALE PROXIMUM, et quicquid in finitis est eidem negativi, FORMALE eventus dicitur. Hinc mala, adeoque et poenae, §. 908, aut spectantur materialiter formaliterque simul, et sunt, ut finita omnia, partim bona, partim mala praecise scilicet formaliter sumpta, §. 264. amantur a deo, quatenus sunt bona, odit ea deus, quatenus sunt mala, infinite, §. 899, aut spectantur tantum materialiter, qua materiale remotum, et sunt positiva et realia, tantum obiectum amoris divini, §. 899. aut formaliter tantum, et non sunt, nisi aut negationes strictae dictae, aut privationes, §. 137, et sunt tantum obiectum odii divini, §. 899. aut qua materiale proximum et formale.

§. 915.

Deus vult iustitia punitiva, §. 910. materiale

physica in deo coniungitur summa perfectio moralis, §. 806, 859, per summam eius rectitudinem, §. 901, quarum distinctissime sibi conscius, §. 866, summa inde voluptate fruens, §. 892, est beatissimus, §. 787.

§. 924.

Deus felix est, §. 923, 787, summe, §. 812, dum 1) omnis ab eo corruptio moralis et miseria non abest solum, §. 813, sed nec esse quidem in eodem potest, physice, §. 859, vel moraliter, §. 902. 2) independentem et a se, §. 851. 3) sine omni mutatione tam ipsorum bonorum, quam intuitus eorundem est felicissimus, §. 839.

§. 925.

Ens alio perfectius est illo SUPER IUS. Deus est spiritus supremus, §. 889, 796. ENS SUPRAMUNDANUM, quatenus maiorem perfectionem habet, quam totus aliquis mundus, isque vel optimus, §. 361, 843. Quumque plura entia perfectissima extra se posita sint impossibilia, §. 846, deus est ens absolute summum.

C A P V T II.

OPERATIONES DEI.



SECTIO I.

CREATIO MUNDI.

§. 926.

Causa efficiens actuatur effectum, §. 319, 210. Deus est causa efficiens huius vniuersi, §. 854. Ergo deus actuauit hoc vniuersum, aut ab aeterno, i. e. ita, vt mundus hic non habuerit initium, aut in tempore s. non ab aeterno, §. 10. in neutro casu pars mundi, mundo praeeexistit, §. 371, 394. Ergo in vtroque casu mundus est actuatus ex nihilo, §. 228, et deus est, qui eum actuauit ex nihilo, §. 854. Actuare quid ex nihilo est CREARE. Ergo deus est creator huius vniuersi.

§. 927.

CREATIO PER EMANATIONEM esset actuatio vniuersi ex dei essentia, eiusmodi creatione 1) mundus non actuaretur ex nihilo, §. 926. Essentia enim dei est ens necessarium, §. 109, 816. Quod contra, §. 926. 2) aut tota dei essentia, aut pars eius mutari posset in vniuersum, §. 870. quod contra, §. 839. 3) pars dei esset extra deum posita,

posita, §. 388, deusque compositus, §. 2
quod contra §. 838. Pluribus adhuc m
dis patet, creationem per emanatione
esse impossibilem, §. 7.

§. 928.

Omnes monades huius vniuersi sunt e
tia finita, §. 396, hinc omnes entia ab al
§. 308, nec possunt vllae actuari, nisi
nihilo. §. 229, 236. Ergo omnes monad
huius vniuersi sunt creatae, §. 926. E
quod non potest existere, nisi per crea
onem, est CREATURA. Ergo omnes h
ius vniuersi monades sunt creaturae,
quidem dei, §. 381, 854. Quicquid est
hoc vniuerso substantiale, dei creatura e
§. 396.

§. 929.

Omnis spiritus huius vniuersi, §. 40
omnes animae humanae, §. 744, 741. omn
elementa huius mundi sunt dei creatur
§. 928, 423. actuatae singulae creatione
multanea, §. 238. et instantanea, §. 299, 22
Iam corpora huius mundi sunt aggrega
elementorum, §. 155, 420, hinc quicqu
in corporibus est substantiale, quotque
habent partes per se subsistentes, sunt d
creaturae, §. 928.

§. 930.

Quod non potest existere, nisi vt cau
satum alterius, nec potest durare, nisi v
caussa

causatum alterius, §. 299. Hinc mundus et omnes eius partes non possunt durare, nisi ut entia ab alio, §. 928. 375. Ergo creatio independentem in creaturis durationem actuans est impossibilis, nec obiectum omnipotentiae diuinae, §. 833. Creatio huius vniuersi est possibilis, §. 926, 57. Ergo per creationem huius vniuersi non actitata est independens in ipso duratio.

§. 931.

Quicquid non pertinet ad mundi partiumque ipsius substantialium existentiam, non est creatum, §. 926. Iam vero essentiae creaturarum, hinc et malum metaphysicum earundem, §. 146, non pertinent ad earundem existentiam, §. 132, 134. hinc nec essentiae, nec mala creaturarum metaphysica, sunt creata, nisi creatas dici velis omnes creaturae actualis determinationes, contra notionem. §. 926.

§. 932.

Non existere hoc vniuersum, non existere vllum vniuersum, est in se possibile, §. 370, 361. Omnia in se possibilia, sunt et deo possibilia, §. 839. Hinc deus potuit, quia omnipotentiam, non creare vniuersum, creare aliud, quam hoc, quo existente, hoc non exstitisset §. 379, 926. Creauit tamen hoc impassibilis, §. 851. per summam spontaneitatem, §. 895. creatione

Y libera

posita, §. 388, deusque compositus, §. 225. quod contra §. 838. Pluribus adhuc modis pater, creationem per emanationem esse impossibilem, §. 7.

§. 928.

Omnes monades huius vniuersi sunt entia finita, §. 396, hinc omnes entia ab alio, §. 308, nec possunt vllae actuari, nisi ex nihilo. §. 229, 236. Ergo omnes monades huius vniuersi sunt creatae, §. 926. Ens quod non potest exsistere, nisi per creationem, est CREATURA. Ergo omnes huius vniuersi monades sunt creaturae, et quidem dei, §. 381, 854. Quicquid est in hoc vniuerso substantiale, dei creatura est, §. 396.

§. 929.

Omnis spiritus huius vniuersi, §. 404, omnes animae humanae, §. 744, 741. omnia elementa huius mundi sunt dei creaturae §. 928, 423. actuatae singulae creatione simultanea, §. 238. et instantanea, §. 299, 228. Iam corpora huius mundi sunt aggregata elementorum, §. 155, 420, hinc quicquid in corporibus est substantiale, quotquot habent partes per se subsistentes, sunt dei creaturae, §. 928.

§. 930.

Quod non potest exsistere, nisi vt causatum alterius, nec potest durare, nisi vt causa-

causatum alterius, §. 299. Hinc mundus et omnes eius partes non possunt durare, nisi ut entia ab alio, §. 928. 375. Ergo creatio independentem in creaturis durationem actuans est impossibilis, nec obiectum omnipotentiae diuinae, §. 833. Creatio huius vniuersi est possibilis, §. 926, 57. Ergo per creationem huius vniuersi non actuatorata est independens in ipso duratio.

§. 931.

Quicquid non pertinet ad mundi partiumque ipsius substantialium existentiam, non est creatum, §. 926. Iam vero essentiae creaturarum, hinc et malum metaphysicum earundem, §. 146, non pertinent ad earundem existentiam, §. 132, 134. hinc nec essentiae, nec mala creaturarum metaphysica, sunt creata, nisi creatas dici velis omnes creaturae actualis determinationes, contra notionem. §. 926.

§. 932.

Non existere hoc vniuersum, non existere vllum vniuersum, est in se possibile, §. 370, 361. Omnia in se possibilia, sunt et deo possibilia, §. 839. Hinc deus potuit, qua omnipotentiam, non creare vniuersum, creare aliud, quam hoc, quo existente, hoc non exstitisset §. 379, 926. Creauit tamen hoc impassibilis, §. 851. per summam spontaneitatem, §. 895. creatione

libera ratione exsequutionis, §. 897. Ergo liberrime, §. 898.

§. 933.

Deus hunc mundum creavit liberrime, §. 932. Ergo eum creare voluit, §. 893, voluit efficienter, §. 671. hinc et plene, quia infallibilis est, §. 879, adeoque ex motu completis consequenter. Ergo deus hunc mundum creare decrevit, §. 695. et omni quidem significatu efficaciter, §. 675.

§. 934.

Deus creationem huius mundi decrevit §. 933. voluntate proportionalissima, §. 894. Hinc decrevit huius mundi existentiam, pro gradu bonitatis in eadem cognito, §. 926. Alius mundi existentiam non decrevit voluntate proportionalissima, §. 379. Ergo tantam bonitatem in existentia vilius alius mundi deus non cognovit, quantum in existentia huius mundi cognovit. §. 70. Iam cognitio dei est distinctissima et maxime infallibilis, §. 879. Ergo praelati huius et electi prae reliquis omnibus mundi existentia, §. 697, est, quae mundi esse potest, optima, §. 187.

§. 935.

Posita huius mundi existentia, ponitur summa, quae in mundo esse potest, perfectio, §. 187, 934. In quo mundo ponitur sum-

summa, quae in mundo esse potest, perfectio, est ille perfectissimus, §. 185. Ergo mundus hic est omnium possibilium perfectissimus.

§. 936.

In hoc mundo sunt maximarum plurimae, plurimarum maximae partes, quae in mundo esse possunt, consensus tantus, quantus in mundo esse potest. §. 436, 935. Hic mundus est extensivae, protensivae et intensivae mundorum maximus, §. 437. realiter quidem finitus ita tamen, ut multis modis infinitus dici possit, §. 440. optimus, §. 443, in eodem maximus nexus uniuersalis, §. 441. ordo, §. 444, et maxima, quae esse potest, harmonia, §. 462.

§. 937.

Pone mundum huic mundo perfectione totaliter aequalem, esset extra eundem ponendus, alias pars huius mundi foret, §. 354, 155. Perfectio huius mundi non potest extra eundem esse, nec perfectio prorsus aequaliter perfecti posset extra ipsum esse, §. 194. Si ergo talis mundus esset possibilis, duae perfectiones extra se inuicem totaliter aequales essent possibiles, quod contra §. 272. Ergo mundus perfectissimus est vnicus, §. 77.

§. 938.

De eo, quod hic mundus sit optimus, possumus certi esse, §. 935, 936. Ergo haec doctrina non est hypothesis philosophica. Qui demonstrationem eius a posteriori poscant, aut intelligunt, per demonstrationem a posteriori, eam, quae in praemissis suis habet iudicium intuitivum, et habent eam, §. 933, cuius praemissas ingreditur: *hic mundus existit*, iudicium intuitivum, aut postulant discrepantiam huius et deterioris mundi experiri, hinc extra hunc mundum poni, §. 548, mirabilem ecstasim. §. 552.

§. 939.

Quicquid deus creavit, creare voluit, §. 932. Iam vero malorum contingentium et moralium in specie formale prorsus non voluit, §. 914. Ergo nec idem creare voluit, §. 926. Deus non est creator ullius mali contingentis, hinc nec ullius mali moralis formaliter spectari.

§. 940.

AUCTOR est causa liberae actionis, et tam actio, quam eius causata sunt effectus auctoris, s. FACTA. Iam deus mundum creavit liberrime, §. 932. Ergo deus est creationis et huius mundi auctor. Deus non est auctor, nisi eorum, quae vult. §. 719, 891. Iam formale nullius mali contingentis,

gentis, nullius peccati deus vult, §. 914. Ergo nullius mali contingentis, nullius peccati formaliter spectati deus auctor est. CAUSSA MORALIS STRICTE DICTA est auctor per liberam alterius determinationem, qualis illiciens, minatus, suadens, dissuadens, extorquens, §. 728. Iam causa moralis stricte dicta auctor est. Ergo deus nec est causa moralis stricte dicta ullius peccati et mali contingentis formaliter spectati.

§. 941.

Ad malum morale formaliter spectatum causas impulsivas actuans est TENTATOR AD MALUM. Deus si causas impulsivas ad malum morale formaliter spectatum actuaret, fieret eiusdem causa moralis stricte dicta. Ergo deus nunquam est tentator ad malum, §. 940.

SECTIO II. FINIS CREATIONIS.

§. 942.

Agnitio perfectionis maioris in aliquo est HONOR. Honor maior est GLORIA. cf. §. 684. Gloria dei ergo est maior cognitio summarum ipsius perfectionum. Quo plures, quo magis, ergo quo clarius, quo certius, quo ardentius, quo verius, quo plures, quo

quo maiores alicuius perfectiones cognoscunt, hoc maior est gloria. §. 160. Hinc summa dei gloria est clarissima, verissima, certissima, ardentissima plurimarum maximarum ipsius perfectionum in plurimis cognitio. §. 161. Gloria dei est bonum, §. 866.

§. 943.

Per hunc mundum possunt perfectiones dei summae clarius, verius, certius, ardentius cognosci. §. 333, 375. Ergo hic mundus ad gloriam dei utilis est eandem ex eo cognoscere valentibus, §. 336. Haec utilitas creatione et ipsius mundi ei omnium in eodem spiritu actuata est. §. 926. Ergo creator vniuersi utitur eodem ad suam gloriam, quam distinctissime bonam cognoscit, §. 889, 942. actuandam. Ergo deus in creando finem habuit, §. 341.

§. 944.

Deus mundum creauit secundum summam ipsius scientiam nexus finalis, §. 943, hinc sapientissime, §. 882. Hinc optimos optimi mundi in creando eodem fines omnes in perfectissima subordinatione et coordinatione, §. 883, remedia eorum optima, §. 884, certissima, §. 885. foecundissima, §. 886, eosque ex asse consequentia, §. 887, via breuissima, §. 888, sciuit, et actuauit, §. 894. Denuo patet, deum nullum malum

lum contingens formaliter spectatum creasse, §. 146, 914.

§. 945.

Finis dei non fuit in creando mundo perfectio quaedam ipsi interna. Per mundum enim ullam earum aut actuari, aut augeri impossibile est, §. 851, deus autem non vult impossibilia, §. 891, 893. Iam quicquid est, praeter deum, mundus est, aut pars mundi, §. 846, 354. Ergo finis dei in creando mundo fuit perfectio creaturarum, §. 928.

§. 946.

Finis dei in creando vniuerso fuit perfectio creaturarum tanta, quanta in mundo optimo possibilis, §. 945, 944. Ergo omnes rerum vtilitates creaturarum, §. 336, omnes earundem vsus, §. 338, fines dei sunt, §. 944. Scientia finium in creaturis diuinorum est TELEOLOGIA, tam PHYSICA, corporum, quam PNEUMATICA, fines spirituum exhibens.

§. 947.

Bona spiritus determinatio ex motiuis gloriae diuinae est ILLUSTRATIO GLORIAE DIUINAE (cultus dei.) Gloria dei et illustratio eius sunt RELIGIO. Jam gloria dei vtilis est ad cultum eius, §. 336, 712. Gloria et cultus ad religionem, §. 336. Ergo fines creationis fuerunt cultus dei et religio, §. 942, 946.

Y 4

§. 948.

§. 948.

Prosperitas et beatitudo seu felicitas spirituum utilis est ad gloriam dei, §. 787, 942. illustrationem eius et religionem, §. 947, 336. Ergo prosperitas et beatitudo seu felicitas spirituum tanta, quanta in mundo optimo possibilis, finis fuit creationis, §. 946, 942.

§. 949.

Omnes creaturae, siue spectentur, ut media, siue ut fines, utiles sunt ad gloriam, haec ad illustrationem gloriae divinae, §. 943, 947. hinc omnes confines religionis in creatione ipsi subordinantur, §. 315, 947. Ergo religio est finis creationis ultimus, §. 343.

SECTIO III. PROVIDENTIA.

§. 950.

Hic mundus durat, §. 299, at nullo momento independenter, §. 930. Ergo non potest durare, nisi ut causatum extra se positi vel vno momento, §. 307. Ergo vis extramundana operatur durationem eius in quouis durationis momento, §. 210. Haec deus est §. 855, 839. Ergo deus operatur quouis durationis momento durationem vniuersi. Actuatio durationis est

CON-

CONSERVATIO. Ergo deus est conseruator huius vniuersi.

§. 951.

Conseruatio est influxus dei continuus, §. 950, 895, isque realis, §. 212, quia existentia sua nullius finiti effectus esse potest, §. 308. Idem est creatio, §. 926. Vnde conseruatio non male dicitur continuata creatio.

§. 952.

Quae non creata sunt, non conseruantur, §. 950, 926. Ergo nec essentiae rerum, nec malum finitorum metaphysicum, §. 931. nec formale mali contingentis, nec malum morale formaliter spectatum a deo conseruatur. §. 939.

§. 953.

Quicquid exsistere non potest, nisi per creationem, non potest durare, nisi per conseruationem, §. 950, 926. Jam omnes huius mundi monades, et quicquid est in eodem substantiale dei creatura est. Ergo omnes mundi monades, et quicquid est in mundo hoc substantiale, conseruatur a deo quouis momento durationis suae, §. 928.

§. 954.

Quum causae efficientes, praeter deum, omnes substantiae huius mundi, §. 319, 846. deo subordinentur, §. 928, est ille causa effi-

efficiens simpliciter prima, reliquae omnes secundae, §. 315, 28. . . . Iam omnes finitarum substantiarum actiones sunt simul passionibus ab aliis substantiis finitis in eas influentibus, §. 451. Ergo deus concurrit, ut causa efficiens, ad omnes substantiarum finitarum actiones mediate, §. 314, 320. Quoniam vero simul omnes finitarum substantiarum passionibus ab aliis substantiis finitis sunt ipsarum actiones, §. 463, non tunc solum, ubi agere potissimum concipiuntur, sed et tunc, ubi notantur pati, deus eo ipso momento, quo mutantur, rationem huius mutationis ipsarum sufficientem, vim earundem, conservando actuans, §. 953, ad omnes substantiarum finitarum actiones, ut causa efficiens, concurrit immediate, §. 320, ad existentiam enim substantiae finitae praesentem pertinet eius actio, §. 210, 55.

§. 955.

Concurfus dei immediatus est eiusdem praesentia, §. 223. Ergo deus substantiis huius mundi omnibus proxime praesens. §. 954. Quod omnibus et singulis alicuius partibus substantialibus proxime praesens est, ipsi illi rei INTIME PRAESENS dicitur. Iam omnibus corporum partibus substantialibus in hoc universo deus proxime praesens est, §. 421. Ergo deus omnibus in hoc universo corporibus intime praesens est.

§. 956.

§. 956.

Deus omni huius mundi monadi proxime, omni corpori praesens est intime, §. 955. idque quouis momento, et qua omnes creaturarum actiones, §. 954. Ergo deus est omnipraesentissimus.

§. 957.

Vbicunque deus est, ibi totus est, et indivisus, §. 842. Ergo et qua substantiam et essentiam, §. 830, 816. Ergo deus omnibus huius mundi monadibus et corporibus, qua substantiam et essentiam, praesens est. §. 955.

§. 958.

Conseruatio virium huius vniuersi quarumcunque, in ipso earundem actu, est CONCURSUS DEI PHYSICUS, isque, quia et quatenus ad singulas singularum substantiarum actiones extenditur, GENERALIS (vniuersalis) dicitur.

§. 959.

Concursus dei omnis est liberrimus, §. 932. Ergo si concurreret ad formale vilius actionis malae, fieret eiusdem auctor, §. 940. Ergo ad omnes actiones physice et moraliter malas concurrir, qua materiale, §. 958, non vero, qua formale, §. 940.

§. 960.

CONCURSUS causae moralis stricte dictae

ctae est MORALIS. Deus motiua cultus sui actuatur, §. 947. Ergo ad quasdam actiones in hoc vniuerso concurrir moraliter, §. 940. Concurfus dei moralis ad generalem accedens SPECIALIS est. Ergo deus ad quasdam in hoc vniuerso actiones concurrir specialiter.

§. 961.

Deus non est tentator ad malum, §. 941. Ergo ad formale nullarum actionum moraliter malarum concurrir moraliter, §. 940. Ergo nec specialiter, §. 960.

§. 962.

CONCURSUS DEI supernaturalis ad specialem accedens est SPECIALISSIMUS, et in se possibilis, §. 475, et hypothetice, §. 860. et in hoc mundo actualis, quoriescunque quaedam actio in eodem per specialem dei concursum aeque bene actuari non potest. §. 498, 935.

§. 963.

GUBERNATIO est actio, qua media successiue plura ad vltiorem aliquem finem actuantur. Quo ergo meliora, quo optimorum, hinc et via breuissima finem consequentium, §. 888, plura media, quo meliores, quo vltiores ad fines actuantur, hoc est gubernatio perfectior, §. 185. Quos deus in creando fines habuit, habet et actuatur conseruando,

do, §. 951, 944. Dum ergo summum eum vniuersi gubernatorem veneramur, colimus optima, et viis breuissimis procedentium plurima media, ad optimos fines et tandem ad vltimum huius vniuersi scopum ducentia, momento quouis actuantem. Dum deus gubernando 1) viribus (hinc et actionibus, §. 331.) rei creatae certum limitem constituit, DETERMINARE STRICTIUS, 2) finibus suis subordinat actionem rei creatae ad eosdem ab hac non susceptam DIRIGERE STRICTIUS, dicitur.

§. 964.

Primum peccatum LAPsus dicitur, et potentia labendi LABILITAS, haec est vel absoluta, vel hypothetica, §. 15, 16. Oppositum labilitatis hypotheticae est CONFIRMATIO IN BONO.

§. 965.

Absoluta labilitas pertinet ad spiritus finiti essentiam, §. 40, 964. hinc est in eodem absolute necessario, §. 106. malum meraphysicum, §. 146. quae non concreata spiritui vlli, §. 931. cuius oppositum nulli creaturae concreari potuit, §. 833. Spiritus labens agit, §. 964, 788. Ergo deus ad lapsus materiale concurrit, §. 918, ad formale vero nec physice, nec moraliter §. 909, 911. Ergo nec fit auctor lapsus formaliter spectati,

ctati, nec causa moralis strictè dicta, §. 940.

§. 966.

Lapsus est in se contingens, §. 964, dum est mutatio finiri, §. 361. Ergo oppositum lapsus est in se possibile, §. 104. Ergo impedimentum lapsus est in se possibile, §. 221. Ergo deus omnem lapsum impedire potuit, §. 833.

§. 967.

IMPEDITIO MORALIS est actuatione motuum ad oppositum alicuius mutationis. Deus motiva spiritibus ad felicitatem ipsorum actuavit plurima, §. 948. Felicitas spiritus est oppositum lapsus eius, §. 81, 787. Ergo deus omnem lapsum impedit moraliter,

§. 968.

IMPEDITIO, quae non moralis est, PHYSICA dicitur. Lapsus est peccatum, §. 964, ergo actio moralis, §. 788, ergo libera ratione executionis, §. 719, 722. hinc physice contingens, §. 709. Ergo praeter libertatem lapsi et motiva illius, §. 967. multa alia possibilia erant, quibus positus lapsus non sequutus esset, qui sequutus est, §. 378, impedimenta lapsus physica, §. 81, 221. Ergo deus lapsum etiam physice impedire potuit, §. 833.

§. 969.

§. 969.

Omne peccatum deus impedit moraliter, §. 967. impedire physice potest per omnipotentiam, §. 968. Non omne tamen physice impedit. Non impeditio est **SERMISSIO**. Ergo est vel physica, §. 968. vel moralis, §. 967.

§. 970.

Deus nullum lapsum, §. 967. nullum peccatum, permittit moraliter, §. 969. Quaedam tamen peccata in hoc mundo permittit physice. Pone et haec physice impediri, non esset hic mundus, in quo physice impedirentur, sed alius, §. 378, minus bonus. §. 937. Ergo deus quaedam in hoc mundo peccata physice permittit, quia mundus, in quo permittuntur physice, est medium religionis optimum, §. 949, 935.

§. 971.

IUS (pro qualitate personae sumtum)
SIGNIFICATU LATIORI est facultas mo-
ralis; quique ius habet decernendi de ali-
qua re, quicquid placuerit, PLENUS eius
DOMINUS est. Plenum dominium in per-
sonas est POTESTAS PLENA.

§. 972.

Deus ius habet ad actiones suas rectifi-
mas, §. 901, 971. In iis est decretum de
mundo et singulis eius creaturis, §. 934.
Ergo

Ergo deus plenus mundi et omnium in eodem creaturarum dominus est. Ergo in spiritus huius mundi plenam potestatem habet, §. 971.

§. 973.

Qui plenam in spiritum potestatem habet, ius habet ipsum obligandi, quomocunque placuerit. Qui ius habet spiritum aliquem obligandi, quomocunque placuerit, habet ius illi leges ferendi. Auctor enim obligationis, quam lex enunciat, *LEGEM FERRE* dicitur. Ius leges ferendi habens, *LEGISLATOR* est. Ergo deus omnium spirituum huius mundi legislator est. §. 971, 972.

§. 974.

Qui solus in plures spiritus summam potentiam et potestatem habet, est eorum *MONARCHA*, qui plenam est eorum *DESPOTES*. Iam deus solus in omnes spiritus creatos summam potentiam, §. 832, et potestatem, eamque plenam habet, §. 971. Ergo summa ipsius est et maxima monarchia despotica, cuius omnes spiritus creati sunt subditi, §. 844.

§. 975.

PROUIDENTIA DEI est actio, quantum cuius rei creatae bonorum largitur, quantum summa bonitas potest. Ergo conseruando, §. 950, concurrento, §.

954. gubernando, §. 963, malum moraliter impediendo, §. 967. nec physice permit-
tendo, nisi quod impedire finibus ipsius
detraheret, §. 970, ciuitatique suae leges
optimas ferendo, §. 973. 974. deus exercet,
PROUIDENTIAM, §. 903-920. per causas
impulsivas ad beatitatem, VERTICORDI-
AM, per fortuita, FORTUNAM SAN-
CTAM, per bona cuiusvis naturae insita,
ALMAM NATURAM. EPICUREISMUS,
sententia prouidentiam dei tollens, error
est, §. 515.

SECTIO III. DECRETA DIUINA.

§. 976.

Decretum de existentia mundi est in deo
liberrimum, §. 933. hinc distinctissimam
omnium mundi huius partium omnisque
boni et mali in iisdem accuratissimam co-
gnitionem sequens, §. 889, immutabile, §.
839, aeternum, §. 849, et irresistibile, §.
844, 222. Quod humano modo sic potest
concipi: Propositum, *πρόθεσις*: Comple-
xus optimorum extra deum possibili-
um existat, §. 822, 901. Praeuisio, *προ-
γνωσις*: Hic mundus optimus est comple-
xus extra deum possibilium optimo-
rum, §. 935. Decretum, *πρόορισμος*: Hic
mundus optimus existat.

§. 977.

Plures mundi, quam hic, plura finita, quam quae partes huius mundi sunt, non existunt, §. 379. nec deus plura de contingentibus decreuit, quam decreto de existentia huius mundi comprehensa, §. 976. Illud ergo, quae ad omnes huius vniuersi realitates extenditur, vniuersale, quae est, quod plura non sunt, vocatur vnicum, §. 77.

§. 978.

PARTICULARIA DEI DECRETA vel sunt partes decreti vniuersalis et vnici, §. 977. vel essent PRÆMITIUA, aut opposita illi aut saltem non comprehensa sub vniuersali. Talia non sunt in deo, §. 976.

§. 979.

Decreta dei omnia sunt actus voluntatis proportionalissimae obiectis, §. 894. perfectissime sequentis scientiam gradus perfectionis vel imperfectionis in obiecto vel appetendo, vel auersando. §. 676. Idem et sic patet: Pone in aliquo decreto dei praeuiam obiecti perfectionem imperfectionemue prorsus non fuisse motiuum: aut eam deus ignorauit, quod contra, §. 875, aut ab eadem abstraxit, quod contra, §. 870, aut fuit eiusmodi cognitio distinctissima, sed mortua, quod contra §. 890.

§. 980.

DECRETUM DEI ABSOLUTUM si dicitur, cuius motuum nec praeuisa obiecti perfectio, nec imperfectio fuit, HYPOTHETICUM contra, quod praeuisam obiecti perfectionem imperfectionemue sequitur; nulla dei de contingentibus decreta sunt absoluta, omnia hypothetica, §. 979. ABSOLUTISMUS THEOLOGICUS est sententia decreta dei de contingentibus absoluta ponens, et error est, §. 515.

§. 981.

Decretum de felicitate alicuius spiritus aeterna PRAEDESTINATIO est STRICTIUS DICTA, quum LATIUS sit decretum de futuro. Decretum de infelicitate alicuius spiritus aeterna est REPROBATIO, vtrumque hypotheticum, §. 980. PRAEDESTINATIONISMUS, s. absolutismus in concipienda praedestinatione strictius dicta, error est. §. 515.

SECTIO V. REUELATIO.

§. 982.

REUELATIO LATIUS DICTA cf. §. 986, 989. est significatio mentis diuinae creaturis a deo facta. Ergo reuelatione diuina docentur creaturae cognitionem vo-

litionemque diuinam, nunquam omnem, §. 862, sed tantam semper, quanta placuerit prouidentiae, §. 975.

§. 983.

Deus est auctor naturae vniuersae, §. 940, 466. Quicquid ergo per naturam suam ex natura vniuersa de dei mente cognoscit creatura, cognoscit per reuelationem diuinam, §. 982, quae naturalis est, §. 469. Talis theologia naturalis est, §. 800.

§. 984.

Omnia finita sunt media cognoscendae mentis diuinae, §. 858, 880. vires repraesentatiuae huius vniuersi omnes significant creatorem suum, §. 929. optimum, sapientissimum, §. 933. Ipsa anima est vis repraesentatiua dei sui, §. 741, 744.

§. 985.

Per animam ipsam, per singulas, quibus praesens est, monades, hinc et per singula corpora, et sensus, animae mens diuina reuelatur naturaliter, §. 984, per vsus singulorum, fines dei, §. 940, per cognitionem optimi voluntas eius, §. 894.

§. 896.

REVELATIO STRICTIUS DICTA, cf. §. 982, 989. est supernaturalis reuelatio diuina hominibus per orationem facta, concursus ad religionem specialissimus, et in
se

se possibilis, et hypothetice, et in hoc mundo actualis, quotiescunque religio per reuelationem naturalem solam aeque bene actuari non potest. 962, 949.

§. 987.

Pone in hoc mundo reuelationem naturalem tantum certis indiuiduis, e.g. hominibus faciendam; pone sub iisdem circumstantiis reuelationem iisdem indiuiduis supernaturaliter faciendam mere naturali vberiore, nobiliore, clariore, veriore, certiore, ardentiore, §. 669. contingere potest reuelatio stricte dicta ordini huius mundi convenientissime, §. 484. et in eodem existit, §. 986.

§. 988.

Pone aliquam mentis diuinæ significationem in hoc mundo ad religionem admodum bonam, §. 947, sed naturaliter non actuandam, quum tamen possit actuari supernaturaliter: fieri in hoc mundo reuelatio stricte dicta, §. 496, 987.

§. 989.

Reuelatio stricte dicta naturaliter creaturis incognoscibilium, est REUELATIO STRICTISSIME DICTA, cf. §. 982, 986. Quaecunque ergo cognitio mentis diuinæ in hoc mundo ad religionem admodum bona certis creaturis est naturaliter incognosci-

gnosibilis, actuator in eodem per reuelationem strictissime dictam, §. 988.

§. 990.

Si quid pro reuelatione dei strictē dicta habetur, neque tamen magis gloriam dei et religionem promouet, nec vberiore, nec nobiliorem, nec clariorem, nec veriorē, nec certiorē, nec ardentiorē dei cognitionem suppeditat, quam naturalis, non est reuelatio dei strictē dicta, §. 986, 495.

§. 991.

In mente dei nulla est contradictio, §. 822. Ergo quicquid reuelationi naturali vere contradicit, non est reuelatio dei strictē dicta, §. 983, 986. nec strictissime, §. 989.

§. 992.

Reuelatio dei strictē et strictissime dicta non contradicit naturali, §. 991. hinc nec rationi obiectiue sumtae, quatenus a sana ratione humana subiectiue sumta cognoscitur, §. 646, 984.

§. 993.

FIDES SACRA OBIECTIUE SUMTA est complexus reuelationi strictē dictae credendorum, vti habita reuelationi strictē dictae fides, est sacra SUBIECTIUE SUMTA. Ergo non sola naturaliter pror-

prorsus creaturis incognoscibilia pertinent ad sacram fidem, §. 989, 986.

§. 994.

Fides sacra obiective sumta, quatenus ab homine per fidem subiective sumtam creditur, non contradicit rationi obiective sumtae, quatenus a sana ratione humana subiective sumta cognoscitur, §. 992, 993.

§. 995.

Reuelatio stricte dicta significat summe possibilia, §. 986, 822. Iam quae contra rationem sunt, sunt impossibilia. §. 643. Ergo nec reuelatio dei stricte dicta, nec strictissima, §. 989, nec fides sacra obiective sumta contra rationem sunt. Quae vero contra rationem sunt, nec sunt reuelatio dei stricte, nec strictissime dicta, nec fides sacra obiective sumta.

§. 996.

MYSTERIA SACRA sunt supra creaturarum rationem posita in fide sacra obiective sumta. In omni reuelatione strictissime dicta sunt mysteria, §. 989, 644. Ergo non repugnant reuelationi stricte dictae, §. 989, nec sunt contra rationem, §. 643.

§. 997.

In omni sua reuelatione deus est maxime

me sincerus, §. 919. hinc sapientia ipsius orationem aptissimum signum significandae mentis diuinæ hominibus iudicante, eamque supernaturaliter actuatam, est in reuelatione stricte dicta veracissimus, §. 920.

§. 998.

In reuelatione stricte et strictissime sumpta deus testis est. §. 986, 946. maxime sincerus et dexterrimus, §. 997, 889. hinc fide dignissimus, cuius reuelatio stricte dicta summam dat fidei certitudinem.

§. 999.

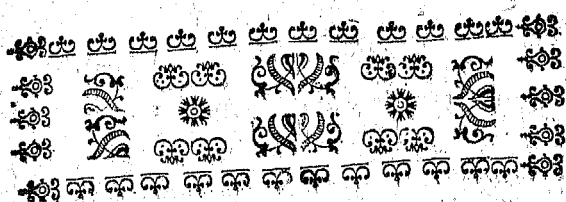
NATURALISTA SIGNIFICATU STRICTIORI (cf. §. 493.) est negans in hoc mundo reuelationem dei stricte dictam. ATHEUS (theoreticus) negans dei existentiam, errat, §. 811, 854. Naturalismus significatu neutro ponit atheismum necessario, §. 493.

§. 1000.

Naturalista significatu strictiori, negans reuelationem stricte dictam in hoc mundo existere, quia 1) est euentus supernaturalis, §. 98. hinc ipsi videtur impossibilis, errat, §. 800. 2) fidem sacram putat esse contra rationem, hinc impossibilem, errat, §. 995. 3) negat prouidentiam in genus humanum, et errat, §. 975. sua culpa, §. 982, 986. ignarus dei benignissimi, §. 903.

Cuius semper bonos, nomen, laudesque manebunt.

IN-



I N D E X.

Absens §. 223
 Absolutae determinationes, 37
 Abstractio 625. 629. 6. 638
 Absolum 13
 Abstractum, 149
 Abstrahere 529. 636
 Absurdum 13
 Abusus 338
 Accidens 191. 194. 196. 201
 Accidentia praedicabilia 50
 Acquiescentia in se ipso 682
 Actio 210. 214. 342. 700.
 702. 705. 707. 709.
 712. 715. 720. 724.
 727. 728. 731. 744.
 766. 783. 789. 897.
 901. 902
 arbitraria 712
 coacta per coactionem
 externam secundum
 quid 714. 727.
 coacta per violentiam
 secundum quid 714
 728. 729.
 coacta per violentiam
 Z 5

simpliciter sumtam
 externam 714. 729
 composita 215
 immanens 215
 indifferens physice 708
 indifferens qua exerci-
 tium actus 708
 innuita per coactionem
 externam secun-
 dum quid 714
 innuita per ignorantia-
 am aut errorem 716
 innuita per violentiam
 secundum quid 714
 innuita per violentiam
 simpliciter sumtam
 externam 714
 innuoluntaria 721. 722
 libera 719. 721. 722. 724
 726. 758
 libera a coactione ex-
 terna simpliciter ta-
 li 707
 libera a coactione in-
 terna tam absoluta
 quam physica 710
 libera a coactione in-
 trinseca et absoluta
 797
 Actio

Actio libera ratione ex-	mythica	592
sequutionis 708.710	mantica	604
Actio libertati directe	critica	607
subest 731	characteristica	622
libertati indirecte sub-	pathologia	678
est 731	Aestimatio	337
mere naturalis 708.710	Aetas	281
moralis 723.758	Aeternitas	302
simplex 704.711	Aeuiterinitas 41.	302
spontanea 704.711	Affectiones 14. 43. 45. 678	
transiens 211. 410	Affectus 678. 680. 681. 735	
voluntaria 721. 722	grati	679
Actiuus 698	ingrati	679
Actuale 54. 57. 273. 279. 306	iucundi	679
Actus animae elicitus 730	mixti	679
animae imperati 730	molesti	679
Acumen 573. 575. 578. 586.	Agathodaemones	796
640. 641	Agere	210
Acuti sensu eminentiori	Aliquid	8
648	Amor	684
Adiaphoron obiectiue	Analogon modorum 827	
654	per reductionem s. e-	
subiectiue 654	minentiam, analo-	
Adiuncta 50	giam et excellenti-	
Admiratio 687	am Deo tribuen-	
Aequalia 70. 272. 275	dum 826	
Aequalitas 265. 267. 749	rationis 640. 647	
accidentalis 266	Anceps 699	
essentialis 266	Angustia cognitionis 515	
Aequilibrium 418	Angustum 280	
Aequitas 918	Anima 504. 507. 510. 513	
Aestheteria 536. 537. 540	519. 529. 534. 705. 707	
Aesthetica 533	720. 729. 733. 734. 739	
empirica 544	756. 765. 792. 793. 795	
phantasiae 570	humana 740. 747. 750	
perspicaciae 575	754. 756. 757. 760. 762.	
mnemonica 587	766. 767. 772. 780. 786.	
	789.	

789.791.929.984	Appetitus	663.667
humana beata 791	Arbitrium 712.717.718.726	
humana damnata 791	liberum	719
mere sensitiva 792	sensituum	719.720
separata 742	Archetypon	346
Animal 740.777	Architectonica	4
rationale 792	Ars mnemonica	587
viuit 777	Assistentianus vniuersa-	
Animositas 683	lis	452
Animus gratus 684	Affociatio idearum	561
indifferens partialiter	Atheus	999
653	Atomus	230.424
indifferens totaliter 653	materialis	429
Annihilatio 228.229.837.	naturae	424
968	Attendere 529.535.636.638	
Anthropognosia 747	Attentio 625.627.628.638	
Anthropologia 747	eius extensio	628
Antropomorphismus	eius intensio	628
crassior 848	protenso	628
subtilior 849	Attributa 50.64.107.132	
Antipathia 677	163. 195.277.278	
Antitypia 294	communis	51
Apotheosis 748	propria	51
Apparens 12	Auctor	940
Appetere 663.664	Audacia	683
contra lubitum 713	Auditus	536
illubenter 713	Auersari	663.664
inuitus 713	contra lubitum	713
lubenter 713	illubenter	713
Appetito 663.667.673	inuitum	713
744.755	lubenter	713
efficiens 671.673	Auersatio 663.667.673	
inefficiens 671	744.755	
minus plena 671.672	efficiens	671.673
plena 671.672	inefficiens	671
rationalis 689	minus plena	671
sensitiva 676	plena	671
	Auer-	

Auerfatio rationalis	689	Cafus	983
fenfitiua	676	purus	383
Augere	162	Caufa 307. 317. 318. 326.	
Automaton	709		329
Auxilium	321	adminiftra	322
B eatitudo	787. 948	auxiliaris	320.
Beneficium	903. 909	deficiens 319. 326. 328	
Beneuolentia	684	efficiens 319. 326. 328	
Benignitas	903	instrumentalis	322
Bliteus	578	minifterialis	322
Bonitas	903	moralis ftrictè dicta	
Bonum 100. 187. 665. 666			940
contingens	147	occasionalis 323 326. 328	
metaphyficum	147	primaria f. principalis	
mihi	660		314
mihi aduentitium f.		focia	320. 335
externum	660	folitaria	314. 321
mihi domesticum f.		Caufae impulfiuae	142
internum	660		900
morale	787	impulfiuae completæ	
phyficum late dictum			695
147. 264		impulfiuae incomple-	
phyficum ftrictè di-		tæ	695
ctum	787	Caufa litas	313
Breue	299	Caufatum 307. 326. 328	
Brutum	892	Certitudo obiectiua	93
C acodaemones	796	moralis	723
Campus adaequa-		fubiectiua	531
tionis	514	Character	67
claritatis	514	difinctiuus	67
confufionis	514	ftrictius dictus nomi-	
difinctionis	514	nalis, realis, hiero-	
obfcuritatis	514	glyphicus	350
Capacitas	216	Characteriftica	349. 622
Caput obtrufum	578	combinatoria	349
ftupidum	578	Characteriftica herme-	
Caro	1676	neutica	349
			heu.

heuristica	349	tiarum mundanarum	
Chimaerae	590, 591	Commiseratio	448
Circumspectus	699	Commodum	687
Circumstantia	323, 324	Commune	658
Civitas Dei	974	Commune	86
Claritas extensivae maior	531	Comparatio	626, 627
intensivae maior	531	Complacentia	655, 891
Clementia	684		892
Coactio	701	Complementa ad totum	
ab extra	707		155
absoluta	702	Compos	552
activa	701	Comprehensibile	862
externa simpliciter ta-		Concaussae	314
lis	707	earum concursus	314
interna	710	coordinatae	315
moralis	723	secundariae	314
passiva	701	subordinatae acciden-	
significatu stricto	714	taliter	316
Coexistantiani	771	subordinatae essentia-	
Cogere semet ipsum	714	liter	316
	727	Conceptibile	632
Cognitio crassa, exacta	515	in se	632
fortior, debiliior	515	relative	633
certa et incerta	531	Conceptio	632
intuitiva	620, 621	Concreatus	773
mortua	671, 669	Concretum	149
nouens iners	669	Concursus concaussarum	
completa et incom-			314
pleta	671	Dei	959
symbolica	620, 621, 652	Dei generalis	958
	669	Dei immediatus	955
viua	669, 671	Dei moralis	960
Cohaerentia	414	Dei physicus	958
Collectio animi	638	Dei specialis	960
Collisio regularum	97	Dei specialissimus	961
Commercium substan-		Dei vniuersalis	958
		Concursus moralis	960
		Con-	

Conditio	14	Conuictio	531
Confirmatio in bono		Conuincens	551
	964	Coordinatio	78
Conflictus	213. 408	Corporeum	422
Confuse cogitans	510	Corpus 296. 419. 440. 431	
Confusio	79. 87	433. 741. 762. 764. 767.	
Congruentia 70. 266. 267		770. 785. 786. 929	
	270. 275	mathematicum	289
accidentalis	266	meum 508. 509. 735. 739	
essentialis	266	mysticum	748
Coniunctio	86	physicum	296
Coniungi	78	Corpuscula	425
Connexa	14. 33. 75. 1	deriuatiua	426
Conscientia sensu stri-		primitiua	426
ctiori	535	Correlata	312
Consensus facultatis ap-		Corruptio moralis	788
petitiuæ inferioris et		physica	746
superioris	693	Cosmologia empirica	
Consentire	94		351. 353
Conseruatio	950. 951	generalis	351. 352
Constans	699	rationalis	351
Consuetudo	650	Create	926
Contactus	223	Creatiani	772
Contigua	284	Creatio per emanatio-	
Contingens 101. 105. 114.		nem	917
	188	Creatura	928. 949. 983
extrinsecus	104	Critica significatu latio-	
in se s. per se	104	ri et latissimo	607
Contingentia	104. 114	Criticus significatu ge-	
Contingere	223	nerali	607
Continuum	285	Cultura rationis	646
Contra rationem 643. 995		Cupiditas	683
Contradictio	12. 99. 1	Curiositas	688
directa, explicita, im-		historica	688
mediata, patens	13	mathematica	688
indirecta, implicita, la-		philosophica	688
tens, mediata	13	Cursus naturæ	471
		con-	

contra illum eueniens

480

Damnū, late dictum

788

Decreta Dei

979

particularia

978

primitiua

978

Decretum

695 976 977

Dei absolutum

980

Dei hypotheticum

980

Defectus

82. 178. 179

Deformitas

662

Deismus

862

Delectans

658

Deliberans causas im-

pulsiuas numerat

697

eas ponderat

697

connumerat

697

eligit

697

profert

697

rationes subducit s.

calculat

697

tentat

697

Deliberatio

696

Deliquium animi

556

illud pati

555

Deliri

594

Delirium

594

Desiderium

686

Desperatio

686

Despotes

974

Destinata

341

Determinabile

94

Determinans

35

strictius

963

Determinationes

36. 47

49. 52. 56. 63. 67. 84. 110.

113. 132. 164. 176. 177. 839

externae, extrinse-

cae, relatiuae, respe-

ctiuae, absolutae

37

inseparabiles

72

internae, intrinsecae

37

morales

723

rationi conformis,

consentiens, conue-

niens

80

rationi contraria, dif-

formis, disconueni-

ens

82

Determinatum

34

Determinatus

699

Deus

811. 814. 818. 825. 828.

857. 859. 861. 880. 882.

899. 904. 906. 909. 914.

926. 932. 934. 939. 941.

943. 944. 945. 950. 952.

957. 959. 963. 965. 967.

969. 970. 972. 975. 977.

978. 983. 985. 997. 998

Dexteritas

219

Dialectus

350

Dictum de omni et nullo

154

Differentia

67. 151

generica

151

numerica

151

specifica

151

Difficile

527

certo subiecto

527

Dignitas cognitionis

115

Dignitas rationis

166

Diudicare

606

Dimen-

Dimensio	291	Effectus	319. 326. 328. 332.
Dippelianismus	philosophicus		333
Dirigere strictius	910	aequiococus	329
Discongruentia	963	continuus f. immediatus	330
Discrimen	67. 68. 69	mediatus f. remotus	330
Displicentia	655. 891. 892	minus plenus	390
Displicere	651	plenus	330. 331
Disproportio	573	uniococus	329
Dissensus facultatis appetitiuae inferioris et superioris	693	Efficacia	197
Dissemblia	70	Egoista	392. 438
Dissuasiones	728	Elateres animi	669. 690
Distantia	284	Elementa	420. 424. 929
linearum	288	Eloquentia	622
Distinctio	97	Emphasis et emphaseologia	517
Distrahi	638	Energia	197
Diuersa	38	Ens	61. 63. 64. 65. 73. 90. 93. 99. 100. 268. 852
Diuinatio	616	ab alio	307
Diuisio	244	actu	298. 305
Diuturnum	299	a se	307. 309
Dominus plenus	971	completum	158
Donum propheticum	616	compositum	224. 225. 234. 235. 241. 245
Dormiens	556	Ens contingens	109. 112. 133. 134. 255. 308. 334. 376. 850
Dormitare	555	dependens	307
Dualista	465	extramundanum	388
Duratio	299	factum	62
Dynamica	204	finitum	248. 254. 257. 260. 262. 264. 308. 334. 748
E adem	38. 269. 274	ens in abstracto et concreto spectatum	149
Ebrius	554	incom-	
Eclipses iudicii	609		
Ecstasis	552. 553		
Ecchlypsis	556		

- incompletum 158
 independens 307
 infinitum 248. 251. 253.
 256. 259. 303. 310
Ens in potentia proxima 304
 in potentia remota 304
 necessarium 109. 111. 138.
 227. 228. 258. 310. 327
 negativum stricte di-
 ctum 137
 perfectissimum 803 810
 per se subsistens 191
 priuativum 137
 rationis 62
 sanctissimum 828
 simplex 224
 simultaneum 238
 successivum 238
 superius 925
 supramundanum 925
Entia in potentia 298
 negativa 135. 136. 139
 realia 135
Epicureismus 976
Error 515
Esse rei 40
Essentia 40. 44. 46. 63 64.
 106. 132. 163. 171. 226. 277.
 278. 345. 467. 867. 868.
 931. 952
Essentialia 39. 63. 73. 107
 110. 132. 163. 195
Etymologia 622
**Eueniens secundum cur-
 sum naturae** 473
 secundum ordinem
 naturae 473
Euentus 323. 435. 876
 extraordinarius 384
 extraordinarius abso-
 lute 384. 385
 extraordinarius rela-
 tiue 384
 inordinatus 384
 naturalis supernatura-
 li contradistinctus
 469
 naturalis praeternatu-
 rali contradistinctus
 469
 ordinarius 384
 praeternaturalis 474
 480. 759
 supernaturalis 474
Euidencia 531
Euigilare 552
Exceptio 97. 186
Exemplar 346
Exemplatum s. ectypon
 346
Exercitium 577
Experientia 544
Explicans 531
Exilium mortis 779
Existencia 55 66. 110. 132.
 298. 810. 823. 824. 856.
 880. 934. 935
**Expectatio casuum simi-
 lium** 611. 617. 640
Extensio cognitionis 515
Extensum 241
 partialiter heterogene-
 um, difforme, diffi-
 milare 407
A a 10.

totaliter homogene-		irascibilis	676
um, vniforme, simi-		locomotiuā	750
lare	407	praesumendi	612.613
Extorsio	728	praecuidendi	595.599
Extra se rapi	552	realis	217
		reflectendi	616
F acile	527	simplex	217
certo subiecto	527	Fallaciae sensuum	545.
Facta	940	546. 548. 588. 737. 738	
Facultas 216. 218. 219. 744		Fanatici	594
appetitiua 663. 665. 667		Fasidium	686
712		Fatalismus	898
Facultas appetitiua infe-		Eatum	382
rior	676	physico - mechanicum	
appetitiua superior		f. physicum	435
689. 690		spinofisticum	382
appetitiua vincit	693	Fauor	684
—	694	Felicitas	787. 948. 967
characteristica	619	Fictiones	590
cognoscitiua	519	Fidelitas	905
cognoscitiua inferior		Fides theologica obiecti-	
520		ue sumta	993. 998
cognoscitiua superior		Fiducia	683
624		Figura	280
comparandi	626	Fingere	589
composita	217	Finis	248. 301. 341. 343.
concupiscibilis	676	946. 947	
diiudicandi	606. 608.	ultimus	343
640. 641		Finita	341
diiudicandi praeceps		Finitudo	261
608		Finitum	248. 249. 264.
diuinatrix	616	250. 661. 833. 984	
figendi f. poetica	589.	Firmus	698
590. 592. 594. 609. 640		Flexilis	698
identitates diuersita-		Focus perfectionis	94
tesque rerum perci-		Fecunditas rationis	166
piendi	572. 640. 641	Forma	40. 345
idealis	217	For-	

Formale totius	40	Harmonia	167
euentus	914	Harmonia facultatis ap-	
mali physici	952	petitiuae inferioris	
Fortuita	912	et superioris	693
Fortuna bona	912	praestabilita particula-	
mala	912	ris	462
Fuga	67	praestabilita vniuersa-	
Fundus animae	510	lis	448.463
Furiosi	688	Harmonista psychologi-	
Futura	298	cus	769
contingentia	709	vniuersalis	448
Gaudium	682	Hilaritas	682
Genus	150.153	Hommo	740.747.792
infimum	150	quotidie moritur	779
subalternum	150	quotidie renouiscit	779
sumum	150	Honor	942
Gloria	684. 942	Horror	66
Dei	942.947.949	Hypnopsychitae	782
Gradus	246.247	Hypothesis	14
Grammatica	622	Ictus	301
vniuersalis	622	Ideae materiales	560
Graphice	622	Idealista	402.438
Gratitudo	684	Identitas	174
Gratum	658	accidentalis	266
Gravitas rationis	166	essentialis	266
Gubernatio	963	numerica	269
Gustus	536	partialis	267
corruptus	608	totalis	267.749
significatu latiori	607	Idioma	350
Habitus	219	Ignorantia	575
acquisiti	577	Ignotum mihi	652.654
connati	577	mihi partialiter	652
infusi	577	Illecebrae	728
morales	723	Illicitum	723
theoretici	577	Illimitatum	348
Haecceitas	151	Illustrans	531
		A a 2	Illu.

Illustratio gloriæ diuinæ	947	Incommodum	658
Imaginatio 557. 558. 561. 562. 564. 566. 570. 578. 752		Inconceptibile in se s. absolute	633
Imagines	552	relative	633
Imbecillitas cognitionis	515	Inconsideratus	699
Immateriale	422	Inconstans	699
Immensum	861	Incorporeum	422
Immortalitas animæ humanæ	781	Incorruptibile physice	746
Immutabile 125. 128		Indefinitum	248
Immutabilitas	127	Indeterminatum	34
Impartialitas	917	Indeterminatus	699
Impedimentum	221	Indoles	732
Impeditio moralis	967	abiecta	732
physica	968	erecta	732
Imperfectio 121. 142. 145. 263		Indifferens absolute	654
contrarie dicta	121	mihi s. sum erga illud	651 652
priuatiue dicta	121	mihi plenarie	652. 664
Imperium animæ	730	mihi relative	652
animæ in se ipsam	730	relative	654
Implicans	7	subiectiue	654
Impossibile 7. 58. 643. 809. 833		Individuum	148. 153
absolute, in se, intrinsecus, simpliciter	15	Indivisibile	
alicui	833	Induciani	771. 772
hypothetice, extrinsecus, respectiue, secundum quid	17	Inebriari	554
moraliter	723	Infallibilis	879
physice	469	Infans	639
Impotentia mere naturalis	469	Infelicitas	788
Inæqualia	70	Inferius	148
Inanes argutationes 576		Infinitudo	261
		Infinitum	248. 251
		Influxionista psychologicus	769
		vniversalis	450. 451
		Influxus 211. 408. 410. 411.	736
		Idea.	

idealis	212	Instinctus	677
physicus	450	Intellectuale	402
physicus vniuersalis	450	Intellectus	402.631.637
realis	212	profunditas	637
Infortunium	912	puritas	637
Infusiani	771	vsus	639
Ingenii illusiones	576.578	Intelligentes sensu emi-	
Lusus s. foetus	576	nentiori	648
Ingeniosi sensu eminen-		Intelligere	69
tiori	648	Intempestiuitas	323
Ingenium criticum	649	Intendi	247
diuinatorium	649	Intensio	247
excitatur	648	Intentio	341
historicum	649	Interitus	227.229.837
latius dictum	648	Interruptum	285
mathematicum	649	Intuitus	620
mechanicum	649	Inuidia	687
musicum	649	Ira	687
poeticum	649	Irrationabile	643
strictius dictum	572.574	Irrationale	19
575.578.586.640.641		Irrepraesentabile	7
superius	649	Irrisio	684
tardum	648	Iucundum	658
torpescere	648	Iudiciosi sensu eminen-	
vegetum	648	tiori	648
vniuersale	649	Iudicium	606.607.609.
Ingratum	658		640.641
Inhaerentia	392	eius eclipses	608
Initium	301	eius maturitas	608
Innocens	909	penetrans	606
Inopportunitas	323	practicum	606
Inordinatio	79	praeceps	608
Inseparabilitas	76	sensuum	608.640
Insignia	350	theoreticum	606
Instans	300	Ius naturae latissimum	
Instantaneum	299		472
		significatulationi	971
		A a 3	Iusti.

I N D E X.

375

Luctus 685

Machina 433.
Magnitudo absolu-

luta 159

comparatiua 161

quantitatiua 243

Maius 160

Maleuolentia 684

Malum 146.665.666

790.914

contingens 146

culpa 788

metaphysicum 146.931

952

mihi 660

mihi aduentitium sex-

ternum 660

mihi domesticum s. in-

ternum 660

morale 788.952

physicum late sumtum

146.263.915

stricte sumtum 788

eius formale 952

Manichaeismus 844

Mantica 349.616

Materia 295.345.416.427.

428

circa quam 344

cogitans 742

ex qua 344

in qua 344

prima 295

secunda 296

Materiae primae 523

Materiale 422

proximum 914

remotum 914

Materialista vniuersalis

395.439.757.840

cosmologicus 395

significatu psychologi-

co 757

Mathematice solidum

289.292

Mathesis intensorum 249

Maturitas iudicii 609

maxima 699

Maximum 161

Mechanismus 433

Melancholici 688

Memoria 579.580.609

640.641

bona 585

capax 585

felix 585

fida 586

firma 585

Memoria labilis 586

localis 584

promta 585

tenere 582

vasta 585

vegeta 585

Memoriae lapsus 586

mandare 581

Memoriosi sensu emi-

nentiori 648

Mens mota 552

Mensura 291

Mentis excessus 552

Mente capti 639

Metaphysica 1.2

Aa 4 natu.

naturalis	3	Morale	723
Metempsychosis	784	Morbus caducus	552
Methodus et methodi-		comitialis	552
cum	515	herculeus	552
Metiri	298	Mors 430. 556. 776. 777.	785
Metus	686		785
Minae	728	animae humanae	780.
Minimum	161		784
Minui	162	animalis	777
Minus	160	animalis absoluta	778
Miraculum 474. 475. 479.		animalis respectiva	778
480. 481. 484. 485. 489.			778
492. 495. 496. 498. 834.		corporis humani	776.
	860		777. 784
comparativum	477	hominis	778
emendans	497	in genere	776
pneumaticum	486	Mortale, mortalitas	781
quoad nos.	478	Motivum 690. 691. 693.	
rigorosum	477	694. 712. 725. 726	
supplens	497	Motus	283. 294
Miseria	788	arbitrarii corporis	733.
Misericordia	634		734. 737. 768
Modi 50. 65. 108. III	133.	euanescens	417
	195. 262	particularis	417
Modificatio	209	voluntarii	733. 784
Moeror	685	Multa	74
Moestitia	685	Multitudo absoluta	74. 75
Molestum	658	comparativa	161
Momentaneum	299	Mundus 354. 376. 378. 379.	
Momentum	300	388. 392. 395. 403. 406	
Monadatum	406	417. 418. 434. 442. 472.	
Monarcha	674	836. 853. 857. 930. 932	
Monas 230. 236. 237. 242.		934. 938. 943. 950.	
244. 280. 396. 397. 402.		970. 977	
408. 409. 413. 415. 418.		ad spectabilis	869
424. 433. 928. 953		fabulosus	91. 120. 359
nuda	401	intelligibilis	869
		Mun-	

- Mundus perfectissimus 436-441. 443. 444-447. 461. 462. 464-465. 424. 425. 497. 499
 sensibilis 869
 Musica latius dicta 78
 Mutabile 125. 128. 129. 131
 Mutabilitas 127. 190
 Mutari 128
 Mutatio 125. 126. 707. 764. 790
 harmonica 448. 738. 763. 764. 777
 Myſteria 996
 Natura 40. 430. 431. 459
 Dei 859
 vniuerſa, 466. 468
 alma 975
 Naturae reſpectu animae humanae 758. 759
 reſpectu certi corporis 469. 473
 reſpectu certi mundi corporei 469
 reſpectu certi mundi pneumatici 470
 reſpectu certi ſpiritus contingentis 478
 Naturaliſta latius dictus 493. 499. 500. 860. 999
 ſtrictius dictus 999. 1000
 Naturaliter impoſſibile 470
 poſſibile 470
 Neceſſarium 101. 165. 114. 129. 130
 absolute, geometricae, intrinſeae, logice, metaphyſice 102
 hypothetice, ſecundum quid 102
 moraliter 723. 725
 Neceſſitas 102. 114
 moralis 723. 724
 Neceſſitatio 701
 abſoluta 702
 actiua 701
 externa 707
 externa ſimpliciter talis 707
 interna 710
 moralis 723
 paſſiua 701
 Negatio 36. 142. 807
 ſtrictae dicta 137. 142
 Nexus 14. 167
 cauſalis 313
 efficiens 335. 358
 exemplaris 346. 358
 finalis 343. 358
 formalis 345. 358
 mechanicus 444
 pneumaticus 403
 ſignificatiuus 347. 358
 Nexus ſubiectiuus 345. 358
 typicus 346. 358
 vniuerſalis 48. 172. 279. 306. 356. 751
 viſuum

vifum	319.358	Odium	687
utilitaris	338.358	Olfactus	536
Nihil negatiuum	7.9	Omnimoda determinatio	148
pruatiuum	54	Omnipotentia	832.833
Nobilitas rationis	166	Omnifcientia	889
Noctambuli	594	Onirocritica	623
Nolitio	690.720.766	Ontologia	4.5.6
antecedens, excitatoria, inclinatoria, prauia	695	Ontofophia	4
confequens decifua, decretoria, finalis	695	Opportunitas	323
pura	692	Oppofita	81
Noluntas	690.691	Oratio	350
proportionalis	894	Oratoria	622
Non-actuale	60	Ordo 78.86.117.175.183.	189
Non ens	54.62	compositus	88
Non effe apud fe	552	naturae	472
Norma	83	contra ordinem naturae eueniens	481
Nota	67.523.526	simplex	88
characteriftica	67	Organa fenfum	36
Numerus abfolutus	159	Origo	430
comparatiuus	161	Orthographia latius dicta	522
O bdormire	555	Ortus	227.229.847
Obiectum	344	ex nihilo	228.229.837
Obligatio moralis	723	P alingenefia	784
Obluifci alicuius fui	582	Partes	155
Obluio	552	actuales	156
Obluiofitas	582	potentiales	156
Obferuabilia	586	Paruitas	161
Obftaculum	425	Paffio 210.214.215.678.	700
Occafio	221	dominans	732
Occafionalifta psychologicus	323.326.328	idealis	212
vniuersalis	769	realis	212
	452.453	Pa-	

Pathologia	678	Perceptiones	partiales
aesthetica	678		514
psychologica	678	praegnantes	517
practica	678	sociae	516
Pari	210	Perdurabile	299
Potentia	916	Perfectio	94. 122. 123. 132.
Paucitas	161		141. 145. 163. 185.
Peccata	788. 915. 969		189. 803. 804. 816.
Peccator	909		817. 927
Perceptio adhaerens	530	accidentalis	98
clara	518. 531. 532	composita	96
complexa	530	Dei	804
distincta	522	Dei absoluta	815. 844.
dominatur in anima	516		861
evoluitur	559	Dei operativa	815
extensivae distinctior	634-636	Dei quiescens	815
intensivae distinctior	634-636	Dei respectiva	815
involuitur	559	externa	98
negativa	525	interna	98. 824. 900
negativa partialiter	525	simplex	96
negativa totaliter	525	transcendentalis	98
obscura	517. 522. 528	Permissio	969
partialis	514	Personalitas	641. 782
positiva	525	Perpicacia	573
praegnans	517	Perpicuitas	531
primaria	530	Persuasio	531
producitur	559	Pertinax	699
purior	634	Perturbationes)	animi
recurrit	559		678
regnat	516	Phaenomena	425
reproducitur	559	substantiata	193. 201.
secundaria	530	Phantasia	558. 559. 565.
Perceptio totalis	514		594
viuida	531. 532	effraenis	571
		subacta	571
		Phantasma	557. 563
		vanum	571. 588. 591
			Phan.

Phantasiae	584	Possibilitas	103.165.168
Philanthropia	905	Posterius	300
Philologia, vniuersalis	622	Postremum	300
Philosophia atomistica	429	Potentia	832
corpuscularis	425	actiua	216
mechanica	435	passiua	216
moralis	723	Potestas plena	971
Philosophia pigrorum	423	Praedestinatio	981
prima	4	Praedicata secundaria	50
Physice impossibile pos-		Praedominium taedii	656
sibile, contingens,			657
necessarium simpli-		voluptatis	656
citer et secundum		Praeexistentialis	770.
quid	469		772
Placere	651	Praeiudicium Thomisti-	
Poena	908.913.915	cum	548
arbitraria	908.912	Praemium	902
naturalis	908.911	arbitrarium	908.911.
Poenitentia	683		912
Poetica vniuersalis	622	naturale	908.911
Polytheismus	836	Praesagia	610.612.617
Pondus rationis	166	vana	617
Positus	85.512	Praesagiens	610
Possibile	8.18.23.24.53.	Praesagiritio significatu la-	
	59.632.643.932	tiori	610.611.614.
absolute, in se, intrin-			615.641
secus, simpliciter	15	Praescientia	875
alicuius mundi	377	Praescindere	589.629
huius mundi	377	Praesens	223
hypothetice, extrinse-		intime	955
cus, respectiue, se-		Praesensiones	605
cundum quid	16	Praesentia	223
moraliter	723	tempore	298
physice	469	Praestigiae	547
		efficaces	547.548
		inefficaces	547
		Praesumens	612.613
		Prae-	

Praeterita	298	Prinatio	137. 138. 144. 263
Praeuifio	595 - 598. 600- 604. 609. 713. 752	Prius	300
fallax	605. 618. 621	Probans	531
impletur	605	Prodigium	478
Pretium	937	Profunditas	290
Primum	300	Prognosticon	248
Principiatum	307. 326- 328	Progressus in infinitum	380. 381
Principium	307. 326-328	curuilineus s. circula- ris	380
absolute primum	7	rectilineus	380
adaequatum	311	Promptitudo	219
catholicum	92	Promptus	699
cognoscendi	311	Proportio	572
contradictionis	7	Prosperitas	787. 948
conuenientiae	22	Prospicientia	641
effendi	311	Propagatio animae hu- manae per tradu- cem	773-775
exclusi tertii s. medii	10	Propiora	288
fiendi	311	Proprium	86
identitatis	11	Profodia	612
indiscernibilium late sumtum	269	Prouidentia	641
indiscernibilium stri- cte sumtum	271	Dei	975
indiuiduationis	151	Prouidi sensu eminentio- ri	648
negandae totalis dissi- militudinis et di- uersitatis	268	Prudentia	882
negatae totalis identi- tatis	269	Psychologia	501. 502
congruentiae	270	empirica	503
similitudinis	271	rationalis	503
aequalitatis	272	Psychologice maiorennis	639
positionis	11	minorennis	639
rationati	23	Psychopannychitae	782
rationis	20	Pudor	687
rationis sufficientis	22	Pulcritudo	662
		intellectus	637
		Pun-	

Punctum sensationis	537	sufficiens	21. 169. 170.
Puncta	286		276. 78
mathematica, Zenoni-		ulterior	27
ca physica	399	ultima	28
Puritas	637	Ratiocinia	646
Puſillanimitas	686	Rationabile	643. 644
		Rationabiles ſenſu emi-	
		nentiori	648
Qualitates	69. 71	Rationale	19
Quantitas	69	Rationatum	14. 26. 29.
continua	159		32. 276. 278
diſcreta	159	Reactio	213. 214. 412
menſurata	291	Reale	248
virtutis	246	Realitas	36. 140. 147. 743.
Quidditas	40		807. 808. 843
Quies	283		844
abſoluta	417	Realisſimum	190
relatiua	417	Receptiuitas	216. 218
Quiſcere	283	idealis	217
		realis	217
Rapi extra ſe	552	Recognoſcere ſ. recorda-	
Raritas	161	ri	579
Ratio	14. 25. 30. 31. 166.	Recordatio diuina	875
	170. 640. 641. 642.	Rectitudo actionis	901
	645	Reflexio	626. 627
corrupta	646. 647	Regimen animae in cor-	
formalis	40	pus	733. 735
immediata	27	Regnum lucis	518
inſufficiens	21	tenebrarum	518
mediata	27	Regreſſus in infinitum	380
obiectiue ſumta	646		
perfectionis determi-		Regula	83
nans	94	comparationis	627
proxima	27	expectionis caſuum	
remota	27	ſimilium	612
ſana	646	facultatis ſingendi	590
ſimpliciter et ſecun-		facul-	
dum quid talis	28		

facultatis praesumen-	Reuelatio	982
di	strictissime dicta	989.
libertatis	991. 992. 995. 998	
praescindendi	strictius dicta	986-988.
reflexionis	990-992. 995-998	
reminiscentiae	Reuocare aliquid in me-	
sensationis (externae	moriā	582
	Rhetorica	622
sensationis internae	Robur cognitionis	515
	Robur legis	180
Regulae motus		
Relationes	Sagacitas rationis	645
Religio	Saltus absolutus	386.
Remedium		387
	respectiuus	386
certum	Sanctitas	828
consequens finem ex	Sapientia	882
asse	Sapor non publicus, deli-	
Reminiscentia	catus	608
	Satisfactio	682
Reminisci	Scientia libera	875. 881.
Remitti		893
Remotiora	media	876
Remuneratio	simplicis intelligen-	
Repraesentatio sensitua	tiae	874
	visionis	875
	Scopus	343
Repraesentationes debi-	Scrutator cordium	869
liores	Sedes animae humanae	
fortiores		745
Repraesentatio pro positu	Semiotica s. Semiologia	
corporis		949
Reprobatio	Semper-hilaris	698
Res facti	Semper-tristis	698
Resistentia	Sempiternitas	302
Resoluens	Sensatio	529. 534. 537-538.
Respectus		541. 542. 544. 546.
Respectivae determina-		549
tiones		

549-551.562.578.638	Singulare	48.152.516
736.737.752.768	Situs	284
externa 535.537.538.541	Socinianismus philosophicus	875
543	Socors	698
interna 535.541	Soliditas	645
Sensualia 708	Somniare	593
Sensus 535.539	Somnium obiective sum-	91.120
acutus 540	tum	593
externus 535.540	Subiective sumtum	593
hebes 540	Subiective sumtum	593
internus 535	Somnus	556.623
Sentire 534	Spatiosum	280
Separari 72	Spatium	239.240.293
Seruile 730	replens	241
Seruitus moralis signifi-	Species	150.153
catu malo 730	Speculatio	669
Siccitas orationis et co-	Spectatum in abstracto	149
gitt. 532	in concreto	149
Signatum 347	in se	15
Significatus 347	Sphaera sensationis	537
Signum 347	Spes	683
demonstratiuum 348	Spinocismus theologicus	855
essentiale 349	Spiritus 402.404.405.476	
mnemonicum s. reme-	477.755.796.797.	
moratiuum 348	799.857.909.974	
primitiuium, progno-	inferiores	796
sticon, deriuatiuum	superiores	796.798
348.349	Splendor orationis et co-	
Similia 70.271.275	gitt. 532	
Similitudo 265.267.749	Spontaneitas minima	706
accidentalis 266	Status	205
essentialis 266	aequilibrii partialis	661.670.673.675.694.
Simplex significatu malo	aequi-	
539		
Simultanea 238.240.272		
306		
Sinceritas 919		

I N D E X.

385

aequilibrii	perfecti	potest aliquid	833
	670.673	praedicata	200
aequilibrii totalis	656.	Substantiale	196.928.929
	673.675.694	Subtilitates	576.578
externus	207	Succedentia	124
indifferentiae	655.675	Successio	124
	691.694	Successiva	238.240.282.
internus	206		306
moralis	723	Summum bonum meta-	
mundi	369	physicum	190
superpondii	674.675	Superficies curua, plana	
Stimuli	677.695.712.726		289.292
Strenuus	699	Superius	148
minus	699	Suppositum	200
Suasiones	728	Supra rationem	644
Subiectum	344	datum intellectum po-	
occupationis	344	situm	633
relationis	312	Symbolum	350
Subsistentia	192		
Substantia	40.191.199.200	Syncope	555
	202.205.208.209.227.	Syntaxis	622
	228.231.234.389.390.	Systema assistentiae psy-	
	398.710.718.719.838.	chologicum	763.767
	854	Systema assistentiae vni-	
appetit pro lubitu	712	uersalis, cartesianum	
auerfatur pro lubitu	712	et causarum oc-	
		casionalium latius	
impenetrabilis	398		452-457.490
libera	719	harmoniae praestabili-	
libera a coactione ex-		tae psychologicum	
terna simpliciter ta-			763.768
li	707	harmoniae praestabili-	
libera a coactione in-		tae vniuersalis	448.
terna et absoluta	707		449.454.455.457.
			459.460
libera a coactione in-		influxus physici psy-	
tern: tam absoluta		B b	cho-
quam physica	710		

- chologicum 763.764-766
 influxus physici vni-
 uersalis 450.451.454
 456.457
 Systemata generalia ex-
 plicandi substantia-
 rum mundanarum
 commercium 448
 composita 457.458
 simplicia 457.458.761
 psychologica 761
- T**actus 516
 Tacidium 712. 655.
 657-659. 662
 apparens 655
 compositum 656
 constans 662
 dulce 661
 merum 661. 669. 675.
 694
 rationale 656
 sensitium 656
 sensuum 656
 simplex 656
 transitorium 662
 verum 655
 Teleologia 946
 physica 946
 pneumatica 946
 Temperamentum ani-
 mae 732
 Tempestiuitas 323
 Tempus 240. 325
 futurum 297
 praesens 297
 praeteritum 297
- Tentator ad malum 941
 Terminus 350. 248
 relationis 912
 Terror 686
 Theologia archetypa 866
 892
 moralis 723
 naturalis 800-802. 983
 significatu latiori 866
 Thneropsychitae 781
 Timor 686
 Torpescens ingenium
 648
 Totum 155. 157
 Traduciani 771. 772
 Transformatio animalis
 779
 Tristitia 685
 Tumultuarium in cogni-
 tione 515
- V**alor 937
 Vanitas 16
 Variabilis 699
 Variatio 209
 Varius 699
 Vastitas cognitionis 515
 Vaticinium 616
 Vbertas cognitionis 515
 Vehemens 699
 Veracitas 920
 Veritas metaphysica 89.
 92. 119. 184. 189
 transcendentalis 89.
 118. 132. 163
 Vertigo 554
 Verum

Via breuissima	888	Voluptas	655. 657. 659.
Vigilare	552		662. 712
Vilitas cognitionis	515	amara	661
Vis 197. 198. 203. 220. 222.		apparens	655
391. 758. 832		composita	656
cognitionis probans,		constans	662
explicans, illustrans,		pura	661. 669. 675. 694
resoluens, persua-		rationalis	656
dens conuincens	531	sensitiua	656
mouens complete et		sensuum	656
incomplete, viua et		simplex	656
mortua	669. 671	transitoria	662
inertiae	294	vera	655
motrix	294	Vnicum	77
Villo	552. 557	Vnio	205. 739
Visionarii	584	arctissima	739
Visus	536	Vnitas	76. 132. 163. 173.
Vita animae humanae			189
	780	categorica	74
in genere	430	perfecta	230
Vocabulum	350	Vnitio	79
Volitio 690. 692. 720. 766		Vniuersale	148. 149
antecedens, excitato-		Vnum	73. 77. 115
ria, inclinatoria,		transcendentaliter	73.
praeuia	695		116
consequens, decisiva,		Vsus	338. 888
decretoria, finalis	695	intellectus	639
-Analogon vtriusque in		rationis	646
deo	899	Vtile	336. 337. 340
pura	692	Vtilitas	336
Voluntas	690. 691	actiua	336
imperscrutabilis	900	passiua	336
proportionalis	894	Z	
		elotypia	905



